yeryüzüne sürgünlerin dergisi

kaçak yayın

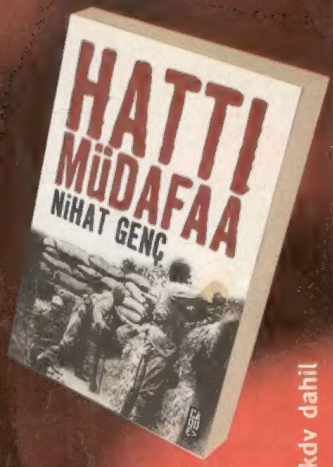

mayıs 2005 sayı: 25 2.50 YTL 2.500.000 TL kdv dahil

ISSN 1304-1037-0-6

Belgique 3.50 EUR - France 3.50 EUR - GB 2.70 GBP
Nederland 3.50 EUR - Schweiz 6.50 - Österreich 3.50

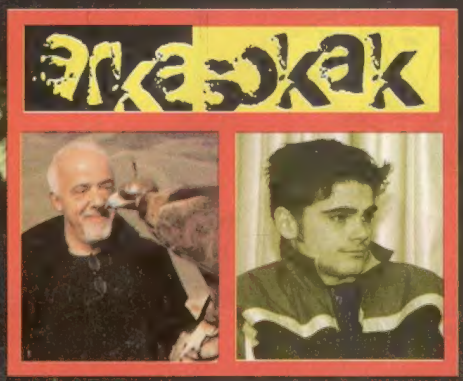

LeMan
Dergi Grubu

Yirmili yaşlarını süren bir genç adamla olgun bir kadının aşkı

"Kadın; hem şairi, hem sığırcık kuşunu hem mükemmel bir noteri andıran şaşırtıcı hayvan."
Colette

MOZART'IN BERBERİ
WOLF WONDRATSCHEK

Wondratschek hep çözülmesi zor şeyler yazardı, tıpkı Ronaldinhio'nun Chelsea'ye attığı ikinci gol gibi...

ÖZEL FİYAT
5 YTL
5.000.000TL

CADDE

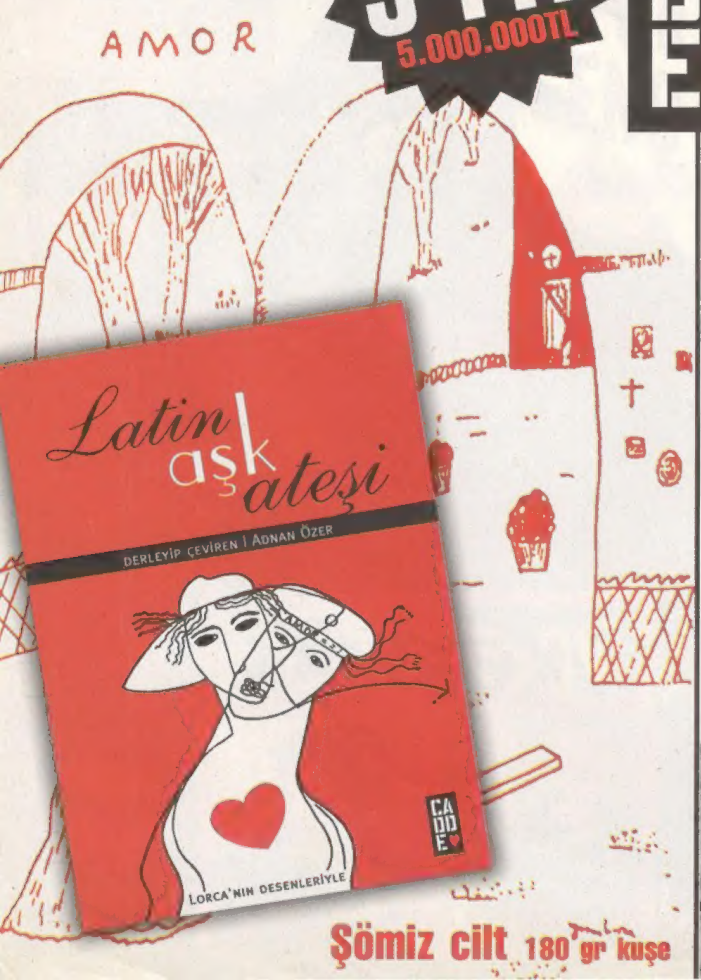

Şömiz cilt 180 gr kuşe

O hep sözünü ettikleri aşk, bu aşk mı, benim yaşadığım aşk mı?

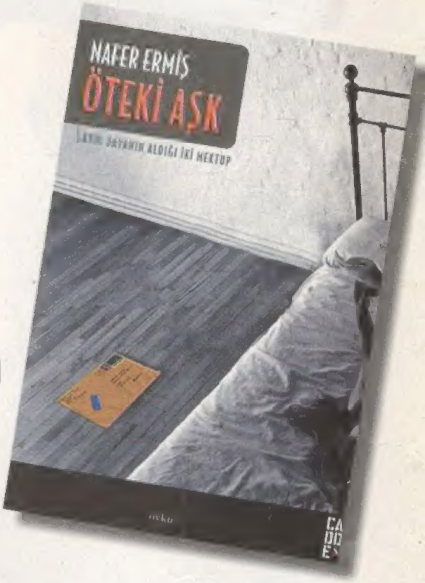

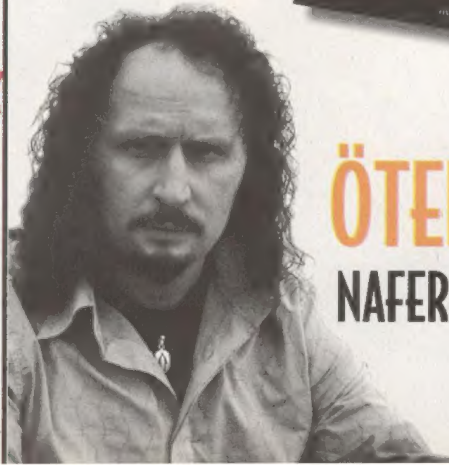

ÖTEKİ AŞK
NAFER ERMİŞ

KAÇAK

Sayı | 25
Mayıs 2005

AYLIK YEREL SÜRELİ YAYINDIR

Sahibi
LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Yayın Danışmanı
Adnan Özer

Editör
Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ayhan Erdoğan

Grafik Tasarım
Tanzer Ercanpolat

Fotoğraflar
Sinan Göksel

Dizgi
Nurgül Sedef Kıran

Düzelti
Hüseyin Kıran

Müessese Müdürü
Ali Yavuz

Satış Müdürü
Cengiz Kocalı

Baskı Sorumlusu
Ali Polat

Abone-Reklam
Sevinç Selvi
0212 - 292 94 50/119

E-Mail
kacak@leman.com.tr

Telefon
0212 - 292 94 50
292 95 51 (4 Hat)

Fax
0212 - 292 44 91

Adres
Firuzağa Mahallesi
Defterdar Yokuşu No: 47
Beyoğlu / İstanbul

Baskı
LeMan Matbaası

Telefon
0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım
BBD Merkez

Nihat Genç
12

Kaçak Söyleşi

34

Kaçak Dosya
ORHAN PAMUK

16

TIRIŞKADAN NAĞMELER, VİYANA'DA CAFÉLER
Adnan Özer

30
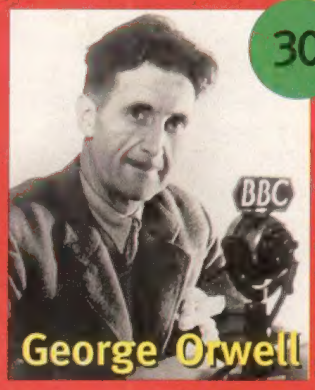

George Orwell
Kürşad Oğuz

FOTO-ROMAN MUTLU EDEBİYATÇI YOKTUR
32
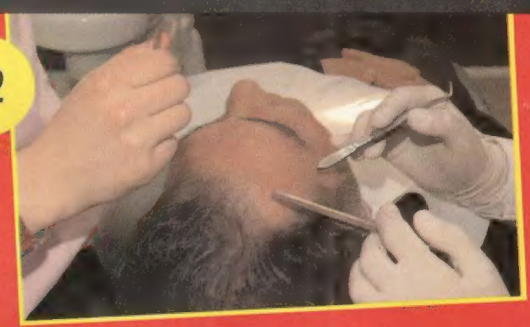

Oktay Taftalı

4
Kibarizmin Ardından

Paulo Coelho
5
Petrus ve İyi Dövüş

42
Elif Türker
Yeni Dünya Mitolojisi
VAROLUŞÇULUK

Cezmi Ersöz
22
Ne Olur Konuş Onunla

KAÇAK ANMA

Oktay Taftalı

Kibarizmin Ardından

Popüler dünyanın insanlarıyla, popüler olmayan dünyanın insanları arasındaki ilişkiler, dostluk ve yakınlıklar, başkalarının ilgisini pek çekmez. Popüler insanların ilgi çekmeyen, olağan dostlukları, popüler ilişkilerin onlarda doğurduğu yorgunluğu dengelemenin bir imkânıdır belki. O nedenle bu ilişkilerin havası ve anlamı da bir başkadır.

Can insan Melih Kibar'la, tadına doymaya fırsat bulamadığımız dostluğumuz da, bu minval üzre oluşmuştu. Ne diyeyim, ölüm gözün kör olsun.

Piyasada müzisyenlik yaptığım yıllar boyunca, Melih Kibar'la bazı ortamlarda kesişmemize rağmen, kendisiyle yakından tanışmak kısmet olmamıştı. Onunla şahsi olarak tanışmamız, iki yıl önce müziklerini yaptığı bir tiyatro projesine rastgeliyor. Kendisini tanıyan herkesin vurguladığı gibi, cana yakın, içten ve esprili kişiliği dolayısıyla, tanışmamızın neticesi, sıkı bir muhabbete dönüşmüştü.

Şarkılarını bütün Türkiye'nin yıllar boyu mırıldandığı bu dost insanla, kimsenin farketmediği alakasız bir kahvede milli maç izlemek, yine kimsenin ihtimal vermeyeceği bir bol kepçe lokantasında kayıntı yapmak gibi, çok kısa, ama çok güzel anılar yaşadık. Hey gidi Melih abi, hey.

Evvelki sene, yazın en sıcak ve dayanılmaz günlerinden birisi, uzaklarda bir yurdum insanı kıraathanesinde oturuyoruz, Melih abi asla susmayan telefonunu kapatmış, iki dakka kafa dinlemek niyetinde:

- Melih abi, bir pişti atalım mı, pas geçtili abi?
- Sıcak be Oktayım, çekilmez.
- Abi biraz rüzgâr mı çıktı ne?
- Yok be Oktayım, sıcak valla.
- Abi bak biraz esiyor galiba, serinledi...

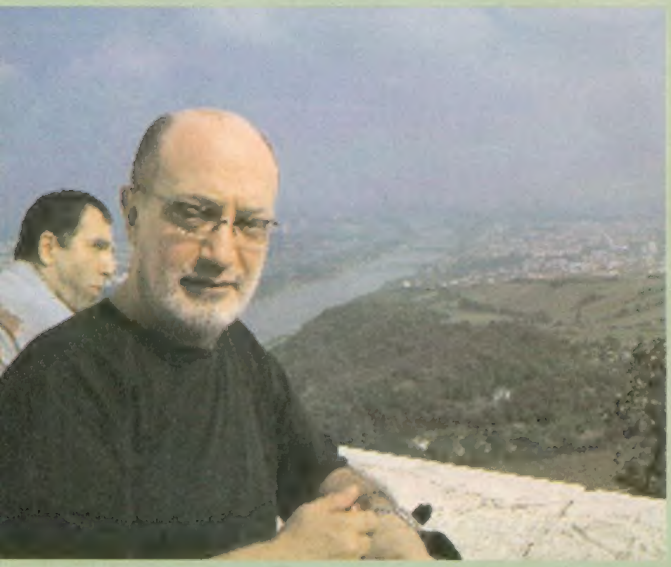

- Tabi tabi, az önce penguenler geçti buradan.
- ....

Bir gün abi'nin stüdyo'ya uğramıştım, çok emek vererek, özene bezene kurduğu "Melki stüdyosu", en gelişmiş teknik cihazlar ve kayıt imkânlarıyla, benim de iştahımı kabartmış olacak ki:

- Abi sesim yaramaz ama bir kaset de bana yapsak diyorum, hani mazide çalgıcılık, müzisyenlik olayımız da var.
- Tabi hemen, geç içeri soyun!
- Abi nasıl bi kaset yapcaz ki?
- Pop, fantezi ne istersen.
- Abi ben gazel veya kaside okuyim diyorum, müstezat da olur.
- Ha, oldu o zaman.

O, şakacı ve esprili kişiliğinin yanısıra ilk gençliğimize şekil veren, sembollerden birisiydi. 70'li yılların ikinci yarısında, kız liselerinin önünde volta atarken, işaret parmağımıza doladığımız hercai zincire, ıslığımızla onun şarkıları eşlik ederdi.

Bu anlamda diyebilirim ki, eğlencenin, henüz insan öğüten kanlı kapitalist bir endüstriye dönüşmediği yıllarda Melih Kibar, pop müziğimizin en olgun, en kalıcı şarkılarını yapan insandır. Onun besteleriyle hayat bulan onlarca şarkıcı ve oluşturduğu özgün 'müzikalite' dikkate alındığında, müzik dünyamızda, ortaya bir – izm'in; Kibarizm'in çıktığı görülecektir.

Sezen Aksu'nun arabesk kırması şarkılarıyla birlikte, ne olduğu belirsiz fantezi bir pop patlamasının yaşandığı yıllarda ise, Melih Kibar bu ortama belirli bir mesafe koymuş ve daha çok stüdyo yönetmenliği yaparak, müzik yaşantısını sürdürmüştü. Kendisiyle yaptığım uzun uzadıya sohbetlerde, en çok altını çizdiği şey; toplumun her alanında olduğu gibi, popüler müzikte de, dehşetli bir cehaletin ve düzeysizliğin, can sıkıcı olduğuydu.

Kendi deyimiyle: 'müzik'i müzük, 'piyano'yu piyona diye telaffuz eden bir güruhun, hak etmediği ölçüde müzik dünyasında etkili olması, memleketteki yaygın çürümenin göstergelerinden birisiydi. "Pop dahi olsa, bu işler bu kadar kolay, bu kadar ucuz olmamalı" diyordu. Haklıydı.

Bir gün, "kalk gidelim evde balık yapar, bahçede oturur demleniriz" demişti. "Abi yengeye zahmet vermeyelim" dediğimde, "balıkları ben yaparım sen takma kafayı" dedi. Kalktık gittik. Bahçede sevgili Ethel Abla'nın kurduğu şahane sofrada, abinin hazırladığı balıkları yerken, bir gün hep birlikte, Akdeniz çanağında tatil yapmaktan falan konuşmuştuk.

En son telefonda da, "dua et iyileşeyim, senin oralara gelip bir tatil yapalım, hatta bırakayım bu yorucu, stresli ortamları, bir gıda market açıp, keyfimize bakalım" demişti. Kısmet olmadı. Ne yapalım? Kayıplarımızın ardından, yazıdır vefa'yı kalıcı kılan dersek, teselli olur mu acaba?

Ah be Melih abi, henüz çok erken değil miydi...

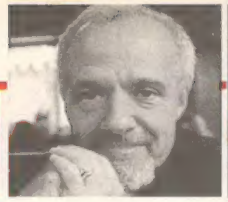

Petrus ve İyi Dövüş

1986'da ilk ve tek seferliğine "Santiago Yolu" olarak bilinen hac yolculuğunu yaptım. Dik bir yokuşu tırmandığımızda ufukta küçük bir kasaba gördük ve işte tam o anda rehberim olan Petrus (gerçek adı bu değil ama ben ona böyle hitap ediyorum) bana şunları söyledi:

"Çevrene bir bak ve gözlerini tek bir şey üzerine kilitle, ondan sonra da sana söylediğim sözler üzerine yoğunlaş."

O mesafeden seçebildiğim tek şey olan kasaba kilisesinin tepesindeki haça gözlerimi diktim. Petrus konuşmaya başladı:

"İnsan hayal etmekten asla vazgeçemez; tıpkı yiyeceklerin vücudumuzu beslemesi gibi hayaller de ruhumuzu besler. Çoğu zaman hayatımızda, hayallerimizin yıkıldığını, tutkularımızın engellendiğini görürüz. Ama yine de hayal kurmaya devam etmemiz gerekir, yoksa ruhumuz ölür. Aşağıdaki topraklara çok kanlar döküldü ve İspanya'nın yeniden fethi için en acımasız savaşlardan biri yapıldı. Kim haklıydı, kim haksız, bu önemli değil. Önemli olan her iki tarafın da iyi savaş için orada olmasıydı.

Biz iyi savaşı verdik çünkü kalplerimiz öyle olduğunu söylüyordu. Kahramanlıkların önemli olduğu, şövalyeler döneminde bu kolaydı, çünkü fethedilecek çok toprak, yapacak çok iş vardı. Ama günümüzde dünya çok farklı ve iyi savaşı artık savaş alanlarında değil içimizde veriyoruz. İyi savaş hayallerimiz adına verdiğimiz savaştır. O hayaller gençlik çağımızda, bütün kuvvetiyle içimizde patladığında cesaretimiz fazlasıyla vardır ama nasıl savaşılacağını henüz öğrenmemişizdir.

Büyük çabalardan sonra sonunda nasıl savaşılacağını öğreniriz ama o zaman geldiğinde artık eskisi kadar cesur değilizdir. İşte bu yüzden kendimize sırt çevririz ve kendi kendimizle savaşır, kendimizin en büyük düşmanı oluruz. Hayallerimizin çocukça olduğunu, gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığını söyleriz, ya da hayatın gerçeklerini daha bilmeyen cahil birinin hayalleri olarak görürüz. Ve sonunda hayallerimizi öldürürüz, çünkü iyi savaşı vermeye korkarız.

Hayallerimizi öldürdüğümüze dair ilk işaret zamansızlıktan şikayet etmektir. Tanıdığım son derece meşgul pek çok insan her şeyi yapmaya zaman bulabiliyordu. Hiçbir şey yapmayanlar ise her zaman yorgundu, yapmaları gereken en ufak bir işi bile yapmaya üşeniyorlardı ve hep günlerin ne kadar kısa olduğundan şikayet ediyorlardı. Gerçek ise, iyi savaşı vermeye korkuyor olmalarıydı.

Hayallerimizin öldüğüne dair ikinci işaret ise netliğimizdir. Çünkü hayatın yaşanması gereken büyük bir macera olduğunu kabul etmek istemeyiz, hayattan çok az şey beklemek için kendimizin akıllı, doğru ve net olduğuna inanmayı seçeriz. Günlük varlığımızın çevresini saran duvarların ötesine baktığımızda kırılan mızrakların ve yere düşen insanların sesini duyarız, terin ve barutun kokusunu alırız, zaferi arzulayan savaşçıların gözlerini görürüz. Ama asla o savaşan insanların kalbindeki sevinci, zafer ya da yenilgiyi hiç umursamadan, sadece iyi savaş için savaşmanın verdiği o sonsuz sevinci fark edemeyiz.

Hayallerimizin öldüğünün üçüncü ve son işareti de huzurdur. Hayat uzun bir pazar öğledensonrası haline gelir, bizden çok az şey bekler, asla vermek isteyeceğimizden fazlasını istemez. İşte o zaman olgun olduğumuza inanırız, çocukça fantazileri bir kenara bırakmış, kişisel ve profesyonel olarak doyuma ulaşmış olduğumuzu düşünürüz. Ama kalplerimizin derinliklerinde şunu biliriz: Artık hayallerimize ulaşmak için çabalamayı bırakmış, iyi savaşı vermekten vazgeçmişizdir.

Hayallerimizden vazgeçip huzur bulduğumuzda, sükunet kısa bir süre için bizi mutlu eder, ama bir zaman sonra gömdüğümüz ölmüş hayaller içimizde çürümeye başlar ve içinde yaşadığımız atmosfer giderek bozulur.

Çevremizdekilere karşı acımasızlaşırız ve sonunda bu acımasızlığı kendimize yöneltiriz. Hastalıklar ve ruhsal rahatsızlıklar baş gösterir. Bir savaşta en çok kaçındığımız şeyler, hayalkırıklığı ve yenilgi, korkaklığımızdan bize kalan tek miras olur. Ve bir gün ölmüş ve çürümüş hayaller nefes almayı zorlaştırır; artık ölümü beklemeye başlarız, bizi netliklerden, sahip olduklarımızdan ve o korkunç pazar öğledensorası huzurundan kurtarsın diye.

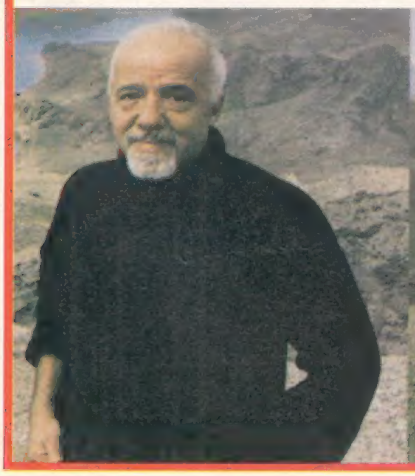

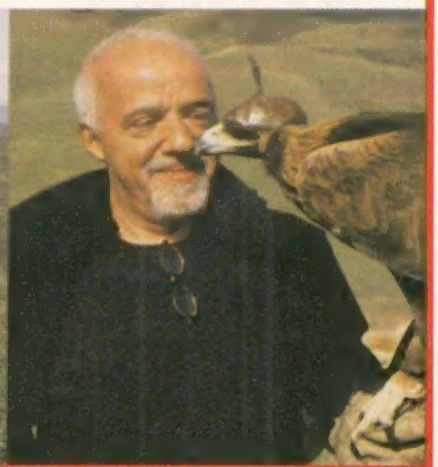

Çeviren | Mine Akverdi

KAÇAK DOSYA

barisalim@hotmail.com

Barış Pehlivan

TYS'de Kaynayan Kazanlar

Türkiye Yazarlar Sendikası'nda seçim öncesi farklı görüşler, çarpıcı iddialar...

"Hani fıkrayı bilirsiniz, yaz tatilini Türkiye'de geçiren Almanlar merak edip iki tek rakı atınca "N'olacak şu bizim memleketin hali?" diye dertlenmeye başlamışlar ya birbirlerine, işte Türk yazarları için de bugün örgüt konusunda iki tek atıp "N'olacak yahu şu bizim TYS'nin hali?" demekten başka bir umar kalmadı galiba?"[1]

Demirtaş Ceyhun, böyle bir benzetmeyle anlatıyor, Türkiye Yazarlar Sendikası'nın bugünkü durumunu.

31 yıllık bir geçmişe sahip olan ve 700'e yakın üye sayısıyla faaliyet gösteren sendikanın, bu ay yeni yönetim kurulunu belirlemek üzere seçime gitmesiyle birlikte birçok tartışma da beraberinde geldi.

Bu tartışmalara geçmeden önce, sendikanın kuruluşuna kısaca değinelim:

Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS), aralarında Yaşar Kemal, Aziz Nesin ve Bekir Yıldız gibi isimlerinde olduğu birçok yazarın öncülüğüyle 1974 yılında kuruldu.

Yazarların ekonomik, sosyal ve yasal haklarını korumak amacını taşıyan sendikanın geçici yönetim kurulunda, genel başkanlığa Yaşar Kemal, ikinci başkanlığa Bekir Yıldız, genel sekreterliğine Adnan Özyalçıner getirildi.

Türkiye Yazarlar Sendikası'nın şu anki başkanı Cengiz Bektaş, iki dönemdir bu görevi yürütüyor ve kendi deyimiyle, artık 'nöbetin değişmesi' gerekiyor. Adaylar arasında Enver Ercan ve Afşar Timuçin'in adı geçmekte...

Bu ayın ortasında seçim için 1. toplantı yapılacak, ancak bugüne kadarki seçimlerde, oy için üyelerin çoğunluğu sağlanamadığı düşünüldüğünde, sonucun ay sonunda 2. toplantıda belli olması bekleniyor.

Buraya kadar her şey normal bir sendika seçimi gibi gözüküyor. Ancak, tartışmalar tam da bu noktada başlıyor. Öyle ki; Enver Ercan ve Afşar Timuçin'in başkan adayı olduğu listeleri, siyasi parti EMEP'e yakın isimler tarafından hazırlandığı iddia ediliyor. Bu iddiaya göre; aday olan iki isimden herhangi birinin seçilmesi durumunda, kazanan mutlaka EMEP'le ilişkisi olan isimler olacak.

Yine seçimler yaklaşırken Nail Güreli adaylığını koymayı düşünüyor bir ara. Ancak listeleri hazırlayan isimler, tarafsız olarak ortaya çıkan bu isme hiç sıcak yaklaşmıyor ve Güreli, böyle bir tabloda yer almak istemeyip, daha adaylığını koymadan vazgeçiyor seçimlere girmekten.

EMEP ile TYS'nin ilişkileri araştırıldığında, hayli çarpıcı veriler geçiyor elimize. Türkiye Yazarlar Sendikası'nın yönetim kurulunda görev alan ve sendikaya üye olan birçok ismin, EMEP'in yayın organı olan Evrensel Gazetesi'nde yazarlık yaptıkları ya da söz konusu siyasi partinin yayınevi olan Evrensel Basım Yayın'dan kitaplarının çıktığını görülüyor. Şu anki Genel Başkan Cengiz Bektaş, bu yazarlar arasında göze çarpan ilk örnek. Sendikanın Genel Sekreteri Gülsüm Cengiz de EMEP'in üyelerinden. Bu isimler çoğaltılabilir.

Sendikanın düzenlediği panel, anma ve diğer etkinliklerde EMEP'in etkin bir varlık gösterdiği de gözüküyor. TYS'nin Kadıköy Temsilcisi Mehrizat Poyraz; 'Özellikle EMEP'ten daha çok giriş çıkışlar olması, o partiden kişilerin sürekli sendikayla ilişkileri bulunması, hoş olmuyor' diye belirtiyor sıkıntılarını.

Bir başka iddiadan söz edecek olursak, o da üye kayıtlarındaki usulsüzlük. Buna göre; kongre öncesi yazarlıkla ilgisi bulunmayan insanlar sendikaya üye yapılmış durumda. Öyle ki; üye listesindeki insanların isimlerine bakıldığında, birçok tanınmamış 'yazar' çıkıyor karşımıza.

Türkiye Yazarlar Sendikası tarihi boyunca birçok istifaya tanık olmuş bir kurum. Bu isimlerden biri de, geçen yıl mart ayında istifa eden Osman Bozkurt. Sayman olarak görev yapan Bozkurt, iddialara göre, Avrupa'dan depremzedelere yardım için gelen paranın onlara ulaştırılmaması sonucunda istifasını sunmuş. Bozkurt'u istifa gerekçesini öğrenmek için aradığımızda; 'Biliyorsunuz gereği, bu bir demokratik örgüt. Bu örgütün iç hukukunu, kendi organlarında öncelikle düzenlemek zorunda ve bunlardan birisi de genel kurul. Dolayısıyla bu hususlar, genel kurulun konusu olduğu için, her üyenin genel kurula karşı sorumlu olduğunu düşünecek olursak, benim de o genel kurulda, orada kendi sorumluluklarımı ve aynı zamanda varsa eleştirilerimi orada ifade etmek durumundayım. Sizin oraya ilgi göstermeniz gerekir. Ayrıca dilekçemde zaten gerekçelerim mevcut. Örgüt adabı bunu gerektirir.' diye cevap verdi.

Seçimler yaklaşıyor ve sendika hakkındaki söylentiler gittikçe artıyor. Sonuç ne olur 'bilinmez' ama, görünen şu ki; Türkiye Yazarlar Sendikası çalkalanıyor...

1 Edebiyatımı Geri İstiyorum, Demirtaş Ceyhun, Sis Çanı Yayınları, İstanbul, Ocak 2005, s. 144

Enver Ercan / Şair- Yayıncı

Seçimde Adayım

• Seçime aday olacağım. Listem henüz kesinlik kazanmadı. Ama hem birlikte çalışabileceğimiz, hem de Türkiyeli yazarları temsil edebilecek isimler olacak elbette.

• Listede yer almasını istediğimiz arkadaşların EMEP'le bir bağlantısı yok. Olsa bile bu ne ifade eder ki? TYS her sol anlayışa aynı mesafede durarak etkin bir güç olabilir ancak.

• Şu andaki mevcut yönetimde, sözgelimi Gülsüm Cengiz EMEP'li, ama ben hiçbir partiye mensup değilim. Başka partilerle -en azından geçmişte- gönül bağı olan arkadaşlar da var. Özetle şunu söylemek isterim: TYS şu anda herhangi bir partinin yönlendirdiği bir sendika değil.

• Amatör yayıncı bir kimliğim var, Komşu Yayınları'nda şiir dergisi ve kitapları yayınlıyoruz. Bunun sendikadaki görevlerimi ve tavrımı etkileyeceğini düşünmüyorum.

• Yazarlar ve şairler, sendikalarına ne kadar sahip çıkıyorsa sendika da ancak o kadar işlevini yerine getirebiliyor. Aslında işte bu durumu değiştirebilmek için aday olmaya karar verdim.

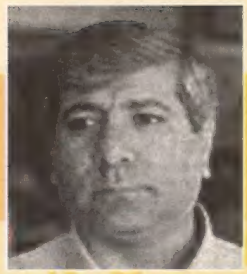

NECATİ GÜNGÖR / Yazar

İSTİFA EDİYORUM

• Aziz Nesin' in başkanlığında, birçok siyasi parti Yazarlar Sendikası'nı kendi yedeğinde görmek istedi. Bundan bir prestij umdular herhalde, fakat özellikle Aziz Nesin çok titiz davranarak siyasi partilerin sarkıntılığını engelledi. Çok yakın zamana kadar bu ilkeye önem verildi ama, son zamanlarda, işte son iki dönemde maalesef bunun yıkıldığını öğrendik.

• Eşit koşullarda bir dayanışma tabi olabilir. Ama bir siyasi partinin filikası olmaz. Bir siyasi partinin de gelip sendikanın faaliyetlerini kendine mal etmeye çalışması biraz tuhaf.

• İki dönemden beri, EMEP üyesi ya da EMEP'e yakınlığı olan, EMEP'in yayınevinde, Evrensel Kültür'de kitapları ve yazıları yayınlanan kimseler sendika yönetiminde olmasından rahatsızım.TYS'nin hazırladığı etkinliklere mutlaka EMEP'ten bir temsilci katılıyor olmasından rahatsızım. İki liste yarışacak, her iki listeyi de EMEP üyesi kimseler hazırlamış, sunuyorlar genel kurula, hangisine verseniz sonuçta EMEP'i desteklemiş olacaksınız. Bu vahim bir şey.

• Sonra işin etik olmayan bir tarafı daha şu, beni aradılar telefonda, diyorlar ki; sendikanın sloganı: 'Sendikamıza sahip çıkalım; Aziz Nesin'in sendikasını koruyalım'. Burada bir ikiyüzlülük var. Hem EMEP adına hareket edeceksiniz hem de Aziz Nesin'in sendikasını koruyalım diye insanlara böyle gaz vereceksiniz. Bir de karşısındaki insanın zekâsını aşağılıyor bu arada...Tarafsız bir aday olarak Nail Güreli ortaya çıktı. Nail Güreli, mevcut yönetimin uzaktan kumandayla yönetemeyeceği, kişilikli bir adaydı. Fakat onun adının geçmesi ile birlikte derhal tavır aldılar. Çünkü tarafsız bir insan. Ama, artık o tenezzül etmez böyle bir şeye...

• Yazarlıkla ilgisi bulunmayan ya da yazarlığı kuşkulu birçok insan üye yapılmış. Üye sayısı 700'e yaklaşmış, belki geçmiş bilemiyorum. Bunların içinde yazar olarak tanıdıklarının sayısı 100'ü geçmez. Bir insan Yazarlar Sendikası'na üye olmakla yazar olmaz, yazar olmak için bir yazı faaliyeti, edebi faaliyet içinde olmak lazım. Mesela Bakırköy'de 50 küsur yazar üye varmış. Ben şüpheliyim, Bakırköy'de o kadar yazarın oturup oturmadığı konusunda...

• Kifayetsiz muhterisler her zaman sendika yönetimine oynadılar. Yani; illa yönetici olmak isteyen ama yazarlığı kuşkulu adamlar... Bu deyim Aziz Nesin'e aittir. Görüyorum ki iki dönemden beri ele geçirmişler sendikayı...

• Şimdi öyle yazarlar vardır ki, mesela Vedat Günyol... Şimdi hayatta değil ama onun Çan Yayınları vardı ve Vedat Günyol'un yazarlığı, yayıncılığının önündeydi. Yayıncılığı da yazarların emeğini sömürme esasına dayalı değildi. Bunun gibi örnekleri yazar olarak alırsınız oraya... Ama yayıncılığı daha önde olan, başka yazarların emeğini sömüren, emeğini alıp, kendi sermayesini çoğaltmaya dönüştüren insanların orada olmaması lazım. Onların gelip de başvurmaması lazım. Öyle arkadaşlar biliyorum ki; hem Yayıncılar Birliği'nin yönetiminde, hem sendika yönetimine oynamıştır. Yani kimin tarafını tutacak...

• Listeler şu anda açıklanmadı. Yalnız Güngör Gençay adında arkadaşımızın, EMEP'in üyesi olduğunu biliyorum. Afşar Timuçin'le birlikte çalışacak.

• Yazarlar Sendikasıyla herhangi bir husumetim yok. Benim sendikam elden gitmiş, ona üzülüyorum. İstifamı sunacağım. Bunları birçok arkadaşımın görmesini isterdim. Ama haberleri yok. Böyle bir iletişim ağımız yok maalesef. Onların da bu tepkiyi göstereceğini sanıyorum. Bekliyorum daha doğrusu...

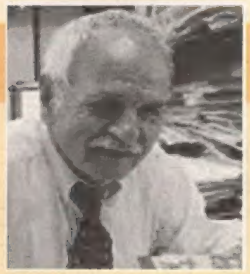

NAİL GÜRELİ / TÜRKİYE GAZETECİLER SENDİKASI ESKİ BAŞKANI

ŞAPKAMI VESTİYERE ASIP GİRDİM

• Tüzük değişikliğini gündeme getirdim ve beş kişilik bir tüzük komisyonu oluşturuldu. Bana da tüzük komisyonunun başkanlığı görevi verildi. Zannediyorum ki bu kongreye gelecek o tüzük değişikliği...

• Bu arada, çalışmalarım vesilesiyle de birtakım arkadaşlar, benim yönetime gelip, yeni bir ekip oluşturmam isteğinde bulundular. Ben de onun üzerine doğal olarak bir zemin yoklaması yaptım. Birkaç grubun bu göreve istekli olduğunu tespit ettim. Çeşitli rivayetler de vardı... O iki grubun aslında aynı grup olduğu ve siyasi bir tarafı olduğu söylendi. Aktif ve net bir tepki gelmedi ama, soğuk bakıldığını sezdim diğer iki grup tarafından. Onun üzerine dedim ki, ben taraflardan biri içerisinde yer almak istemem.

• Her insanın bir siyasi görüşü olur ama, ben sendikacılık da, cemiyetçilik de yaptım ve o faaliyetler içine şapkamı vestiyere asıp girdim.

• Ben hiç bir partiye, gerek Türkiye Gazeteciler Sendikası'ndaki görevim sırasında, gerek cemiyetteki görevim sırasında, ki bunları toplarsanız görev sürelerim 40 yılı aşar, tarafsız kalmışımdır. Bütün siyasi görüşlerin üstünde sırf mesleki açıdan o örgütlere hizmet etmeye çalışmışımdır. Burada böyle bir anlayışta değilse arkadaşlar, bana soğuk bakmalarını doğal karşılarım.

• Aziz Nesin sendikacılıkta partiyi sokmamıştır işin içine hiçbir zaman... Burada var, deme anlamına gelmesin bu... Öyle söylentiler var, öyle veriler ortalıkta dolaşıyor ama ben bunları şahsen tespit etmiş değilim.

• Bu kadar güzel bir geçmişi olan bir örgütün işlerliği bitmez. Ancak zayıflamış olabilir, göreceli değerlendirmeler tabi bunlar. Bir sivil meslek örgütünün, hele TYS gibi bir örgütün, bu tip siyasal tartışmalar içinde olmaması; mesleki ve demokratik açıdan, çok daha etkin, belirleyici olması gerektiğini düşünüyorum.

METİN KAÇAN / Yazar

TYS SOYUT BİR İSİMDEN İBARET

• Ağır Roman adlı filmin senaryosunu ben yazıyorum, film 1 milyonun üzerinde gişe yapmasına rağmen bu insanlar benim telif ücretimi vermiyorlar. Ben de doğal olarak gidiyorum TYS'ye... Diyorum ki; benim hakkımı aramak için bana yol gösterir misiniz, telif haklarındaki yeni yasaları bana açıklar mısınız, neler yapılması gerekiyor, TYS'nin bu konudaki vazifeleri nelerdir, diye bir müracatta bulunuyorum. Yalnız bugüne kadar bir tek cevap gelmiyor. TYS'nin varlığı bana göre, sadece soyut bir isimden ibaret. TYS'den yardım alan, işi yapılan bir tane yazar bulabilmeyi de size bırakıyorum.

CENGİZ BEKTAŞ/ TYS GENEL BAŞKANI

BU İDDİALAR GERÇEK DEĞİL

• Yeteri kadar devrimci bulduğum bir gazetede yazmak benim hakkım. Ama bu başka bir şey ve özellikle benim dönemimde bütün partilere, özellikle bizim inancımıza yakın partilere, herhangi birisini arada seçmeden, elden geldiği kadar eşit uzaklıkta olunmuştur.

• Şu anda EMEP'le parti ilişkisi olan bir kişi var yönetim kurulunda, başka kimse yok. Onun dışında yönetim kurulunda İşçi Parti'li arkadaşımız da var. Bundan önce olduğu gibi TKP'li olan da vardı.

• Seçim arifesinde böyle şeyler olur. Arkadaşlar bunu kullanırlar. Ama bu iddialar gerçek değil.

• Ben partili değilim, hiçbir zaman olmadım. Çünkü bunun da bir nedeni var. Yani partili olmayı çok saygıyla karşılıyorum. Niye partisi yok insanların, anlamıyorum. Ama ben konumum gereği hiçbir zaman partiye üye olmadım.

• Ben şimdi mesela Doğan Kitap'a gitsem kitabımı basarlar mı... Yani benim dünya görüşüme uygun bir yere götürüyorum ve onlar da kendi dünya görüşlerine uygun olduğu için basıyorlar. Bunun ne gibi bir sakıncası olduğunu da çok anlamıyorum. Doğru bulmuyorum bu tür söylemleri.

• Yıllardır beklenen bir tüzük değişikliği vardı. Üyemiz Nail Güreli, yine yazarlar sendikasından onaylı birtakım kişilerle birlikte çalıştılar. Her biri farklı düşünceden insanlar... Ve onlar bir öneri getirdiler. Şimdi bu öneri tartışılacak bu genel kurulda...

• Biz istiyoruz ki; İstanbul'da kapalı kalmasın bu iş, onun için İzmir'deki ya da başka bir yöredeki seçimlere karışmıyoruz... Karışmıyoruz derken; başka bir dünya görüşünde olan insanı, oradaki yönetimde olmasına gönlümüz çok yatmaz. Bunu söylemekte hiçbir sakınca bulunuyorum. Ancak böyle bir sendika sağlıklı olur.

• Bazı insanlar var, yetenekleri hırslarının çok altında. O insanlarla kötü kullanmaya sürüklenmesin diye, özellikle Nail Bey gibi kendini kanıtlamış insanlardan hem onur duyuyoruz, hem de yönetime gelseler isteği içindeyiz. Çevremdeki insanların hepsi, alternatif seçenek oluşturmaya çalışanlar da bunun içinde, Nail Bey'den sadece onur duyuyorlar.

• Aziz Nesin'in de benim gibi, partili olmayan bir insana pek sempatisi yoktu. Parti kendi yaşamınız demektir. Değişik partilerden insanlar gelirler. Bir sivil toplum örgütü tümüyle partisiz olacak, dediğiniz zaman düşünün; parti yaşamına dair bir şeyler söyleyemezler. Yani bu doğru bir şey değil, mantıklı değil. Eğer bir insan bu günkü Türkiye de bir parti seçmiyorsa, 'ot'tur demek isteyeceğim neredeyse. Özellikle sendika oluşun nedeni de, yani dernekler gibi politika yapamamak olmasın diye.

• Ben hiçbir zaman üye hakkında artı veya eksi oy kullanmadım. Şöyle bir kural uyguladık üye kabul ederken; en aşağı kendi parası ile bastırmadığı 2. kitabı olsun. Yani bir yayınevi bu insanı kabullenmiş olsun ve bir yazar niteliği görülsün. Böyle olmalarına özen göstererek bunları üyeliğe aldık ya da almadık. İnanın, bunların içinden benim tanımadığım arkadaşlarım da vardı. Ama eğer oradaki konuyla görevli olan arkadaşlarımız buraya değer bir arkadaştır deyince benim zaten söyleyecek bir şeyim olamaz. Başkana da böyle bir hak tanınamaz zaten, tanınmamalıdır.

• Yıllardan beri olmuş bazı yanlışlıklar, olmaz olur mu... Kim iddia edebilir ki ben bu konuda hiçbir yanlışlık yapmam diye. Ama bizim dönemimizde bu olay böyle olmadı.

• Ben her zaman onur duydum TYS'nin üyesi olmakla. İnanıyorum ki, demokratik yaşamda bir başkan ancak 2 dönem seçilmelidir. Yani muhakkak değişim olmalıdır. Değişim olmazsa sendika duraklıyor demektir. Şimdi o değişime inandığım için ben ayrılıyorum...

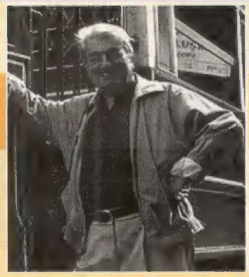

DEMİRTAŞ CEYHUN / Yazar

EDEBİYAT BİTMİŞ, GİDİYOR...

• Bakıyorum orada Cengiz Bektaş'ın kitaplarını Evrensel basıyor, Adnan Özyalçıner, Sennur Sezer orada çalışıyorlar galiba, oralarda kitapları basılıyor. Oradaki yönetimdeki birçok insanın kitabı EMEP'in yayıncısında basılıyorsa, bunu başka türlü ifade etmeye, gerekçe veya kanıt aramaya gerek yok ki... Evrensel' in amacı edebiyata katkıda bulunmak, edebiyatı geliştirmek değil ki, kendisinin savunduğu siyasal görüşü savunan edebiyatı ön plana çıkartmaya çalışmak.

• Orada bir toplanma var. Yazarlar Sendikası'nın ben 1977'den itibaren 1 yıl genel sekreterliğini, 15-16 yıl da 2. başkanlığını yapmıştım. Yani Aziz Nesin'le beraber... Ondan sonra Oktay Akbal' la beraber sürdürdük biz onu. O süre içerisinde hiçbir siyasi görüşe öncülük etmedik, elimizden geldiği kadar dikkat ettik. Yani hiçbir sol fraksiyonun temsilcisi, bir sözcüsü veya uydusu şekline düşmemiştik.

• TYS zaten yok bugün... Hiçbir etkinliği ve gücü yok. İstifa etmemin sebebi de oydu zaten. En küçük bir gelişme göstermediler. Benim bir yayınevindeki telif hakkım için mücadele ettiğim kişi, o sırada Yazarlar Sendikası'nın saymanıymış. TYS'ye başvurduğum halde, 'hakkımı arayın, bakın saymanınız da o yayınevinin yöneticisiymiş' dediğim halde, aramadılar hakkımı. Hiçbir yazarın hakkını aramıyorlar. Edebiyat bitmiş, gidiyor. Her şey bitmiş Türkiye de...

• Edebiyatına sahip çıkmamış bir toplumun çağdaşlaşması mümkün değil. Ama bugün önce edebiyat elden alınıyor, yok, gazetelerden çıkartıldı, atıldı edebiyat...

• Zaman zaman belirli fraksiyonlar, belirli kişileri yazarlar sendikasına üye etmeye çalışırlar, böyle çabalar içerisine girerlerdi. Kavgalar çıkardı bu konuda.

• Hatırlıyorum ben, Doğu Perinçek yazarlar sendikasına üye olmak için başvurduğunda şiddetle reddedilince yıllarca alınmadı. Sen edebiyatçı değilsin, sen politikacısın siyasal yazıyorsun dendi. TYS'nin üyeleri arasında eminim ki % 50 sinden fazlasının adını da duymamış, kitabını da bilmiyorsunuzdur.

• 12 Eylül'den sonra yayın dünyasının yapısı değişti, edebiyatla ilgili kavramlar değişti. Dolayısıyla, yazarlar sendikası ile üyeleri bütünleşemediler, ayrıştılar. O ayrışma bugün bu hale getirdi sendikayı. Şimdi bunun bilincine varıp, Yazarlar Sendikası'nın kulis, kongre kavgası değil; önce Yazarlar Sendikası nasıl bir sendika olmalı sorusunu sorup, onu tartışmalılar. Bu tartışılmadığı sürece kim gelirse gelsin, bir adım öteye gitmesi mümkün değil.

MEHRİZAT POYRAZ / TYS KADIKÖY TEMSİLCİSİ

BAŞKA PARTİLERDEN KİMSELERİ PEK GÖRMEDİM

• Ben şu anki yönetimin, altı yıldan beri Kadıköy temsilciliğini sürdürüyorum.

• EMEP'in genel başkanlarının ya da yöneticilerinin, TYS'nin etkinliklerinde ve toplantılarında boy gösterdiğini çok gördük. Kendileri bulunmasa bile, her zaman kutlama günlerinde, anma günlerinde mesajları ya da telgrafları okunuyor. Oralarda tanık oluyor herkes... Evrensel Basım Yayın'dan, işte gazetenin olsun, dergi, kitapların olsun, basımından sorumlu yetkili kişilerin geldiklerini görüyoruz. Başka partilerden kimseleri pek görmedim...

• Yansız bir yazarlar kuruluşu olarak faaliyetlerinin sürmesini isterim tabii ki.. Partiler geliyorsa, tek bir partiden değil de, birçok ayrı partiden gelmesini isterdim... Çağrıldıkları halde mi gelmiyorlar, yoksa çağrılmıyorlar mı, bilemiyorum. Fakat arkadaşların çoğunda, neden partisel düzende arkadaşların sürekli boy gösterdiğini, niye iletişimin onlarla daha fazla kurulduğunu ya da işbirliği yapıldığını merak edenler oluyor... Orada kişisel olarak üyelikleri bulunanlara, ticari ya da sanatsal ilişkileri olanlara, kitapları basılan ya da gazetelerinde yazıları çıkanlara, belli ki daha yararlı olduğu düşünülebilir.

• Diyeceksiniz ki burası sendika, parti de olabilir. Siyasette, özellikle ulusal konularda da girişimci olsunlar, elbette siyaset dışı olmayacaklar. Elbette onların da düşünceleri olacak.

• Birkaç oluşum var. Net olarak iki tane diyemeyiz. Çünkü Eşber Yağmurdereli'nin de bir grup oluşturduğu konuşuluyor. Şimdiki yönetimin kendisi, yeni bir grup kurarak ona da egemen olmak istiyor. Şimdiki yöneticilerin oluşturduğu, Enver Ercan'a yönelik ağırlık kazandığı, bir de Güngör Gençayların, Afşar Timuçin'in çevresinde öyle bir şey düşündüğü söylenebilir.

öykü

Şamda Sabah

Işıl için

Everyone Fucked up in that war, diyor Mila Dubrovnik'te. Gündüzleri turistlere kurşunlardan delik deşik olmuş duvarları gösteriyor, bana da akşamları denizi. Mila'nın sağ elinin başparmağı yok, keskin nişancının biri elindeki testiyi vurmuş, mayıs 92'de, Sniper Alley'de. Parmağın kalan kısmını oynatabiliyorum, diyor, ama elini bana uzattığında orada oynayan bir şey görünmüyor.

Avustralyalı kız arkamızdan şişman bir kedi gibi geliyor, Mila ile birlikte kumsala vardığımızda: leave us alone diyorum ona. Avustralyalı kılını kımıldatmıyor: fuck off, diyorum, hâlâ orada, suratına bir tokat indiriyorum, kız cep telefonunu kayalara çarpıyor, sonra eğilip alıyor ve şimdi bu da savaş gazisi, senin aptal Mila gibi, diyor.

Ayın önünden bulutlar geçiyor ve kendi kendime hangisi daha kötü diye düşünüyorum: Avustralyalılar mı, kiwiler mi yoksa Amerikalılar mı? Mila'ya doğru yüzüyorum, onun Almancası İngilizcesinden daha iyi, üstsüz yüzüyor, Avustralyalıyı kızdırmak için, suya batıyor, onu kurtarabileyim diye, sahilde bir köpek kusuyormuş gibi havlıyor.

Avustralyalı sudan çıkıyor bağırarak yardım istiyor, içmek istiyorum, kara beni çekiyor, diyor Mila, omzuna bir şey koy ay yanığı olmasın, saçları bembeyaz. İçiyoruz ve şişelerin mantarlarını birbirimize fırlatıyoruz, gözlerime duman üfle, diyor, şu anda ağlamak istiyorum, Avustralyalı nihayet susuyor.

Yedi gündür gece treninde geçirmediğim ilk uyku, karanlıkta, hareketsiz bir yerde kalbim hızla çarpıyor, sadece aydınlıkta, telaşlı bir ortamda sakin olabiliyorum. Mila karanlıkta hareket halindeymişim gibi hissetmemi sağlıyor, uyuyuncaya kadar beni yavaşça sarsıyor ve tren gürültüsü çıkarıyor, sabah tek başınayım.

Sofya'da dilenciler bileklerine sünger sarıyorlar ve yerde dört ayak üstünde emekliyorlar, İstanbul'dakilerin ise bacakları yok ve elleri üstünde yürüyorlar. Gece treninde Hollandalı kız Bosnalı oğlana Sırp birası vermek istiyor. Bira biradır, diyor Bosnalı, Saraybosna ile Belgrat arasında ve düşman birasını açıyor, Hollandalı kız sarışın.

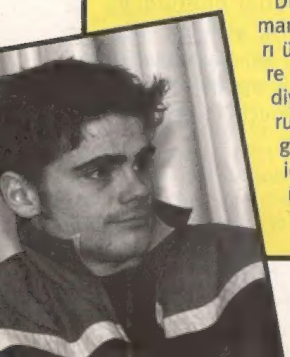

Dumanları kompartıman penceresinden dışarı üflüyoruz, tren üç metre ileri, üç metre geri gidiyor, cayırdıyor ve duruyor. Daha sonra, rüzgâr kompartımanın içinde estiğine Bosnalı üşüyor ama şikayet etmiyor, çünkü bir şey verdik, eski dönemleri anlatıyor, geceleri ülkeyi devrimciler yönetiyor, gündüzleri ise ülkenin hakimi fakirlik, arada da halk titriyor.

Hollandalı kızla kulaklığı paylaşıyoruz, benim payıma ritim düşüyor,onunkine ise melodi. Son aylarda felaketlere o kadar alıştım ki şu an bir felaket olamaması en büyük felaket. Ya hayvan olmalı ya da ölü, diye düşünüyorum, arada kalmamalı. Hollandalı kız bana bir parça plaka uzatıyor, ben ufalıyorum, o da sarma işini hallediyor.

Belgrat, Cumhuriyet Alanı, akşam saat on, havada hiçbir hareket yok. Hollandalı kızın arkadaşları sanat öğrencileri, yeşil deri montlar yerine siyah ceket giyiyorlar. Sabaha kadar bir yerde dans ediyoruz, bir büronun terasında ellerimde kelepçelerle uyanıyorum, bir torba dolusu Yeni Dinar bulmak için üç saatim var.

Bu bir sanat, diyor Gabrysia, maalesef kısa saçlı, Sofya'da, burası yönetim binası ve bu da banka. Benim için hepsi aynı, yani beton. Sırf hamile olduğu ve bir daha hamile kalmadan önce evlenmesi beklendiği için evlendiği kocasını eve gönderiyor. Böyle diyor Gabrysia, en büyük hatam, diye düşünüyorum, doğumun hemen ardından nefes almak oldu. İnsanlardan ve dünyadan değil de uygarlıktan ve onun sapıklıklarından nefret ettiğimi fark edince rahatlıyorum. Kendinle bu kadar uğraşma, diyor Gabrysia.

İstanbul'a giden gece treninde, otuz yıl içinde her tarafı kırış kırış olacak olan bir Bulgar televizyon hakkında konuşuyor. Korku medyası, diyor, kilometrelerce genişlikteki tarlalardaki boşluğa bakmaya alışkın olan, delici bakışlarla bana bakıyor. Tek bir kelime anlamıyorum: Diyor ki: bütün olası ihtimallerle yüzleşmek, tren on dakikalık bir gecikmeyle Sirkeci'ye ulaşıyor.

Galata Köprüsü'nün üzerinde içimi bir için kuruyup gitmek ve sonsuza kadar o halde kalmak duygusu kaplıyor. Ardından bütün İstanbul sol ayak parmaklarımdan birine sığacak hale gelinceye kadar şişiyorum. Aslı incir satıyor ve İngilizce öğrenimi görüyor, Alman autobahn diyebiliyor, ayrıca schöner Tag ve Suppenfleisch demesini de biliyor. Satandını katlıyor ve incirleri Boğaza fırlatıyor, sırt çantası kaçak sigara kartonlarıyla dolu.

Beyoğlu'ya giderken bir sürü balıkçı görüyoruz, Aslı güzel bir kız ve yokuşu zıplayarak çıkıyor. Evinin kapısını açarken eve hırsız girdiğini ve Katmandu'ya gitmek için biriktirdiği paraları çaldığını anlatıyor, şimdi nihayet odada oturabilirim diyor ve gözlerine siyah sürme çekiyor, yolda hiçbir şey yaşamıyorum.

Gelibolu'daki savaş meydanlarında yalnızım. Asfalt sıcaktan erimiş durumda, yol geniş ve kilometrelerce uzunlukta. Tepelere çıkıp tepelerden iniyorum ve denize ulaşıyorum. Birinci Dünya Savaşı'ndan kalan metal parçalarının bulunduğu bir müzedeyim. Küflenmiş bir metalin üzerinde özel cephane yazıyor, can be more harmful when burst with metal balls, fotoğraflardaki esirler tıraşlı ve her zamanki gibi zayıf.

Sapkınlık nerede başlıyor ve ben nereye kadar gideceğim? Truva'da sürüler halinde dolaşan Koreliler kestane topluyor, bu sırada rehberleri tahta atın maalesef hakiki olmadığını anlatıyor. Bir grup Japon kadın adamakıllı ipek kumaşlara sarınmışlar, kocaları atın üzerine tırmanıyor ve kalıntıların fotoğrafını çekiyor. Otobüse binmeleri söylenince Koreliler topladıkları kestaneleri dökü yorlar.

Bulgar herifle Olimpos'ta yeniden karşılaşıyorum. Şortuyla kurumuş nehir yatağında duruyor, omuzlarına bir havlu atmış, yüzmek istediğini söylüyor ve başını tutuyor, ama suya atladığında nehir birden kuruyuvermiş. Kıyıya oturuyorum ve bir sigara yakıyorum, Frankfurt'lu bir marangoz selam niyetine matarayı uzatıyor, konuşmuyor, hoşça kal niyetine matarayı uzatıyor ve gidiyor.

Ebru'nun yaşı benimkinin iki katı, kalın, kırışık bir boynu var ve ısrarla fahişe olmadığını söylüyor. Aslında sormamıştım. Bungalov köyünün duman altı olmuş hangarında dizime dokunuyor, çünkü erkek arkadaşıyla kavga etmiş, çünkü herif somurtup duruyormuş ve İsviçreli kız sürekli bize bakıyormuş. İsviçreli kızın yaşı benimkinin iki katı değil, ama sarışın da değil, Ebru'nun rengini ise tanımlamak imkansız. İnanılmaz derecede yorgun düşüyorum.

Şam'da kapının dışına çıkamıyorum çünkü sakinleştirici bitti. Bütün gün pencereden dışarı bakıyorum. Kadının biri inatçı bir koyunu sürüklemeye çalışıyor. Küçük bir oğlan çocuğu peşinden bir yangın söndürücüyü sürükleyip gidiyor. Mumya gibi bir kadın gökyüzüne bakmak için başını kaldırıyor ve benimle göz göze geliyor.

Ertesi gün uçağa binip geri dönüyorum. Kendim üzerinden araba geçmiş bir salyangoz kabuğu kadar anlamlı hissediyorum. Geceleri pencerenin önünde yatıyorum. Erotik spor klipleri oynuyor televizyonda. Bira açık. Her akşam olduğu gibi.

Björn Kern

AZİZ NESİN ÇOK ÜZÜLMÜŞTÜ

Akşehir'deyiz. Yıl 1992. Gün boyu etkinliklere katıldık. Akşam serinliğini en güzel yaşayabileceğimiz yer Hıdırlık Tepesi. Halkın "Ortagazino" dediği çay bahçesine geldik. Ulu çınarların altına oturduk. Akşehir'in en güzel göründüğü yer burası.

Bir masanın çevresine dizildik. Masada kimler yok ki... Aziz Nesin, Cevat Çapan, Cengiz Bektaş, Alpay Kabacalı, Tan Oral, Cafer Zorlu, Necmi Rıza, Bihrat Mavitan, Kamil Özüs, Mehmet Güleray.

Söyleşimiz çayın sıcaklığında. Aziz Nesin'i dinliyoruz. Geçmişe dönüyor büyük usta. Akşehir'in 1959 yılındaki durumunu anlatıyor. O yıllarda Akşehir'de İtalyanca, Fransızca, gazete ve dergilerin olduğunu söylüyor. Hayretle dinliyoruz. Sahaf Mehmet Güleray da bildiklerini anlatıyor; anlatılanları not alıyorum.

Aziz Nesin, Akşehir'e bir göz atıyor. Bilmiyorum o aralar nelere dalıyor. Masada bir ara sessizlik çınlıyor. Akşam rüzgârı tüm bedenimizi yıkıyor. İçimizi açan bir esinti. Elimizdeki bardakların sıcaklığında medet umuyoruz. Necmi Rıza, Aziz Nesin, Cengiz Bektaş'ın üzerinde montlar, ceketler var. Pek aldırmıyorlar esintiye. Daha sonradan öğreniyorum ki akşam o tepeye çıkarken mutlaka üzerimize giyecek bir şeyler almalıymışız yanımızda. Bir kez, hiç unutmuyorum, geceleyin esinti artınca üzerimize masa örtüleri vermişlerdi. Masa örtüleriyle direnmiştik rüzgâra.

Aziz Nesin, Çatalca'daki vakfı önceleri Akşehir'e kurmayı düşündüğünü anlatıyor. Konuyu sanırım, Mehmet Güleray açıyor. Birtakım bürokratik engeller çıkınca o da kızıyor, Çatalca'ya açıyor vakfı. Akşehir'i o denli çok seviyordu Aziz Nesin. Nasreddin Hoca'nın kentini görüp de sevmemek olmuyor.

Masaya gelenler çoğalınca konuşmalar bölünüyor. Ben de Cafer Zorlu'nun yanına gidiyorum. Onun şekerpare öyküsünü dinlemek istiyorum. Usanmadan, kim bilir kaçıncı kez anlatıyor. Sultanahmet'ten geçiyormuş. Bir köftecide şekerpare tatlısı görmüş, canı çekmiş. İçeriye giriyor. Garson geliyor. Şekerpare istediğini söylüyor. Garson: "Köfte yemezseniz, şekerpare veremem" diyor. Verirsin, vermezsin. Cafer Zorlu inat ediyor. Çıkıp doğruca karakola gidiyor, durumu anlatıyor. Polisi yanına alıp geliyor. Şekerpareyi polis nezaretinde yiyor. Dinlerken gülüyoruz. Göçmen aksanıyla da konuşunca hoş bir anlatım çıkıyor ortaya.

KAÇAK
HATIRA
İZMİR İMBATI
Savaş Ünlü

Masadakiler kalkıyor, biz de kalkıyoruz. Mehmet Güleray, Aziz Nesin'e bir şeyler anlatıyor. Oturduğumuz masanın ötesinde tek katlı, boyası uçmuş, sıvaları dökülmüş yapıya doğru yürüyoruz. Yanaşınca oranın mescid olduğunu anlıyoruz. Kapının üstündeki levhada "mescid" yazıyor çünkü. Aziz Nesin ve Cengiz Bektaş içeriye giriyorlar.Biraz durduktan sonra Aziz Nesin söylene söylene çıkıyor. Çıkarken tarihi anı fotoğraflıyorum. "Dine saygı böyle mi olur? Müslümanlık böyle mi? Din sevgisi bu mu? Müslüman geçinen yüzlerce kişi görmüyor mu bu rezaleti? İçerisini görünce içim sızladı." diyordu. Kahveyi işleten kişi, tarihi mescidi depo olarak kullanıyormuş. Namaz kılmak isteyene de kıyıda köşede yer buluyorlarmış. Bunun yanlışlığını anlatıp devam etti söylenmeye. Cengiz Bektaş da bir Akşehir sevdalısıdır. Akşehir'e mimari açıdan katkıları sayılmayacak denli çoktur. Tarihi kilisenin onarılması, sanat merkezine dönüştürülmesindeki katkılarını bilmeyen yoktur.

Sırayla içeri girdik. Dağınıktı, içerisi rutubet kokuyordu. Cengiz Bektaş bir mimar olarak görüşlerini anlatıyor. Cafer Zorlu'nun "Olmaz be, böyle olmaz!" sözü kulaklarımızda yankılanıyordu.

Bir mescide sahip çıkamayanları eleştirmek, yol göstermek de yine Aziz Nesin'e düşmüştü. O ara yanımıza Nuri Köksal da gelmişti. Dikkatli dikkatli dinliyordu konuşulanları. 2000 yılında belediye başkanı seçildi. Sevgil Nuri Köksal da o metruklaşmış yapıyı onardı,boyattı,bir de din görevlisi atadı. Yapı kullanılır duruma geldi.

Aradan bir yıl geçti. 1993 Temmuz ayı ülkemiz için bir kara leke. Madımak Oteli katliamı. Aziz Nesin Müslümanlara küfretti, diye onlarca aydın, sanatçımız yakıldı. Bu yalanı çıkartan aymazlar, bir yıl önce Aziz Nesin'in Akşehir'de Müslümanlığın simgesi bir yapıya nasıl sahip çıktığını bilmiyorlardı. Bilseler de sonucun değişebileceğini sanmıyorum ya... Küfür olayına gelince, kaç kez Aziz Nesin'le birlikte olduk ağzından küfür namına tek bir sözcük duymadım. Her insan doğal olarak kötü söz, küfür kullanabilir; ama, Büyük Usta en sert, en pervasız ve katı eleştirileri yapardı.Küfürü asla... Kutsal değerlere küfür etmesi yalanına ise kargalar bile gülerdi.

Akşehir'e gittiğimde büyük usta Aziz Nesin'in sahip çıktığı mescide gidip Usta'ya bin selam göndereceğim.

O her zaman insanımıza doğruyu, güzeli gösterdi. Ah, onu daha iyi anlayabilseydik, bugünkü yaşananları yaşamazdık sanırım....

KAÇAK SÖYLEŞİ

Nihat Genç:

"Edebiyat dışı araçları edebiyat için kullanan herkes acıklıdır. Edebiyat tanrıyla, dünyayla ve varoluşunla konuşmanın ve hesaplaşmanın yeridir."

Nihat Genç'i on yılı aşkın bir süredir LeMan'daki fırtınalı yazılarından, daha öncesinde 'Dün Korkusu, Bu Çağın Soylusu' gibi romanlarından tanıyoruz; ki bu romanların ilk yayınlandığı yıllarda yaptığı etki de çarpıcıydı. LeMan'da her hafta yazdığı uzun metinlerin üstelik bir mizah dergisi üzerinden tüm Türkiye'ye yaptığı etki de şaşırtıcı. Ama belki de bundan daha çarpıcı olanı haftalık ürettiği yoğun metinlerinNihat Genç'i dünya ölçeğinde en üretken yazarlardan biri kılması. Geçtiğimiz aylarda Cadde Yayınları'ndan aynı gün kitapçı vitrinlerine çıkan dört kitabı, Memleket Hikayeleri, Edebiyat Dersleri, Amerikan Köpekleri, Nöbetçi Yazılar" hala vitrindeki yerlerini koruyor. Mayıs başında kitapçı ve gazete bayiilerine çıkarma yapacak 'Hattı Müdafaa' kitabı da bunlara eklenecek. Ayrıca romanları da dahil tam dokuz kitabı da İletişim Yayınları'nda var. Bir edebiyatçı ve yazar olarak belki de en çok Nihat Genç'i yegane kılan, onun kendisinin de belirtmek zorunda kaldığı gibi en çok medya sansürüne uğrayan isim oluşu... Ve yüzlerce metin üreten bir yazar olarak Sedin ağaçları üzerinede, Çanakkale Savaşı üzerinede, Sultan Galiyev, Hacivat Karagöz, Suriye üzerinede (yazarın girmediği, deşmediği konu kalmayacak gibi) yazılar yazarken, hem bu yazılarında yer yer hem de dozu daha çok eleştiri kaynaklı bazı yazılarında pek çok arı kovanına çomak soktuğu gerçeği, bunu da kişi, kurum, ahbab, ideoloji ayırmadan yapması...

Nihat Genç'le bugünlerde kitapları ve LeMan üzerinden yazdığı yazılardan tanıyanların dışında başka bir kitlede yüzleşiyor. Geçtiğimiz aylarda çıktığı bir televizyon programından sonra herkez onu konuştu. Kahvede, bakkalda, kantinde, dersliklerde büyük heyecanla bu programdan bahsedildiğine bu satırların yazarı tanıktır. Ardından bu program onunla neredeyse periyodik bir formada dönüştü ve Nihat Genç'in bir de buradan Türkiye'ye yaptığı bir etki var...

Aşağıda okuyacağınız söyleşi ise ne yazık ki Amiral gemimiz LeMan'ın yazarı ve dosttan öte yakın bildiğimiz yazarla bir hayli zengin başladı. Yakınlık bu tür durumlarda dezavantaja dönüşebiliyor karşılıklı... Sorulara hazırlık eksik, zamanlaması yanlış olabilir ama yine de Nihat Genç her zaman ilginçtir...

Romancılığınız Leman dergisinde yazdığınız makalelerden çok önce geliyor. Kitaplarınız çok satmasına, çok okunmasına rağmen edebiyat dünyası sizi kabullenmekte neden bu kadar çekingen davranıyor? Hiçbir kitabınız gazetelerin kültür sanat sayfalarında yer almıyor, duyurulmuyor, gazetelerin çok satanlar listesine sokulmuyor, sizden neden bu kadar ürküyorlar?

Benim edebiyatçı kimliğim Leman'da yazdığım ellinin üstündeki hikâyede gizlidir, ayrıca, makaleleri hikâye, hikâyeleri deneme yaparak yüz binlerce okuyucuya ulaştım, bu metinlerim on binlere ulaştı. İkinci sorunuzdaki edebiyat dünyası tarifi yanlış. Yok böyle bir dünya. Holding beslemesi gazeteler ve onların parayla kitap eleştiren, tanıtan pazarları. Onlar edebiyattan habersiz şerefsiz insanlar. Parayla edebiyatı satıyorlar. Parayla istediklerini şöhrete ulaştırmak istiyorlar. Nafile. Rezil oluyorlar. Her gün bir saçmalıklarına daha şahit oluyorsunuz. Bunlar edebiyatçı değil, orası da edebiyat dünyası değil. Edebiyat yazıyla, metinle olur, hikâyeyle, makale ve denemenin kendisiyle olur. Kitaplarımı döner döner okur ve içindeki seslerin, duyguların, öfkelerin kuruluş tarzları sizi alıp heyecandan heyecana götürüyorsa, işte dersiniz, edebiyat budur. Tabii ki beni listelerine koyamazlar, onların listesi holding yayınevlerinin tanıtım listesi, ayrıca, o listeye beni koyarlarsa okuyucu gerçek sahici kitapla tanışacak. Sahici kitapla tanışan okuyucu bir daha o maymumların kitaplarını okur mu? Onların plastik, kurmaca metinler olduğu ve hiçbir şey anlatmadığı benim kitaplarımda uzun uzun anlatılır. Bu dangalak sürüsüyle işim olmaz. Dünyadan, edebiyattan onurdan ahlaktan habersiz bu satılmış köpeklerle uğraşamam, benim işim var, kitaplarımın çokluğu, metinlerimin uzunluğu işimin ne kadar meşakkatli olduğunun göstergesidir.

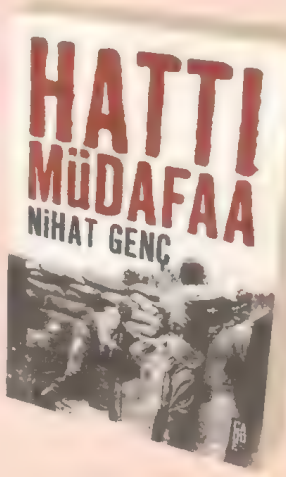

Edebiyatta lobiler olduğu ve bu lobilerin bir kolunun da gazetelerin kültür sanat sayfalarını yönettiği söyleniyor. Bu iddia doğru mu? Size veya sizin gibi yazarlara bu lobiler ambargo uyguluyor mu?

Lobisine sçayım, arkadaşlık kulüpleri diyelim, edebiyat bu ülkede tamamen arkadaş kulüplerinin ürünüdür. Ödüller, tanıtımlar, soruşturmalar hepsi 'kulüpçülüktür'... Kulis faaliyetidir. Kim çok kulis yaparsa kitabı o denli çok tanıtılır ya da ödül alır. Bunlardan bana ne? Benim işim yazmak. Benim işim yüz binlerce okuyucuya sıkı metinler göndermek, tarihi, edebiyatı, bugünü, heyecanlarımı, estetik ve edebi ve yüce bir dille anlatmak. Bu kadar okuyucuya kim hikâye okutmuş, okutamamışlar. Onların her biri böcek, cüce... Beni inkâra, yok satmaya hiçbirinin gücü yetmedi. Yazar denilince bugün gençlerin aklına Nihat

Genç geliyor, edebiyatçı denilince Nihat Genç, hikâye denilince Nihat Genç... Artık ben kendi ismimi istediğim bollukta ve kuvvetlice ve meydan okurcasına rahatlıkla söyleyebilecek yaştayım, buraya edebi marifetimle yürüdüm.

Leman dergisinde yazdığınız makaleler, roman yazmanın önüne mi geçti. Nihat Genç artık roman yazmayacak mı?

Roman demode bir edebiyat dalıdır, bugün edebiyattan hiç anlamayanlar roman yazıyor. Roman yazanlar romanı dolduramıyor. Bir sorun, bir trajedi, bir düğüm, bir insanlık ayrıntısı anlatamıyor. Roman bir zamanlar, yani iletişim çağının gerisindeki uzun kış gecelerinin yalnızlığında 18. 19. asrın ürünüydü... Ben ancak romanı değiştirerek, kökünden uzaklaştırarak yazarım diyordum, zaten yazdığım romanlar romanı parçalama girişimidir, iyi okuyun, bambaşka şeyler yaptım, bir denemeden çok öteye çalışmalardır romanlarım. Korkarım yaşadığım günler içinde yaptıklarıma aklı erecek bir adam bulamayacağım.

Medya da görünen ve edebiyat starı muamelesi gören çok satan bazı isimler hakkında olumsuz görüşleriniz var.

Hepsi hakkında değil, hayır, ya da bazılarının bazı yazıları hakkında, benim için topyekün iyi topyekün kötü yok. Ancak genel olarak söyleyeyim reklamı dibine kadar, TV'leri köküne kadar, yangın yeri gibi reklam olarak kullanan bu adamlarla işim olmaz. Bunlar şekil tabir ettiğimiz cinslerdir, çıkacaklar ve kitaplarının kaç kişi tarafından okunduğunu

Roman demode bir edebiyat dalıdır, bugün edebiyattan hiç anlamayanlar roman yazıyor. Roman yazanlar romanı dolduramıyor. Bir sorun, bir trajedi, bir düğüm, bir insanlık ayrıntısı anlatamıyor. Roman bir zamanlar, yani iletişim çağının gerisindeki uzun kış gecelerinin yalnızlığında 18. 19. asrın ürünüydü... Ben ancak romanı değiştirerek, kökünden uzaklaştırarak yazarım diyordum, zaten yazdığım romanlar romanı parçalama girişimidir,

söyleyecekler, bu adamların kumaşı iyi değil, buradan bir iyilik çıkmadı. Boşuna bu isimler etrafından medya sayfa doldurdu. Ne oldu? Hangi edebi iyilik, hangi derli toplu bir insanlık görüşü peydah oldu bu zatlardan. Zavallı insanlar bunlar. Edebiyat dışı araçları edebiyat için kullanan herkes acıklıdır. Edebiyat tanrıyla, dünyayla ve varoluşunla konuşmanın ve hesaplaşmanın yeridir. Bu kadar yüce sınırları olan bir alanı kirletmek, kendini kandırmak, insanlığa yalan söylemek nedir? Ahlaksızlık. Peki ahlaksızlık kimin umurunda? Hiç kimsenin. O halde bunları konuşmak sadece isimlerini çoğaltmak demek, o halde yapmayın. Edebiyatı bir saçmalamanın konusu yapıyorlar, ben yapmam.

Orhan Pamuk'un yurt dışındaki çıkışlarını nasıl karşıladınız? Benzer sözleri burada söyleyerek bir tartışma ortamı yaratmaktan neden kaçınıyor? Bu tür konuşmaların burada da yapılması, tartışmaya açılması çözüm için bir şans olmaz mı?

Kamuoyundaki tartışmaları takip edin, bu ülkede her laf söyleniyor, her tartışma açılıyor, bu bey bir iddia atıyorsa gelip ispat eder, meyhanede, rakı masasından duyduğu lafları Türkiye'nin başından aşağı atmaya hakkı yok ve bunlara aydınca özgürlük, konuşma özgürlüğü gibi kisvelerle yanaşmak da terbiyesizliktir, hangi özgürlüğü olmamış, hangi konuşması yasaklanmış... Bu olaylar bu aydınların tıyneti hakkında kamuoyunu aydınlattı. Zaten beceriksiz yazarlardı, şimdi fare türü çakal türü yüzlerini, niyetlerini belli ettiler. Bana ne kardeşim, gidin onlara sorun. Türkiye'de Orhan Pamuk ismi yazılarında en az geçen insan benim, ya bir ya da iki defa kullandım ve 'vay, Nihat Genç'e bakın' oldum. Yani, Orhan Pamuk etrafında saygıdeğer medyamız Aktüel gibi bomboş dergiler öyle büyük kalın koruma zırhı oluşturmuşlar ki, tek laf edince seni, yani beni tefe tutuyorlar. Ama benim kitaplarımın neden çok okunduğunu hiç ama hiç merak et-

miyorlar, ayrıca bu yazarın kitaplarının, bu beton, kiremit, tuğla kitapların neden hiç okunmadığını kendilerine hiç sormuyorlar...

Ülkeye gergin bir hava hâkim. Her kesim bu olaylardan kaygı duymakta ama özellikle Türk milliyetçiliğinin provoke edildiği söyleniyor. Bir yazınızda "Milliyetçilik hepimizi boğdu, sıktı, öldürdü. Biz yumuşak, duygusal, çok rahat, üstün bir kültürden geliyoruz." diyorsunuz.

Evet, tarihin en yaygın ve en uzun ömürlü sivil kurumları Esnaf loncaları, yani ahi birlikleridir, bizim kültürümüz aileleşme ve kardeşleşme kültürüdür, bu ve buna benzer yazıları bu toprakta en çok yazan yazarım. Batının sivil kurumları, sınıf kültürünün bir uzantısı olan demokrasinin ürünü olduğu için, bizim kardeşlik, aileleşen kültürümüzü parçalamak istiyor. Bizi kodluyor, Türk, Kürt, Alevi diyor ve bizi bölmeye, ayırmaya çözmeye çalıştıkça da bunu demokrasi diyor. Bunlar zırlamalardır, bu zırlamalar artık demokrasi olmuştur. Biz bu sipariş kurumlarının karşısındayız, demokrasiye bin defa evet, ama bizi kardeşleştiren, aileleştiren bin yıllık kültürümüzü bilecek ve bu değerlerin üstüne gelecek. Batının tarihi sınıf tarihidir, burjuvanın, yoksul kesimlerin tarihi. Bizim tarihimizde servet biriktirmek yok, işçi, kapıcı yok, çünkü ustalar işçisiyle aileleşir, bunları okuyun, buna benzer şeyler okuyun. Milliyetçilik bize dışardan geldi, bizde olmayan şeyler. İşte yazarların gelip bunları tartışsın, yok. Hap gibi birkaç kavram özgürlük, demokrasi, aydın, sansür, ve bu kelimelerle halkın önünde döne döne konuşuyorlar. Nedir özgürlük, cevap yok, nedir demokrasi cevap yok. Saçma sapan aydınlar. Bu kavramların felsefi köklerini tartışsınlar, yok, akılları ermez. Saçmalayıp dururlar...

Medyada görünme nedeninizi anlatır mısınız, tepkiler alıyor musun?

On üç on dört kitap yazdım, bunların büyük kitlelere ulaşması için gayret gösteriyorum. Edebiyatımdaki ahlakı bozmadan ve yazılarıma kimseyi karıştırmadan ve Leman'da yazdığımın aynılarını her yerde, her şekilde yazmak istiyorum. Leman dergisi bağımsızlığın kalesidir, bağımsız yazılar yazdım, bu bağımsızlığımı her yere kendi kalemimle taşıyacağım, belki de denemek istiyorum. Bir tarikat gibi, bir kasaba gibi, yani, elli altmış bin okuyucu etrafından daha büyük kitlelere ulaşmanın yolunu bulacağım. Yıllarca yazılarımı kitleden sakladılar, bu ülkede Nihat Genç diye biri yok dediler ve biz onurumuz ve şövalye ahlakımız gereği kendi dar alanımızda yolumuzda yürüdük. Ancak kendime sözüm vardı, on sene on beş sene edebiyatım kitlelere gidip yazarlığım pekişinceye, yani benim kitaplar okuyucu tarafından okunulup beğenilip takdir görünceye kadar bir yere gidemem. Şimdi kitlelere başka alanlara açılmak, yayılmak için bağımsızlığımı koruyarak yürümeye çalışacağım. Yazılarıma bugüne kadar kimse karışmadı, karışamayacak, karışırlarsa zaten yazmam. Ben bir yere gitmedim, onlar bana geldi, çünkü benim üslubum aynı, kelimelerim aynı, yani nerede yazarsam orada da eyvallahım yok, olmadı, olmayacak. Buna da hep birlikte şahit olacağız. Şu da var ki, besleme holding basına yine holding basınının içinden ağzıma geleni söyleyeceğim, söylemezsem orada durmam. Zaten bana çok dayanacaklarını sanmıyorum. Bu holding medyası bir değil, iki değil, her yeri kuşattı. Üniversite, kantin dergileri gibi iki bin nüshalı yerlerde de yazamam, büyük kitlelerin yolunu holdingler kesti, orada bir zaman deneyeceğim, oldu oldu, olmadı s.kimde değil...

Ben size soruyorum, siz edebiyat dergisi değil misiniz, benim kaç tane hikâyemi okudunuz, hiçbirini. Bu hikâyelerimi hangi yazılarınıza konu ettiniz, hiçbirini. Bu körlüktür. Yüzlerce hikâye yazdım, iddia ediyorum bu toprakların en cezbeli hikâyeleridir bunlar, ama sizler dahi görmüyor, tartışmıyorsunuz, çünkü Nihat Genç ismini sizler de ona ne dedi buna ne dedi şekliyle değerlendiriyorsunuz.

Ben size soruyorum, siz edebiyat dergisi değil misiniz, benim kaç tane hikâyemi okudunuz, hiçbirini. Bu hikâyelerimi hangi yazılarınıza konu ettiniz, hiçbirini. Bu körlüktür. Yüzlerce hikâye yazdım, iddia ediyorum bu toprakların en cezbeli hikâyeleridir bunlar, ama sizler dahi görmüyor, tartışmıyorsunuz, çünkü Nihat Genç ismini sizler de ona ne dedi buna ne dedi şekliyle değerlendiriyorsunuz. Ona buna dediklerimin toplamı dört bine yakın sayfam içinde sadece birkaç sayfa tutar, geriye kalan 3997 sayfada tamamen başka şeyler var, insan neler olduğunu merak etmez mi? Ya da sizler Nihat Genç neden çok okunuyor ve çok seviliyor sorusunu kendinize sordunuz mu, sormuş olsanız, kalkıp hikâyelerimin içine girmeyi merak etmiş bir yazınıza, makalenize rastlardım... Ha, bir de şöyle bir şey moda olmuş, çocuk internette yazıyor, Nihat Genç'i gördüm yolda yürüyor, Nihat Genç orada yazıyor, Nihat Genç şurada duruyor, kardeşlerim, trafiğimi merak ettiğiniz kadar yazılarımın içini neden merak etmezsiniz, ordan geçmek, buradan geçmek, bu kafede oturup çay içmiş olmak benim onlarca kitaba yazdıklarımın önene nasıl geçebilir? Bu yüzden o ortaokul zekâsıyla yapılan Ekşi Sözlük gibi yerlerden hiçbir bok çıkmayacağını biliyorum, ortaokul eğlencesi... Bilgisayar devrim yapmış, bu devrim, herkes zekâsını ortabir düzeyinde dondurup sabaha kadar sıçıp köfte yapıp internet başında yiyor, bu insanlığın büyük mucizesi bilgisayar!...

Günümüz Türk edebiyatı için neler söyleyebilirsiniz.

Ben, 68'in kafası karışmış saçma sapan solcuları ve Özal'ın yardakçıları ve günümüzün bozuk edebiyat dergilerini çıkartanlar ölmeden bu ülkede güzel şeyler yapılamaz düşüncesindeyim. Bunlar köşebaşlarına düşmüş psikopatlar, ne hikâye yazabilirler ne şiir, ama bir edebiyat inadı hevesi, sormayın. Tarihimizde bugünkü edebiyat dergilerinin kustuğu kadar bozukluk hiç olmadı, buyurun okuyun, on binlerce şiir, ya da binlerce nüsha çıkan dergilere bakın. Heyecansız, anlamsız, bomboş, manyakça metinler. Felsefeden, edebiyattan, ülkeden, insandan habersiz birtakım kurgusal oyuncaklar, ki, oyuncak da olamıyorlar.

Eflatun Nuri

Amerikan Salatası

Yıl 1948
(Tam 57 yıl evveldi)

Vakit Gazetesi'nin sahibi ve başyazarı Hakkı Tarık Us'un kardeşi sarhoş Rasih, her zamanki gibi gazetenin giriş kapısının merdivenlerine yan yatmış, çamura batmış, ayaklarını boydan boya uzatmış, elinde bir galon kırmızı şarap, önünde yere serdiği bir gazete kağıdı üzerinde ucu koparılmış bir ekmek, biraz peynir, zeytin taneleri, yarı ısırılmış domates, bir de, karşısında kuyruğunu sallayan kahverengi bir sokak köpeği vardı. Gazeteye giren çıkanlar, Rasih'in boydan boya uzattığı ayaklarının üzerinden zıplamaya çalışıyorlardı. Yürüdüm... Remzi Kitabevi'nin önünde durdum, başım dönüyor, gözlerim kararıyordu. Remzi Kitabevi'nin kenarındaki kepenk demirlerine tutundum.

Sarhoş Rasih'in sesi geliyordu.

- "Sezar!", "Sezar..." "Sezaryan!?!...

Döndüm baktım, sokak köpeği ona iyice sokulmuştu. Onu dinliyordu.

- Onu anasının rahminden neşterle aldılar biliyor musun ha?.. "Sezaryan" "Sezaryan" ın adından esinlendiler, çünkü ondan önce hiçbir çocuk böyle anasının karnından ameliyatla dışarı çıkmadı tamam mı?

Şarap şişesini kavradı, tıpayı dişiyle çekti çıkardı.

Koca galonu kafasına dikti, lıkır lıkır içti, elinin tersiyle sakalını sildi, sıvazladı, mantarı şişenin ağzına tıkadı, yere koydu. Bir parça peynir, bir parça ekmek kopardı, ağzına attı. Sokak köpeği iyice yaklaştı, elindeki ekmeği köpeğin ağzına doğru uzattı, köpek ekmeğe uzandı, hızlı hızlı salladığı kuyruğu şişeye dokundu, şişe yokuş aşağı, Sirkeci'ye doğru, langır lungur yuvarlanmaya başladı. Sarhoş Rasih, köpeğe ayakkabısının tekini fırlattı.

- Faşist köpek!.. diye bağırdı.

Ayakkabının teki yolun ortasında ters dönmüş duruyordu.

- "Sezar!"... "Sezar!" şişemi getiiirr!.. diye bağırdı?

Yuvarlanan şişe, daha evvel işediği ve Sirkeci'ye doğru inen, kurumuş sidik yolunu takip ediyordu. Biraz iyileşir gibi oldum, gittim yolun ortasından Rasih'in ayakkabısını aldım, yanına koydum. Rasih başını kaldırdı, saçı sakalı birbirine karışmıştı...

Bir çırpıda en azından birkaç dille teşekkür etti. Mühürcü Kirkor'un çırağı Andon da şarap şişesini kapmış geliyordu. Rasih'in ayaklarına takılmadan, üst basamağa ulaştım. Küçük bir koridorun sonunda Reşid Halid Bey'in arşiv odası, onun karşısında "Kervansaray" Dergisi'nin idarehanesi vardı. Ben de orada çalışıyordum. Kültür sanat ağırlıklı bir dergiydi. Sahibi Mahmut Zeki Özkan'dı, Bab-ı Ali'nin en renkli insanlarındandı. Kendisi Turancı olduğu halde dergisi solcuydu!?! Odaya girdi; odada Rıfat Ilgaz, Orhan Kemal, Mücap Ofluoğlu, Rauf Ulukut, Gavsi Ozansoy, Vedat Ar (Müjde Ar'ın babası), Zafer Sülek, Muvakkar Ekrem Talu (Ercüment Ekrem Talu'nun oğlu) ve sekreter Sevim, Mahmut Zeki'nin sağ kolu bulunuyordu, odadakilerle selamlaşıp masama oturdum. Biraz sonra derginin çizilecek işleri önüme yığıldı. Bir taraftan işleri yetiştirmeye çalışırken, bir taraftan arkadaşları dinliyordum. Şiirden, öyküden, romandan derken müzikten söz etmeye başladılar, Zafer Sülek:

- Var mısınız bu akşam Çağlayan Saz'a gidelim? dedi. Bütün arkadaşlar güldü!

Mücap Ofluoğlu:

- "Oğlum, dereyi görmeden paçayı sıvama, bak, Zeki, on dakika sonra gelirim dedi, iki saat oldu ortada yok, Hamdi Bekir'den (İzmir genel dağıtım bayii) para alıp gelecekti. Bu saate kadar gelmediğine göre Hamdi Bekir'den yine para alamadı. Kim bilir nerelerde para peşinde garibim." dedi. Rıfat Ilgaz:

- "Mahmut Zeki'nin bu huyu hem iyi, hem de fena yahu! Bayi para vermedi değil mi? Adam kendini yırtar, ne yapıp yapar, bir yerden borç alır, yine bizim paramızı bulur buluşturur verir."

Orhan Kemal:

- Yahu!... Yine böyle bir gün, para bekliyoruz, benim kadın da evde hasta, on param da yok, gitsem bir türlü, kalsam bir türlü. Evdekini merak ediyorum, içimde bir sıkıntı, ben çektim gittim. Eve geldim ki ne göreyim, bizim hanımın durumu çok kötü, eyvah dedim, şimdi ne yapayım, kadını acele hastaneye kaldırmam lazım. Vallahi cebimde altmış para yok...

Bu ara kapı çalındı. Gittim kapıyı açtım, gözlerime inanamadım, karşımda Zeki Özkan dikilmiyor mu?

"Orhan abi, kusura bakma geç kaldım. Sen gitmişsin, ben de paranı getirdim" demez mi?

Bu ara kapı açıldı, Mahmut Zeki içeri girdi... Yüzü gözü kan, ter içindeydi:

-Kusura bakmayın, çok beklettim ama hepimize yetecek parayı buldum, dedi. Bir süre sonra hepimiz "Vakit" matbaasından kendimizi dışarı attık. Bu ara Rasih yeni aldırdığı bir galon şarabını açmaya çalışıyordu. Mücap Ofluoğlu, mendil cebinden ipek beyaz mendilini çıkardı:

-Ver baba ben açayım, dedi.

Rasih'in elinden koca şişeyi aldı, iki bacağının arasına sıkıştırdı. Mendilini şişenin kıçına katladı koydu. Bir eliyle şişeyi kavradı, öbür elinin bilek ucuyla şişenin kıçına vurdu, vurdu, sonra kaldırdık; tıpanın ucu kendini dışarı atmıştı. Diş çeker gibi, yavaşça çekti çıkardı; tıpayı tekrar hafifçe soktu bastırdı, Rasih'e uzattı.

O gece Lefter'in Meyhanesi'nde laterna sesleri içinde sarhoş olduk, aramızda olamayan dostların çoğunu meze yaptık, çoğunu içtik. Andon başında rakı kadehiyle laternanın oynak havasına kendini kaptırıp oynadı. Dağıldık. Ben kıyı kıyı giderken koluma biri girdi! Döndüm baktım Süavi Süalp, sarıldık öpüştük; Üsküdar'dan vapurla daha bu sabah karşıya geçmemişiz sanki, sarıldı öptü beni!

- Neredeydin? dedim.

- Bir iş vardı. Bu saate kadar ancak toparladım, attım kendimi zerdali gibi buraya. Sen bayağı süslenmişsin, hadi gel, acele tarafından şurada kısa metraj birkaç tane yuvarlayalım da yuvarlanmış desinler.

Çiçek Pasajı'na gittik, ben rakı içmiştim, karnım da toktu. Garson geldi.

- Bir arjantin, dedim.

Suavi Sualp:

- Bir duble rakı, arnavut ciğeri, bir de amerikan salatası...

- amerikan salatası da nereden çıktı? dedim.

- Oğlum "rus salatası" yasaklandı, şimdi ismi "amerikan salatası" oldu deyince garsonu çağırdım, geldi, yüksek sesle:

- Bana oradan iki üç porsiyon "rus salatası" deyince garson irkildi.

- Güzelce paket yap, götür Milli Emniyet Müdürlüğü'ne, ister tevkif etsinler, ister afiyetle yesinler dedim.

KAÇAK GEZİ

Adnan Özer

TIRIŞKADAN NAĞ

Kişi gezdiği yerde toprağından yer. Bir Çin atasözü böyle söylüyor. Avusturya'nın Viyanasında insanın aklına bir Çin atasözü niye gelir?! Ülkeni korku almışsa neylersin, yediğin bol püreli şnitzel değil, derdindir. (Bu arada, artık Viyana'da şnitzelciden çok suşici var.)

Seyahatimden bir hafta önce basınımızdaki tatsız haberlerden biriydi; Avusturya'da Belediye seçimleri var ya, Viyana şehrini yönetmeye talip adaylardan biri kendince müthiş bir sloganla oy avcılığına girişmiş, slogan şu: **Viyana İstanbul olmasın!** Adamlar ulusal hassasiyet günlerinde olduğumuzu biliyor olmalılar ki, iyice damarımıza basıyorlar, durduk yerde bir satışma. Ne yapayım ki söz verilmiş bir kere, bağlantılar yapılmış. Sanki geri geri uçan bir uçakla gittim. Öncelikle aklı başında Viyanalıların bu slogana tepkisini merak ediyorum. Neyse ki hazret cevabını almış, boks eldivenli bir yumruk çenesinde. Bu afişlerin karşısında keyifle durdum. Bu kampanyadaki üslûba karşı Türklerle Avusturyalıların ortak düzenledikleri toplantılar da yapılmış. Bunların arasındaki bazı Türkler de bir âlem, İstanbul ile Viyana'nın beş benzemezliği üzerinde durmuşlar. Boşuna laflar. Edilgen, savunmacı. Selim Ağabey'in aklına bir daha şapka çıkartıyorum, o uygun cevabı vermiş: Bırakın demiş, olabiliyorsa olsun. Bilmem başka söze gerek var mı...

Viyana tarihimizde var, edebiyatımızda da var. Viyanalı edebiyatçıları da tanıyoruz; şair Georg Trakl, Habsburg ekibi diye anılan romancılar arasında Robert Musil, Joseph Roth, bizzat kendisi Avusturyalıların belalısı olan Thomas Bernard, Bosnalılara karşı Sırpları açıkça destekleyen ve bu yüzden de kendisinden soğuduğumuz Peter Handke, Fredricke Mayroker, taze Nobel Edebiyat Ödüllü sahibesi Elfriede Jelinek (Nobel öncesi Türk okurlarına benim armağanım), Barbara Fhrismuth... Barbara Abla, Türkler öyle diyor, Erzurum'da tahsil eylemiş, Türkçe'yi bu serhat şehrimizin şivesiyle konuşuyor. Bizim Oktay Taftalı da Erzurumlu ya, muhabbetlerine doyum olmuyor. Geçtiğimiz aylarda vefat eden Andreas Tietze'yi de analım. (O Tietze ki bize Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati'ni armağan etmiştir.) Freud'u kim tanımaz. Salzburg'tan gelip burada bir zaman sürten Adolf da var. Hazretin kitabı halihazırda Türkiye'de yok satıyor.

Café Havelka kimleri görmedi ki...

Kafka, Birinci Viyana'nın göbeğini oluşturan Keartner Strasse'de Cafe Havelka'nın hemen karşısındaki bir otelde çile doldurmuş. Otel ile Cafe arası birkaç adım, tam karşılıklı, söylendiğine göre Kafka'nın buradaki günleri bu iki mekân arasında geçermiş, o birkaç adımlık arada bile oyalanmazmış üstad, hızlıca süzülen ince uzun bir gölge... İhtiyar Havelka Karl Marks'ı da ağırlamış, Adolf Hitler'i de, daha nicelerini. (Hatırlıyorum da, on iki yıl önceydi, Viyana'ya ilk gelişimde az oturmamıştım, Hasan Öztoprak, ressam Hüseyin Işık, Burgazadalı Nâzım, anarşist lider Willy Stalhamer ile. Kıymeti harbiyesi olacak mı bilmem, Veda Şiirleri'ne burada esinlenmiştim. Willy'nin radikal çevreciliğinden etkilenmiştim doğrusu, mistik çevrecilik konseptinde bir kitap yazayım demiştim; Ağaçlara veda / hoyrat kalbimin imzaladığı harita veriyormuş en cılız korusunu da meğer diye başlar.) Kalbimin Havelka'da fena sızlayacağını hissettiğimden sokağından dönüyorum, şirin ve

MELER, VİYANA'DA CAFÉLER

Café Schwarzenberg

cevval yengemiz Şehnaz Bölen Taftalı ile Keartner Strasse'yi enlemesine geçip yüz elli metre kadar ötedeki Stefanplatz Manastırı'nın tam karşısındaki binanın dördüncü katındaki Cafe Do&co'da soluklanıyoruz. Do&co'nun tarihi yok, yeni markalardan, pek çok Batı kentinde arzı endam eylemiş.

Türkler edebiyata meraklıdır

Viyanalılar Türk edebiyatçılarını tanıyor mu peki? Ne gezer, olsa olsa bir Yaşar Kemal, yenilerde Orhan Pamuk. Eskiden Yaşar Ağabeyin kitapları göze batardı, şimdi görünmüyor. *Frick, Morava* gibi büyük kitapçıları gezdim Orhan Pamuk'un kitapları göz önündedir diye, yok, onlar da yok. Almanya'da çıkmakta olan *Literatür* dergisinin kapağında rastladım kendisine. 50. 000 tirajlı bir dergi olduğunu da belirteyim. Viyana'da daha çok Alman yayınevlerinin kitapları var. Bu da doğal deyip geçelim.

Bir edebiyat adamının gezmesi de böyle oluyor, sıkıcı izlenimler. Bünye coşmalı o zaman. Viyana çikolota ve kahve kokuyor. Meraklısı için pasta cenneti, Birinci Viyana'daki Kraliçenin Pastanesi'ne mutlaka uğramalılar. Her kültürün mutfağı var; İtalyanlarla Japonlar kıyasıya rekabet içinde (Etiler'de suşi yiyeyim diyenler biraz daha YTL'ye kıysın, hem gezmiş olurlar), Çin lokantaları daha da ucuz, belli ki çıtır Pekin ördeği merakı giderilmiş. Coşmak isteyen bünyelere benim önerim, Vietnam usulü ördektir, çıtır ötesi. İlle de bira, "Burada 88 çeşit bira bulunur" tabelası gördüm, ayrıca dünyanın herhangi bir yerinde bir bira imal edilecek de buraya gelmeyecek, olmaz o iş. Bünye eski tadlarda kararlıdır derseniz, Levante zincir olmuş, lahmacunlar –afedersiniz- öküz doyuran sitilde. Bizim gurmeliğimiz de bu kadar.

'Ruh Üşümesi' mi, huzur mu?

Viyana sinsi bir huzur kenti, bu huzuru en iyi bir kafe'de tadarsınız, sanki insanların genleriyle oynanmış, gözler insan görmek için değil burda. Eskiden besbetermiş, Thomas Berńard bu konuda sıkı bir makale döşenmiş ve bu kafelerin dizaynı, oturma durumu değiştirilmiş. Alman filozof ve pedagog Karl Jaspers'i gel de anma, iyi edebiyatçı odur ki şehrinin manevi atmosferini etkiler. (Bizim kafe'lerdeki sonradan görmelik üzerine sıkı bir makale beklemekteyim.) Viyana kafe'lerinin öyle ortam satmak gibi bayağı özellikleri yok. Bir çay söyle, olmadı bir melanche, otur oturabildiğin kadar, sen sıkılırsın, hizmet ediciler sıkılmaz. Girerken mümkün olduğunca çok kişiye grüB got (grüsgot) diyeceksiniz, Tanrı selamı, laisist bir selamlama bulabilirlerdi herhalde, ama çağdaşlık orada bir nosyon değil, hey, selam gibi bir cıvıklığı başka dilde de olsa çağrıştıracak bir durum yok açıkcası, auf widersehen (afedersin tadında) demeli çıkarken, mümkünse herkese.

Kaderde bir oyun provası seyretmek de varmış, Şehnaz Bölen Taftalı'nın rejisörlüğünü yaptığı 8 Kadın'ın provasında iki saat geçirdim, sıkıcı mıydı, bence değildi.

Barbar'da geyik muhabbetleri üzerine

Çinliler kadar olmasa bile biz Türkler yurtdışında birlikte takılmayı severiz. Çinlilerinki birlikte takılma değil, benzerlik zincirinin kopmaz halkaları şeklinde. *Noistiffgasse caddesi*nde Hakan'ın barına gitmeli o zaman. Adı kolay Bar Bar. Orada da bir söyleşi patlatmadık değil, Kaçak Yayın yaklaşık bir yıldır Viyana'da satılıyor ne de olsa. Başta Hakan

Viyana İstanbul olmasın diyen o yüzkarası afiş.

Havelka'dan bir görüntü.

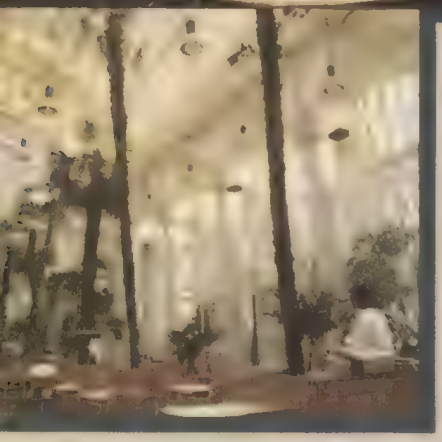

Café Palmenhaus

ğım söyleşi ortamı beni kucakladı. Söyleşinin konusu: Mizahın edebiyatı, edebiyatın mizahı. Ta XII. Yüzyıla kadar indim, kervansaray anlatıcılarına, Tebriz'deki Eşekçiler Kahvesi'ndem dem vurdum, Osmanlı dönemindeki Kasımpaşa mukallidleri anlatıldı, ve geyik muhabbeti, eski adıyla berber muhabbeti, tarzlarıyla birlikte. Bir Orta-Avrupa seyahatini geyik muhabbetiyle bağlamak da bana nasipmiş. Evliya Çelebi pirimiz, Peştemalcı Ahmet söz ehlimiz, Balıkhane Nâzırı Ali Bey lügatçimiz, İlber Ortaylı tekgeçtiğimiz hocamız, Metin Kaçan ve Cem Yılmaz son üstadlarımız, hu erenler aşkına!

olmak üzere, Ayşegül, Emrah, Yasemin, Selen kardeşler interneti coşturdular, duyuru üstüne duyuru, böylece İstanbul'da bulamadı-

Café Gloriette (Ön sayfadaki sarayın karşısındaki tepede)

HİÇKİMSE BİR BAŞKASI OLAMAZ SETENAY ÖZBEK

Yıldızların şarkısı hatırlatır bize mutluluğu

küçük İskender

çok kaliteli birine mektuplar III

Ortalamanın altında kalan bir vedanın neden böyle bir trajedi ortamında has sayıldığını anlamak için uzaya çıkıp aşağı bakmak lazım galiba; çünkü üç boyutlu düşüncenin bile içinden çıkamadığı bir hakikat söz konusu; kime sorsam, 'bir anlamı, bir karşılığı yok' diyor; militanların tansiyonu düşmez, taşikardisi olmaz, kandaki şeker ve alkol seviyesi sinir bozmaz şeklindeki teselli tutanaklarıyla yetinmen, hayat üzerindeki göstergen senin. Romantizm ile romatizma arasındaki bu ses benzerliği, entelektüellerle hainler arasındaki ses benzerliğini aratmaz. Doruklara tırmanırken ruh kardeşini idiotlarda arayanların sonu hüsrandır; türlü kılıklara giren Arsen Lupen misali, taklalar da atsan, coşsan da, kurtulsan da hezeyanlarından, sonunda eşeğe seni de ters oturturlar. Bu ters oturuş, cereyanda kalmana neden olur sevgilim! Romantizmin yerine romatizman azar. Bahar kötüdür: Hormonlar hokkada durduğu gibi durmaz.

İleri görüşlü olmasına rağmen statik kalmayı tercih edenler için son kaçınılmazdır: Şizofreni. Kendini mutlu edecek, kendisiyle mutlu olabilecek bir zaman diliminde lüzumsuz ayrıntılar üzerinde yoğunlaşarak çok renkliliğin aslında karmaşaya yol açacağı bezemelere girişir; hayata yeni dökümanlar armağan etmesi, 'Ne Mutlu Bir Kültüm' diyebilmesi bundandır. Canım, Pop Art'ı Pop Arak bir noktaya götürmesi de bu şaftı dağılmış kalça hareketlerine bağlıdır. Dans mı, Rölans mı, Rönesans mı, Ambiyans mı?! Tereddüt, bütün korku filmlerinin ana kahramanıdır.

"Matrix IV: Kayıp İçerik"te Neo'nun yerine geçecek ve yeraltı kenti Zion'u ilk 24 karede satacak olmanın keyfiyle elinde içki şişen, yanında koftiden bir manita, akılalmaz bir vurdumduymazlıkla, yeni örgütlenmelerin, protestoların, oluşumların, yokoluşumların planlarını yapmakta, geriye kalan boş vakitlerinde ise kötülük yapabilmenin seçeneklerine inandırıcı bir stil kazandırmak için kafa patlatmaktasın. Sevgilim, sen nasılsın?!

Akrep, zamana yayılmış bütün birimlerde, bütün gerici unsur lokallerinde kendine ait bir çukurun, kendine ait bir mezara dönüşmeden önce, başkalarına kasis yaratacak yükseltisi için tetikte durur. Akrep, yalanı inançla karıştırır; masalı panikatakla. Özgüveni olmayan akrep, diğer özgür hayvanları kıskanarak varolabilir ancak. İftirayı kabul ettirmeyi tarihsel bir başarı sayar. Bütün ilmi de, filmi de budur. Sen, bu musun sevgilim?!

Genç okları kendi sadağında toplayan yay, tüm hedefleri vurabileceği iddiasıyla okların menzil dışında kaybolmasına, kırılmasına, ıskalamasına neden olur; avcı, yanına avına yönelik düşmanlığı kattığı için çağdışı bir sporu çağiçi bir katliama dönüştürür. Kellesi giden avlar değil, sadağındaki oklardır ne yazık. Ok yaralanır bu kez. Yay'ın keskin yüzü okların aklını keser. Sistem seni nasıl giydiriyor?!

Cluber olmaya cinnet tadı karıştıran, sivri topuklu ayakkabılar giyen dönmelerin barında dönüşü güç, gidişatı kolay bir yoldan rent boy kıvamında eğlenceler sökebilmek, trendi yüksek manalarla kotarılmış evhamlara bir terk eden inadı, bir terk eden nesli formasyonu indirmek, artık bilgisayar asırlarında çocuk oyuncağıdır. Çocuğun oyuncağı olmak yerine, ruhun oyuncağı olmak ise çarmıhı sadece toplama işareti sanmaktır. Sistem seni kaça satıyor?!

Her şeyi kafalamak gibi her şeyi kova'lamak da mümkün; yani doldur boşalt prensibi. Al birini sev, içini boşalt at. Sırf derileri kalsın. Bu derileri de Türk İnsanüzerler'i Cemiyeti'ne bağışla cenaze törenimde, tirajlarda, virajlarda. "U dönüşü" yapılamayan yollarda, dönüşememe misali "O dönüşü" yapma hakları kazan bebeğim. Acıya kıvam kazandırma mantığı. Sistem seni neden böyle yarattı?!

Bundan sonraki hayatında sağdan yürürsen cüzdan, soldan yürürsen yırtılıp yere atılmış kimi sol örgüt rozetleri bulursun! Sistem seni neden doğru bir kabahat diye dünyaya önerdi?! Biliyor musun?!

İnsanın ayağı sahnede bir kaymayagörsün; tepetaklak seyircisinin üstüne düşüverir. İşte şık sevgilim, eğer sevgilini seyirci sanırsan, kendini seyredilen bir şeye benzetirsen, 'al gözüm seyreyle seni iade edeni' şeklinde bir durum yaratırsan ne şiir kalır, ne şarkılar, ne de 'bir gün yeniden sevişebilmenin olabilirliği.' Sistem seni neden seviyor?!

Ben neden senin avuçlarına bakarken kendi hayat çizgimi aradım?!

Ben neden hava durumu sunucularının bölgelerdeki gözyaşı miktarlarını da belirtmesini bekledim, yağmurlarla birlikte?!

Ben neden bütün süpermarket raflarında senin konserveni aradım?!

Ben neden senin telefon numaralarını kutsal kitaplarda bir şifreye denk düşürmeye çabaladım?!

Ben neden soğuk suyla yıkanırken hep sen üşüyorsun sandım?!

KAÇAK ELEŞTİRİ

A. Ömer Türkeş Kadın, Erkek

Yılın ilk dört ayında yayımlanan doksanın üzerinde yeni roman, yazar ve yayınevlerinin edebiyatın bu türüne duyduğu ilginin sürdüğünün açık bir göstergesi. Neredeyse her yeni mesai gününde bir yeni yerli roman yayımlanırken bu romanların yarısının "ilk" kez yazanların kaleminden çıkmışlığı, önümüzdeki yıllarda daha da çok roman yayımlanacağını şimdiden "müjdeliyor". Ancak bu yazının meselesi sayılar üzerinde durmak değil; amacımız 2005 yılında en çok işlenen konuları ele almak... Doğrusunu söylemek gerekirse, başlangıçtaki niyet genç yazarların ilgi alanlarını tesbit etmekti, ama romanlara bakıldığında gençlerin ya da "ilk"lerin anlattıkları hikâyelerin genel eğilimden farklı olmadıklarını ortaya koyuyor; 2005'e yılına kadınlar, erkekler, aşklar, ilişkiler ve toplumu saran şiddet vuruyor damgasını...

Türk romanının maddesi

İçinde bulunduğumuz 21.yüzyılın bu ilk yılları öncesiz ve sonrasız bir zaman aralığı değil; bir yanıyla yüz yıllık bir edebi mirasa dayanıyor, diğer yanıyla yüz yıla rengini veren tarihsel, toplumsal ve siyasal olayların şekillendirdiği bir kültürel sentezin izlerini taşıyor. Nitekim, bugün bir kez daha öne çıkan kadınlı, erkekli, aşklı hikâyeler, geçen zaman içerisinde maddi/manevi birtakım değişimler geçirmekle birlikte, yüz yaşını deviren Türk romanının da en sık işlenen konular...

Tanzimat edebiyatında Batılılaşmanın, muhafazakâr yazarlar için yozlaşmanın, Kemalistlerde Cumhuriyet aydınlanmasının, solda yoldaşlık ilişkilerinin "turnusol kağıdı" olan kadın/aşk/cinsellik üçlüsü, 80 sonrası romanında kadının özgürlük arayışının ifadesine dönüştü. Önceki simgeselleştirilmelerinde olduğu gibi, dönüşümün ardında bu kez de dönemin zihniyet dünyasının -solun prestij kaybının, toplumsalın yerini bireyin almasının, cinselliğin keşfinin, feminizmin, ekonomideki değişimlerin- etkilerini bulmak mümkün.

90'ların ikinci yarısına gelindiğinde, ilk ürünlerini veren tecrübesiz gençlerden deneyimli yazarlara, medya starlarından köşe yazarlarına kadar eli kalem tutan, anlatacak bir hayatı olduğuna inanan hemen herkes, "kadını en iyi kim anlatıyor?" yarışmasından karınca kararınca bir rant sağlamanın peşine düşmüştü. 2000'li yıllarda, konusunu kadın erkek ilişkilerinden alan, giderek doğrudan "kadın"ı anlatan romanlar magazinel içerikleri ve medya desteğiyle hâlâ gündemdeler ve böylelikle bir dolu "arızalı" kadın tipi, bir dolu arızalı ilişki kaplıyor edebiyatımızı.

2005 yılındaki belirgin fark, erkeği anlatma arzusunun kadını anlatmaya baskın çıkmasında; daha önce kadın kurgusunun bir parçası olarak hikâyeye dahil edilen erkekler, nihayet romanın merkezine oturuyorlar. Ancak erkek okuyucular hemen sevinmesinler; çünkü bu erkek kahramanların içinde bulunduğu vaziyet kadınlardan hiç de hallice değil; rekabetçi toplumda yarışmaktan yorgun, kadınların yarattığı sorunlardan bıkkın, terkedilmişliğin yalnızlığı içerisindeki erkekler kimliklerine yazılı "esas oğlan" rollerini oynamakta güçlük çekiyorlar.

Anlıyoruz ki, erkeklik kriz içinde. Toplumsal bir kurgu olan erkekliğin -bu kurgunun bulanıklaştığı, bunalıma girdiği, imkânsızlığının anlaşıldığı anlarda- kurgusal metinlere, yani romanlara yansıması karmaşık bir süreçtir ve erkeklerin kırılganlığı ve yalnızlığı -bu anlamda çok daha gerçekçi maço erkek tiplerini barındıran popüler metinler hariç- Tanzimattan bu yana, özellikle toplumsal kriz anlarında- sıklıkla dile getirilen bir temadır. Özetle söylemek gerekirse; geleneksel rolünü artık oynayamamanın yarattığı rahatsızlık, daima mevcut "gerçeklikten daha fazla gerçek olan" bir erkek fantazyası yaratmakla sonuçlanmıştır. 2005 yılında karşılaştığımız anlaşılmamış, mahzun, duygulu, iktidar talebi olmayan, aşkı arayan küçük burjuva entelektüel erkekler, yazışlarında "erkekliğin, kadın standartlarına uymak için geçirdiği düşsel bir değişim"in rolü de olsa, bir krizin yaşandığını işaret ediyorlar.

Erkek kahramanların ortaya çıkışı, ne yazık ki, romanımızda tema ve karakter zenginliği anlamında değerlendirilemez. Çünkü, aşk romanlarından polisiyelere kadar uzanan tür çeşitlemesinde, kahramanı ister erkek isterse kadın olsun yine belli bir mekân ve insan tipi öne çıkarken, olaylardan çok düşünce ve değerler eksenine çekilen romanlarda bütün kişi ve karakterler engellenmiş, bastırılmış, çevresindeki toplumdan bunalmış bireyler halinde resmediliyorlar. Kanıksadık artık; kurgusal metinlerde yine yoksul olmayan, ama daha iyi bir hayatı arzulayan küçük burjuva entellektüelin mutsuzluğu anlatılıyor. Yoksullar ve yoksulluksa, asıl hikâyeye aksesuar işlevi görmekten öteye gitmeyen gözlem ve ifadelerle katılabiliyor hikâyelere.

Şiddet toplumu, şiddet romanları

Kadın ve erkek ilişkilerindeki gerilim ve örtük şiddetin, 2005 yılında okuduğumuz pek çok romanda bağımsız bir tema haline getirilmesi, şiddetin bireyler üzerinde yaptığı etkiyi sergilemesi açısından önemlidir. Anlaşılan o ki, bu coğrafyada bir asırdır süren savaşların, zorunlu göçlerin, askeri darbelerin, sıradanlaşan işkencelerin, faili meçhul ya da malum cinayetlerin, sokak ortasındaki mafya hesaplaşmalarının, hayvan katliamlarının ve bütün bunları yapanlardan hesap sorulmamasının birey ve toplum belleğinde yarattığı tahribat nihayet somut bir tarihte ve toplumda, o toplumda var olan maddi üretim tarzının, iktidar ilişkilerinin ve ideolojilerin karmaşık ilişkileri üzerinde yükselen bir kültürün ürünleri olan romanlara da yansımıştı.

Aslında tuhaf olan, şiddetle bu iç içe geçmiş hayatın ya da sıradanlaşmış şiddetin yakın zamana kadar romanlara konu edilmemesi, bilinçaltının bir dizi aşk romanı ve tarihsel serüvenle bastırılmasıydı. Hakkaniyetli olalım ve ekleyelim; bastırma işlemi sadece içinde yaşadığımız dönemle sınırlı değil. Son iki yüzyıldır bu coğrafyada yaşayan insanların kılcal damarlarına kadar sızan şiddet ve yaşanan travmatik vakalar "yüksek edebiyat"ın ilgi alanına girmemiş, toplumun çoğunluğuna nüfuz eden ilkel, maçist, şoven, milliyetçi duygular romanın dışında bırakılmış, en azından maskelenmiştir. Oysa edebiyata değerler ekseninden yaklaşan okuyucuların varlığından bile haberdar olmadıkları, ama hitap ettiği okuyucuyla arasında duygusal ve düşünsel mesafeyi neredeyse sıfırlayan "öteki" edebiyat, söz konusu arkaik zihniyeti dile getirmekte her zaman fütursuzdur. Geçmişte öyleydi, şimdi de öyle. Ermeni, Misyoner, Yahudi, Yunan, Kürt gibi kelimelerin sadece telaffuzunun bile birilerinin tahrik olup sokağa dökülmesini "meşru"laştırdığı günümüzde, kahvenin, sokağın, ülkü ocaklarının, derin devletin ve popülist siyasetin nabzını tutan -özellikle komplo teorileri üzerine kurulu macera, savaş ve polisiye türlerindeki- romanlar giderek daha fazla üretiliyorlar.

2005 yılında okuduğumuz romanlarda şiddetin sadece popüler türlerle sınırlı kalmayışı barındırdığı olumlu ve olumsuz potansiyelle, üzerinde durulması gereken bir farklılık. Bu farklılığın, yani şiddetin yayılmasının bir önceki bölümde işaret ettiğim farklılıkla, yani erkek hikâyelerindeki artışla örtüşmesi romanlarla toplumsal bellek ve bilinçaltı arasındaki tuhaf ama organik ilişkiyi bir kez daha açığa çıkarıyor.

İçinde mafya ile teşkilat arasındaki çatışmanın işlendiği ve her geçen gün artış kaydeden polisiyelerin şiddet konusunda ilk sırayı almasını yadırgamıyoruz elbette. Ama tarihi, siyasi ve toplumsal meseleler üzerine kurgulanan hikâyelerde de, farklı yoğunluklarda da olsa, şiddetin varlığı, ortaya çıkmak için fırsat kolladığı, roman kişilerinin kaderlerine etkide bulunduğu apaçık. Görünmese de şiddeti ve ürpertiyi hissedebiliyoruz. Üstelik ortaya çıkmasını kimi zaman -Ali Teoman'ın "Bir Garip Cundi Zümrdüanka", Necati Göksel'in "Kara Kadife", bizzat devletin şiddeti tetiklese de, kimi zaman fitilin ateşleyicisi -İnanç Çakıroğlu'nun "Gölge Avcıları Kulübü", Hamdi Koç'un "İyi Dilekler Ülkesi" ve Selçuk Altun'un "Annemin Öğretmediği Şarkılar"ındaki trafik magandaları gibi- basit, gündelik olaylardır. "Vietnam Sendromu" , "Anadolu Sendromu"dur artık. .

"Şiddet, bazen adaletin ve yasaların temeli olur" şiarını benimseyen pek çok roman kahramanını silaha sarılıp hesap sormaya iten öfke Türkiye'nin 60'lardan başlayıp günümüze kadar uzanan siyasal, toplumsal, ekonomik tarihiyle, o tarihin yarattığı sorunlarla sıkı sıkıya ilişkili elbette. Edebi beğeniyi, siyasi ve ideolojik yargıları bir tarafa bırakırsak, bütün bu romanların birey psikolojisine travmatik etkilerde bulunan söz konusu ilişkiyi gösterebilmeleri nedeniyle önemli olduklarını söyleyebiliriz.

Edebiyatın bu tarz meselelere duyarsız kalmasının eksikliğini ve

ve Şiddet

2005'te ortaya çıkan eğilimin en azından sosyolojik önemini vurgularken bir ayrım yapmak zorundayız. Kendisini köşeye sıkıştırılmış hisseden insanların isyanları, adaletle bireysel şiddeti ilişkilendirişleri, böylelikle mazlumdan yargıça, yargıçtan cellata nasıl dönüştükleri anlatılırken şiddete bahane aranması, şiddet eylemlerine felsefi ya da siyasi meşruiyet sağlanması, en kötüsü de parçalanmış bedenlerin, katledilen insanların "pornografik" tasvirlerinin yapılması -kollektif bilinçaltında mevcudiyetini her daim koruyup pek çok kereler olduğu gibi günümüzde de bilinç katına taşınan- şiddete ve çıkarları şiddetle örtüşen şer ittifakına koltuk çıkmaktır. Kimi romanda bizzat bu desteği vermek için yazılmış olduğu gizlenmiyor zaten. Kimi romanda ise desteklemek amacı güdülmemiş; toplumsal hayatın doğal bir parçası olarak, eleştiri süzgecinden geçirilmeksizin, biraz da hikâyenin gerilimini arttırmak için başvurulan bir anlatım öğesine dönüşmüştür. Ancak böyle bir kullanımı bile şiddet saflarını güçlendirecektir.

Çok şükür, uzun bir tarihsel geçmişte filizlenip içinde yaşadığımız zamanın siyasi, toplumsal, ekonomik ve kültürel ortamında serpilip büyüyen şiddet duygusunu, şiddetin estetiğine teslim olmadan sergileyen romanlar da var. Ancak genel bir tabloyu ortaya koymayı amaçlayan bu yazıda isim telaffuzunun spekülatif kaçabileceği düşüncesiyle olumlu ya da olumsuz yargılar roman isimleriyle -bilerek- örneklenmedi. Çünkü şiddet, şiddetin bileşen ve türevleri ancak söylem analiziyle, karakter tahlilleriyle, tarihsel olayların sorgulanmasıyla, kısacası merkezine tek tek romanları alan eleştirilerle ortaya konulduğu ölçüde faydalı olacaktır. Listelerde adı geçen romanlardaki şiddetin şiddetini ölçmeyi okuyucuların sağduyusuna bırakarak bitiriyorum.

ERKEKLERİ ANLATAN ROMAN ÖRNEKLERİ

Ayhan PALA
Son Muhteşem Koca

Başar AKŞAN
Aşkla Bakış (İstanbul 4/2)

Başar AKŞAN
Hava Bank (İstanbul 4/1)

Cihangir ARTUN
Dön Evine Bırak Esrarı

Hamdi KOÇ
İyi Dilekler Ülkesi

İsmail DEMİR
Kayada İz

Mario LEVI
Lunapark Kapandı

Murat MENTEŞ
Dublörün Dilemması

Nevzat ÇELİK
Bağışlanmış Hüzün

Reşat ÇALIŞLAR
Beni Kalbimden Vuranlar Var Ya

Rıza KIRAÇ
Düşmüş Erkekler Masalı

Selçuk ALTUN
Annemin Öğretmediği Şarkılar

Yaman KORAY
Kuyudaki Adam

KADINLARI ANLATAN ROMAN ÖRNEKLERİ

Bedirhan TOPRAK
Fanfa

Celal HAFİFBİLEK
Günaydın Aşk

Evin İLYASOĞLU
Teodora'nın Düşmanları

Hulusi ÜSTÜN
Şaheser

Hülya TOPÇUOĞLU
Bedel

İnci ARAL
Taş ve Ten

İnci ASENA
Aldanış

Nihal YEĞİNOBALI
Belki Defne

Özlem MALKARA
Efsun Orada, Buralı Bir Kadın

Şengül BALIKSIRTI
Seni Ben Uzaklarda Sevdim

Tahsin YÜCEL
Kumru İle Kumru

Zeynep MANSUR
Gidiyorum Bu Aşktan

ŞİDDET BARINDIRAN ROMAN ÖRNEKLERİ

Ali TEOMAN
Bir Garip Cindi Zümrüdüanka

Armağan TUNABOYLU
Resim Cinayetleri

Barbaros DEVECİOĞLU
Otoyol Kenarında Yanan Ateşler

Bülent RUSÇUKLU
Savaşın Eşiğinde

Cihangir ARTUN
Dön Evine Bırak Esrarı

Erdal ERKUT
Asala'dan Bir Kız Sevdim

Hakan EVRENSEL Yer Eksi İki

Hakan KARAHAN Azrail

Hamdi KOÇ İyi Dilekler Ülkesi

Hayri ERSOY
Sürdüler Sürgün Oldum

İsmail DEMİR Kayada İz

Levent METE Rika'nın Beyninde

Markar ESASYAN
Şimdinin Dar Odası

Mehmet MÜFTÜOĞLU
Özel Yıldızlar

Murat MENTEŞ
Dublörün Dilemması

Mustafa KARNAS
Çürük Elma Operasyonu

Müzeyyen YILMAZ Kod Adı CEYDA

Necati GÖKSEL Kara Kadife

Nuri AKALIN 19 Aralık

Piraye ŞENGEL Hayat Tutulması

Selçuk ALTUN
Annemin Öğretmediği Şarkılar

Tuna KİREMİTÇİ Yolda Üç Kişi

Yılmaz ÜNLÜ Giritli Gelin

Yusuf SOLMAZ
Stadyumda Ölürken

KAÇAK ANLATI

Cezmi Ersöz

Ne olur Konuş Onunla...

Konuşmalıyız şimdi seninle. Şimdi yaz...Bu mevsimde insan, aslında ne denli mutlu olabilecekken ne kadar da mutsuz olduğunu anlıyor. Öyle bir mevsim ki, sevinirken bile insanın içi acıyor. Öyle bir mevsim ki, umuda koşarken bile gecikmişliğini daha çok hatırlıyor insan. Arzularını arzuladıkça, içindeki boşluğun büyüklüğünü anlıyor. Kendisini hatırladıkça, aslında ne kadar kaybolduğunu fark ediyor.

Konuşmalıyız şimdi seninle... Nereye gidersen git. Hangi otobüse binersen bin. Bana kızdın ve tek başına tatile çıkmak istiyorsun. Gelmemi istemedin uğurlamaya. Akşamüstü bir şehri terk edip, bir başka şehre gitmenin ne demek olduğunu çok iyi bilirim. Hele mevsim yazsa... İnsanlar hiç olmadığı kadar bencil ve kayıtsızsa... Hele sevdiğin insan ya içinde kayıp, ya ardında kalmışsa... Bilirim bir akşamüstü bir şehri terk edip, bir başka şehre gitmenin ne demek olduğunu, çok iyi bilirim...

Ama bu acı, bu dağılma bana iyi geliyor, biliyor musun? Sen benden uzaklara gidince, ben seninle daha iyi konuşuyorum. Sen gidince içimde daha çok büyüyorsun. Buralardan, benden gidince bana daha çok yaklaşıyorsun. Sen benden gidince rüyalarımda daha çok görüyorum seni. Seni uzun, bitmek bilmeyen bir nehirde sürüklenirken görüyorum. Yeni doğmuş gibisin... Küçücük ayakların, çırpınan ellerin... Sürükleniyorsun nehirde. Yüzüne bakıyorum, yüzün hep aynı. Sana âşık olduğum yüzün... O biricik yüzün... Ama bazen bebekliğine dönüyor. Öyle çaresizsin ki... Durmadan ağlıyor. Sonra yine bugünkü yüzün... Benim ebedi yüzüm. Öyle acı çekiyorum ki rüyamda; durduramıyorum seni... Sürükleniyorsun. Bedenin, çocukluğun; yüzün aşkımın yüzü... Kurtulmak istiyorsun çocuk bedeninden, kurtulamıyorsun; yüzünden kurtulmak istiyorsun, yine olmuyor. Seni nehir boyunca takip ediyorum, kan ter içinde. Bu nehrin bittiği yer vardır elbet diye düşünüyorum. Gece gündüz, nehir boyunca düşünüyorum ama nehir bir türlü bitmiyor; sen durmadan sürükleniyorsun. O sırada koyunlarını otlatan bir çoban kız çıkıyor karşıma, bana el sallıyor; yanına gidiyorum. Avuçlarında sakladığı bir şeyi gösteriyor bana. **Ne var orada,** diye soruyorum çoban kıza. Avuçlarını birden açıyor. Bir kuş... Başı bedeninden ayrılmış... **Peşinden koşma onun, bak işte burada o,** diyor çoban kız. Çığlık atarak uyanıyorum rüyamdan. Uyanır uyanmaz yanımda seni arıyorum. Yoksun... İlk kez bir boşluğa sarılmak bana bu denli acı veriyor. Yanımdaki boşluğa delice sarılıyorum, sen diye. Bomboş bir yatak... Sadece o hüzünlü, o kırılgan kokun... Başı bedeninden ayrılmış o kuşun görüntüsü geliyor aklıma. Sen geliyorsun... Uzun zamandır ilk kez tutamıyorum kendimi ve kesik kesik ağlamaya başlıyorum. Neden sonra yatağımın kenarındaki cep telefonuma bakıyorum. Bir mesaj görünüyor. Bakıyorum, senin numaran. ' **Sana haber vermeden yola çıktığım için özür dilerim, varınca seni ararım. Geldiğimde her şeyi yeniden konuşmak istiyorum. Sevgimle...'** Her şeyi konuşmak... Bunu ikimiz de çok istedik ama son anda bundan ikimiz de vazgeçtik. Eğer konuşursak bir daha birbirimizin yüzüne bakamayacağımızı düşündük. Eğer konuşursak, o güne dek bütün yaşadıklarımızın hiçbir anlamı kalmayacağını düşündük. Bu yüzden bu konuşmayı hep erteledik. Hep... Erteledik... O karanlık günleri. Ayrı odalarda, bir başımıza yaşadığımız o karanlık geceleri. Ayrı odalarda ve hep başkalarıyla geçen o uzun ve karanlık geceleri unutmak istedik. O uzun ve karanlık geceleri... Ve sonra bu geceler hiç yaşanmamış gibi davrandık birbirimize. Ne zaman bunu konuşmak istesek son anda içimizde bir ses bizi susturdu. Biz sustukça o karanlık geceler durmadan büyüdü. Biz sustukça içimizdeki korkular daha da büyüdü. Kim bilir kaç kez konuşmanın ucuna geldik; son anda, ilişkimiz bu gerçeği taşıyamaz korkusuyla sınıra geldik ve orada ikimiz de sustuk. Sustuk ve o karanlık geceleri, ruhumuzun en puslu, en muğlak yerlerine gizledik. Ne zaman o karanlık geceler aklımıza gelse bilmezden geldik. O anları, o saatleri hiç yaşanmamış saydık.

Aklımıza geldikçe yeniden hep en derine ittik. Geldiği yere.

Ve o geceleri bilmezden geldikçe ilişkimizdeki o karanlık dünya daha da büyüdü. Birbirimizi yitirmekten korktuk. Yalnız kalmaktan korktuk. Alışkanlıklarımız vardı; onları yitirmekten korktuk. Ve biz korktukça, içimizdeki yalan giderek daha da büyüdü. Ne zaman birbirimize duyduğumuz aşkı itiraf etmeye kalksak, aklımıza hep bu büyük yalan geldi. Ne zaman birbirimize özlemle sarılmaya kalksak, aramıza bu büyük boşluk girdi. Sonra bu büyük yalan, bu giderek ve bize rağmen çoğalan boşluğu yok sayarak yaşamaya çalıştık. Hak etmiyordu. Ama biz yaptık. Birbirimize duyduğumuz sevgiyi, o koşulsuz aşkı, içimizdeki yalanla, o durmadan çoğalan boşlukla yarıştırmaya başladık.

Sandık ki, aşkımız, bir gün olur, o yalanı bize unutturur. Sandık ki, o ebedi sevgimiz bir gün olur içimizde durmadan çoğalan o boşluğu kapatır. Unutturamadı sevgili. İstedik, ama kapatmadı. İçimizdeki yalan büyüdükçe, kapatmaya çalıştığımız o boşluk bizi içine almaya çalıştıkça paniğe kapıldık. Konuşmaktan korktukça, o karanlık gecelerde yüzleşmekten kaçındıkça hep dışarıya çevirdik yüzümüzü. Artık kendimize kanıtlayamıyorduk sevgimizi. İkimiz de o büyük boşluğu görüyor ama geri dönemiyorduk. Hep ileriye kaçıyorduk. Hep ileriye, hep dışarıya... Bizi, boşluğumuzu, yalanlarımızı, o durmadan sakladığımız karanlık gecelerimizi bilmeyenlere doğru kaçıyorduk. Artık kendimize değil, bizi bilmeyenlere anlatıyorduk sevgimizi, birbirimize ne denli âşık olduğumuzu...

Bazen birlikteyken oynuyorduk bu oyunu ama göz göze gelmek acı veriyordu son zamanlarda. Aynı ortamlarda farklı insanların arasında birbirimizin gözlerine bakamıyorken, bakma olasılığı yokken daha kolaydı sevgimizin büyüklüğünü anlatmak. Aşkımızın vazgeçilemezliğini... Biz artık giderek birbirimize daha zorduk. Başkaları daha kolaydı. Giderek... Öyle bir zaman gelmişti ki, artık birbirimize değil, aşkımızı başkalarına itiraf eder olmuştuk. O karanlık geceler orada öylece duruyordu ve sen, doğacak çocuklarımızı nerede ve ne zaman yetiştireceğimizi soruyordun. Bu unutkanlık, bu bilmezlikten gelme bir an için bana iyi geliyordu. Ve ben sana imkânsızlık ve parasızlık yüzünden yıllardır ağırlayamadığım dostlarımı ağırla-

mak istediğimi, bunu ancak senin sayende yapabileceğimi söylüyordum. Biraz daha para kazanmalıydık. Biraz daha imkânlarımız olmalıydı. Evimizi dostlarımıza açmalıydık. Sonra çocuklarımız olmalıydı. Sonra çocukları olan dostlarımız... Onlar bize gelmeliydi, biz onlara gitmeliydik. Hayatımız artık hafiflemeliydi. Artık geçmişi hiç düşünmemeliydik. Ömür güzeldi... Hele bizim ömrümüz onca şeyden sonra, onca karanlık geceden sonra herkesin ömründen daha güzel olmalıydı. Örneğin, bir gece davet edildiğimiz onca insanın içinde ömrümüzü ortaya koyup başkalarının ömrüyle yarıştırabilmeliydik. Ve bizim ömrümüz kazanmalıydı yarışı; bizim sevgimiz... Kaşla göz arasında... Dostların arasında... Hemen oracıkta... Birkaç alkışı hak etmeliydik. Hem onlara çok şey borçluyduk; bizi birbirimizle bırakmamışlardı hem biz onları, o gece bile olsa birbirleriyle bırakmamıştık. Kim bilir onların ne çok gizledikleri karanlık geceleri vardı. Kim bilir, onların ne çok sakladıkları yalanlar ve giderek büyüyen boşlukları vardı. Biz onları yalanlarından kurtardık; onlar bizi o durmadan büyüyen boşluklarımızdan... Belki de bu yüzden çok sevdik birbirimizi. Belki de bu yüzden birbirimize geceleri daha rahat uyumak için sakinleştirici ilaçlar tavsiye ettik.

Farkındasın değil mi, her şey çok iyiyken, iyiymiş gibi yaparken ve tam vedalaşırken, insanlar insanları arabalarına uğurlarken artık herkes birbirine karşı depresyondan kurtulmayı sağlayan ilaçlar öneriyor. **Bak, bu bana iyi geldi. Artık sabahları o cinnet hissine, nasıl desem, sabahları ansızın gelen o ölme isteğine bu ilaç iyi geldi,** diyorlar. Her şey iyi gibiyken, aslında ortada hiçbir şey yok gibi görünürken, ansızın gelen o cinnet hissinin, o ölme isteğinin ne olduğunu en çok biz biliriz sevgili.

Herkes gidip de bir başımıza kaldığımız o saatlerde, onca insandan onca gizli itiraf, onca eksik yakarış, onca yarım kalmışlıktan bize kalan yine o karanlık geceler olurdu. Sonunda herkes, bize o büyük boşluğu, aramızdaki o durmadan büyüyen yalanı bırakıp giderdi. Herkes bizi o karanlık gecelerle baş başa bırakıp giderdi, sonra sen sabah kalkar, en güvendiğin arkadaşlarından birini arar, onunla bir yerde buluşur, sonra söz bizim ilişkimize gelince de gözünü yumup ona beni ne denli imkânsız, ne denli vazgeçilmez sevdiğini anlatırdın. Sanki daha dün gece benim yanımda değilmişsin gibi anlatırdın. O karanlık gecelerimizden hiç bahsetmeden, durmaksızın beni ne denli çok sevdiğini söylerdin ona. Bense, belki de sırf erkeklerin içip kahırlandığı bir yerde, onunla seni konuşabildiğim için daha çok sevdiğim bir dostuma seni ne denli çok anlatır dururdum. Senden hiçbir zaman vazgeçemeyeceğimi anlatırdım ona. Onu, sana duyduğum sevgimle ağlatırdım. Öyle ki, o da dayanamaz, derinlerden bir sevgili çıkarır, bana anlatmaya koyulurdu. Bir saat olurdu, bir cinnet saati... Yıkım ve kavuşma saatleri... Bu saatlerde kim sevgilisini anlatsa, o sevgili benim için sen olurdun. Her yitik sevgili sen olurdun. Ulaşılamayan sevgili kimse işte o sen olurdun. Kim imkânsız seviyorsa, kim umutsuz seviyorsa, benim için işte o sen olurdun...

Öyle anlar geliyordu ki baş başayken, bir aradayken o karanlık geceleri konuşamadığımız için durmadan birbirimize yalan söylüyorduk. Birbirimizi yitirmemek için başkalarının arzularına sığınıyorduk. Başkalarının arzularıyla arzuluyorduk birbirimizi. Mesela ben, seninle daha arzulu sevişebilmek için, kimlerin senden hoşlandığını, sana hangi erkeklerin kur yaptığını soruyordum. Sen de bana sevişmek istediğim kadınları soruyordun. Gün geliyordu, artık sadece başkalarının bize duyduğu arzuları konuşarak sevişebiliyorduk. Artık sadece o kimsesiz arzuları biz ateşliyorduk. Birbirimizle korkusuzca yüzleşemediğimiz için, başkalarının hülyalarıyla, o bize hep yabancı olan seslerle, başkalarından ödünç aldığımız o sahte arzularla gizliyorduk o karanlık gecelerimizi.

Oysa biliyorduk ki, olmadık yerlerde dost saydığımız insanlara anlattığımız bizim ilişkimiz değildi. Biz o karanlık gecelerle hesaplaşamadığımız için herkesi durmadan bize çağırıyorduk. Herkese durmadan bizden bahsediyorduk. O karanlık geceleri anlatamadığımız için, herkesi bizim ilişkimin tüm mahremiyetiyle, bütün gizli kalmış noktalarıyla tartışmaya davet ediyorduk. Ve bu çağrıdan cesaret alan herkes bizim ilişkimiz hakkında aklından geçen bütün yorumları yapıyordu. Öyle çaresizdik ki, kendimize yalan söylediğimiz yetmiyormuş gibi başkalarına da yalan söylüyorduk. İlişkimize onlardan çare umarken kendi yalanımıza onları da ortak ediyorduk.

Bazı geceler dostlarımızı uğurlayıp bir başımıza kaldığımızda içimizdeki o karanlıkla yüzleşmek için onları çekiştirirdik. Bazılarını dürüst ve sahici olmamakla suçlardık ve kızardık onlara. Biz kendimizi olduğumuz gibi ortaya koymuşken, onların yapaylığını ve gizlenişini sorgularken, ansızın o karanlık gecelerimiz aklımıza gelir, derinden utanır, bu utancı hissedince onlara daha çok kızardık. Sanki onlar böyle yalan yaşamasa biz de böyle yalan yaşamayacakmışız gibi kızardık onlara. Sakladığımız gizlediğimiz yalanlar ne kadar büyükse, herkesi aradan çıkarıp konuşmaktan çekindiğimiz şeyler ne kadar çoksa, o kadar kızardık onlara. İlişkimizde bilmezlikten geldiklerimiz ve giderek büyüyen o boşluklarımız ne kadar çoksa o kadar kızardık.

Anlardık, o karanlık geceler konuşulmadıkça sahteyiz ve uzağız birbirimize. Söylediğimiz her şey aşk kitaplarından ödünç alınmış. Anlardık; ne zaman içimize inmeye kalksak, bizden ayrı, bizden uzak bir sürü yabancı konuk... İçimizde bir sürü davetsiz misafir... Anlardık; onlar bizden yalnız, biz onlardan... Ne zaman içimize insek ve içimizde kime sarılsak dost diye, o karanlık gecelerden daha uzak, karanlık gecelerden daha yabancı bize.

Konuşmalıyız sevgili... Sen yokken bir kadınla tanıştım... İnce ve zarif bir kadındı. Onunla insan nefsi üzerine konuştuk. Başımıza gelen bütün dertlerin sıkıntıların içimizdeki o bencillik, o sınırsız sahip olma duygusu yüzünden olduğunu konuştuk. Gece bende kaldı, uzakta, çok uzakta bir sevgilisi varmış. Yıllardır onu düşünüyormuş. İşin acı tarafı onun bundan haberi bile yokmuş. Ama böyle daha iyiymiş. Onu özledikçe kendini eğitiyormuş... Onu özledikçe kendine daha da yaklaşıyormuş.

Sonra sevdiğini özlemekten yorgun düştü. Ona yatak serdim. Senin yıkadığın nevresimleri serdim, uyumaya geçerken saçlarını okşadım, hafifçe öptüm aşkla yanan saçlarını. Odama gidip, belki sen ararsın diye telefonumu açtım. Neden sonra onun sesiyle uyandım kırılgan uykumdan. **Yanında uyuyabilir miyim, izin verir misin?** dedi. Sustum, hemen yanıma geldi, sıcaklığıma, korkuma, boşlukta kalmış aşkıma sığındı. Kokusunu sana benzettim; öyle yalnızdım ki, onu öpmeye başladım. **Ne olur sadece sarıl,** dedi, **öylesine üşüyorum ki, sadece sarıl...** Ve ona sarıldım, derin bir sevgiyle sarıldım. Sonra gördüğüm o rüyayı anlattım ona. Kafası bedeninden kopmuş kuşu... O çoban kızı... ve seninle konuşamadığımız o karanlık geceleri... Her şeyi en ince ayrıntısına kadar... Sana söyleyemediğim ne varsa anlattım ona... O yabancı adamları... O ayrı ayrı odaları. O birbirimizi sevdikçe büyüyen boşlukları anlattım ona... Beni öylesine büyük bir ilgi ve tutkuyla dinliyordu ki, bazen o sen misin diye düşündürüyordu bana...

O, bir başkasına âşıktı... Bense sana... O hiç dokunamamıştı sevdiğine... Bense o karanlık boşluğumuza... O karanlık gecelere... Sen nasıl beni, aşkımızı, gördüğün rüyaları başkasına anlattıysan, ben de öyle anlattım seni. O sonsuza doğru akan çılgın nehri... Çoban kızı... Başı bedeninden kopmuş kuşu... Gözleri tekrar açıldı. Gözyaşları içinde bana sarılıp; **Bu benim rüyam,** diye haykırmaya başladı. **Ben de sevdiğimi hep böyle görüyorum. Başı bedeninden ayrı bir kuş gibi...** Öyle bir baktı ki bana... Bütün kalbiyle, bütün deliliğiyle ve sanki son kez baktı ve; **Ne olur konuş onunla, yoksa bu nehir bütün aşkları sürükleyecek peşi sıra...** Sonra tekrar ve o imkânsız aşkı için sarıldı bana, **Ne olur konuş onunla, sen onunla konuştuğunda o kuşun kafası bedeniyle buluşacak ve belki benim sevgim bile kurtulacak. Ne olur konuş onunla...**

KAÇAK SÖYLEŞİ

Anadolu'da tiyatro ateşini harlı tutan Hasan Öztürk ile gösteri sanatı ve yazmak üzerine...

Kuyunun dibinden çıkan insan

Sayın Öztürk, ne zaman ve nasıl yazmaya başladınız biraz anlatabilir misiniz?

12 Eylül askeri darbesiyle gözaltına alındığımda yazmaya başladım. Daha önce yazmam için zorlayan edebiyat öğretmenim. Yılmaz Onay ve Hasan Hüseyin Korkmazgil bana yazdıramadılar. Tutuklanınca çok yatacağımı anladım ve yazmaya karar verdim.

Devletin sanatçı yaptığı kişilerdensiniz yani?

Evet. Her ne kadar devlet sanatçısı değilsek de,TCK'nın ünlü 141-142 maddelerinin sanatçı yaptığı kişilerdenim.

Bu durumda 141/142'nin kaldırılması iyi olmamış gibi sanki?

Öyle. Ancak, devletimiz terörle mücadele yasaları falan derken bu konudaki eksiği giderip yeni sanatçılar yetiştirecektir, siz meraklanmayın.

Sayın Öztürk, bu sıralarda kaymakamlar oyun yasaklıyor, kitap toplatıyor. Selçuk Kaymakamı tarafından oyunu yasaklanan yazar olarak bu konuda neler diyeceksiniz?

Oyunum yasaklandığında, bilinçsizce yapılmış bir hareket; kişisel bir hata olarak düşünmüştüm bunu. Başka bir kaymakam da kitap toplatınca ister istemez bir şeyler mi oluyor acaba diye düşünmekten kendimi alamadım.

Ne olabilir sizce?

Bir yandan Avrupa Birliği taraftarı gibi gözüken hükümet diğer yandan da Avrupa standartlarına çok aykırı işler yapan kaymakamlarla AB'ye girmemek için mi uğraşıyor acaba diye düşünüyorum. Başbakanın sanatçılara açtığı davalar da bu kanımı güçlendiriyor.

Yasaklanan "Babalar" adlı oyununuzun içeriğinden kısaca söz eder misiniz?

Can Yücel öldükten sonra doğal olarak Cehenneme gidiyor. Orada Şarap Tanrısı Dionyzos'la karşılaşıyor. Dionyzos da alkol derecesi sıfır diye Kevser şarabını beğenmeyip Cennet'ten Cehennem'e tayinini istemiş. Baba, eski tanrı olduğu için de isteği kabul edilerek Cehennem'e gönderilmiş. Yeraltı Tanrısı Hades, Dionyzos'un amcası olduğundan yeğenini şarapsız bırakmamış. Can Yücel'le çok iyi anlaşan Dionyzos onu da koruması altına alıp birlikte güzel günler geçirirlerken dünyadan gelenlerin anlattıkları Dionyzos'un aklını fena halde karıştırıyor ve Dionyzos'la Can Yücel üç kez Cehennem'den firar edip yeryüzüne çıkıyorlar. Bu arada bazı babalarla tanışma olanağı bulan iki arkadaş bakarlar ki Dünya, Cehennem'i aratıyor; birlikte geri dönerler firar ettikleri yere. Hızlı tren kazası sonucu, Cehennem'e çevresindekilerle birlikte gelen "Kurtar Baba" orada da bulur Can Baba ve Dionyzos'u. Rahatları iyice kaçar...

Anlayabildiğim kadarıyla fantastik bir oyun bu Babalar. Yasaklanma gerekçesi nedir?

Oyunun konusu Kaymakamın kulağına gitmiş. İki kez Selçuk'ta, bir kez de Aliağa'da oynandıktan sonra oyun üçüncü kez Selçuk'ta sahnelenecekken, içeriğinin "toplumsal değerlerin rencide edilmesi"nedeniyle, çıkacak muhtemel olayları önleyebilmek gerekçe gösterilerek, Vilayet Kanunu ve Polis Selahiyetleri Kanunu'na göre yasaklandı **"Babalar"** oyunu.

Olay çıkacağını nereden anlamış kaymakam?

Bilmem, rüyaya yattı sanırım.

Oynandığı sürece olay çıktı mı pekiyi?

Hayır. Genellikle rüyaların tersi çıkar biliyorsunuz. Oyunumuzu Selçuk'ta oynayamadık ama, diğer il ve ilçelerde defalarca oyna-

dık. Selçuk'a on sekiz kilometre uzaklıktaki Kuşadası'nda(Kaymakamımız basına verdiği demeçte oyunun Kuşadası'nda da oynatılmamasını istiyordu) bir kez oynadık, istek üzerine ikinci kez de oynamak zorunda kaldık.

Ülkemizde tiyatronun başlıca sorunlarından söz eder misiniz?

Ülkemizde tüm sanat dallarında, okuyucu ve izleyici açısından sorun vardır bildiğiniz gibi. Sinema ve televizyon, tiyatronun sorunlarını biraz daha ağırlaştırmıştır. Bence tiyatroyu yeniden ayağa kaldıracak amatör tiyatroların çalışmalarıdır. Bu konuda yerel yönetimlere çok iş düşmektedir. Ne yazık ki son seçimlerde belediyelerin tiyatroları pek sevmeyen kişilerin eline geçmesi bu konudaki umutları da azaltmıştır. Eğer yerel yönetimler tiyatroya sahip çıkarlarsa bir yandan yeni oyuncular yetişirken diğer yandan da sahneye çıkan bu gençler ileride tiyatro izleyicileri olur. On bir yılda Selçuk'ta kendi yazdığım yirmi dokuz oyunu sahnelerken, üç yüz dolayında kişiyi de sahneye çıkardım. Şu anda Selçuk'un her sokağında birkaç oyuncu var. Bu gençlerden bir çoğu gittikleri üniversitelerde tiyatro çalışmalarına öncülük ettiler ve profesyonel tiyatroların izleyicileri oldular. Selçuk ve çevresinde yüzlerce büyüğe ve binlerce çocuğa ilk kez oyun izletme ve tiyatro sanatını tanıtma mutluluğunu yaşıyoruz.Yaptığımız bu çalışmaların birkaç yüz ilçede yapıldığını düşünün siz; profesyonel tiyatroların izleyici sorunu kalkar ortadan. Selçuk'tan İzmir'e her ay bir otobüs dolusu insan tiyatro izlemeye gidiyor.

Yaptıklarınız güzel şeyler. Sizi bu konuda destekleyenler de var mı Selçuk'ta?

Selçuk Belediye Başkanı Vefa Ülgür, sanatsever ve sanatın özgürlük içerisinde yapılabileceğini bilen bir kişi. Onunla birlikte çalışmak güzel. Ayrıca en güzeli halkın desteği. Selçuk'ta yaptığımız çalışmaları halk destekliyor. Herkesin sülalesinde en az bir amatör oyuncu var çünkü.

Oyun yazarlığı konusunda düşündükleriniz?

Karamsarlığı sevmem ama bu konuda iyimser olamıyorum.

Oyun yazarı mı yetişmiyor?

Aksine. Kendine tiyatro adamı diyen her yetkili, basının karşısına çıktığında ilk söylediği,"ülkemizde yazar yetişmiyor,"sözü ama işin aslı öyle değil. Yeni yazarların repertuara kabul edilmiş bir çok oyunları var. Bu yeni yazarların, hiç oynanmamış oyunları sahnelenmiyor. Özellikle bir görevleri de yazar yetiştirmek olan ödenekli tiyatrolar ısrarla hep aynı yazarların oyunlarını koyuyorlar. Lafta Muhsin Ertuğrul'un izinden gittiklerini söylerler ama, Muhsin Ertuğrul bu ülkede bir çok yazar yetiştirmiştir.

Niye böyle yapıyorlar?

Ne siz sorun ne ben söyleyeyim. Bazı yazarlar pastadan pay vermemeyi çok iyi beceriyorlar; ayrıca yönetmen olarak ortaya çıkan bir çok kişi okuma özürlü olduğu için ustasından gördüğü, daha önce rol aldığı oyunları sahneliyor. Yeni yazılan, Devlet Tiyatrosu'nun ve Şehir Tiyatroları'nın repertuarına alınan oyunlardan bir çok yönetmenin haberi yok. Bu yönetmenlerin mangalın başında uyuyan kedi olarak karikatürlerini çizmek gerekir.

Öykü ve şiir de yazıyorsunuz bildiğim kadarıyla?

Şiir yazıyorum ama kesinlikle şair değilim. Şairlik bildiğiniz gibi bir yaşam biçimidir. Öykü yazıyorum evet. Kültür Bakanlığı'nca basılmış "Çürüme" adlı bir öykü kitabım da var.

On bir yıldır Selçuk'ta tiyatro yapıyorum dediniz, daha önceleri büyük kentlerde bulundunuz, hareketli bir yaşamınız olmuş, sıkıldığınız olmuyor mu küçük bir ilçede?

Hayır sıkılmıyorum. İşi olmayan insan sıkılır. Bana zaman yetmiyor. Bu arada dostları özlediğim oluyor kuşkusuz. O zaman da İstanbul'a gelip ya da Ankara'ya gidip dostlarımla buluşuyorum.

Son olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Okumuşlar, aydınlar, halka verecek bir şeyleri olanlar, zorunlu hizmet sayıp birkaç yıllığına Anadolu'ya gitmeyi göze alabilirlerse oralarda yapılacak çok iş bulurlar. Halkın böyle bir isteği olduğundan şüpheleri olmasın. Güçtür ama çok da hoştur taşrada çalışmak.

Teşekkür ederiz sayın Öztürk.

Asıl ben teşekkür ederim. Kuyunun dibinden insan çıkarıyorsunuz

İSA'NIN ELLERİ

Bir akşam önce oyununu oynadığı sahnedeydi yine. Dün akşamki olayın etkisinden kurtulamamıştı. Oyunda, ne zaman Ayasuluğ'dan ya da Börklüce'den söz etse, karşısında, bir deve üstünde, Kara Beyazıt Paşa tarafından çarmıha gerdirilmiş olarak onu görmüştü. Çarmıha gerdirilip öldürülmemişti sanki, yaşıyordu. Bir şeyler söylemek istercesine bakmıştı Tuncel'e.

Sabah erkenden kalkıp Selçuk ve çevresini dolaştı. Bir akşam önce oyunda gördüğü Börklüce'yi yeniden görmek istiyordu. Karaburun'dan getirilip kapatıldığı yer olan kaleye gitmiş,daha sonra da binlerce kişinin öldürüldüğü yer diye söylenen İsa Bey Camisi'in avlusunda oturmuştu. Börklüce Ayasuluğ sokaklarında bir deve üstünde dolaştırılmadan bu caminin önünde çarmıha gerilmiş olmalıydı. Caminin avlusunda otururken, başları vurulan:"İriş ya Dede Sultan,"diye bağıran adamların seslerini duymuş, fakat, Börklüce'yi görememişti. Oysa bir akşam önce Tuncel'in gözlerinin içine bakmış, kendisiyle konuşmak istediğini bakışlarıyla anlatmıştı ona...

Belki yeniden buraya gelir diye, dün akşam onu karşısında gördüğü, tarihi Odeon'un sahne olarak kullanılan bölümünde duruyordu. Durup beklemekle olmayacağını düşünüp kısa bir nefes ve diyafram çalışması yaptı. Gözlerini kapatıp bir süre bekledi. Doğal bir bekleyiş değildi bu. Tinlerle buluşacak bir şamanın bekleyişiydi. Bir süre sonra da şaman kazının üstüne oturup uçmaya başladı Tuncel. Sesi iki bin yıllık tarihi yapının aşınmış taşlarına vurup yankılanıyordu. Bir ayinin parçasıydı şimdi o. Duasıyla bütünleşmiş; ağzından çıkan sözlerle ilmik ilmik örüyordu ayinini:

Karanlık ıslanırken perde perde
belirdim onların olduğu yerde
sözü ben aldım dedim:
"-Ayasluğ şehrinin kapısı nerde?
Göster geçeyim;
Kalesi var mı söyle yıkayım.
Baş alırlar mı?
De ki vereyim.

Tuncel bir şaman olmuş, uçuyordu. Fakat bir türlü göremiyordu aradığını. Durup bir soluk aldı. İki bin yıllık taş duvarları delercesine bakıyordu gözleri. Sonra yine oynamaya başladı. Yeniden başladı ayinine. Bazen bir Kibele rahibi, bazen de Artemis rahibi oluyordu:

-1-

Ayasluğ şehrinin kapısı dardır,
girip çıkılmaz.
Kalesi vardır

kolay yıkılmaz.

.....

Gelmiyordu beklediği. Dün akşam niye gelmişti pekiyi?.

Yılmamalıyım diye düşündü Tuncel ve ayinini sürdürdü:

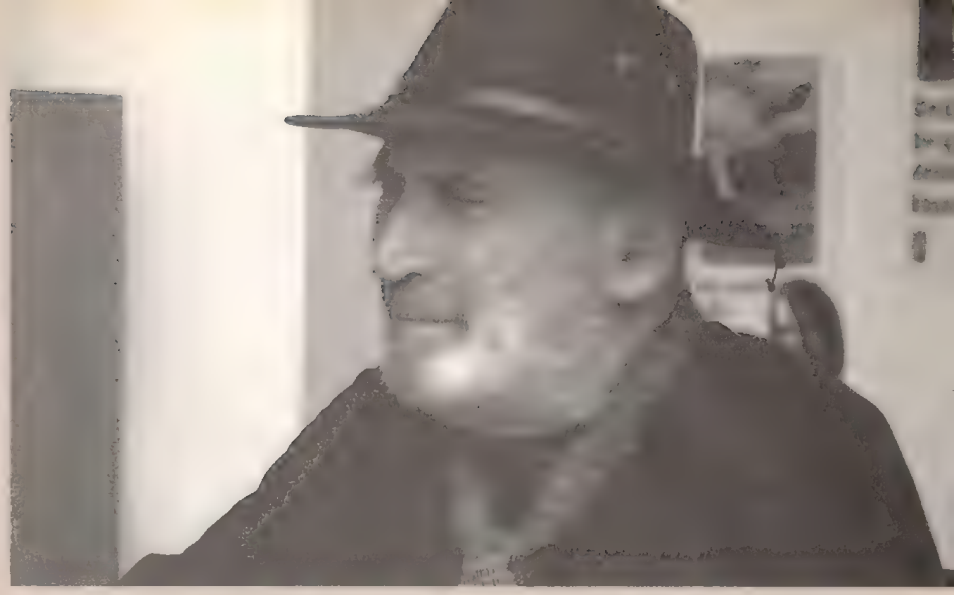

Sıcaktı.
Sıcak.
Sapı kanlı demiri kör bir bıçaktı
sıcak.
.....
O, kımıldamadan baktı,
kayalardan
İki gözü iki kartal gibi indi ovaya.

Tam bunları söylerken görünmüştü kendisine bir akşam
önce Börklüce. Haça çakılı kanlı ellerinin acısına aldırmadan
en üst sıradan kartal gibi bakıyordu sahneye... Yine bir şaman
olup sürdürdü ayinini Tuncel:

.....
Aydının Türk köylüleri
Sakızlı Rum gemiciler
Yahudi esnafları,
Onbin mülhid Yoldaşı Börklüce Mustafa'nın.

Gelse artık diyordu Tuncel. Gelse de ne söyleyecekse söylese... Gelmiyordu; bir akşam önce gelip gözlerinin içine bakan, heyecandan yüreğini hoplatan Börklüce gelmiyordu. Odeon'un boş havuzuna atlayıp orada sürdürdü ayinini:

.....
Hep bir ağızdan türkü söyleyip
hep beraber sulardan çekmek ağı.
.....
On binler verdi sekiz binini.
.....

Olmuyordu. Ne yapsa olmuyordu. Bir açıp bir kapatıyor gözlerini, göremiyordu Börklüce'yi.

.....
geçer çıplak ayaklarıyla yüreğime basarak
geçer Aydın ellerinden Karaburun mağlupları.

Son dizeyi okuduktan sonra, umudunu keser gibi oldu. Sahneye çömelip bir sigara yaktı. Yılmamalıyım dedi... Bu arada bir grup Fransız, bir grup da Japon turist gelmişti rehberleriyle. Turistler Odeon'u gezip gittikten sonra, Tuncel oyunun tamamını baştan sona bir kez daha oynadı... Gelmiyordu Börklüce Mustafa, yani Dede Sultan. Ne yapsa gelmeyecekti anlaşılan. Umudunu kesti Tuncel...

Meryem Ana Yolu'ndan Selçuk'a doğru inmeye başladı. Yolun iki yanında mandalina ve şeftali bahçeleri vardı. Aydın yoluna çıkıp Selçuk yönüne saptı. Çok dalgın yürüyordu. Yanından geçen araçların rüzgârından sallanıyordu. Bir yandan bir akşam önce olanları düşünüyor, diğer yandan da Börklüce'nin, yolunu kesip kendisiyle konuşabileceğini düşünüyordu...

Yandaşlarının Dede Sultan dedikleri Börklüce, Aydın ilinin bu topraklarında savaşmıştı. Bu topraklarda birlikte yetiştirdikleri ürünleri, üretenler kendi aralarında kardeşçe paylaşmışlardı. Karşıdaki ulu çınar belki de o zamanlardan kalmaydı. Belki de Börklüce, gölgesinde dinlenmek için oturmuştu bu çınarın. Tuncel gidip oturdu çınarın altına; sırtını ulu çınara dayayıp Börklüce'yi düşündü. Bir avuç toprak alıp sıktı. Küçük Menderes nehrinin getirdiği alüvyonlu toprak, parmaklarının arasından altın renkli ışıltılar çıkararak akıp gitti...

Ayasulug kalesine baktı Tuncel. Birbirlerine bağlı Bedreddiniler'in cami avlusuna doğru idama götürülüşünü izledi. Yüreğini burkan bu görünüşten kurtulmak için başını Şirince tepelerine doğru çevirdi. Tuncel susamış, ağzı kurumuştu. Susuzluğunu gidermek ve iyice acıkan karnının doyurmak için kalkıp Selçuk'a doğru yürümeye başladı...

Yolun sağında solunda turunç ağaçları vardı. Bir önceki yılın meyvelerini taşıyan ağaçlar, bir yandan da yeni meyvelerini büyütmeye çalışıyorlardı. İlçeye vardığında Pazar yerinin olduğu yöne doğru yürüdü. Günlerden cumartesi olduğu için ilçede pazar kurulmuştu. Pazar ilgisini çekmişti Tuncel'in. Biraz dolaşıp ondan sonra yemek yemeye karar verdi. Marsık tenli köylü kadınları kendi yetiştirdikleri ürünleri satıyorlardı. Börklüce'nin köylüleri diye geçirdi içinden. "Badılcan, badılcan,"diye avazı çıktığı kadar bağıran kadına baktı. Dede Sultan da badılcan mı derdi acaba patlıcana diye düşünmekten kendini alamadı Tuncel. Biraz ötede de başka bir kadın:"Domat, domat,"diye bağırıp kendi yetiştirdiği domatesleri satıyordu.

Kafasında bir akşam önce gördüğü Börklüce'yi taşıyarak ilerledi Tuncer. Çeşitli sebzeler satan bir kadının başında epeyce bir kalabalık birikmişti. Merak edip kalabalığa doğru yürüdü. Herkesin baktığı yöne doğru baktığında iliklerine dek titredi. Gördüğü şeyin etkisiyle başı döndü ve düşmemek için yakınındaki karabiber ağacına tutundu. Gözlerine inanamıyordu. Kalabalığı yarıp biraz daha yaklaştı tezgaha doğru. Kadının yanında dikilen adam, elini kolunu da sallayarak heyecanlı heyecanla anlatıyordu kalabalığa:"Dün akşam domat toplamaya gittiğinde bulmuş bunu Şükrüye Hanım. Define arayıcıları tarlayı kazdıklarında çıkmış." Kalabalıktan biri adamın anlattıklarına inanmadığı için soruyordu: Nerden biliyorsunuz İsa Peygamber'e ait olduğunu? Adamın sorusu pazarcı kadının onuruna dokunduğu için, eliyle havada bir yarım daire çizip söze girdi: Köylüyüz diye, o kadarcık şeyi de bilmecez mi gari? Senin annenin evi nerde, de bakalım?

"Selçuk'ta, ne olmuş yani?
"Senin evin nerede?
"Benimki de Selçuk'ta, ne çıkar bundan?
"Meryem Ana'nın evi burda olduğuna göre?" Kadının yerine yanındaki adam vermişti yanıtı: Ta oralardan yalnız başına mı gönderecekti annesi İsa Peygamber gibi bi adamı? Birbirlerine bakıp büyük bir utku kazanmışçasına gülümsediler yanındaki adamla kadın. Bu kez de inanmayan adam saldırıya geçti:

"İsa peygamber burda gerilmedi ki çarmıha?
"Nerden biliyormuşsun sen?"dedi kadın.
"Kitaplar öyle yazıyor."
"Kitapların her yazdığına inanma,"deyip satıcılık işine döndü kadın: "Domat, domat. Mübarek bahçanın domatları bunlaa..."

Tuncel tezgaha biraz daha yaklaşıp dikkatlice bakmaya başladı haça. Paslı çivinin tuttuğu ellerin kemikleri halen sağlamdı. Haçın ağacı iyice çürümüştü. Bir çift elin çivilendiği yatay ağacın kurt giren yerleri çürütmüştü. Tuncel'in haçı bu denli dikkatle incelemesi pazarcı kadının hoşuna gitmişti. Kadın ona açıklama yapma gereğini duydu: "Sebzeleri bitirince candarmaya götürcem. Onlar da müzeye verirler herhalde."

Oturduğu duvarın üstünde Börklüce'yi düşünüyordu Tuncel. Gerildiği çarmıhtan kan içinde elleriyle kendisine bakmıştı dün akşam. Ne söylemek istemişti? Bir gün önceden karşılaşacağı bu olayı mı anlatmak istiyordu kendisine?..

Ertesi gün, Galata'nın dar ve dik sokaklarından birine park etti arabasını Tuncel. İnip bagajı açtı, satıcı kadının bulduğu, üzerinde iki el çivili haçı dikkatlice çıkardı. Sırtına yüklediği haçla evine doğru yokuş yukarı yürümeye başladı. Evinin yakınındaki kilisenin papazı, onu sırtında haçla görünce heyecanlanıp eliyle kalbini tuttu. Fenalık geçiriyordu papaz. Zorla haç çıkartıp yüksek sesle dua etmeye başladı. İki çocuk oyunlarını bırakmış, şaşkın gözlerle Tuncel'e bakıyorlardı. Yan sokakta bir kaç çocuk Tuncel'den habersiz birbirleriyle tartışıp bağırıyorlardı. İçlerinde en cırtlak sesli olanı okkalı bir küfür savurdu. Tuncel çocuğun söylediklerini duyunca gülümsedi:"Kara Beyazıt Paşa'ya sövüyor," diye mırıldandı. Söven çocuk hızını alamamış olacak ki yeniden bir sövgü salvosuna başladı. Sövdüğü kişinin kalaysız yerini bırakmamıştı. Tuncel:"Bu kadar küfrü Beyazıt Paşa'dan başka kimse hak etmemiştir, diye söylenip, avazı çıktığı kadar yan sokağa doğru bağırdı: "Bendeee..."

Tuncel'in bağırışından korkan Papaz, bir kez daha haç çıkartıp koşar adımlarla kilisesine girdi...

Hasan Öztürk

KAÇAK ALMANYA HABER

Gültekin Emre

MÜZİKLİ RİLKE PROJESİ - TÜRK FİLMLERİ HAFTASI

Rilke'nin 52 şiir ve kısa metninden oluşan üç CD'lik bir proje bu: *"Rilke Projekt": "Yıldızlara Kadar", "Akıp Giden Gökyüzü", "Yabani Yüreğimde"*de dinleyicilerle buluşan bu müzik-şiir buluşması benzersiz bir seçki. Bu alışılmış bir çalışma değil, onun için büyük bir yankı uyandırdı Almanya'da. "Rilke Projekt" şiirle müziği ustaca bir araya getirmenin ötesinde ilginç, çok güzel, düşsel ve büyüleyici de. Rilke'nin şiirlerinin elinden tutup yeni bir hayatın kapısını aralamışlar **Schönherz & Fleer** ikilisi.

Baştan başlayalım: Çağımızın en önemli Alman şairlerinden **Rainer Maria Rilke**'nin şiirlerine tutkun iki müzisyen **Angelica Fleer & Richard Schönherz**. Bu **Rilke** tutkunu ikili bir gün kafa kafaya verip, onun çok sevdikleri kimi şiirleriyle ne yapabileceklerini, nasıl bir çalışma kotarabileceklerini konuşurlarken ***"Rilke Projekt"*** doğmuş usul usul. Sevdikleri şiirleri bestelemeye başlamışlar. Yapım ve bestesini üstlendikleri bu kapsamlı çalışmaya başkalarını da ortak etmişler. Sonra da bunları Almanya'nın en ünlü oyuncu ve müzisyenlerine okutmuşlar. Böylece müzikle oyunu, şiirle güzel sesi, vokalle koroyu, piyanoyla klarneti, fagotla obuayı, kemanla gitarı, vurmalı çalgılarla klasik gitarı, soprano saksofonla tenor saksofonu bir araya getirerek ortaya olağanüstü bir müzik çıkarmışlar. Bu CD'leri dinlerken ne müziğe, ne şiirlere, ne de seslere doyabiliyorsunuz. Öyle ses getiren bir çalışma ki bu, Almanya'nın etkili yayınevlerinden İnsel Yayınevi hemen **Rilke**'nin tüm şiirlerinin ucuz bir baskısını sürüverdi piyasaya.

Rilke hayatın içine giriyor yazdıklarıyla, yüreklerimize de. Kapı kapı dolaşıp hayat dilenmiyor ama, tüm kapıları açıyor hayatın bizden beklediklerine sırtını dönmeden, üstelik acıları da sırtlanıyor mutluluk diye. O, şiirleriyle gecenin gizlediği düşü akşama emanet ediyor kimse görmesin derken herkesin gördüğü. Kalbine sürekli sabır öneren bir şairi **Stefan Zweig** ulaşılmaz olarak görüyor. Ulaşılmaz ama adresi olmadığından, nerede olduğu bilinmeyen gizemli bir şair. Halbuki o, bulunduğu ortamda hemen merkezde yer alan, suskunluğuyla ilgi odağı olurken, anlattıklarıyla da dikkatleri üstüne çeken bir şair aynı zamanda. Dünyada da garip bir yolcu, yeri yurdu belli olmayan bir ermiş, derviş.

Gelelim ***"Rilke Projekt"***te yer alan şiirlere: Hayatını *"genişleyen dalgalar içre"* yaşayan bir şairdir, o Tanrı'nın çevresinde döner durur şiirleriyle, *"o eski kulenin"* etrafını binlerce yıldır tavaf eder gibidir gece gündüz. Onun bir *"doğan"* mı, yoksa *"fırtına"* mı, ya da *"bir büyük şarkı"* mı olduğuna okur karar verecek elbette.

O, *"uzaklara çevrili bir bayrak gibi"*dir. Yelleri ezen biridir **Rilke**, onları derinden yaşaması gereken, doğanın sessizliğini de karanlığını da içine sindiren. Fırtınaları yakından tanıyandır, deniz gibi çalkalanandır da. Şiirlerinde kendini yayar, parçalar, dağıtır ve fırlatır uzaklara, yapayalnız kalır içinde, büyük fırtınalarda. Onun akşamları *"giysilerinden ağır ağır"* soyunur. ***"Ağır Saat"***ler altında birileri ağlar dünyanın bir yerlerinde. Kim *"nedensiz ağlarsa dünyadan"* **Rilke**'ye ağlar, kim *"nedensiz gülerse geceleyin"*, **Rilke**'ye güler, kim "nedensiz giderse dünyada" Rilke'ye gider, kim "nedensiz ölürse dünyada" Rilke'ye bakar. Sonra da şu soruları soruyor aklı erenlere: *"Biz hangi çalgıya gerilmişiz?/Hangi çalgının elindeyiz biz?"* Onun ünlü şiirlerinden biridir ***"Panter"***. Bir kafese kapatılan panterle kendini bu denli özdeşleştiren kaç şair vardır dünyada? O da bir parmaklıkla çevrili gibi duyumsamıyor mu kendini bu dünyada? Öyleyse şu dörtlüğe ne diyeceksiniz bakalım? *"Bakışı, gözlemekten öylesine yorgun ki/parmaklıkları, bir şey tutmaz olmuş artık./Binlerce parmaklık durur bönünde sanki,/dünya yok olur, yalnız binlerce parmaklık."* Sevgilinin Ölümü şairleri olduğu kadar, tüm sevenleri de derinden üzüntüye boğar elbette. Ölümün kendisi zaten üzüntü teknesiyken, hayatı karartmaya yeterse bir ölüm, hele sevgilinin yok oluşu, nasıl da iç paralayıcıdır! Ölümü herkes tanıyor, biliyor en yakınlarından, sevdiklerinden. Ama yine de alışması hiç de kolay değil. Şair de bunu işliyor işte o içli sesiyle: *"Ölümü herkes gibi tanıyordu ancak:/o bizleri alır ve sessizliğe atar./Ama sevdiği ayrılınca, koparılarak/değil, hayır, çözülerek gözlerinden, kayar/.../gibi bilinmez gölgelere doğru gidince,/gülümseyenin ay gibi ta ötelerde/yer aldığını delikanlı hissedince-/ artık ordaydı kızın tatlı halleri de."*Öbür dünya kimin için bir *"tatlı ülkedir"* acaba?

Lafı fazla uzatmaya gerek yok. **Rilke**'nin şiirlerine eşlik eden o çarpıcı, etkileyici, unutulmaz müziğe sırtınızı dönmeden, kalın, tok, ince, duygulu, hüzünlü, karamsar, boğuk seslerin okuduğu şiirleri de katık etmeyi unutmayın, e mi?

Berlin'de Türk Filmleri

3 Nisan-9 Nisan tarihleri arasında gerçekleştirilen bu haftanın açılışındaki aksaklıkları, laubaliliği, açılış filmi olarak ilan edilen ***Anlat İstanbul*** yerine ***Mustafa Hakkında Herşey***'in gösterilmesini bir yana bırakalım ve hangi filmlerin Berlinlilerin karşısına çıktığına getirelim sözü: Bir Almanya gerçeği haline gelen **Tevfik Başer**'in ***40 Metrekare Almanya***'sı, **Tayfun Pirselimoğlu**'nun filmi ***Hiçbiryerde***, **Torsten Wacker**'in yönettiği Süperseks, Yavuz Turgul yapımı ***Eşkıya ve Gönül Yarası***, **Ali Özgentürk**'ün ***Kalbin Zamanı***, **Erden Kıral**'ın Berlin'de ödül de alan çalışması ***Hakkari'de Bir Mevsim***'in yanı sıra Hussi Kutlucan'dan Ich Chef Du Turnschuh "Ben Şef Sen ***Spor Ayakkabısı***" ve **Anno Saul**'dan ***Kebap Connection*** seyirci karşısında boy gösteren filmlerdi. Uzun metrajlı filmlerin yanında kısa metrajlı filmler de seyirci karşısına çıktı. Türkiye'de çok sözü edilen ve büyük yankı yandıran **Tolga Örnek**'in hazırladığı ***Gelibolu Belgeseli*** de ilgiyle izlenen bir film oldu. Hafta içinde bir de ***"Türk Kadınının Toplumdaki ve Filmdeki Rolü"*** konulu açıkoturum düzenlendi.

Elbette bu tür haftalarla Almanlar bizi, yaşamımızı, kültürümüzü, sinemamızı daha iyi tanır, tanıyacaktır, rüzgâra karşı yelken açmak gibi olsa da ve Urania gibi köklü kuruluşların katkılarıyla..

Siz siz olun ve **Rilke**'ye kulak verin: *"Sen, taa başta/yitirilen sevgili, hiç karşılaşılmayan,/bilmem hangi sesler hoşuna gider senin./Ben artık, geleceğin dalgası kabarırken,/görmeye çalışmam seni"* diyen sese.

*(**Rilke**'nin şiirlerinin Türkçeleri A.Turan Oflazoğlu'nun Seçilmiş Şiirler, 1982, çevirisinden alınmıştır.)*

Korku Dağları Beklerken

Oktay Taftalı

"17. yüzyıl, matematik çağı, 18. yüzyıl fizik çağı, 20. yüzyılımız korku çağıdır. Diyeceksiniz ki, korku bir bilim değildir. Ama, bu korkuda bilimin payı var. Çünkü kuramsal alandaki son gelişmeleri onu kendi kendisini yadsımaya götürdü; pratik alandaki gelişmeleri ise, bütün dünyayı yok edebilecek duruma geldi. Üstelik, korku bir bilim sayılmasa bile, onun bir teknik olduğu su götürmez." (Alber Camus. Denemeler, s. 57, İstanbul 1982)

Büyük adamlardan alıntı yapan yazarların, bu sayede kendi yetersizliklerini gizledikleri yönünde bir kanaat vardır. Olmaz değil, olabilir. Lakin ben ilk kez kendi keşfim olduğunu sandığım bir fikre çalışırken, kimi zaman aynı fikri benden önce keşfetmiş insanlara da rastlıyorum. Alıntı yapmamın gerekçesi, ileri sürdüğüm fikrin doğruluğuna bir destek aramaktan ziyade, o fikri benden önce keşfeden üstada bir vefa gösterme, bir şapka çıkartma arzusu.

Beri yandan, büyük kabul edilen düşünürlerin yapıtlarında da, başka düşünürlere yapılan atıflar, dipnotlar sayısızdır. Al Farabi, Al Gazali gibi Doğu'nun büyük fikir adamları, eserlerinde Platon, İsokrates ve özellikle de Aristoteles'e sıkça başvururlar. Lenin de, Aristoteles'e kıvançlı ifadelerle atıfta bulunur. Das Kapital'in 1872 baskısının 'tıpkı basımı' elimin altında. Bu eserde Marks'ın alıntı yaptığı, diğer düşünürlerin kitaplarının listesi tam on dört sayfa tutuyor. Neyse, biz esas mevzuya gelelim.

Albert Camus yukarıdaki ifadeyi 1948'de; daha ben doğmadan on sene önce kaleme almış. O günden bu güne elli seneyi aşkın süre geçmesine rağmen, sözümona ilerleyen, gelişen modern insanlık, her fırsatta yücelttiği kapitalist Batı medeniyeti, gündelik korkularımızı gidermek şöyle dursun, her gün yeni bir korku icad ederek, egemenler için hiçbir önemi olmayan şu basit ve sıradan hayatımızı çekilmez kılmıyor mu?

Gündelik korkularımızı şöyle gelişigüzel sıralayacak olursak, bakalım neleri sayabiliriz? Üniversiteye girememe korkusu, sınav korkusu, işsiz kalma korkusu, işe ve okula vaktinde yetişememe korkusu, parasızlık korkusu, deprem korkusu, evlenememe korkusu, trafik canavarı korkusu, AIDS, vb. çaresiz hastalıklar korkusu, ateşli silah, bıçak, dayak, kapkaç, vb. kriminal olgulardan kaynaklanan korkular, sevdiklerimizi yitirme korkusu, kimsesizlik korkusu, ihanete uğrama korkusu, nükleer savaş korkusu, hormonlu gıda korkusu ve son zamanlarda tuhaf biçimde pompalanan kıyamet korkusu, Marduk korkusu, gizli ve gizemli güçler korkusu.

Daha şu an aklıma gelmeyen bir yığın korku sayılabilir ve bu liste uzayıp gider. Hepimiz bu korkulardan kendi şartlarımıza, kişisel eğilim ve takıntılarımıza uygun olan bir kaç tanesini seçerek, o zeminde korkmaya devam edebiliriz.

Gelgelelim, sevinç ve mutluluklarımızı, dahası güvencelerimizi saymaya kalksak, bu kadar uzun bir liste oluşturabilir miyiz? Pek mümkün görünmüyor. Öyleyse burada, dengesiz, eşitsiz, adaletsiz bir durumla karşılaşıyoruz. Öyle ya, korkular sayesinde daha baştan kaybedilmiş bir hayatı sürdürmenin, adil olduğu söylenebilir mi? Fakat bu ilk izlenime hemen papuç bırakmayalım.

Çünkü yaşamdaki bütün adaletsizliklerin ve uyumsuzlukların kaynağı, bizzat insanın kendisi olduğuna göre; sakın korku da, bir duygu olmanın ötesinde, Camus'nün işaret ettiği gibi, insan eliyle kullanılan bir teknik, bir yöntem, bir istismar unsuru olmasın.

Acaba çok eski çağlarda da insanı korkutan unsurlar, bu kadar uzun bir liste oluşturuyorlar mıydı? Yoksa henüz, bilimin, tekniğin ve kapitalizmin, yeryüzünde bugünkü kadar geniş ve etkin olmadığı yüzyıllarda, korku ve güvence duygusu arasında, az çok adil bir uyum mu geçerliydi? Bana kalırsa bu soru çerçevesinde, yukarıdaki listede yer alan korkuların, en az yarısını elemek mümkündür.

KORKU VE MERHAMET

Aslında doğal haliyle korkunun kendisi, bizi güvenceye alan, en sağlıklı ve en gerekli duygularımızdan birisidir. Doğal korku, çok kıymetli bir yetenek ve varoluşumuzun özel bir şartıdır. Üstelik bu duygu, sadece insana özgü değil.

Bir serçenin, yerdeki bir ekmek kırıntısını alıncaya kadar harcadığı çabayı, bir sokak köpeğinin kendisini kovalayan insanlardan kaçarken gösterdiği eforu, yüzündeki yürek yakan ifadeyi gözümüzün önüne getirelim; "bana kıymayın, bana merhamet edin" ifadesini...

Kaynağını o canlının varoluş korkusunda bulan bu ifade, bizler tarafından algılandığı, bizde karşılığını bulduğu sürece insanlık ölmemiştir. İnsanın, gerek öteki canlılara, gerekse kendi türdeşine karşı merhamet duyması, "korku dolu" hayattaki en büyük güvencemizdir. Bütün erdemler arasından merhamet, yeryüzündeki bütün korkuları dengeleyerek, onları boşa çıkartıp, varoluşumuzu güvenceye alabilecek güce sahip, soyluların soylusu bir erdemdir. Merhametin egemen olduğu bir dünyada, doğal şartlar gereği ve tesadüfün olağanlığı altında ecelin tecelli etmesinden başka, ne gibi bir korku olabilir? Ecele ise, korkunun zaten fayda etmediğini biliyoruz ve bu adildir.

İşte bütün bunlardan sonra, yeryüzünde artan korkularla, merhametin azalması arasında orantılı bir ilgi olduğunu anlıyoruz. Yeryüzünde korkular artarken, merhametin azalması, aynı zamanda Doğu'da ve Batı'da, herkesin kendi tanrısından duyduğu korkunun azaldığı anlamına geliyor. Tanrı korkusunun azalması, merhametin azalmasını içerirken, merhametin azalması, yeryüzündeki korkunun artmasını içeriyor. Evet, buradaki diyalektik müthiş.

BİR TEKNİK OLARAK KORKU

Mevcut dünya düzeninin egemenleri, egemenliklerinin imkânı olarak, güç irade-

sine sahip olmak durumundalar. Güç iradesini içermeyen bir egemenlik imkânsızdır. Yani gücünüz yoksa egemen olamazsınız. Ancak "güç" kavramı soyut bir potansiyel olarak muhafaza edildiğinde, yaptırım yetisine sahip değildir. Oysa egemelerin, egemen olmayanlar üzerinde yaptırım gerçekleştirebilmeleri için, güç'ün hayata geçirilmesi, somutlaşarak nesnellik kazanması gerekiyor.

Başta devlet yapıları olmak üzere, çok uluslu şirketler, türlü çeşitli çıkar grupları, bu gruplara hizmet ettiği kadar, kendisi de giderek başlı başına bir çıkar örgütlenmesine dönüşmüş olan uluslararası medya, vs. sahip oldukları güç'ü bize göstermedikleri sürece, üzerimizde herhangi bir yaptırım uygulamaları mümkün değildir. Oysa dünya egemenlerinin, bırakınız kendilerini hedef alan bir isyanı, kendi egemenliklerinin görmezden gelinmesine bile tahammülleri yoktur. Onlar yaptırım uygulayacaklardır.

Çünkü milyarlarca dolarlık tıbbi malzeme ve ilaç satın alınmak, milyarlarca dolarlık silah ve ölüm makinası satılmak zorundadır. Borsa çarkları dönmelidir. Her gün milyonlarca insan hareket halinde olmalı, bir yerlerden bir yerlere gidip gelmelidir. Yirmi dört saat beyin yıkayan gazeteler, tv'ler, radyolar asla susmamalıdır. Metropoller geceleri dahi aydınlatılmalı, insan öğüten bir makina gibi durmaksızın işlemelidir. Bütün bu hareketliliğin sonucunda ortaya çıkan akıl almaz bir artı değer ve dev zenginlikler, belli merkezlerde, belli ellerde toplanmalıdır. Ve elbette sürekli büyümek zorunda olan, bir an duraksadığında dahi, içine göçme tehlikesi bulunan bu küresel canavara, kimse kayıtsız kalmamalı, kendi hayatını bağışlamalıdır. Bütün bunların olabilmesi için, akıl almaz dehşette bir güç uygulamak gerekiyor. Dünya egemenleri açısından bu işin başka yolu yok.

Biz ise bu noktada, güç'ün hayata geçirildiğini, bir sonuç olarak bizde uyandırdığı korkulardan anlıyoruz. O halde şunu söyleyebiliriz: modern yüzyılların korkuları, egemenlerin güç iradesinin maddi şeklidir.

KORKULARIMIZIN SANAL KARŞILIKLARI

Küresel kapitalizm, göz boyayan oyuncakları, rengârenk görüntüleri, markaları ve asla sahip olmayacağımız türlü hayal oyunları sayesinde, milyonlarca insanın, kendisini gönüllü olarak kurban ettiği, kanla beslenen bir canavara benziyor. Ve yakından bakıldığında, modern insana özgü birçok korkunun, aslında kapitalizmin hayal oyunlarından mahrum kalma olasılığından kaynaklandığı görülecektir.

Üniversite sınavını kazanamazsak, vaktinde işimize yetişemezsek, işsiz kalırsak, parasız kalırsak, amansız bir hastalığa yakalanırsak, deprem olursa, nükleer savaş çıkarsa, vd. bu dünyanın (aslında kapitalizmin) rengârenk görüntülerinden, pırıl pırıl nimetlerinden mahrum kalacağız. Öyleyse hayatımızı bir okula, bir şirkete, yalan dolu bir ilişkiler ağına adamak zorundayız. Bütün mesele budur.

Kapitalizmin sanal nimetlerini, dünyanın hakiki nimetleri olarak algılayan ve bunlardan mahrum kalmak korkusuyla, kendisini sisteme gönüllü kurban eden milyonlarca insandan söz ediyoruz.

Ait olduğu kültür havzasının gereğince; kendi eliyle bir kümes folluğundan yumurta almanın hazzını asla yaşamamış, ücüz bucaksız çayırlarda ata binip, keçi otlatmamış, hayatında asla bir halk bilgesinden mesel dinlememiş, el değirmeniyle bulgur çekmenin tadına varamamış milyonlarca modern insan işsiz (kapitalizmin nimetlerinden mahrum) kalmaktan korkuyor. Bu hazindir.

İster tesadüf, ister kader diyelim, elbette her insan beklenmedik zamanda amansız bir hastalığa yakalanabilir, her insan bir kazaya kurban gidebilir, herkesin başına deprem vb. felaketler gelebilir. Buna kimse bir şey diyemez. Sonuçta irademiz dışında maruz kaldığımız felaketler için atalarımız, "olmuşla, ölmüşe çare yok" demişlerdir. Miş'li geçmiş zamanda çekilen acıyı teselli etmek için söylenen bu söz, gelecek zamanı korkuyla beklemenin anlamsızlığını içeriyor.

Bir felaket gelmezden önce, o felaketin duygusunu, korkusunu bize yaşatan, bu korku dolayısıyla, hayatımızı terörize edip, bilincimizi baskı altına alan, kişiliğimizi ezen mekanizmaları, çoğu kez olağan felaketlerle birbirine karıştırabiliriz. O zaman; yazının başlığını oluşturan ata sözümüz, söz olmanın ötesinde büyük bir şiirsel güç verir. Evet, "korku dağları bekler."

*Ayrıca, olası bir felaket, daha henüz ortada yokken, onun korkusuyla geçen yıllar, felaketler karşısındaki direncimizi zayıflatmak gibi bir yan etkiye de yol açıyor.

Yeryüzünde milyonlarca insanın benzer korkuları eş zamanlı olarak yaşaması, merkezi bir korku üretme sektörünün varlığına işaret etmiyor mu?

Her sene, hatta her altı ayda bir yaygın kampanyalarla karşılaşıyoruz. Ebola, herpes, AIDS, sars, öldürücü grip türleri, vb. dönüşümlü olarak medya tarafından hatırlatılıyor. Nükleer, biyolojik ve kimyasal savaş tehditleri, bin bir yalan dolanla, abartılarak dayatılıyor. Oysa biliyoruz ki, bugün yeryüzünde orta ölçekli herhangi bir şehrin, atom silahlarıyla yok edilmesi, bütün borsaların, bütün mal ve para dolaşımının, egemenlerin bir daha onaramayacakları biçimde çökmesine yol açabilir.

Otuz sene önce olmasa bile, efsanevi fikir ve eylem adamı Mahir Çayan'ın tezleri arasında yer alan, uluslararası ekonomik entegrasyon, bugün küreselleşmecilerin iddialarına bakılırsa gerçekleşmiş bulunuyor. Eğer dünyayı küreselleştirenler, amaçlarında bir yerlere ulaştıysalar, nükleer savaş çıkartmaları, kendi kendilerini ayaklarından vurmaları demektir. Ama medya eliyle bu korku da tıpkı diğerleri gibi, belirli aralıklarla mutlaka bize hatırlatılıyor. Hem de bu silahların mücidi ülkeler unutturularak, Irak'dan kimyasal, İran'dan nükleer tehdit algısıyla, emperyalist Batı'ya tam teslimiyet göstermemiz isteniyor.

AN'A SIKIŞTIRILAN İNSAN

Alternatif ekonomistlerin sergilediği tabloyu esas alırsak, (bkz. Ergin Yıldızoğlu) başta ABD ekonomisi olmak üzere, küresel kapitalizmin, bugünkü icraatlarıyla ancak günü kurtarabildiğini anlıyoruz. Küresel kapitalizmin kendi güvensizliğini, kendi korku ve kaygılarını tüm dünyaya mal etmek, kendi sorunlarını tüm insanlığın sorunları gibi göstermek bakımından yeterli deneyime sahip olduğu kuşku götürmez. Bize dayatılan korkular, aslında küresel kapitalizmin, şekil değişikliğine uğratıp, formatlayarak bize yansıttığı, (projektion) kendi korkularından başkası değildir. Örneğin, sıkça değinilen küresel iklim çöküntüsü, aslında küresel kapitalizmin çöküntüsünden başka ne olabilir?

Aynı bağlamda olası bir deprem korkusu da, depremin etkileyeceği kitlelerden ziyade, yetersiz ve yeteneksiz hükümetlerin korkularıdır. Bu böyle biline.

Hükümetlerin kendi korkularını toplumlarına yansıtarak, olası felaketler karşısında ve sonrasında, kendileri için bir arınma, sıyrılma ve hatta haklılık payı edinmeleri anlaşılabilir bir teknik. Bu teknik sayesinde, "biz söyledik, ama vatandaş üstüne düşeni yeterince yapmadı" denilebilmektedir. Geçelim.

Günü kurtarma telaşındaki küresel kapitalizm, büyük ölçüde medya ve psikolojik harekat teknikleriyle pompaladığı korkular sayesinde, yaşamı an'a sıkıştırmaktadır. Batı'da yüz elli yıldır an'ı yaşamak zorunda kalan birey, günübirlik tüketimin ve üretimin kölesi olarak hayatını sürdürüyor. 80'li yıllara kadar bu türlü bir yaşam biçimi hakkında, bizim pek bir fikrimiz olduğu söylenemez.

Ancak ne var ki, anılan yıllardan itibaren ülkemizde, özellikle büyük şehirlerimizde başgösteren, bireycilik, bencillik, yalnızlaşma gibi eğilimler, an'ı yaşamak zorunda kalan insanın doğal tavırları biçiminde seyrediyor. Bu konuda yıllar önce irdelediğimiz gibi (bkz. Medya Çağında Düşünce, İstanbul 1995) kitlesel üretim ve tüketim sürecinin, günübirlik yaşamı dayatması sonucu, birey için 'geçmiş', geçmişte kalan, 'gelecek' ise şimdiden bilinemeyen içeriksiz kavramlardır.

Sonuçta, "an'ı yaşa kurtul" anlayışı, sorumlu bireyin yitirilmesine, insani değerlerimizin ve ahlakımızın çökmesine yol açan etmenler arasındadır. Fakat bundan korkmak gerekir mi?

KAÇAK BİR YAZAR BİR HAYAT

Kürşad Oğuz

Kontrol düşmanı George Orwell, kendi kontrolünü kaybettiğinde

"Hayvan Çiftliği" ve "1984" dendiğinde bu efsanenin ismini hatırlamayan yoktur. 20. yüzyılın ilk yarısına damga vuran George Orwell, edebiyatta yeni bir tarz yaratmış, "Orwell'cı" yazarlar doğurmuştur. Daha önce yayımlanmamış eserleri yayımlanıyor şimdi Türkçe'de. Ama "sosyalist" Orwell'ın hayat hikâyesinde "solcuları İngiliz hükümetine ispiyonlamak" gibi bir falso da var.

Adı Eric Arthur Blair'di. Babasının devlet memuru olduğu, Büyük Britanya'nın sömürgesi olan ve bugün Bangladeş adıyla bilinen Bengal'deki Motihari'de doğdu (25 Haziran 1903). Aile 1907'de İngiltere'ye dönse de küçük Eric 1917'de Eton'a gidip eğitimini orada sürdürdü. 1922'de, öğrenciliği sürerken Birmanya polisine girmeyi tercih etti ve beş yıl Birmanya'da (Myanmar) imparatorluğun Emniyet İdaresi'nde çalıştı. Bu dönemde yazılar yazdı, makaleler yayımladı. 1928'de Avrupa'ya döndüğünde klasöründe pek çok metin olsa da onun "yazar" sayılabilmesi için 1933'ü beklemesi gerekecekti.

1930'a kadar Paris'te yaşayan Orwell, bu kentte sokak serseriliği de yaptı, bir restoranda bulaşıkçılık da. 1930'da Londra'ya gitti, burada önce öğretmen sonra kütüphane memuru olarak çalıştı. 1933'e kadar roman ve hikâyelerine yayıncı bulamayan yazar, işte bu sefalet günlerini anlattığı yayımlanan ilk kitabı "Paris ve Londra'da Beş Parasız"da ilk kez George Orwell adını kullandı. 1934'te yayımlanan

"Burma Günleri"nde de, adı üstünde Birmanya'da yaşadıklarını anlattı. Hemen ardından, hâlâ yetersiz olduğunu düşündüğü yazarlık gelirlerini arttırmak için maden dünyasındaki işsizlik üzerine bir araştırma yaptı ve bunu "Wigan İskelesi Yolu" (yakında Türkçe'de yayımlanacak) adıyla 1937'de yayımladı. Bu kitapta maden işçilerinin sömürülmesine karşı çıkıyor ve işçi sınıfıyla gerçek bir dayanışmaya giriyordu.

Orwell'ın hayatındaki dönüm noktası İspanya'daki POUM'a (Partido Obrero de Unificacion Marxista) yani "Marksist Birliği İşçi Partisi"ne girmesi oldu. Anti-Stalin'ci ve cumhuriyetçi bu yapılanma, İspanyol İç Savaşı boyunca faşistlerle mücadele etmek amacındaydı. Savaşta ciddi bir yara alan yazar, 1938'de yayımlanan "Katalonya'ya Selam" adlı kitabında, savaş sırasında komünistlerle aynı safta yer alan anarşistlerin savaştan sonra komünistler tarafından nasıl ezildiğini anlatır. Orwell, hayatını kurtarmak için kaçtığı savaştan sonra 1939'da soluğu Fas'ta aldı. Hemen ardından da Londra'ya dönüp önce bir fabrikada çalıştı, ardından BBC'de spikerlik yaptı. II. Dünya Savaşı sırasında BBC için çalışan yazar 1943'te The Tribune adlı haftalık yayının yönetmeni, sonra da The Observer'ın Fransa ve Almanya özel temsilcisi oldu. 1950 Ocak'ında, birkaç yıldır acı çektiği veremden öldü.

BAZILARI DAHA EŞİT

Orwell, temel eseri "1984"ü son yıllarında yazdı. Sadece bu kitap için bile bir bilimkurgu yazarı olarak kabul edilir. Bu şiddetli taşlama tamamen siyasidir, tıpkı proleter diktatörlükleri ele aldığı "Hayvan Çiftliği" gibi.

"Hayvan Çiftliği" 1945'te yayımlandı. Bir hayvan çiftliği bahanesiyle, Mr Jones'a ait Manoir Çiftliği'ndeki hayvanların kendi kendini yönetmesinden yola çıkarak iktidar üzerine bir bakış atıyordu yazar. İnsan egemenliğinden usanan hayvanlar bir gün Major'un çağrısıyla -neredeyse ölmek üzere olan çok yaşlı bir damızlık erkek domuz- isyan etmeye karar verir. Muhalefet iki domuz tarafından yönlendirilir, Napoleon -iktidara doymak bilmeyen demagog bir politikacı- ve Snowball -idealist bir saf- ve insanları öldürmek için yeterince etkilidir. Bununla birlikte hiyerarşiler çok çabuk yeniden oluşur ve temel prensip "Dört ayak evet!

İki ayak hayır!" çok çabuk unutulur, sonunda şu slogana dönüşür: "Bütün hayvanlar eşittir ama bazıları diğerlerinden daha eşittir." Kitabın sonunda hayvanlar birkaç oportünist tarafından ihanete uğrar ama Orwell daha ileri gider: Diktatörlüğü mümkün kılan aynı zamanda iktidar karşısındaki pasifliktir.

"1984" 1949'da yayımlanır, Oceania'nın başkenti Londra'da geçer. Dünyanın bu süpergücü, pek çok devrimden ve atom savaşından sonra 30 yılda oluşmuştur. Oceania başkanı görünmez olan bir tek parti tarafından yönetilmektedir: Big Brother. Bu evrende üç slogan vardır: "Savaş barıştır," "özgürlük köleliktir," "bilmemek güçtür." Düzeni dört bakanlık temin eder: Gerçek, Barış, Aşk ve Bolluk. Ve halk üç sınıfa ayrılmıştır: İç parti (yöneticiler), dış parti (ast sınıf) ve proleterler (kümes gibi evlerde yaşayan işçiler ve memurlar). Ülkede psikolojik baskı ve jurnalcilik hüküm sürmektedir ve bunların aracı da küçük teleekranlardır. Kitabın kahramanı Winston Smith, Gerçek Bakanlığı'nda görevlidir ve görevi, Parti'nin öngörülerinin hep doğru olmasını sağlamak için kitap ve gazeteleri rötuşlamaktır. Görünürde uslu, ama içinden devrimci olan Smith bir günlük tutar, Julia adlı bir kadınla ve muhaliflerle ilişkisi vardır. Özgürlüğüne kavuşmadan önce tutuklanır, işkence görür. Bu karşı-ütopyada, Orwell bizi teknolojinin yayılmasına ve düşüncenin baskılanmasıyla insanın çökmesi üzerine düşünmeye iter.

GÜZEL BİR ÇAY İÇİN...

62 dile çevrilen "1984" ve "Hayvan Çiftliği" dışında Orwell 16 yıl boyunca yedi önemli kitap ve 700'e yakın makale ve denemeye imza attı. 2003 Haziranı'ndaki 100. doğum yılı münasebetiyle hakkında basında pek çok anma yazısı çıktı. 20. yüzyılın bu kılavuz yazarı, totalitarizmi reddettiği ve sosyalist düşüncesi için kutsansa da bazı karanlık yönlere de sahipti. İşte, basında çıkan yazılardan yola çıkarak Orwell'ın beş anahtar karanlık noktası...

Özensiz. Washington Post'a bakalım... "George Orwell, sağ ve sol kesim tarafından alkışlanan kutsal bir figür haline geldi; açıksözlülüğü nedeniyle saygı duyulan, ahlâki cesareti, keskin zekâsı ve üslubuyla onore edilen" diye yazıyor Glenn Frankel bu gazetede. Yine aynı gazetede Noel Annan'ın yaklaşımı farklı değil: "Çağımızın ilk kutsal kişisi, acımasız, bağımsız ve hiçbir şeyi kimseye borçlu olmayan..." Ama bu kutsallaştırma dışında Washington Post aksak yönlerini de ele almaktan geri durmuyor yazarın. "Orwell yabani ve zor bir adamdı, pek az arkadaşı vardı. Yabancılara şüpheyle yaklaşırdı ve sertlik eğilimini gizlerdi. Romanlarındaki kahramanlar sert ve çok az inandırıcıydı, kadın portreleri tek parçadan oluşmuş ve gizli bir kadın düşmanlığı kokusunu net olarak yayıyorlardı. Ve fırsat buldukça Yahudiler'e yaptığı göndermeler en hafif tabiriyle rahatsız ediciydi" diye yazıyor Glenn Frankel. Tribune'de onunla birlikte çalışan Amerikalı Frederic Mullally, yine Washington Post'ta onun görünümünün çok özensiz olduğunu söylüyor: "Bir işçi gibi giyinirdi, eski bir hırka, günlerdir giyilmiş olan gömlekler ve çok dar bir ceket. Sigarayı üst üste yakıyordu. Yüzünden hiçbir duygu anlaşılmıyordu. Ben de dahil, tanıdığım kimse George'un yakını olamadık."

Kimyada kötü. Orwell, 1946'da "The Evening Standard"da yayımlanan "A Nice Cup of Tea" (Mükemmel Bir Bardak Çay) başlıklı makalesinden dolayı çok çekti.

Orwell'ın kimliği burada da bazı yazılara maruz kalıyor. Guardian sert saldırıyor: "Birleşik Krallık halkının yarısı bunu bir savaş ilanı olarak alır. Aylarca araştırmadan sonra kraliyet kimya kurumu, aileleri kuşaklarca bozacak, arkadaşlıkları bozguna uğratacak ve ilişkileri yerle bir edecek bir soruya cevap verdi: Süt önce konmalıydı." Kurum, Orwell'ın "bardağa çaydan önce sütü koymalı" tezinin hatalı olduğunu ortaya koymaktan da geri durmadı. Orwell şöyle diyordu: "Sütü önce bardağa koyarak sütün miktarını tam olarak ayarlayabiliriz, eğer tersini yaparsak çok fazla süt koymamız ihtimali yüksek." Ama Loughborough Üniversitesi kimyacılarından Andrew Stapley'e göre bu bakış yüzeyseldi: "Eğer süt sıcak çay üzerine konulursa, sütün birkaç damlası, gerekli olan yapıbozumunu sağlamak için çayın yüksek ısısıyla yeterince uzun bir süre etkileşime giriyor. Eğer sıcak su süte eklenirse bu ihtimal çok daha düşük." Gazete daha sonra mükemmel bir bardak İngiliz ayının reçetesini de veriyor.

Modası geçmiş. "Etkisinin en çarpıcı işareti onun bize bıraktığı kelimeler. 'Orwellcı,' çağdaş bir yazar için en çok kullanılan sıfatlardan" diye yazıyor Stanford'un dilbilimcilerinden Geoffrey Nunberg, New York Times'da. "Basında ve internette, 'Kafkacı' ya da 500 yıllık mazisi olan 'Makyavelci' kelimesinden daha çok kullanılıyor 'Orwellcı' kelimesi." Ama madalyonun bir yüzü daha var. Guardian'daki bir başka yazıda söylendiği gibi: "Eğer, siz Big Brother'ı andığınızda arkadaşlarınızın aklına George Orwell gelmiyorsa bir sorun var demektir." Orwell'ın 1950'deki ölümünün üzerinden 55 yıl geçmesine karşın "Big Brother," 1984 adlı kitabında anlatılan totaliter devletin eş anlamı olmaktan çok, televizyonu ifade ediyor...

Hasta. George Orwell, 1944'te ölen Eileen Maud O'Shaughnessy'yle evlenmişti. 1949'da Sonia Brownell'la yeniden evlendi. Bu kadın onunla sadece 14 hafta yaşadı. Brownell, yazarla evlenmeden önce pırıltılı bir geçmişe sahipti. Hem Arthur Koestler'ın âşığı hem de Merleau Ponty'nin metresiydi. 1984 romanındaki aldırmaz Julia'ya model olan da oydu. Onunla evlenirken Orwell neredeyse tamamen hastaydı. Evlilik Londra'daki University College hastanesinde gerçekleşti. "Yatağa yatmış Orwell, kısa evlilik seremonisi için bir smokin ceketi giymişti. Şampanya bir hastane arabası üzerinde servis edildi. Birkaç ay sonra, 21 Ocak 1949'da, Orwell öldü ama dul kadın 30 yıl boyunca Bayan Orwell olarak anıldı" diye yazıyor New York Times.

İşbirlikçi. İşte, yazarın hayatında Guardian'ın açtığı en kara sayfalardan biri. İngiliz gazetesine göre George Orwell 1949 yılında İngiliz hükümetine 38 komünist sempatizanın yer aldığı bir liste gönderdi. "1984'ün ve Hayvan Çiftliği'nin yazarı tarafından listeye konan isimler arasında komedyen Charlie Chaplin, başarılı romancı JB Priestley, aktör Michael Redgrave, tarihçi E.H. Carr, Troçki'nin tarihçisi Isaac Deutscher ve işçi partisi vekili Tom Drieberg vardı" diyor Guardian. Yazar bu listeyi Yabancılar Ofisi (Foreign Office) memurlarından Celia Kirwan'a vermişti. Bütün eserlerini devlet mantığı ve yaydığı korku üzerine kuran bir yazarın bu işbirliği inanılmaz görünüyor.

Ama İspanyol İç Savaşı'nın aktif şahidi Orwell, Britanya basınının Stalin'e düşman antifaşistlerin öldürülmesini ve devrimin Komünist Parti tarafından ezilmesini sessizlik içinde nasıl izlediğini de unutmadı. Yine Guardian'daki bir başka makalede kara listedeki 38 isimden biri olan Prof. Norman Mackenzie, Orwell'ın ciddi bir verem hastası olduğunu ve 1949'da bu listeyi devlete verirken "kendi üzerindeki tüm kontrolünü kaybettiğini" söylüyordu. "Vereme yakalanan insanlar ölümün yaklaşmasına çok yabancı kalırlar. Ben Orwell'cıyım, Sovyetler Birliği konusunda onunla hemfikirim, ama biraz bunadığını düşünüyorum."

TÜRKÇE'DEKİ KİTAPLARI

1984 **(Can)**
Burma Günleri **(Can)**
Hayvan Çiftliği **(Can)**
Daralma **(İthaki)**
Papazın Kızı **(İthaki)**
Paris'te ve Londra'da Beş Parasız **(İthaki)**

FOTO ROMAN

MUTLU EDEBİYATÇI YOKTUR

Yönetmen: Fatih Akkaya **Senaryo:** Metin Kaçan **Foto direkt by:** Sinan Göksel **Bölüm Oyuncuları:** Ercan Kesal, Umut Öngüç, Saniye Keleş, Metin Kaçan, Aslan Özdemir, Nebahat Budak, **Yapım:** Rager Basfide, Tema, Karnaval Ülkesi, **Tredman:** Macumba, Kandomble (Afrikadan gelme fetişçi dinler)
Eserin orijinal adı: On Pasores da noita. **Tripteki şahıs:** O kişi. **Dağıtım:** Yellow sundey
Macaristan stüdyolarında kaçak olarak basılmıştır.
Not: Anlatılan hikâyeler hep rumuzludur, çözün kazanın.

Mutsuzluk genetik midir Ercan bey yoksa tedavülden kalkmış bir duygu mudur? Bizim tek isteğimiz mutlu olmak. Negatiflik yokluk âlemidir ve bu âleme ayna olmak gerekir.

Sevgili Aslan ve Metin, mutlu edebiyatçı yoktur! Yalnız size bir kıyağım olabilir, bakın iki adet beyin operatörü geldi bugün hastanemize. Sizi onlara havale ediyorum.

Bak Aslancım, küçük bir operasyonla benim beynimin sağ lobunu senin beynine transfer ediyorlar ne dersin kurtuluruz şu mutsuzluk (z) illetinden.

Tamam ama Metocum bu loblar öyle birden bire değişir ve doku tutar mı? Sonra doku tutsa bile kim Fransadan melez kadın getirir. Düşünebiliyor musun gemiler dolusu melez kadın.

Boşver makerdam kardeşim, ben zamanında kadınların Baronuydum. Pratik bilgileri seneguldan alırım, önemli olan transformasyon işlemini gerçekleştirecek doktorlar, hadi he de!

Evet Nebahat Hanım, beyin transferi teklifinizi kabul ediyoruz. Yalnız lütfen istediğimiz modeli yapın, sizden tek ricamız bu içkimiz kumarımız yok sadece aşırı bilgilenme hastalığına, çare arıyoruz. "Tamam hiç merak etmeyin. Buyrun geçin operasyon odasına"

Selam Umut Bey, işte istediğimiz ideal dünyanın fotoğrafları ve bilgiler. Biz hiç düşünmeden çalışan beyin istiyoruz. "Çok basit canım, oturun çok yaptık böyle beyin nakli."

Umut Bey ben de şu model bir beyin ve kafatası modeli istiyorum, yalnız benim beyin biraz zenginliğe koşan maddi âlemlerde yol bulan bir beyin olsun. "Tamam Aslan Bey, ben aklı da kenara yerleştiriyorum ara sıra kullanırsınız.

Aslan bey, otuz üçe kadar sayın ben hemen alnınızı açıp küçük beyne-ki maddi işlerden o sorumludur. Sonra büyük beyne geçip istediklerinizi gerçekleştireceğim.

Sağol Umut böylesine rahat bir ameliyat görmedim, şu anda kafam öyle çalışıyor ki sanki ameliyatı ben yapıyorum.

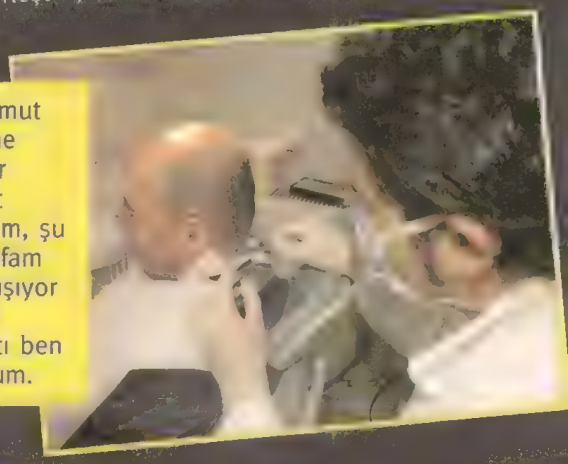

Saniye Hanım Metin beyin hazırlığını yapın ve şu dolaptaki beyinlerden bir adet getirin ve işimizi bitirelim. Tamam Umut Bey şu Macar arkeologtan aldığımız beyni veriyorum.

Şimdi dalgalı bir denizde yüzüyordu kolluğunda, irili ufaklı binlerce insan herkes işe yarıyor, seç beğen istediğini al yeter ki temiz ol biliyorsun Hz. Ali kapısından geçmeden sevgilisinin şehrine Hz. Mustafa'nın hazinesine ulaşamazsın.

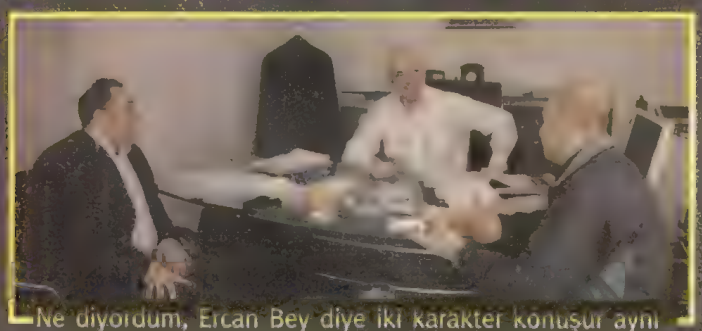

Ne diyordum, Ercan Bey diye iki karakter konuşur aynı anda: Evet valizimi ve paketimi yanına koymuştum. İçindekiler bozulmasın diye paketi valizin üstüne koydum. Pakette değer verdiğim şeyler vardı. Yanımda kadınlara ödeyebileceğim kadar para...

Hilmi Dedebaba demişti şimdi anlıyorum "Her eşya bir harf olmuş/ Hem zarf hem mazruf olmuş / Aceb ilim sarf olmuş / Bir nokta bin söz olmuş..."

Son söz, yani fotoromandan ne anladık: Herkesin Hazret-i Ali efendimiz gibi her şeyi kendi âleminde bir noktada toplamasını beklemek mümkün değildir! İlim bir noktaydı cahiller onu çoğalttı. (Bu yüzyılda sevgiye hasret insan Metin Kaçan)

Adnan Özer

SÜRGÜN BİR YAZAR YARATMAYALIM

Bizzat şahit olmuştum, beş-altı yıl kadar öncesinin ekim ayında Frankfurt Kitap Fuarı günlerinden birinde Günter Grass, bırakın Alman devleti ve hükümetini, tüm Almanları yerin dibine sokacak ağır eleştiride bulunmuştu. Tüm dünyanın gözleri önünde oranın yabancılar politikasındaki ikiyüzlülüğe vuruyordu. Fuarın büyük salonundaki o tören Almanlara zehir olmuştu âdeta. Ressam, heykeltraş, yapı ustası ve büyük yazar Günter Grass o gece bir başka büyük yazar Yaşar Kemal ile el ele kürsüye yürümüş ve onu dünyaya bir daha takdim etmişti, bizim yürekten dediğimiz, yalın, hakikatli sözlerle. Eleştirisindeki söyleyiş de hakikatliydi; "Biz Almanlar, utanmalıyız" diyordu. Bu sözler Almanya'da kıyamet kopartır diye düşünmüştüm o zaman. Koparttı da, ancak kopan kıyamet, bu konuşmaya Alman basınının verdiği önemden yansıyordu daha çok, bir de içeriğine dair tartışmalardan. Aslında kıyamet kopmamıştı, Grass, sonuna kadar hakettiği bağımsız yazar kişiliğinin bir gereği olarak eleştirel tavrını sergilemiş ve bu tavrı büyük yankı bulmuştu, olan buydu. Bu tavır, bu konuşma basınımızda da yer aldı. Gereğince değil, ama yer aldı. Hoşnuttuk. Yaşar Kemal'in öylece sunulması da yer aldı. Ama nasıl? Kültür haberi bâbından, kırık dökük, mırıl mırıl. Kültür haberi sanki lanetli haber; bohem, romantik.

Bir atasözümüz "tarlada izi olmayanın sofrada gözü olmaz" buyurur. Bu sözü son günlerde gündeme oturan Orhan Pamuk olayı ile ilgili olarak herkesin anımsamasını isterim. Herkesten kastımız anlaşılacak, sıranın özel bir önemi yok, özelikle de hiçbir kurum ve kişiyi parmakla gösterecek değiliz. Bir gidelim.

Basınımızın tarlada izi olduğu söylenecek, son yıllarda edebiyat haberlerine yer veriyor, hatta ücretsiz kitapekleri veriyor ya. Ancak azıcık dikkatli bir göz, yapılanların (edebiyat için söz konusu) kamusal alan'ın erken çözülüşüne doğrudan katkı olduğunu görecektir (Sektörel gelişme ve kitlesel yayıncılık sonucu olan çözülme). Edebiyatın kar güdüsüne tâbi olması, gerçek okur ile eğlence için okuyan ayrımının derinleştirilmesi, moda, eğlence, bulvar kültürü ve sektörleriyle birlik halinde edebiyatımızın tarihselliğinden kopartılması var bu çözülüşte. Vasatla beslenen liberal hovardalık denilebilecek bu halin burjuva kamusal alanını tehdit ettiğini söyleyelim. (Böylece anakranizm yakıştırmasından kurtulabilirsek ne ala! Ayrıca gelişmelerin kısacık da olsa bir özetini yapalım ki, bu özet içindeki tespitler dar kafalı olmadığımızı göstersin: 1940'lardan 60'a orta sınıf marifetiyle oluşan kamusal alan'ı anımsayalım. Çözülme nasıl oldu, onu da anımsayalım; politik okuma furyası, kentlerin çözülmesi. 1980'den sonra kamusal alan için yeni yatırım ve girişimler oldu. Batı akımlarına yetişmek için bir gayret başladı: Feminizm, çevrecilik, psikoanaliz, yapısalcılık vb,. İç benlik -yaralı olarak unutulmuştu- tekrar kendini göstermeye başladı: Oğuz Atay, Tanpınar, Cemil Meriç, Hermann Hesse, Virginia Woolf okumalarını anımsayalım. Daha çok küçükburjuva odaklıydı, ama o yıllarda Amerikan bestseller'leri ve 'beyaz dizi' dediğimiz türün hatırı sayılır bir okur kitlesi olduğunu da ekleyelim. Gerçek okur ve eğlence için okuyan denklemi burjuva kamusal alanı için gerekli olduğu şekilde kuruluyordu.)

Basınımız oluşmaya yüz tutmuş ikinci burjuva kamusal alanının erken çözülüşüne katkıda bulunmakla bir bakıma bindiği dalı kesmektedir. Ciddiyetle kültür sanat haberciliği yapmayıp, bir yazarı ciddi sonuçları olacak şekilde manşete çıkartmak, işte yapılan budur.

Bu kurnazlık siyasilere, yöneticilere inince vandallaşıyor. Sen, ülkenin en önemli yazarlarından birinin kitaplarını kamunun kütüphanelerinde bulundurmayacaksın, ondan sonra da toplatmaya kalkacaksın. Almamış olman bir kabahat, toplatmaya kalkman iki. (Milli hissiyat ise, benim milli hissiyatıma ne oluyor, Türkler vandal, ayrıca aptal yerine konuyor, sizin yüzünüzden utanıyorum. Pamuk'un kitapları anlaşılmıyor diyenlere sormalı; ecdadımızın yazdığı çok daha zorlu metinler varken bunu nasıl söylersiniz. Hem bu devirde bir romanı anlamamak da ne oluyor?! O zaman şöyle bir tablo ortaya çıkmıyor mu: Türkler Orhan Pamuk adlı yazarlarının kitaplarına çok meraklılar, alıyor alıyorlar fakat bir türlü okuyup bitiremiyorlar, okuduklarından da bir şey anlamıyorlar. Elin adamı size neresiyle gülsün.)

Gelelim Orhan Pamuk'a. Yazarımızda bütün bu olanlardan bir ders çıkartmalı. Kendisine edebiyatın pedagojik yüklemi ilkesini, anımsatırım. Sanatçı etiği gündeme tâbi olamaz. Başka sorunlarımız da var, öteden beri. Onlarla da ilgilenmiş olsaydı şimdi daha inandırıcı olmaz mıydı?

Bütün taraflar bakımından baştaki atasözümüze uyan bir durum.

Yine Günter Grass ve Almanya örneğine dönerek bitirelim. Günter Grass bilindiği gibi Nobel Edebiyat Ödülü sahibi, o bu ödülün para armağanını Çingene vakıf ve derneklerine bağışlamış bir yazar, toplumsal konularda sayısız çıkışları var. Bir keresinde ülkesindeki sevgisizliği protesto amacıyla bir zaman Kalküta'da yaşadı, gönüllü sürgün oldu. Ayrıca ülkesinin edebiyat ortamıyla yakından ilgili genç yazarlarla gezilere katılıyor (Kaçak'ta Yemen Gezisi'ni yayımlamıştık.) Juli Zeh adlı genç yazarı açıkça destekledi yani tarlada izi var.

Alman basını burjuva kamusal alanını sadece nitelikli habercilikle değil, eleştiriyle, kategorik tanıtımlarla da korumaya çalışıyor. Almanya da ki kitap satışlarında eleştirinin payı büyük. Yani tarlada izi var.

Siyasiler ve yöneticiler kıyaslamasına hiç girmeyelim isterseniz. Daha geçenlerde Dışişleri Bakanı Joscka Fisher Barsenolalı yazar Carlos Ruiz Zafon'un Rüzgârın Gölgesi romanını kamu önünde değerlendirdi, onun yeni Avrupa'nın romanı olduğunu söyledi. Ayrıca orada kitabı, yazarı koruyacak kurumları anlatmayayım moraliniz bozulur.

Yani, onların da tarlada izi var. Böyle olunca birbirleriyle istedikleri kadar ve istedikleri sertlikte tartışabilirler. Ya bizimkisi?!

Her şey bir yana, şundan korkarım; sürgünde yeni bir Türk yazarı, bu devirde, Avrupa Birliği için müzakerelere başlarken eğer bu olursa yuh olsun hepimize. Bizi Türklüğümüzden utandırmayın. Zeki, entelektüel, demokrat olmak yurtseverliği bozmaz, aksine güçlendirir.

İŞARET MUCİZE

Anderen Welten

Çeviri: **Nafer Ermiş**

Yeni kitabı "Kar" nedeniyle Türk yazarı Orhan Pamuk'u İstanbul'da ziyaret

Bazen, nadiren şöyle bir şey olur: Bir kitap okursunuz ve birdenbire dünya bambaşka görünmeye başlar; kitabın içindeki dünya muhtemelen bir yüksüğün ucunda toplanmış olsa bile. Ya da Orhan Pamuk'un yeni romanında olduğu gibi bir yemiş kabuğunda. "Kar" romanında, sürgünde yaşayan bir yazarı ve sevgilisini, genç İslamcı kadını ve yaşlı bir komünisti, askeri, sivil polisi, teröristleri ve Brecht oynayan ve arada bir de reklam sloganlarının parodisini yapan bir tiyatro grubunu tıpkı bir mercek altındaymış gibi izleyebiliyoruz. Eski bir Doğu Anadolu kenti olan Kars, Orhan Pamuk'un edebi gerçekçiliği tarafından yönlendirilen bu figürlerin içinde yaşadığı yemiş kabuğudur ve Batı Avrupalı okura bundan daha yabancı bir sahne oluşturmak neredeyse mümkün değildir. Peki şimdi buradan yola çıkarak dünya onun için yeni bir ışıkla mı aydınlanacak?

Günün birinde, yazar Orhan Pamuk'la İstanbul'da buluşmak üzere kafasında devinen bir romanla bir uçağa bindiğinde, romanda kar tarafından üç gün boyunca dış dünyayla ilişkisi kesilen Kars adındaki kentin gerçekten varolduğunu tam olarak kim bilebilirdi ki!

Kar sadece Kars'ta değil

O güne kadar İstanbul'da yumuşak bir hava varmış, ama o gün öğleden sonra kar yağmaya başlamış, neredeyse uçak Almanya'dan havalandığı anda. Bu yolculuk kar içinde bir yolculuk olacaktı, edebiyat ve gerçekliğin beklenmedik bir şekilde birbirine karıştığı, içinde işaret ve mucize barındıran bir yolculuk. Önümdeki koltuğun arkasındaki cepte uçak şirketine ait bir dergi duruyor, kapağında, karlar altındaki bir sokağı gösteren bir fotoğraf var. Eski bir binanın solgun sarı rengi üzerine vuruyor, kapının açık mavi rengi gökyüzünün açık mavi rengiyle aynı tonda. "Kars" yazıyor fotoğrafın altında.

Bu fotoğrafla ilgili yazının Türkiye'de üç yıl önce yayınlanan "Kar" romanıyla ilgisi yok. Burada dendiği gibi "Doğuya açılan kapı" olan kenti okurlara tanıtmak amaçlanmış: Ünlü peyniri, balı, tarihi binaları ve karıyla. Bol resimli sayfalarda kenti kar altında göstermeyen tek bir fotoğraf bile yok, iklim Türkiye'nin en sert iklimi olarak anlatılıyor: Kafkasların sınırında olan bu kentte kar neredeyse sekiz ay boyunca hiç kalkmıyor.

Metin Kars'ın soğuk doğasının yanında çeşitli kültürler ve halklardan oluşan karışımından da söz ediyor: Hıristiyanlık öncesine dayanan kuruluşundan bu yana kentte Ermeniler, Moğollar, Bizanslılar, Gürcüler, Sasaniler, Selçuklular, Osmanlı'lar ve Ruslar yaşamış. Kent birbirini dik açıyla kesen sokakları ve caddeleri Hollandalı mühendisler tarafından 1878'den 1918'e kadar süren Rus işgali sırasında yapılmış. Çoğunluğu iki katlı olan taş binalar Baltık mimarlarının eseri. Ama Kars aynı zamanda yazarlıyla da ünlü.

Uçaktaki diğer yolcuların "Doğunun Çekingen Gelini: Kars" hakkındaki yazıyı okumuş olma ve "Kar" daki, yazar Ka'nın otel sahibinin en büyük kızıyla yaşadığı aşk ilişkisini geçtiği, eski Rus binalarından biri olan "Kar Palas" otelini görmüş olma ihtimali çok düşüktü. Kentin havadan çekilmiş görüntüsünde, romanda öfkeli genç Kürtlerin ve ortalığı karıştıran dincilerin çıktığı İmam Hatip okulunun bulunduğu binayı aramış olmaları da düşük bir ihtimaldi. Ya da birinin "Kar"daki dinmek bilmeyen kar yağışının yazarın edebi bir yaratısı olmadığını, Doğ Anadolu'nun sert ikliminin doğal bir hadisesi olduğunu saptamış olma ihtimali de düşüktü.

Yazıda Kürtlerden de tıpkı, romanda Orhan Pamuk'un etkili bir şekilde anlattığı yoksulluk, şiddet ve gündelik yaşamın dini ve politik köktencilik arasındaki parçalanmışlığından pek söz edilmiyordu. Bölgenin derin umutsuzluğunu, fotoğraflara ve Kars'ın nelere dayanılarak reklamının yapılmaya çalışıldığına bakarak anlamak mümkündü: Peynir, bal, kar.

Uçak İstanbul'a indiğinde hava zifiri karanlıktı, iri kar taneleri camın arkasından süzülerek geçip gidiyorlardı: Sadece havaalanı değil, bütün kent kar altındaydı, yani adeta romana uygun olarak giydirilmişti ve bütün gece yağmaya devam etti.

Edebiyat ve Politikadan oluşan bir ağ

Kuşkusuz burada edebiyat ve gerçekliğin birbiriyle karışmaları

şimdilik sona eriyordu. Çünkü Pamuk'un romanı sadece Doğu Anadolu bölgesinde geçmekle kalmıyor, aynı zamanda tarihsel bir panorama da sunuyor. Soğuk ve umutsuz doksanlı yılların Türkiyesi anlatılıyor, askerin yönetime el koyduğu yıllardan söz ediliyor: yine de zaman zaman sürpriz yaşamların parladığı, karanlığın, dışlanmışlığın, kaybolmuşluğun resmidir burada çizilen. Gençliğin içi içine sığmayan saf, dizginsiz gücü ve yaşama arzusu. Ve, zaman zaman, hatta umut.

Bu aşırılıktan ve ülkenin tarihine, bugününe ve olası geleceğine yönelik önemli sorulardan oluşan karışımdan şaşırtıcı, boğucu, sonra birden komikleşiveren görüntüler yükseliyor. Yaşama açlığı ve umutsuzluk patlamaları oluyor Pamuk'un Kars'ında, kent dini ve politik teröristlerle, asker yardımıyla laik ilkelerini savunan devlet güçleri arasındaki kanlı çatışmaların sahnesi haline geliyor. Bütün yaşam ve aşk arzuları ihanet ve şiddet altında hedeflerini şaşırıyorlar. Politikanın acımasız gerçekliği, öyle görünüyor ki, kişisel arzular dünyasını mağlup ediyor.

Sadece şair Kerim Alakuşoğlu, genel olarak daha çok bir şanssızlık abidesi olan "Ka", uzun süre mutluluk içinde kentte dolaşıyor. Arkasında, Frankfurt'ta yalnızlık içinde geçirdiği on iki yıllık politik sürgün hayatı var, bütün bu yıllar içinde Türk topraklarına ayak basmamış ve dört yıldır kendine neredeyse hiç şair gözüyle bakamıyor: artık yazmıyor Ka. Annesinin cenaze töreni onu İstanbul'a sürüklüyor, oradan sol görüşlü bir gazetenin verdiği görevle Anadolu'ya geçiyor: Görevi, giderek artan genç kız ölümlerini, devlet okullarına türbanla giremedikleri için kendilerini öldüren genç kızların ettikleri "Türban-intiharlarını" aydınlatmak.

Orhan Pamuk geçmiş ve gelecekten, edebiyat ve politikadan, özel ve kamusaldan oluşan ince bir ağ örüyor: Suskun şair, okurun bu kayıp ruhlar kentinde birlikte dolaştığı bir araştırmacıya dönüşüyor. Ama Ka burada geçici olarak sadece mutluluğu değil, edebi dilini de yeniden buluyor – diğer bütün özelliklerinin yanında "Kar" yazmak üzerine bir kitap.

"Bu adam Tanrı gibi bir şey"

İstanbul'da sakin bir gece, geniş caddelerde hemen hemen hiç araç yok, gençler sokak lambalarının ışığında kartopu oynuyor. Restoran esintili ve soğuk. Sahibesi misafirlerinin neden burada olduğunu soruyor, ve yazarın adını söylediğimizde donup kalıyor. "Pamuk?" diyor sonra, "Orhan Pamuk mu? Ve onu görmeye geldiniz?" Hemen ardından yazarın önemi hakkında ayrıntılı açıklamalar yapıyor, özellikle de bugünün Türkiye'si için politik önemi hakkında.

Salman Rushdie hakkındaki fetva çıktığında kamuoyunda ilk tepkiyi veren Pamuk olmuş. Türk devleti doksanlı yıllarda Kürt yeraltı örgütü PKK'ya karşı savaş ilan ettiğinde Kürtlere karşı uygulanan bastırma hareketinden ilk söz eden de o olmuş.Türban sorunuyla ilgili olarak Pamuk hem ülke içinde hem de ülke dışında, kadınların dini inançlarına saygı gösterilmesi gerektiğini ve onlara kesinlikle eğitim olanaklarının kapatılmaması gerektiğini ısrarla söylemiş. Pamuk'un bütün romanlarını okumuş olan restoran sahibesi "Bunları ona sorun," diyor. "Ona neden bu semte hiç gelmediğini de sorun –burayı sağcılara bırakamayız, bunu ona söyleyin!"

"Ona sorun, ona her şeyi sorun ve sonra da bana anlatın –her şeyi!" O ana kadar kendi içine dönük davranan garson ziyaret sebebinin kim olduğu ortalıkta konuşulmaya başlanınca birden heyecanlandı. "Son romanının konusu ne? Nasıl yaşıyor? Yeni kitabı 'İstanbul'u okudunuz mu? Onun Almanca'ya çevrilmesi lazım: Kentimize bir övgüdür o!" Çıkacağız vakit taksi on dakika kadar gecikince taksiciye çıkışıyorlar: "Bu bayan Orhan Pamuk'u görmeye gidiyor!" Bu yetiyor. "Bu adam Tanrı gibi bir şey," diyor restoran sahibesi –geç kalmak olur mu?

Bir "Buddenbrook Ailesi" hayranı

Okurların bunca hayranlıkla izlediği Orhan Pamuk uzun boylu biri. Hafifçe öne doğru eğilerek açıyor kapıyı. Burası onun çalışma mekânı. İnce bir koridordan (kutular ve kitaplar arasından) geniş bir çalışma odasına ulaşılıyor (yine raflar ve kitaplar). Yazı masasının önünde (kitaplar, kağıtlar, kitaplar, kitaplar) günün bu saatinde aynı derecede karanlığa ve aydınlığa açılan bir manzara var. Ön taraf tümüyle cam ve dışarıdan bir caminin parlak kubbesi görünüyor, aşağılarda Boğazın karaltısı, gemilerin hareketli ışıkları ve karşı kıyıdaki evlerin ışıkları – gemilerin melankolik düdüklerinin eşlik ettiği bir Doğu masalı manzarası adeta. Orhan Pamuk'un çocukken, ailesini bütün derinliklerden güvenle geçiren bir kaptan olmak istemesi hiç de şaşırtıcı değil. Zira o bu apartmanın en üst katında büyümüş ve bütün bina Pamuk ailesine aitmiş. Pamuk ailesi Anadolu'dan gelmiş ve otuzlu yıllarda büyük bir servet edinmiş: Bir mühendis olan Büyükbaba, Kemal Atatürk'ün Batı değerleri ölçülerine göre hareket eden modern cumhuriyetinin ulusal oluşumunu kolaylaştıracağı ve gelişimi ülkenin en uç noktalarına kadar taşıyacağı düşünülen bir demir yolu ağının yapımında çalışmış. Büyükbaba emeklilik döneminde de kullanılmış eşyalarla ilgili bir fabrika işletmiş ve serveti bir kat daha arttırmış. Büyükbabanın göreceli olarak genç bir yaşta ölümünden sonra oğulları bütün serveti çarçur etmiş. "Babam,1 diyor Pamuk, "bir estetti. Paris'te yaşamayı seviyordu ve Flaubert çeviriyordu. Öldüğünde bana bir bavul dolusu el yazması bıraktı, o zaman onun da bir roman yazarı olduğunu öğrendim. Ama o nazlı biriydi ve bir yazar hayatının zorluklarına katlanmak istemiyordu. Ama beni her zaman cesaretlendirmiştir: Ne yaparsam yapayım ailem benim çok yetenekli olduğumdan emindi."

Zenginlik, eğitim, yetenek –işte bu anahtar sözcükler altında büyüdü Orhan Pamuk ve ağabeyi ellili yılların İstanbul'unda. Ama baba kuşağı varolan serveti elde tutmak, hatta artırmak yerine onu tüketmeye alışkın olduğu için bir felaketten diğerine sürükleniyorlardı. Bir zamanlar, görevden alınmış bir vezirin park alanında inşa ettikleri apartmandan taşınmak zorunda kalmışlardı. Zamanla her şey satıldı, aile –kuşkusuz hâlâ oldukça iyi koşullarda- kirada oturmaya başladı. Oğulların, Büyükbaba geleneğine göre mühendis olmaları gerekiyordu. Ama İstanbul'daki seçkin bir Amerikan okulunu bitirmiş olan Orhan Pamuk kendini bir ressam olarak görüyordu. İstanbul'da başladığı mimarlık eğitimi ailevi sorumluluklarla kişisel eğilimler arasındaki bir uzlaşmayı ifade ediyordu. Tıpkı Paris ya da Berlin'de olduğu gibi merkezini üniversitede bulan yetmişli yılların sol hareketine öğrenci Orhan Pamuk büyük bir sempatiyle, ama belirli bir mesafeden bakıyordu. "Öğrenci örgütlerinden hiçbirine üye olmadım," diye anlatacaktı daha sonraki bir görüşmede. "Solcu arkadaşlarımı eve yemeğe çağırırdım. Orada çevrelerine bakınırlar, burjuvaziye küfrederler, ama yemeğin tadını çıkarırlardı. Öğrenim dalını değiştirerek gazetecilik okumaya başlayan genç Orhan Pamuk'u öğrenimi askerlikten koruyordu, ama Pamuk o zamana kadar önüne çıkan bütün mesleki olanakları çarçur ettiğini çok iyi biliyordu. O zaman evdeki yazı masasının başına oturdu ve on yıl boyunca yazdı. Basılmamış bir eseriyle bir ödül kazandı ama romanı için bir yayıncı bulamadı. Ve yıllarca, hiçbir kamuoyu tepkisi almadan yazmaya devam etti, harçlığını ise annesi veriyordu. Ama o bunun sadece bir başlangıç olduğunu biliyordu.

"Böyle tür insanların kitabını kimse almaz"

"Bir gün bir kitap okudum ve bütün hayatım değişti." Orhan Pamuk'un "Yeni Hayat" romanı bu cümleyle başlar. Roman 1994 yılında yayınlandığında bu cümleyi İstanbul her yerindeki bilbordlarda görmek mümkündü: Bir yazar-rüyası gerçekleşmişti. Bu dönemde, John Updike'ın Pamuk romanlarını okurken Proust'u hatırladığını yazması, bir başkasının yazarı Kafka, Joyce, Garcia Marquez, Borges ya da İtalo Calvino ile karşılaştırmasıyla birlikte uluslararası bir onay süreci de başlamış oluyordu. Pamuk'sa öncülleri arasına Virginia Woolf, Thomas Mann ve Willam Faulkner'ı da dahil ediyordu.

Aslında burada söz konusu olan sadece modern Batı normlarına göre yüksek kaliteli bir yazar değil, aynı zamanda da başarılı bir yazardı. Uzun süre beklemiş olan ve nihayet 1982 yılında yayınlanmış olan ilk roman (İkinci romanı gibi bu da henüz Almanca'ya çevrilmedi) birinci yılında 2000 adet sattı. 1993 yılında çıkan ikinci kitabı ise 8000 adet sattı. Bir sonraki romanı "Beyaz Kale" nin satışı ise 16 bini buldu. İstanbul'da geçen karanlık bir polisiye-araştırma romanı olan "Kara Kitap" ise bunun iki katı bir satış rakamına ulaştı. Yeni Hayat romanı daha yayınlandığı yıl 174 bin adet satarak gelişimi sürdürdü. Dört yıl sonra yayınlanan "Benim Adım Kırmızı" Türk yayıncılık tarihinin en büyük başarısı oldu ve ve sadece 2002 yılında yayınlanan "Kar" tarafından aşıldı.

Bu başarı hikâyesinde, öğrencilik yıllarından beri Orhan Pamuk'un entelektüel partneri olan Batı'nın da payı vardır. John Updike "Kar" üzerine yazdığı yazıda onun Nobel Ödülüne layık olduğunu söylemiş, Margaret Atwood günümüzün en büyük yazarların biri ilan etmiş ve New York Times "Kar"ı geçen yılın en iyi on kitabı arasına almıştır.

Orhan Pamuk yurtiçinde ve yurtdışında

önemli ödüller aldı. Sadece Almanya'da, bütün olumlu eleştirilere rağmen diğer ülkelerde yakaladığı başarıyı yakalayamadı. "Biz Türkler," diyor nefes kesici bir manzarası olan çalışma odasında, "Almanya'da Frankfurt tren istasyonunun yerlerini silen kişileriz. Böyle insanların kitabını kimse almaz."

"Kar"ın ilk ve son politik romanı olduğunu söylüyor, ama onun kitaplarını tanıyanlar bu söze şaşıracaktır. Zira Osmanlılar dönemindeki Doğu ile Batı kültürü arasındaki çatışmayı işleyen "Beyaz Kale" politik bir roman değil miydi? Ya da geçmişi ele alıp bugüne ait olan "Yeni Hayat" ve "Kara Kitap" gibi romanlar ya da Doğu'nun geleneğe bağlılığı ile Batı'nın bilme güdüsü arasındaki çatışmayı konu alan "Benim Adım Kırmızı" ve diğer taraftan "Kar" bir tarihi roman değil mi?

Orhan Pamuk gülüyor. Kültürlerin, kendi ülkesinde birbirleriyle çarpışması elbette onun teması, roman konusunu bugünden ya da geçmişten alabilir. Pamuk romanlarında daima, bastırılmış olayların yavaş yavaş ortaya çıkışını anlatıyor ve onlarda birbirine düşman stratejilerin ölümlere ve cinayetlere yol açması pek de nadir görülen bir şey değil. Pamuk'un modeli budur. Ama kendisine polisiye yazarı denmesine çok kızıyor, postmodern yazar dendiğinde de durum farklı değil: "Elbette hepimiz çok şey okuduk. Postmodern gevezeleği edebiyat alanında aklına başka bir şey gelmeyenlerin uydurduğu bir oyun."

Bununla beraber "Kar"da bu özellikle karşımıza çıkıyor. Bu romanın çıkış noktası, Pamuk'un Türkiye'deki kendi yazarlık geçmişinde yel değirmenlerine karşı verdiği mücadeledir: "Yazarlığımın ilk on yılında Türkiye'deki yaşlı yazar kuşağı beni bir burjuva figürü olarak görüyordu, bu ülkede neler olup bittiğiyle ilgilenmeyen biri olarak. İlgili bir yazarın o zamanlar hapishaneye girmesi gerekiyordu, bu onun ahlaki otoritesinin bir kanıtıydı. Ben ünlü olduğumda durum biraz değişti. Devlet Kürtlere karşı savaş açtı, demokrasi ve insan hakları tahrip edildi ve ben giderek artan uluslararası ünümü kullandım ve yurtdışındaki gazetelerde ve dergilerde politik görüşlerimi yayınladım. Ama bu, bu ülkede politik bir yazardan beklenenleri kesinlikle karşılamıyordu: Politik görüşlerle edebiyatı ayırıyordum ve böyle de olması gerekiyordu. Diğerleri John Steinbeck olmak istiyorlarsa ben de Proust olmak istiyordum. Politik konumum artık yeterince biliniyordu. Ve kendi kendime dedim ki, şimdi politik bir roman yazmalıyım! Daha o zamandan bunun bir daha yapmayacağımı biliyordum."

Böylece yazar burada da bir geleneğe dahil oluyordu. "Kar" romanı bir ölçüde Türk Edebiyatı zemininde bir yer edinme denemesiydi. Ama oradaki manzara çalışma odasınınki kadar yumuşatıcı bir görünüm kazanamadı. "Türkiye'nin AB ile müzakerelere başlamasına karar verildiğinde Avrupa'da birçok uluslararası toplantıya katıldım. Orada insanların "Kar"ı okuduktan sonra Türkiye'yi AB içinde görmek istemediklerini söylediklerine tanık oldum, aman Tanrım! Kitabı gerçekten bunun için yazmadım. Bunun tarihi bir roman olduğunu ve bu arada ne kadar çok şeyin değiştiğini fark etmiyorlar mı?" Daniel Cohn-Bendit bunu fark etti: Türkiye'nin AB'ye alınmasını özellikle "Kar" ı okuduğu için istediğini söyledi.

Kayıp Hatıralar Mühendisi

"Kar" okurunun zihnini sürekli karıştıran bir roman. Anadolu'nun ne olduğu, politikanın, edebiyatın, aşkın ne olduğu konusunda –bütün bunlar onun dile getirilmemiş önkoşulları nedeniyle tutarlı bir şekilde yalanlanıyor.

Romandaki, Ka'nın dünya görüşünü tümüyle allak bullak edebilecek olan dini içerikli sayısız diyaloglar üzerine konuşurken camide ezan okunmaya başlıyor. Burada, bu odada ne yazılırsa yazılsın bu ses yazara her zaman, dinsel pratiğin giderek artan bir rol oynadığı aşağıdaki gerçek yaşamı hatırlatacaktır.

"Otuz yaşındayken yazar olmaya karar verdim. Ve hiç durmadan yazdım, eşim doktorasını yapmak için New York'a gidince ben de onunla birlikte gittim ve kendimi klasik Türk Edebiyatı eserlerinin toplandığı bir kütüphanede buldum –hiç kimsenin el sürmediği sayısız cilt vardı. Orada sufilikle, dervişlerin dini görüşleriyle değil de şiirleriyle ilgilenmeye başladım.

Yeni dünyalar açan bir kitap

Bir parça tarih, ama politik bir tarih, zira Atatürk döneminde derviş tarikatları yasaklanıyor. Pamuk'un romanları sürekli olarak kafalardaki Batı yönelimlerinin geride bıraktığı boşluklara işaret ediyor. Kahramanlarının birçoğu kişisel müzelerde, devlet tarafından ithal edilen bir başka kültürün günlük yaşamlarından çıkarıp attığı şeylerle ilgileniyor. Yazar kitaplarında, kendi kültürünün temel unsurlarının modern hayata uymadığı gerekçesiyle bir kenara atıldığı yirmili ve otuzlu yıllarda meydana gelen değişimle, sürekli tekrarlanan hatırlama süreçleri yardımıyla bir köprü kurmaya mı çalışıyor?

Başparmak tedirgin bir şekilde elyazmaları tomarının kenarında geziniyor: Pamuk yemeğe gitmek istiyor. "Bu türden etkiler planlamadım," diyor. "Ben bir tür metin mühendisiyim, Edgar Allan Poe gibi, romanlarımı kurarken mümkün olduğunca titiz olmaya çalışıyorum. Ama bunları aşan konseptler, bir ana fikir..." Ayağa kalkıyor ve bir taksi çağırıyor. "Bu arada yeni kitabım otobiyografik, daha çok deneme tarzında ve İstanbul'u anlatıyor."

Orhan Pamuk'un dediği gibi, bir romanın kendine has dili bir "okurun beklentileriyle dans etmek" ise, o zaman yazar "Kar"ın okurunu kurtarıcı bir baş dönmesi içinde bırakıyor. "Türbanlı kızlar" kendilerini öldürüyorlar, sistemin babaerkil şiddetinden kaçmanın başka bir yolunu görmüyorlar – bu tam anlamıyla çelişkili bir kurtuluş eylemidir. İmam Hatip okulunun fanatik öğrencileri ölümü yüceltmiyorlar, tersine gerçekleştirilmiş bir yaşamı yüceltiyorlar. Gezici tiyatronun Atatürk'ü canlandıran oyuncusu kendi sahne hayallerini gerçekleştiren ve birçok insanın ölümüne malolan bir devrimi harekete geçiriyor. Devletin temsilcileri neye inanacaklarını bilemiyorlar, asker birbiriyle savaşan gruplara bölünmüş durumda, radikal solcular İslamcı olmuşlar ve en korkunç terörist karıncayı bile incitmekten çekiniyor. Kurgusal bir Kars'ta çılgın, tekin olmayan bir dünya kuruluyor.

Sadece Almanya ve oradaki yaşam klişedir: Şair Ka'nın düşüncesinde bir gazete editörünün adı Hans Hansen, karısının adı Ingeborg'tur ve çocukları da sarışındır. Türk şair istasyon mahallesinde oturuyor ve Almanca bilmiyor, sosyal yardımlarla geçiniyor ve kütüphanelerle porno sinemalar arasında gidip geliyor. Pamuk'un Frankfurt'undaki dünya boş ve banaldir.

Roman bittiğinde okurun algıları beklentileri birkaç kez ters yüz ediliyor, ama tutunacağı yeni bir nokta sunulmuyor. Böylece edebiyatın elde edebileceği en iyi etki meydana geliyor: Bilinmeyene bir kapı açılıyor. Alışılmış bakış, alışılmış olana bakışla roman birbirine uymuyor. Okur kendi dünya görüşünü yeniden oluşturmak zorunda.

Yeniden başlayan kar

Deniz manzaralı nezih balık lokantasında her şey yolunda gidiyor, Pamuk halinden memnun. Şaraplar gibi balıkları da iyi tanıyor, Alman Edebiyat çevrelerini, kahramanlar ve yeni çıkan kitapları da iyi tanıyor. Gülüyor, anlatıyor ve anlatılan hikâyeleri ilgiyle dinliyor. Dünya çapındaki yazar hoşsohbet biri. Bu, ona hayran olan garsonu şaşırtır mıydı? "Yazar-tanrıları"nın sık sık onların semtine gidiyor olması restoran sahibesini rahatlatır mıydı?

Sokaklardaki karlar buz tutmuş durumda. Orhan Pamuk beyzbol şapkasını takıyor ve taksiyi ışıklı vitrinlerin ve eski binaların olduğu bir yerde durduruyor. Acaba, kentin gece yaşamının bir parça Saint Germain'i hatırlattığı bu yerde mi oturuyor? Yoksa çalışma mekânının bulunduğu apartmanda, sadece bir kat üstte mi? İnsanın aklına "Kara Kitap"ın değişik adreslerde oturan ve İstanbul gecelerinde dolaşan kahramanı geliyor. "Burası," diyor Orhan Pamuk taksiden inerken, "Kara Kitap"ın geçtiği semt, hatırlıyor musunuz?" Ve ardından karanlığın içinde kayboluyor.

Ertesi gün uçağın havaalanından kalktığı sırada Almanya'da yeniden kar yağmaya başlıyor.

(Literaturen, Nisan 2005)

KAÇAK DENEME

Hasine Şen

Şiir ve Resim

Şiir ve resim, tüm diğer sanat alanları gibi, karşılıklı etkileşim içinde olmuş ve birbirini beslemiştir. Bazen tek bir yaratıcı ruhun içinde beliren bu iki yetinin kardeşliği, hem resim çizen, hem şiir yazan sanatçılar doğurmuş, bazen aralarındaki yakınlık şair ve ressamı bir araya getirip ortak sanat değerlerinin oluşmasına neden olmuş, bazen de bu alanların birinde yaşanan bir yenilik diğerine örnek olmuş ve orada da benzer gelişmeler yaşanmıştır. 1940'larda Amerika'da **Jackson Pollock** ve **Willem de Kooning**'in resimleriyle ortaya çıkan soyut dışavurumculuk *(abstre ekspresyonizm)* akımı, örneğin, **John Ashbery, Kenneth Koch** ve **Frank O'Hara**'nın oluşturduğu New York Şiir Okulu'nun doğmasına neden olmuştur.

Bu şair ve ressamların ortak özellikleri, yeni oluşan soyut dışavurumculuk akımının prensiplerini kabul etmenin yanı sıra, **New York**'ta yaşamalardır. **New York** ortak bir fiziki mekan olmanın dışında, ortak bir hayat anlayışı ve sanat felsefesi anlamını da taşır bu yenilikçi sanatçılar için. Yeni akımın temsilcileri tuvale kişisel duygularını yansıtır, bunu yaparken de kullanılan teknikler konusunda kendilerine hiçbir kısıtlama getirmezler. Tuvalin önüne önceden kararlaştırılmış bir proje veya olgunlaşmış bir fikir ile gitmezler. Amaçları, resme başladıkları anda oluşan duygu ve düşünceleri soyut çizgilerle ve anlık anlatımlarla dışa vurmaktır.

Ortak özelliklerinin yanı sıra akım içinde bölünmeler de olur. Renk alanı ressamları olarak bilinen **Philip Guston** ve **Helen Frankenthaler**, resmi önceden tasarlanmış bir yapı olarak görür; akımın hareketli soyut olarak isimlendirilen ikinci eğilimin taraftarları **Jackson Pollock, Willem de Kooning** ve **Franz Kline**'dan farklı olarak rastlantısallığı tamamen reddederler. Farklılıklara rağmen hareketli soyut ve renk alanı ressamları kişisel anlatımı vurgulama, geleneksel estetik normları aşma ve toplumun sınırlayıcı etkilerinden kurtulma çabaları açısından ortaklıklarını sürdürürler.

New York Şiir Okulu'nun öncüsü, resmin rastlantısal özelliğini vurgulayan hareketli soyut *("action painting")* akımı olur. Hareketli soyut ressamı, boyaları tuvalin üzerine "gelişigüzel" bir şekilde akıtır, damlatır, püskürtür, yayar. Terimi geliştiren eleştirmen **Harold Rosenberg**, ressamın şiddetli fırça vuruşlarını ve geniş kol hareketlerini göz önünde bulundurarak, tuvali, sanatçı ile malzemenin arasındaki epik bir savaşın gerçekleştiği bir alana benzetir.

Hareketli soyut ressamları için, bitmiş üründen çok, süreç önemlidir. Bu anlayış onları müzelerden, sergi salonları ve galerilerden uzak tutar. **Pollock** müzeleri resimlerin gömüldüğü bir mezarlık alanına benzetir. Resmi yaratma süreci sanatçının yaratıcı gücünü seyirciye aktarmak için güçlü bir araçtır onun için. Seyircinin bitmiş resmi görmesinden çok, onun yaratılış sürecine katılarak ortak olması daha önemlidir. Bu açıdan ressamın stüdyosu veya resmin yapıldığı herhangi bir alan onun daha sonra bitmiş bir ürün olarak sergilendiği yerden daha önemlidir. **Pollock** tablolarını resim sehpasında değil, genelde tuvali yere gererek yapar, boyaları farklı aşamalarda tuvalin üstüne uygular. Bu çalışma yöntemi, çok daha özgürleştiricidir sanatçının da ifade ettiği gibi: *"Sert bir zeminin direncine ihtiyacım var. Yerde kendimi daha rahat hissediyorum. Kendimi resme daha yakın, onun bir parçası gibi hissediyorum, çünkü bu şekilde onun etrafında dolaşabiliyorum, dört tarafından da çalışabiliyorum, ve gerçek anlamda resmin içinde olabiliyorum." 1*

Hareketli resim akımının bir uzantısı olarak oluşan **New York Şiir Okulu**'nun temsilcileri de rastlantısallığı, kişisel duyguların aktarımını ve yazma sürecini vurgular. Hareketli resim terimine şiir alanında denk düşen hareketli şiir *("action poem")* ortaya çıkar. **Frank O'Hara**'ya göre bir şiirde ölçü ve uyak biçimsel özelliklerdir ve şairin *"nefesinden gelmelidirler, aynen bir fırça darbesinin ressamın omuz, kol ve el hareketinden doğduğu gibi"* 2. **O'Hara**'nın hareketli şiir anlayışı hareketli resim akımıyla benzerlikler gösterdiği gibi, Beat kuşağı şairleri ve dönemin başka önemli bir şairin, **Charles Olson**'un geliştirdiği *"Projective Şiir"* anlayışıyla uyuşmakta ve bu açıdan Amerikan şiir geleneği içinde de önemli bir yer almaktadır. Beat şairleri de, **Olson** da, şiiri anlık duygu sıçramalarını dilin kendi ritmi ile yansıtan bir yapı olarak tanımlar.

O'Hara'nın ***"Rahmaninov'un Doğum Günü Üzerine, (158"*** başlıklı şiirinde, örneğin, hem hareketli resim akımının etkisi, hem de **Beat-Olson** geleneğine yakınlık görülebilir. O'Hara bu şiirinde, şiirin yazım sürecini anlatıyor: *"Mutsuzum,/ üçüncü (senfoni) hala çalarken radyoda/ acele edip bitirsem şunu (şiiri) fena olmaz/ yoksa akşam/ ne hissettiğimi bilmeyeceğim."* Şair, radyoda **Rahmaninov**'un doğum günü vesilesiyle çalan müziğin yarattığı duyguları, onun uyandırdığı çağrışımları anında kayıt etmeli. Radyoda çalan senfoni sona erdiğinde onun yarattığı imgeler ve düşünceler gerçekliğini kaybedecektir, özünden uzaklaşmış olacaktır çünkü.3

New York Şiir Okulu temsilcileri, resimde soyut dışavurumculuk akımının savunucuları gibi, **Akademizm**'in katı kurallarına karşı çıkarak hem içerikte, hem biçimde özgürlüğü savunur. **Pound** ve **Eliot** geleneğinin oluşturduğu, mitolojik - tarihi - kültürel göndermelere dayanan çok katmanlı anlatıma ve bu geleneğin elitist duruşuna karşılık **New York Okulu** şairlerinin eserlerine felsefi derinlik kazandırma, etik, ideolojik veya siyasal anlamlar yüklemek gibi kaygıları yoktur. **Frank O'Hara**, örneğin, şiirlerinde kendi kişisel deneyimleri, duygularını anlatır; bazılarında en temel özelliklerinden biri olan eşcinselliğini öne çıkarır, bazılarında öğle yemeği saatinde iş yerinden ayrıldıktan sonra **New York** sokaklarında amaçsızca dolaşırken gördüklerini ve hissettiklerini yansıtır. Siyasi, estetik, ahlaki kaygılardan ne kadar uzak olduğunu bu şiirlere verdiği genel başlık da ortaya koyuyor. Bu yapıtlarını **O'Hara** *"Şunu bunu yaparken şiirlerim"* olarak tanımlar. *"Şunu bunu yaparken"* ile kastettiği ise gerçekten günlük hayatın ayrıntılarıdır: *"ressam dostumu ziyaret ederken," "gay bara giderken," "sokakta do-*

laşırken" şiirleridir bunlar.

O'Hara'nın şiirleri, derin felsefi anlamlar peşinde olmadığı gibi, belirli bir biçim kaygısı da yansıtmıyor. Soyut dışavurumcu ressamların çerçevenin kısıtlamalarına karşı çıkmaları, böylece resme hayali bir sonsuzluk getirmeleri, şiir alanında başı ve sonu olmayan, yaratma gücünün hamlığı ile oluşan ve belirli bir kalıba girmeyen bir yapıt anlayışı ile ifade ediliyor.

Frank O'Hara'nın resimden etkilenmesi, **Helen Frankenthaler**'ın tablosundan esinlenerek yazdığı *"Mavi Alan"* şiirinde ve **Pollock**'un bazı resimlerini şiirin olanaklarıyla yeniden yaratma çabasında da açıkça belli oluyor. Fakat şiir-resim etkileşiminin en çarpıcı örneği **O'Hara**'nın **Lary Rivers** ve **Norman Bluhm** ile birlikte yarattığı *"şiir-resim"* olarak isimlendirilen çalışmalarıdır. **Modern Sanat Müzesi'**nde çalıştığı için, O'Hara hem resim sanatını, hem ressamları ve çalışma tekniklerini yakından tanır. Özel hayatı da ressamlarla iç içe geçtiği için kolaj tekniği ile oluşturan *"şiir-resim"* tarzındaki deneysel çalışmalar bu birlikteliğin sanatsal alana yansımasıdır. **O'Hara**'nın en çok değer verdiği şairlerin de resimle ilgilenmesi, bu sanat alanı ile olan bağını daha da pekiştiriyor. Yapıtlarından etkilendiği **Guillaume Appolinare**'in hayatı da ressam çevresinde geçmiş, çok sevdiği **Mayakovski** de resme uzak kalmamıştır.

Şiir-resim etkileşiminin en önemli örneği ise **O'Hara**'nın *"Niye Ressam Değilim?"* başlıklı şiiridir:

Ben ressam değilim, ben şairim.
Niye mi? Aslında ressam olmak
isterdim, ama değilim. Anlatayım,

Mike Goldber, örneğin
bir resme başlıyor. Ben ona uğruyorum.
"Otur bir şeyler içelim" diyor.
İçiyorum; içiyoruz. Sonra başımı
kaldırıyorum. "Buraya SARDALYALAR koymuşsun."
"Evet, bir eksiklik vardı orada," diyor.
"Ya." Çıkıyorum, günler gelip geçiyor
ben yine ona uğruyorum. Resim
tamamlanmamış, çıkıyorum, günler gelip
geçiyor. Ona uğruyorum. Resim
tamamlanmış. "SARDALYALAR nerede?"
Geriye sadece harfler kalmış,
"Fazlalıktı," diyor Mike.

Peki ya ben? Bir gün bir renk
düşünüyorum: turuncu. Turuncu
hakkında bir satır yazıyorum. Satır değil,
yakında kelimelerle dolu bir sayfa oluyor.
Sonra başka bir sayfa daha. Yine de çok daha
fazla olmalı, turuncu hakkında değil,
kelimelerle dolu, turuncunun ve
hayatın berbatlığı ile dolu olmalı.
Günler gelip geçiyor. Üstelik düzyazı.
Ben gerçek bir şairim. Şiirim
tamam ve ben hâlâ turuncudan
söz etmedim bile. On iki şiir, onlara
TURUNCU başlığını veriyorum. Ve bir gün
bir galeride Mike'ın SARDALYALAR
başlıklı resmini görüyorum.

1 Türkan Araz, Frank O'Hara: A Poet of the New York School. İstanbul: Simurg Kitapçılık ve Yayıncılık Ltd., 1999, s.58
2 A.e., s.59
3 A.e., s. 35

PİRAYE ŞENGEL'DEN

"Karar Anı" geldi diye düşünenler için belki küçük bir ışık.

Hayat Tutulması

Çok katmanlı bir roman yine... En altta İstanbul'un eski ve yeni sahipleri... Buna paralel, şehrin eski sahiplerinden yaşlı bir kadın ve oğlu Rıfat'ın ülkenin bulunduğu durumu yansıtan acıtıcı hikâyeleri. Şehirde tutunmaya çalışan Serdar ve ağabeyi Hüseyin'in yine ülkenin diğer uçtaki iç acıtıcı hikâyeleri...

Aykırı, adeta bir manifesto yazan Asuman karakteri, her şeye rağmen bütün bunlara aydınlık bir boyut katan, ülke meselelerine çözüm bulmak için düşünen "karar vermek" zorunda olan Deniz ve arkadaşları... Bir de hepsini bağlayıp akıtan fantastik bir boyut...

www.altinkitaplar.com.tr

Ayın Sorusu yarışmamıza katılın
siz de kitap kazanın :))

Celâl Ferdi Gökçay Sok.
Nebioğlu İş Hanı 34440
Cağaloğlu / İSTANBUL

ALTIN KİTAPLAR

tlf.: (0212) 511 32 26
(0212) 513 63 65

KAÇAK YAZAR

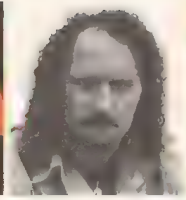

Nafer Ermiş

Birgül Bir

Her şey bir rüya gibi. Yeni sevgilim Anja ile üniversitenin merdivenlerinden çıkarken Birgül ile karşılaşıyoruz. Beni bir İtalyan aşçı için terk eden kız bu kız değilmiş gibi bir hava var üzerinde. Konumu gereği tepeden bakarak merdivenlerden ağır adımlarla iniyor, biz de aynı ağır adımlarla çıkıyoruz. Ancak kaderin bir cilvesi olarak ben yükseliyorum, o ise alçalıyor. Aramızda uzay dışında hiçbir şey kalmamış. Ben öyle sanıyorum. Oysa onun geçmişte kalan varlığının gölgesi bugüne düşmeye başlamış bile. "O kız sana neden öyle baktı," diye soruyor Anja. "Baktı mı? Hiç fark etmedim," diyorum. "Baktı baktı, ama sanki bu sana ilk bakışı değil gibiydi." "Eski sevgilim, ondandır," diyorum. "Ne kadar eski?" diyor hafifçe gülümseyerek. "Çok değil, senden bir önceki," diyorum. "Ciddi miydi peki?" diyor. Bu sorunun son derece hassas bir soru olduğunu biliyorum. Aslında verilecek her cevap yanlıştır. "Ciddiydi, ama artık değil," diyorum. "Öyle mi?" "Öyle, artık sadece sen ciddisin."

Okulun yemekhanesine giriyoruz. Mensa dedikleri bu yer devasa bir bina. Aynı anda bin kişi yemek yiyebiliyor. Yemekleri her zaman kötü olur, ama ucuzdur. Ortalıkta korkunç bir koku var. "Bu kokan ne? " diye soruyorum Anja'ya, "bilsen bilsen sen bilirsin." "Bilmiyorum, domuz kızartması olabilir," diyor Anja. "Hemen kaçalım buradan," diyorum. "*Canım,* ondan yemek zorunda değilsin ki," diyor. Yabancı bir aksanla söylenen 'canım' kadar güzel bir şey yoktur. "Ben ne yiyeceğim o zaman," diyorum, "burada her şey son derece standart." Her zaman üç çeşit tabldot vardır Mensa'da: *Essen I* , *Essen II* ve vejetaryen. Bugünkü *Essen I* o korkunç kokunun kaynağı olduğu için yanına bile yaklaşamam. *Essen II* ise ana yemek olarak sadece büyük bir kap sütlaçtan oluşuyor. "Ama Anja," diyorum "bu tatlı, bunu yemekten sonra yemem lazım." "Nedenmiş o," diyor, "süt ve pirinç işte, bunları yiyerek de doyabilirsin." "Doyamam," diyorum, "tatlıyla doyulmaz bizim memlekette." "O zaman vejetaryen ye," diyor. "Bu güne kadar hiç vejetaryen yemedim, güzel olurlar mı?" "Neler?" "Vejetaryenler." "Vejetaryenleri yemeyeceksin, onların yemeğini yiyeceksin." Giderek çığırından çıkma eğilimi gösteren bu konuşmayı fazla uzatmamak için soya fasulyesinden yapılan o kahverengi şeylerden alıyorum. Yanlış bir tarifle yapılmış köfteye benziyor. Hiçbir şeye benzemese belki yenebilirdi, ama kötü bir köfteye benzediği için yemek mümkün değil. Bütün salatalara şekerli bir sos döktüklerinden onlara da el sürmüyorum. "Neyse," diyor Anja, "akşam Gisa için bir 'hoş geldin yemeği' yapıyoruz, orada doyarsın." "Şu yeni taşınan kız mı?" diyorum. "Evet." "Hoş kız kendisi." "Sen sadece yemeği düşün," diyor Anja. "Ben de öyle yapıyorum zaten. Ama doğru dürüst bir yemek yapsak, şöyle kuru fasulye falan..." "O da nedir?"diyor. "Boş ver, görmen lazım, anlatılır gibi bir şey değil.

Yemekten sonra ayrılıp derslerimize gidiyoruz. Akşam yurtta buluşmak üzere. Bu kez derse en son girmemek için merdivenleri koşarak çıkıyorum. Nefes nefese, bir labirentten farksız koridorlarda oradan oraya uçuyorum. Yine yanlış koridor, yine yanlış kat. "Peki binanın doğru bölümünde miyim," diye soruyorum kadına. Bölüm sekreterlerinden biri olmalı. Elinde son derece muntazam evraklar var. "Bir kat altta diyor," kadın. "*Dankeschön!*" diyorum. "*Bitteschön!*" diye bağırıyor arkamdan.

Yine de sınıfa erken geliyorum. Herkesten önce değil elbette ama herkesten sonra da değil. Sınıfta çıt çıkmıyor. Herkes önündeki defterlerle, kitaplarla ilgileniyor. Kimse kafasını bile kaldırıp bakmıyor. Dersimiz yaratıcı yazarlık. Bu Almancamla bir de hikâyeler yazmak zorunda kalacağım için son derece sıkıntılıyım. Yine her zamanki hoca geliyor. Orta yaşlı bir oyun yazarı kendisi. Hafiften bir ünü bile var. Kargalarla ilgili bir konu veriyor. Hiç konuşmadan kağıtlarımıza gömülüp yazıyoruz. Yirmi dakika sonra kalemler bırakılıyor. Sanki sınav gibi. "Yazdıklarını okumak isteyen var mı?" diye soruyor hoca. Sonra sırayla okuyorlar, her birinin üzerinde uzun uzun tartışıyorlar, sık sık ben de bir şeyler söyleyecek oluyorum, ama ne gerek var. Şimdi saçma bir şey söyleyip sınıfı neşeye boğmanın anlamı yok. "Siz bir şey yazmadınız mı?" diye soruyor hoca en sonunda. "Yazdım, ama okunacak gibi değil," diyorum. Haftalardır sınıfta söylediğim tek cümle. "Peki", diyor hoca, "bu durumda dersi bitirebiliriz." Derhal sınıftan çıkıyorum. Koridorlar bu kez ferahlatıcı bir etki yapıyor. Kahve ve sigara içmek için kafeteryaya koşuyorum. Kahvemi içerken Birgül gelip karşıma oturuyor. "N'aber?" diyor. Yüzünde hınzır bir gülümseme var gibi. Yoksa bu, hınzır değil de kıskanç bir gülümseme mi? Ya da sadece bir gülümseme mi? Kim bilir. "Kimdi o yanındaki kız?" diye soruyor Birgül. "Anja," diyorum, "sevgilim." "Sevgilin mi? O şişman kız mı?" "O şişman değil," diyorum, "sen çok zayıfsın, o sadece sana göre biraz toplu. Ayrıca bu durumlarda bütün kızlar sana şişman gelecektir." "Yok canım, basbayağı şişko işte," diyor Birgül inatla. "Çok ayıp," diyorum. "Adı Anja ha," diyor. "Evet Anja," diyorum, J ile yazılıyor, ama Y okunuyor. Anya yani" "Biliyorum, diyor," "Yakında Anja'yı Konya'yı görürsün," diyor, "Almanlar'dan hayır gelmez oğlum." "Sizden çok geldi," diyorum. Kahvemi bitirip kalkıyorum. Sigarayı yolda içerim artık. "Görüşürüz," diyorum Birgül'e. "Görüşürüz," diyor Birgül. Yüzünde hâlâ o gülümseme var, ama artık ben oradan gidiyorum.

Akşam Anjaların mutfaktayız. Aylin ve Serdar da var. Türkiye'den yeni gelen bir çift. İkisi de tekstil mühendisi, ikisinin de saçları uzun. Gisa hoş bir sarışın. Ama biraz tuhaf. Halil'in gözleri sürekli kızın üzerinde. "Halil, bunu sana yaparız artık," diyorum."Yok oğlum, diyor, ben Ebru'yu seviyorum." "İyi de Ebru seni sevmiyor." "Sevecek, hele bir şu BMW'yi alayım." "Oğlum saçmalama, burada her yer BWM, kim takar. Bari Ferrari merrari bir şey al..." "Aa, Türkçe konuşmayın ama," diyor Anja. "Türkçe konuşmuyoruz," diyorum, "bu Arapça." "Arapça Türkçe değil mi?" diye soruyor Gisa. Sarı saçlarının döküldüğü yüzünde hafiften bir şaşkınlık var. "Yok," diyorum, "Arapça Arapların konuştuğu dil." "Haa," diyor Gisa. Allah'tan yemek yenebilir bir yemek. Bildiğimiz spagetti. İtalyan spagettisi. Birgül'ün herif aklıma geliyor. Ama bir hamleyle üzerime çöken düşünce bulutlarını dağıtıyorum. Anja'nın elinde eski model bir fotoğraf makinesi var, yemekten çok yemek yiyenlerin fotoğrafını çekmekle meşgul. "Artık bunları albümüne koyarsın," diyorum Anja'ya. Anja sadece dil çıkartmakla yetiniyor. Serdar geçenlerde süper markette yaşadığı bir olayı anlatıyor, Anja ise ayağa kalkmış çeşitli perspektiflerden masanın genel fotoğraflarını çekiyor. "Birkaç bir şey alıp kasaya geldim," diye anlatıyor Serdar, "fakat aldıklarımı koyacak poşet yok ortalıkta. Kadından poşet isteyeceğim, ama poşetin Almanca'sını bilmiyorum. Bir iki geleneksel el kol hareketi yaptım, ama kadın bir türlü anlamadı, kasanın önünde, elinde üç beş mal tutan bir müşteri artık daha ne isteyebilir ki. Ama kadın hödük. Ben de hödüğüm, ki poşetin adını bilmiyorum. Sıra bekleyenler homurdanmaya başladı, aranızdan hiç kimse de mi anlamadı gibilerden çaresizlik içinde onlara baktım, onlarsa sadece sabırsızdı. Ya, dedim kadına, hani var ya, polypropilen maddesinden yapılıyor... Ama kadın yine anlamadı doğal olarak." "Polypropilen ne ki?" diyorum araya girip. "Poşetin yapıldığı maddenin adı," diyor Serdar, "yanlış hatırlamıyorsam, tekstil mühendisiyiz ya, oradan biliyorum." Fotoğraf işini bitiren Anja gelip yanımdaki yerine oturuyor ve herkesin tek tek fotoğrafını çekmeye başlıyor. Demek ki bitirmemiş. "Kıpırdama," diyor Halil'e, "hah, tam böyle, bozma." Ardından Gisa'nın fotoğrafını çekiyor. Sonra sıra Aylin'e geliyor. Aylin'le daha bir saat önce tanıştılar. Ama birbirlerine çok sıcak davranıyorlar. Aylin'den sonra, yanımda oturan Serdar'ın da fotoğrafını çekiyor Anja. Ben tam artık sıra bana geldi deyip poz vermeye hazırlanıyorum ki Anja makineyi elinden bırakıyor ve soğuyan spagettisine girişiyor.

Güldür

İçime yayılan küskünlük dalgalarıyla masadan kalkıp televizyonun karşısındaki koltuğa oturuyorum. Bir süre kendi halinde konuşmalar oluyor. Serdar bir başka hikâyeye geçiyor. Derken Anja gelip yanıma oturuyor. "Ne oldu? Neden kalktın? Daha yemek bitmedi ki?" "Benim için bitti," diyorum. "Ama misafirler var bak, niye kalktın ki." "Benim fotoğrafımı çekmedin, ben de kalktım?" diyorum. Gözle görülür bir alınganlık içindeyim. "Sen buna mı bozuldun?" diye soruyor Anja. "Evet, buna bozuldum, herkesin fotoğrafı çekiliyor da benimki niye çekilmiyor?" Anja bir an tereddüt ediyor. "Arkandaki fon güzel değildi, o yüzden çekmedim. Sonra çekerim." "Ama Serdar'nın arkasındaki fon da aynı fondu, yoksa tarihsel fondan mı söz ediyorsun, ya da sosyolojik fondan?" "Yaa, ne büyütüyorsun, anlamıyorum, alt tarafı bir fotoğraf." "Ben büyütmüyorum, olayın kendisi büyük, alt tarafı bir fotoğrafsa bir poz da benden çekip olayı kapatsaydın. Demek ki ortada bir şey var." "Hiçbir şey yok, ama bak beni üzüyorsun böyle yaparak, hadi gel masamıza oturalım, şimdi kahve yaparım içeriz, tamam mı?" Yüzüne bakıyorum, gerçekten üzgün görünüyor. Kalkıp masaya oturuyorum ve çabucak eski halime dönüyorum. Alınganlığı geldiği hızla göndermek kolay değil ama yine de mümkün.

Bir ara telefon çalıyor. Halil telefona koşuyor. "Birgül, seni soruyor," diyor Halil ahizeyi kapatarak. "Benim burada olduğumu nereden biliyor ki?" diyorum şaşkınlıkla. "Ben söyledim," diyor Halil el işaretiyle. "İyi halt etmişsin," diyorum ben de el işaretiyle. "'Az önce buradaydı, ama çıkmış' de, onunla konuşacak havada değilim." "Az önce çıkmış," deyip telefonu kapatıyor Halil. Anja bana bakıyor. "Benim bir alakam yok," diyorum. "Halil'in de arkadaşı. Burada olduğumu söylemiş," diyorum. Anja kahveleri yapıyor ve uzun bir sohbet gecesinden sonra ertesi gün akşama eve gidiyorum. Uzun zamandır aileyle yiyeceğim ilk akşam yemeğine oturuyoruz. Annem çorbaları koyarken, "Dün gece bir kız aradı," diyor babam. "Kim aradı?" diyorum. "Adını söylemedi. Seni sordu, ben de 'evde yok', dedim. 'Ben aradığını söylerim, ama adını söylemen lazım' dedim, 'adını söylemesem iyi olur amcacım', dedi, çok kibar bir kız." Fakat babam her zamankinden farklı bir tonla konuşuyor. Belli ki lafı bir yere getirecek. "Ee?" diyorum. "'Söyle kızım, neden söylemiyorsun adını', dedim, kız ağlamaya başladı, 'amcacım size bir şey söylemek istiyorum, ama çok utanıyorum, söylesem mi söylemesem mi bilemiyorum', dedi. 'Söyle kızım' dedim ben de, 'söyle ne oldu, adın ne senin.' 'Senin oğlan', dedi, 'bana bunu nasıl yapar'. 'Ne yaptı benim oğlan sana' diye sordum, 'beni çocuğumuzla bırakıp gitti, halbuki evlenecektik, bana söz vermişti, ama beni terk etti, ben şimdi karnımda onun çocuğunu, sizin torunuzu taşıyorum'..." Artık dayanamayıp kahkahayı basıyorum. Ancak kahkaha kesmiyor. Yerde yuvarlanmak istiyorum. "Kim bu komik kız?" diyorum, gülmemi tutamıyorum. "Adını söylemedi ama hiç komik değildi," diyor babam. "Utanmıyor musun el âlemin kızını kirletmeye?" "Ne kirletmesi baba? Yok öyle bir şey. Kimseyi kirletmedim ben." "Peki o ağlayan kız kim o zaman." "Birgül'dür. Bir ara beraberdik, ama hamile kalmasını gerektirecek bir şey olmadı aramızda. Hem aradan çok zaman geçti, üstelik ben onu terk etmedim, o beni terk etti." "Ben anlamam, kızı ortada bırakma," diyor babam. Onlar kaygılı yüzlerle, ben gülmekten kasılan karnımla yemeği bitiriyoruz. Babam içeri geçiyor, ben de annemin masayı toplamasına yardım etmek için mutfakta kalıyorum. Annem yanıma yaklaşıyor, "Oğlum," diyor, "kızla evlen, biz yardım ederiz, nasıl geçiniriz diye de düşünme, ona da Allah yardım eder, bir iş bulur çalışırsın." "Ya annecim, yok öyle bir şey, kız palavra atmış resmen. İntikam falan mı alıyor aklınca nedir." "Sen yine de düşün," diyor annem, "artık yaşın da geçiyor."

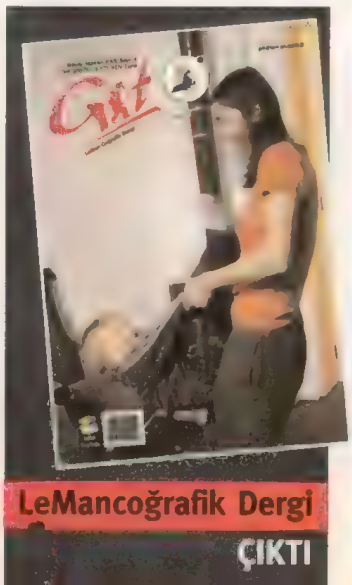

LeMan, L-Manyak
2005 Tişört Harekatı

Tişört çeşitlerimiz 25'i buldu..

Satış Noktalarımız 30'a doğru gidiyor... Aşağıdaki adreslerden tişörtlerimizi temin edip sınav stresi üniversite hazırlık gerilimi, işsizlik bunalımı, panikatak, depresyon ve melonkolilerinize bir nebze olsun yeter ulan diyebilirsiniz... Tişörtlerimiz garantili neşe saçar...

İstanbul leman kültür: istiklal caddesi imam adnan sokak No:20 **beyoğlu ist / ankara leman kültür:** konur sokak **kızılay ankara / eskişehir leman kültür:** hoşnutiye mah. kızılcıklı mahmut pehlivan cad 26/A **esk[illegible] / sefir giyim:** cemal paşa mah. 2. sok no 26 **adana / prone müzik ve elektronik:** muhurdar caddesi akmar pasajı 70/10 kadıköy-**istanbul / anna cristina:** kemeraltı mah fevzi paşa caddesi 12/A **[illegible] / yeloğlu spor giyim:** 3.cadde 94/2 **bahçelievler ankara / böcek butik:** (anna cristina) istiklal cad. süslu saksı sokak (lemankültur sokağının bitimi) no: 12 **beyoğlu-ist. / maxi internet.** seydi burhanettin bulvan 20/1 **kayseri..** hadi kayserili.. / **terafteryum:** sultan cem cad. 1. form apt. altı no:1/2 **konya / cafe sin:** kıvırcık hakan i bulun osmanağa mah. serasker cad. rızapaşa çıkmazı no:1-5/3 **kad[illegible] / köstebek:** hasfırın cad. sinanpaşa işmerkezi 67/5 (mekdonaltın bitişiği) **beşiktaş-istanbul** (faruk başoğlu) **[illegible]** ihlamurdere cad. 71 A **[illegible]** (mesut yılmaz o dı[illegible]) **mor freak shop:** ergenekon cad.No:49 **pangaltı-istanbul** (freak brothers bulent kapucı) / **kripton cafe rock market:** (kripton gezegeni ile karıştırmayın) ebuziya cad. dirl han 64/1 **bakırköy-istanbul** (muharrem üstündağ) / **berlin kitap ve müzikevi:** 871. Sk.No: 19 kızlarağası han. **kemeraltı-izmir** (mağaza leman tişört sorumlusu gusten emekçi) / **star 2000:** postane cad. sanat sokak no:2 **van** deseniz herkes gösterir / **aykut fenerci:** iç mimarlık öğrencisidir.. yalnız iç mimarlığın dış kısmında bulabilirsiniz.. ya da bulamazsanız ya yelkene ya da dağa çıkmıştır gelir.. hacettepe universitesi beytepe kampüsu stand alanı **ankara... / fima final marketing: atatürk cad. agah han no: 61 bursa / patika cafe - kitap: sanat sokağı kıbrıs şehitleri cad. no:109 alsancak izmir / ceviz: lamartin cad. 35/1 taksim - istanbul / emre fırat: mütercim asım cad. bayrak iş merkezi kat:3 no:31 gaziantep (536)715 5626 / emek kültür merkezi: küçükpark zafer cad. kadrioğlu apt. no:25/1 bornova - izmir** bu arada karizmatik adresler almış da yürümüş.. bulun, alın, giyin, coşun, koşun naparsanız yapın **fiyat:12 ytl (kdv dahil) türkiye'nin en ucuz tişört fiyatı...** satış noktalarımız hızla artıyor ve adresler bize ulaştıkça buraya ilave ediyoruz.. buraya gelecek mi diye merak edenler adreslerimizin takipçisi olsunlar. **toptan ve perakende satış irtibat çin tekstiline kafa tutan ve istilayı leman duvarı ile durduracak olan yurdumun kahraman tekstilcisi** [illegible] 0538 4189177 **komikgiyim@gmail.com**

Tişörtleri detaylı görmek için leman.com.tr'ye bakabilirsiniz.

KAÇAK DENEME

Elif Türker

Yeni Dünya Mitolojisi: Varoluşçuluk

Anaximandros'un iddiasına göre insan başlangıçta başka bir canlı varlığa, yani balığa benziyordu. Bu savına neden olarak diğer canlı varlıkların doğar doğmaz geçimlerini kendilerinin sağlamalarını, buna karşılık sadece insanın uzun süre ana bakımına muhtaç olmasını gösteriyor. Bu yüzden insan başlangıçta da şimdiki gibi olsaydı asla hayatta kalamazdı.(1) Bir varlık arayışının ifadesi olan bu sözler kendini her dönemde göstermiştir. Bu varlık arayışı zamanla yerini, **varoluşçuluk**'a bırakmıştır. 1596-1650 yıllarında yaşamış olan **René Descartes**, "cogito ergo sum" (düşünüyorum öyleyse varım.) Bu öğreti de varoluş felsefesinin temel direği olarak kabul edildi.

19. yüzyıl sonlarında felsefenin öznelci düzeye yerleşmesiyle varlık sorunsalı daha da dikkat çeken ve üzerinde pek çok filozofun kafa yorduğu bir sisteme dönüştü. Varlığın bir "sorunsal" olarak düşünülmesinin iki sebebi vardı. Biri daha önce felsefenin bir bilgi dalı olan psikolojiyi Wundt'un bilim dalı haline getirmesi, diğeri; Avrupa'daki toplum düzeninin yeni patlamalar getirecek biçimde karışmış olmasıdır. Fransa ve Almanya arasındaki sömürge yarışları ve Almanya'nın gövde gösterilerinin yarattığı bunalım giderek büyüyen bir hortum gibi bütün Avrupa'yı sardı. Avrupa toplumunun düştüğü dağınıklık ve kargaşanın yarattığı hastalıklı duygu ve düşüncelerle biçimlenen dünya görüşü, 19. yüzyıl felsefesinin en önemli kişisinde, Friedrich Nietzsche'de en güzel anlatımını buldu.(2)

Nietzsche, bir nihilist midir, varoluşçu mudur yoksa sadece bir anarşist mi? Birbirinden tamamen ayrı gibi duran ancak bumerang gibi devinen bu düşünceler üzerinden anlaşılmaya çalışılır Nietzsche. Ona göre Tanrı insanın içinde ölmüştür, insan kendi eliyle öldürmüştür onu; Tanrının ölümüyle açılan boşluğa yuvarlanmakta; en büyük tehlikeyle, yok olmakla karşı karşıya; fakat bu en büyük tehlike onun en büyük olanağıdır, insan ne yapıp yapıp bu boşluğu kendi varlığıyla kendini alt ederek doldurmalıdır, ancak böyle değer kazanacaktır Tanrıyı öldürmesi... İnsanın erek olarak hiçbir büyüklüğü yoktur çünkü; o ancak, köprü olarak değerlidir: üstinsana götüren köprü. Üstinsan, yalnız insanın değil, bütün yeryuvarlağının anlamıdır; yeryüzünde varolan her şey, üstinsanın yaratılmasına katıldığı ölçüde haklı çıkarabilir varlığını. Üstinsandan yoksun insan, kargaşadan, yıldız doğurmamış bir karanlıktan başka bir şey değildir. Zaman gelmiştir: insan bir an önce kargaşasını, kendine anlam veren bir düzene çevirmezse, yıldız doğurtmazsa karanlığına, yok olacaktır. (3) Bu satırlardan da anlaşılacağı üzre, Nietzsche'nin insandan beklediği kendini alt etmesidir. Böyle Buyurdu Zerdüşt'ün Kendini Alt Etme bölümünde, varlığı iktidar istenci şeklinde yorumlar.

Savaşların ve yaşanan tüm buhranların "ben"de yarattığı problemi en iyi ifade eden filozof ise **Sartre**'dır. Bu yüzden Sartre, varoluşçuluğun babası sayılır. Ona göre varoluş, yalnızca insan için geçerlidir, bu özden önce gelir. Bunu Sartre, Varoluşçuluk Bir Hümanizmadır adlı eserinde şöyle ifade ediyor: İlkin insan vardır; yani insan önce dünyaya gelir, varolur, ondan sonra tanımlanıp belirlenir, özünü ortaya çıkarır. İnsan kendini nasıl yaparsa öyle olacaktır. Kavrayacak, tasarlayacak bir Tanrı olmayınca, insan doğası diye bir şey olmaz bu durumda. İnsan yalnızca kendini anladığı gibi değil, olmak istediği gibidir de. Varoluşçuluğun baş ilkesi budur işte. (4) İnsanlık bunaltıdır, çünkü insan kendini oluştururken başkalarını da oluşturur. Bu yüzden kendisi dışındakilere karşı da sorumludur. Bu da bunaltıya sebep olur. Yani bunaltı eylemsizliğin getirdiği bungunluk değil, tersine devinim yorgunluğudur.

Yaklaşık bir gerçeğin varolması için ortada mutlak bir gerçeğin bulunması gerekir. Bu mutlak gerçek ise basit, varılması kolay, herkesçe kavranabilir bir gerçektir: insanın bir aracıya başvurmaksızın kendini anlaması, özünü bilmesi gerçeği...(4)

Diğer varoluşçu filozoflara geldiğimizde de yine bunaltı merkezli çeşitli yorumlarla karşılaşıyoruz. Sören Kierkegaard, Heidegger, Jaspers ve Marleau-Ponty bu konuda düşünceleri olan filozoflardandır.

Tüm bu varoluşçu filozofların dışında daha çok edebiyat alanında varoluşu sorgulayan bir isim de **Albert Camus**' dür. O varoluşçu ya da varlıkçı tutumu felsefi intihar olarak nitelendirir. Varlıkla karşılaşma bir metafizik deneyim olarak, Sartre'da bir bulantıya karşılık gelirken, Heidegger'de hiçlik duygusunu ve bunun bir sonucu olarak da insan varlığının özsel doğasını oluşturan kaygıyı açığa çıkarır. Camus'de ise, bir tür varlık deneyimi olarak saçma ile karşılaşma, insan ile gerçek dünya arasında bir kopmanın gerçekleşmesine yol açar; bu ise uyumsuzluk duygusunun yaşanmasına neden olur.(5)

"Değişik gerçeklere değişik anlatı biçimleri denk düşer." ***Michel Butor***

Bu cümle başlığın altında mitolojiden söz etmek istiyorum. Bu kavramın tanımını yapmak oldukça güçtür ve zaten kimse de net bir tanım yapamamıştır. Aslında tüm bu karışıklığın ve belirsizliğin nedeni mitlerin insanoğlunun karanlıkta kalmış tarihine gizemli ve alegorik bir ışık tutmasından kaynaklanmaktadır. Mitler, adeta araştırıcıların elinde körlerin tuttuğu file benzemektedir. Herkes onun ne olduğundan ziyade, kendisinin ne aradığıyla ilgilenmiştir. "Dilbilimciler onda bir sözcükler ve adlar dünyası; felsefeci ilkel bir felsefe; ruh hekimi ise çok karmaşık ve nevrotik bir olay buldu." (6)

Mitlerin asıl ilginç ve çekici yanı ise, içindeki gizli bilginin zaman ve mekân engelini aşarak günümüze kadar gelmesidir.

Toplumsal değişmeler, teknolojik yenilikler, bilim çağına giriş, vs gibi etmenlerle ilk halini koruyamayan mitoloji çeşitli dallara, alanlara ayrılıp yeni isimler almıştır, ancak özü incelendiğinde tek bir ortak paydada birleşmek durumundadır, yeni dünya mitosu. Burada vurgulamaya çalıştığımızsa kozmolojinin yerini varoluş felsefesine bıraktığıdır.

Mitik çağlarda insanoğlunun kafasını karıştıran en önemli şeyler doğa olaylarıydı. Salt insanın değil, evrenin ve evrendeki tüm varlıkların nasıl, neden, ne zaman, nerede, niçin ve kim tarafından yaratıldığını bilmek ihtiyacı insanları bu söylencelere götürmüştür.

Yeni dünyada ise sorunun şekli değişir. Yeni dünya insanını şaşırtan doğa değil, yine insandır. İnsan yaşamını kolaylaştırması için icat edilen aletler, araçlar insanı ölüme götüren başlıca sebepler arasındadır. Bu çelişkidir. Ayrıca dünya ciddi boyutta iki savaş atlatmıştır. Sebebi ise elbette ki ekonomiktir. İnsan değerinin üstünde tutulan bu dava, kişiyi kendine çevirmiştir. Çünkü artık kendinden başka kimseye güveni kalmamıştır. Bu yüzden de varoluşunu sorgulama ihtiyacına düşmüştür.

Mitik çağdaki kaosun sebebi doğadır; yeni dünyadaki kaosun sebebi ise doğayı alt etmeye çalışan insandır. Yani kaos süreklidir. İnsanı bazen hayal âlemine, bazen de bulantıya götürür. Hayal âleminden, Hesiodos'un "Theogonia"sından bir örnek verebiliriz: Muselerden, yani şiir esinleyen tanrısal kadınlardan tanrıların, toprağın, ırmakların, kabarıp gürleyen denizin, yıldızların ve gök kubbesinin nasıl yaratıldığını söylemelerini ister. Bunlardan hangisinin önce meydana geldiğini bilmek ister ve Khaos'un önce meydana geldiğini ve ardından toprak ve tanrıların en güzeli Eros'un meydana geldiğini söyler.(7)

Bulantıya da elbette, Sartre'ın Bulantı'sında, varolmaktan korktuğu için ve düşüncesinin aslında kendisi olduğu için varolduğunu söyleyen ve bu durumdan fazlaca bunalan bireyi örnek verebiliriz.(8)

Verdiğimiz örneklerde bir sorgulayış ve yanıt var. Her ikisinde de hayatın merkezinde olan problem ele alınmıştır. İlk parçadaki problem daha önce de belirttiğimiz gibi, doğadır. İkinci parçanın problemi ise insanların birbirini öldürmek, yok etmek için uğraştığı bir ortamda "peki ben neyim, var mıyım?" sorularını soran birey vardır.

Camus'nün Sisifos Söyleni adlı eserinde vurgulamak istediğimz konu oldukça belirgindir. Camus, tanrıların Sisifos'u bir kayayı durmamacasına bir dağın tepesine kadar yuvarlayıp çıkarmaya mahkum etmelerini, Sisifos kayayı tepeye kadar getirince kayanın kendi ağırlığıyla yeniden aşağıya düşmesini yararsız ve umutsuz bir çaba olarak ifade eder. Yararsız ve umutsuz bir çabadan daha korkunç bir ceza olmadığını belirtir. Ona göre Sisifos uyumsuzu keşfetmiştir ve tanrıları yadsıyarak onlara baş kaldırmıştır. Camus, Sisifos'u bugünün işçilerine benzetir.Yani Camus'nün bugünün insanından beklediği şeyi antik çağlarda Sisifos yapmıştır. Değişen bir şey yoktur.

Son olarak Malinowski'nin sözleriyle düşüncemizi iyice temellendirip bitirmek istiyoruz. Ona göre mitler, belli bir zamanda uydurulmuş ve işlevleri bitmiş, statik şeyler değildir. Aksine son derece dinamik olduklarını söyler. Kendi ifadesiyle "mitler, daimi yeni bir doğuştur ve her tarihi devir kendi mitolojisini yaratır." (6)

O halde buraya kadar anlattıklarımızdan şu sonucu çıkarabiliriz; ilk çağlarda insanın kafasını meşgul eden soru evrenin oluşumuydu. Buna kozmoloji dendi. Kozmolojinin sorduğu sorulara ileriki yüzyıllarda bilim camiası cevap buldu. Daha sonra insan yaşadığı toplumsal, siyasal, ekonomik ve psikolojik dengesizlikler nedeniyle "ben var mıyım?" sorularını sormaya başladı. Buna da varoluş felsefesi adı verildi. Varoluşçu filozofların verdiği yanıtlar, kozmogonik mitlerin söylediklerinden pek de farklı değil özünde.

Sözlerimizi yine Camus'nün Sisifos Söyleni'nin son cümleleriyle bitirip yorumu size bırakıyoruz: "Sisifos'u dağın eteğinde bırakıyorum! Kişi yükünü eninde sonunda bulur. Ama Sisifos tanrıları yadsıyan ve kayaları kaldıran üstün sadıklığı öğretir. O da her şeyin iyi olduğu yargısına varır. Bundan böyle, efendisiz olan bu evren ona ne kısır görünür, ne de değersiz. Bu taşın ufacık parçalarının her biri, bu karanlık dağın her madensel parıltısı, tek başına bir dünya oluşturur. Tepelere doğru tek başına didinmek bile bir insan yüreğini doldurmaya yeter. Sisifos'u mutlu olarak tasarlamak gerekir."(9)

DİPNOTLAR

1- Capelle, Sokrates'ten Önce Felsefe I, s.75.
2- Afşar Timuçin, Varoluşçuluk, Milliyet Sanat Dergisi, 27 ekim 1976.
3- Nietzsche, Böyle Buyurdu Zerdüşt, s.10, 123.
4- Sartre, Varoluşçuluk, s.29, 50.
5- Şahin Özçınar, Albert Camus'nün başkaldırı felsefesinde "varoluşçuluk" ve "nihilizm", Felsefelogos 17-18, Edebiyat Felsefesi.
6- Dursun Ali Tökel, Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar, s.2, 4, 26, 27.
7- Walther Kranz, Antik Felsefe, s.12, 13.
8- Sartre, Bulantı, s.136.
9- Camus, Sisifos Söyleni, s. 131.

KARMAKARIŞIK OLDUM!

Biliyor musun aabi dedi!

Neyi, dedim. Şey, sana anlattım mı ben? Neyi oğlum, dedim. Şeyi aabi, ben eskiden otostopa çıkardım, dedi. Bilmiyordum, anlatmadın ki, eee dedim. Aabi ben Kıl hastasıyım biliyor musun? Yav Yılmaz, nerden bilicem be oğlum! dedim. Yılmaz, dediğim otuz beş yaşın üstünde, saçları önden hafif seyrekleşmiş, eski travestilerden bir arkadaş. Didem, lafa karıştı, yav oğlum, sen de hep bilmece gibi konuşursun, nerden bilecek abi senin hayatını, ben bile fazla bilemiyorum diyerek, Yılmaz'a taş koydu. Neyse, diyerek rakımdan bir yudum aldım ve. Eee Yılmaz, kıl hastasıyım dedin.. Ne kılı be oğlum? diye sordum. Hahaay, aabi vallahi, çok iyisin, dur dur anlatacağım diyerek birasını yudumladı. Bak aabi, bir kız arkadaşımla hep otostopa çıkıyorduk. Çift çalışıyorduk yaani, ben böyle palabıyıklı, göğsü çook kıllı heriflerden hoşlanırdım; Tırcı, kamyoncu şöferlerden.... aayyy, diyerek bir an titredi, sordum: N'oldu? Hasta mısın? Yook bee aabi aklıma geldi de eski günleri hatırladım. Vay be, hiç böyle titreyerek, hatırlama görmemiştim. Onu da Yılmaz'da görmüş oldum. O devam etti, sonracığıma tırları durdururduk, anlaşırdık. Soonra şöfer yerindeki, yatakta iş tutardık sırayla, ben kız arkadaşımı seyrederken orgazım olurdum. Sonra üçlü taabi, dedi. Araya girdim; nasıl üçlü oğlum, üstte kim? Altta kim? diye sordum. Kız altta taabi, şöfer ortada, üstte kim olacak ki? Taabi ki been! dedi. Ulan, hiç kafam almadı. Bi daha sordum, been been aabi ben kıllılara dayanamam, tahrik oluyorum dedi. Oğlum şöfer ibne mi? diye direk sordum. Aaa aabi inaan ki bu kıllı adamların yüzde 80'i benden faraş, yemin ederim vallahi! Ben de önceleri olmaz diyoodum. Amaa beş sene otostopçulukta neler gördüm neleer dedi. Haydaa! İşte bir şey daha öğrendim ve bunu mu anlatacaktın bana dedim. Aabi ben bunu anlattım da sana, esas bu işlere başlamadan, gençliğimi anlatacaktım! Sen beni anlarsın dedi. Bu ara Çiğdem tekrar araya girerek, abi, Yılmaz çok doğru söylüyor valla, inan, ben kadınım, benim de başıma çok geldi. Adama baktın mı erkek gibi, fakat yatağa gittik mi bana parmak at diyor, tabi hemen kalkıyorum, siktir diyorum, parayı da peşin almışım ya, ama bazen de çok attım... Ulan kafam karmakarışık oldu, farkında olmadan bir ufak rakıyı götürmüşüm. Bu ara masaya, Seren geldi, o da eski travestilerden, Yılmaz'la kucaklaştılar, Yılmaz bana dönerek, biliyo musun aabi, biz Seren'le eskiden birlikte çok çalıştık! dedi. Seren, aabi beni tanır, diyerek eski tanışıklığımızı hatırlatarak bir bira söyledi. Seren'e sevgilisi sahte kaptanı sordum. İşte, aabi dedi. Ooo kaptan işe mi girdi? Ne işi diye sordum, cevap net, sinyal aabi dedi ve devam ederek, bir yerde çalıyordu, 350 milyona

şimdi günde 50 milyona para demiyo... Ben de onu bekliyorum, gelmezse yandım, otele gidemem, dedi. Uzatmadım. Didem, bir bira daha içebilir miyim diye sordu. Kafamla okey vererek Yılmaz'a döndüm; eee Yılmaz, mahsuru yoksa şu ilk gençliğini anlatacaktın? Yılmaz, eski kaşarlığıyla, ooof ooof! Ne mahsuru olacak, bunlar zaten biliyo! Vallahi dilim damağım kurudu diyerek birasını yudumladı. Ve aabi, ben liseden ayrıldıktan sonra, bir sol dergide iş buldum. Ben de solcuyum ya, geriden!.. Aay kusura bakma aabi, benim ki Madi'den solculuk! Sonra çalışırken etrafımdaki genç arkadaşlar, hepsi karabıyıklı, yakışıklı!..

Yılmaz bunları anlatırken geçmişi yaşıyor gibiydi... Gözleri süzülüyor, sesi daha çok kadınsılaşıyordu, kafasını bir sağa bir sola döndüre döndüre havalara bakarak, kendini gökyüzünde hissediyor gibiydi... Vallahi, heepsi çok yakışıklı, hani gelip geçerken bana dokundular mı, içim eriyodu... Ölüyodum amaa, amaa, kimseye içini açamazsın ki! Taam üüç aay orada çalıştım... çalıştım amaa, dayanamadım. Artık, vallahi her gün ölüyodum, inaan anlatamaam, çektiğim acıyıı, bu ızdıraaba dayanılmaazdı. Soonra, konuştuum, ister istemeez ayrıldım. Ayrılmazsaam, vallahi öleecektim, amaan amaan! Allaah kimseyee böyle acı vermeesin, diyerek dualarla birasını iki dikişte bitirdi. Masadaki Didem'le, Seren de duaya katıldılar. Bilhassa Seren, Allah düşürmesin diyerek Yılmaz'ın acısını perçinledi, Didem, çok çekmişsin be kardeşim diyerek acıyı paylaşırken, kendi örneklerinden verdi. Didem de, çok hoşuna giden yakışıklı erkeklerin kendisine yüz vermediğini söyledi, verseler para önemli değilmiş. Neyse, bu muhabbet sürüp giderken, ben rakıyı biraz kaçırmışım, kafam da karmakarışık oldu. Sanki masada eksik varmış gibi sahte kaptan da düşmesin mi? Geldi önce bana sarıldı sonra gitti, Seren'le Yılmaz'ın ortasına oturdu. Çaktırmadan baktım! Seren, kıskandı kaptanı, hafif bir rahatsız olmuş da yerini değiştirme dümeniyle kaptanla Yılmaz'ın arasına geçerek kaptanı garantiye aldı. Bu ara kaptan içkileri yeniliyelim be hocam diyerek, içki ısmarlamaya kalktı, ama ben karmakarışık olmuştum. Yok be kaptan! diyerek elimi bardağımın üzerine koyarak stop dedim ve izin istedim tam o sırada, birahanede bir şamata koptu. Garsonlar bir müşteriyi dövmeye başladılar, ama nasıl, Allah yarattı demeden dövüyorlardı, adam sarhoş, elini kaldıracak hali yok, araya girmek istedim, patron koluma girerek aman ha aman, bıktık bu ibneden, diyerek beni geri çekti. Sonra kaptan kolumdan tuttu, Didem tuttu, derken biraz ayıldım, ayıldım ama bu seferde sinirlerim gerildi. Hesabı ödeyerek çıktım! Tak, bir taksiye atladım, doğru eve giderken taksici de bir cins çıktı, triplerde, stres yapıyor... Bu işin de amına koyim durumlarında, direksiyona, torpidoya vurma ayaklarında... Zaten sinirliyim, ne o kardeş bir şey mi oldu dedim. Kes be kardeşim, sen oturmana bak diyerek azarlamaya kalktı. İşte bu sözler gergin sinirlerimi kopardı, senin, ağzını burnunu sikerim, çek ulan sağ tarafa diye bağırdım. Eli ayağına dolandı. Çekti sağa, bir tokat attım, puştun havası söndü, indim arabadan, arabaya bir tekme, siktir lan git diye bağırdım. Çekti gitti. Hava da soğuk, sıcaktan çıkmışım, vücudumu bir titreme tuttu. Sinirle soğuk karışınca, bütün bedenim cereyana tutulmuş gibi titremeye başladı. Midem ağzıma geldi. Duvar kenarına giderek bir parmak attım, bütün yemekler, içkiler döküldü, yürüyordum, kusa kusa, titreye titreye evime girdim, olduğum gibi yatağa yattım. Bu gece bana on gün hastalığa patladı...

Kır Çiçekleri

Bizzat içerisinde yer aldığım eş dost muhabbetinde anladım ki; yaşlar kaç olursa olsun ana sınıfı ve ilkokul çağında bizlere ne öğretiliyorsa öyle bir yerleşiyormuş bünyelere, sormayın gitsin. Ağaç harbiden yaşken eğilip bükülüp, öyle kalıyormuş. Durup dururken bu durum da nereden çıktı demeyesin sevgili okur. Bahsetmeye çalıştığım, sohbet ortamında gitarıyla güzel şarkılar çalıp söyleyen bir akadaşımız da vardı (ki böyle bir arkadaş her gruba lazımdır) tam da günümüzün moda parçalarından, hadi bilemedin gitar eşliğinde en çok ne söylenirse (Fikret Kızılok mu olur, Odalar Kireç Tutmaz mı orası grubun ve sanatçı arkadaşın zevkiyle alakalıdır çoğu zaman) o tür parçalar beklerken birden bire "ana sınıfında şöyle bir şarkı vardı, hatırlar mısınız" diye girilen şahane geyik, olayın seyrini anında değiştiriverdi. Evinde toplandığımız güzel insanın ise "aaa ben de böyle bir kitap var, hemi de parçalar notalı motalı..." demesiyle muhabbet hepten şenlendi. Artık gelsin 'bak postacılar, selam versin camdan bakan arap kızları' kıvamında devam eden neşeli gecede bizlere yardım ve yataklık eden (o gece arkadaşımızın evinde yattık da o açıdan) kitabımıza değinmeyi bir borç biliyorum güzel okur. Ezgi Yayıncılık tarafından 1978 yılında ilk ve orta dereceli okullar ile öğretmen yetiştiren kurumlardaki müzik öğretiminde yararlanılmak üzere kaynak kitap olarak hazırlanan kitabımızın adı; Kır Çiçekleri. Çocuk şarkıları denilince öyle eften püften, gayri ciddi bir çalışma gelmesin aklınıza. Yaşamını halk müziğinin derlenmesine ve notaya alınmasına adayan Muzaffer Sarısözen (ki ne zaman TRT 2 ya da 3'ü açsanız her türküden önce derleyen bölümünde bu ismi duyarsınız) anısına yine kendisi de TRT kökenli bir müzik adamı olan Muammer Sun'un gerçekleştirdiği bu kaynak kitap her evin kütüphanesinde olması gereken bir baş yapıt. Çocuk oyunları ve tekerlemelerinden seçilmiş çocuk şarkıları adlı birinci bölümdeki, herkesin bir tebessümle hatırlayacağı bir iki parçayı aynen sıralamak isterim ki bu yürekler maziye gitsin, hüsznlensin... 'Uç uç böceğim/yarın düğün olacak/annen sana telli pabuç alacak...' 'Yağ satarım bal satarım/ustam öldü ben satarım...' 'Ambara vurdum bir tekme/ambarın kapısı açıldı/inciden boncuk saçıldı...' 'Aç kapıyı bezirgân başı/kapı hakkı ne verirsin...' Benim yazdıklarım en bilindik parçalar, bunların bile 'ulen devamı nasıldı, Allahım nasıldı diye içleri kemir kemir kemrilen (kemir kemir kemrilenin yazılıp söylenmesi de ne garipmiş) okurlarımız olacaktır. Diyorum ki; zamanında KDV hariç ederi 500TL. olan bu çalışmamızı gidin bir arkadaşınızın evinde bulun. Araştırın, sorun yani, her şeyi Tozlu Raflardan beklemeyin. Kır Çiçekleri ismi de akıllara Zülfü Livaneli'nin Kan Çiçekleri adlı parçasını getirmiyorsa terbiyesizim.

DİŞLERİNİZ

Üzülerek diyorum ki, birçoğumuz "oooyyyy, anam anam, dişim!" demeden diş hekimini aklına bile getirmez. Peki ya ben öyle miyim? Kesinlikle, hayır. İnsanın yakın arkadaşlarından bir tanesi diş hekimi olduğu vakit böyle bir sorunla karşılaşılmıyor. Ama derseniz ki, sürekli diş tedavisine mi gidiyorsun? Yok be, nerdeee! derim. Arkadaşım zorla kolumdan tutup "gel bi kontrol yapalım" diyerek dişçi koltuğuna oturtmasa beni, aklıma bile gelmez. Bu yüzdendir ki, yazının başından beri inceden inceye reklâmını yapmaya çalıştığım ve kitabı da kitaplığından edindiğim diş hekimi arkadaşım Mert Süder'e, Dişleriniz adlı bu eserin tanıtımını ithaf ediyorum. Yazarının, bazen de çevirenin ithafta bulunduğunu gördüm de, tanıtım yapanı ilk defa görüyorum diyenlere sesleniyorum. Çene biçim bozukluğunun nedenlerini bilir misiniz? Peki ya peridontal hastalıklardan haberiniz var mı? Dr. E. S. Priester'ın kaleme aldığı kitabımızı Sinan Emek dilimize kazandırmakla kalmamış, yapıtımızı değerli hocası Prof. Dr. Suat İsmail Gürkan' ithaf etmiş. Bizlere de, zamanında 660 TL'ye satılan, İnkılâp Kitabevi'nin 1986 yılında yayımladığı bu öğretici eseri yalnızca 20 Ykrş. vererek satın almak ve her gece yatmadan önce en az iki sayfa okuyarak bilgilenmek kalıyor. Dişleri fırçalayın filan, demiyorum bile çünkü bu kitapta daha fazlası mevcut, hem de tüm bilgiler herkesin anlayabileceği bir dille yazılmış. Kitapla çözülemeyecek sorunlar durumunda benim diş hekimi arkadaş sizleri bekler. Tanıtımın kralını yaptım, başka diş hekimleri, doktorlar, diğer meslek erbapları filan ayaklansa ya, bizi de tanıt bizi de tanıt diyerekten, olur mu olur...

KAÇAK YAZAR

Serdar Paktin

SEMA MENKIBESİ

Buzdolabı.... "Saat ilerliyor." Tik tak.... tik tak tik tak tikkat... "Vakit geçiyor." Birazdan bitirmesi lazım. "Birazdan yine akşam olacak. Birazdan yine gece gelecek. Herkes yatacak. Herkes uyuyacak. Herkes rüya görecek, rüya." Herkes bu gece rüya görecek, güya. "Siz hepiniz gideceksiniz. Herkes yerini bulacak.... Herkesin yatacak bir yeri var mı? Herkesin bir rüyası var mı? ..... Dışarda güneş var, güneş. Perdeleri açın, bakın!"

Dışarıda güneş var, güneş. Perdeleri açın, bakın!

Aydınlık... Zaman kuşluk. Günlerden Salı, olmayabilir. Pencereyi açtı, sigara kokusunu öteleyen bir bahar esintisi sızdı sinek korunağının minik delikleri arasından. Bu hava akımı doğa kanunları gereği duyulması imkânsız derecede de olsa, belirli bir ses çıkarıyordu. Çıkan ses Mazhar'ın kulaklarında yankılandı. Güneş. Geriye dönerken ayaklarındaki, iki koca kar topunu andıran pamuklu terlikleri, sokaktan o an geçen herhangi birini gülmekten yere yıkabilecek kadar tehlikeliydi. Önemli olan işlevi! Tik tak... tik tak tik tak tikkat.... "Herkes rüya görecek, rüya." Aynanın üzerindeki pervaneye dikti gözlerini, kulaklarının duyduklarını gözlerine göstermek istiyordu. Bir tek ses kırıntısı... Bir tek ses kırıntısı dışında her şeyi, her bir şeyi görmeyi başardı; kanatlarının ucundaki kıvılcımları bile. Döndü. Televizyon.... Kapalı olduğunda bile başını tırmalayan kedi gibi sesleniyor. Kara ekran, priz, makas: En sessiz üçlü. Elini yumruk yaptı, sağa baktı. yumruğuyla hafifçe duvara vururken gözler başka görüntüler peşindeydi. Elektrikli aydınlatma, kemirgenlerin en vahşisiydi. Mazhar. Mum her taraf ve bir kaç gaz lambası. "Birazdan yine akşam olacak. Birazdan yine gece gelecek." Aydınlıkta, güneşte her şeyi daha net görüyordu. Gece gözleri köreliyordu. Gece kulakları körelmiyordu, kulak için böyle bir terim bile yoktu. "Dışarıda güneş var, güneş." Erguvan Hanım, son 24 yıldır her gün yaptığı gibi gazetesini almak için merdivenlerden aşağı iniyordu ve son bilmem kaç yıldır her gün yaptığı gibi Mazhar'ın kapısının önünden geçerken bastonunu yere vuruyordu. Bugün gecikti. Bütün gece çekirdek çitlerse, sabah gecikir tabi. "Saat ilerliyor... Vakit geçiyor." Pervane ölmeli. Sprey olmaz, vurmak olmaz. Bu pervane nasıl geldi? Sineklik var tüm pencerelerde. Diğer böceklerden buraya sığınmıştır belki... yaşasın o zaman. Müşfik Dede fısıldamıştı zamanında: "Üşümek şeytana öykünmektir." Ne? Gözlerim kamaştı. Bunların hepsi geçmişte kalmıştı. Döndü. Günlerden dördüncüsü, olmayabilir. Tik tak... tik tak tik tak tikkat.... "Siz hepiniz gideceksiniz. Herkes yerini bulacak... Birazdan gece gelecek, gece." Yüzü bembeyaz oldu, çömeldi. Güçlükle pencereyi kapattı, yatağa doğru yürüdü. Susturucu terlikleri, yaysız yatağı vardı. Güneş. Mazhar'ın gözleri karardı. "Herkes rüya görecek, rüya."

Gri... Bulutlar her yanında. Kaba kuşluk. Günlerden Perşembe, olmayabilir. Erdek'te mezarlığın çitinden atlayan kişi Meczup'tu. Gördüklerini babasına anlatsa, kesin kulaklarına inanamazdı. O da bu mezarlıkta yatıyor sahi. Çantasında sıcaktan ve sallanmaktan kekremsi tadına can katılmış bir şişe kırmızı şarap vardı. Ucuz gayet ucuz. Nefesini toparlarken tabakasındaki, önceden özenle sarıp sarmaladığı sigaralarından bir tane yaktı. Gördüklerini babasına anlatabilseydi, kesin kulaklarına inanamazdı. Güneş! Küresel ısınma bu olsa gerek. Aylardan Ağustos, olmayabilir. "Dışarıda güneş var, güneş.... Herkes yatacak." Babasının mezarı önüne geldi, şarabı çıkardı. Hay aksi! Nasıl da tirbuşonu unutmamak için gözünün önüne koymuştu halbuki. 'Şişe açacağıyla açamazsınız mum ışığını. Oysa açacak, mumun yanında duruyor...' Kırdı şişenin boynunu. Boca etti toprağa. Defterikebir, babası kabir. Taksitleri ödene, taksiratı affola. Ya molla, sigara bitti. Biraz önce gördüklerini babasına anlatabilseydi, kesin kulaklarına inanamazdı. Meczup biraz mahçup, biraz zihni bulanık olarak çitten atladı. Güneş! Başı döndü. Göğe uzanan çit, gözlerinin her yanından fışkıran otlar. Otlar! Ne? Gözlerim kamaştı. Bunların hepsi geçmişte kalmıştı. "Herkesin yatacak bir yeri var mı? Herkesin bir rüyası var mı?" Ne? Kulaklarım çınladı. Döndü. Sözcükler kaçıştı. Sert bir cisim kafasında tonladı. Olanları duysa babası kulaklarlarına inanamazdı. Baston. Güneş! Tik tak... tik tak tik tak tikkat.... "Perdeleri açın, bakın!"

Mavi... Koca kuşluk. Cumartesi, belki daha da ertesi, olmayabilir. Su yüzeyine hızla çıkan insan, köprüde oltalarını hazırlamaya yeni başlamış balıkçıların ve boyacı kutusunu temzilemekte olan Müteyakkız'ın günün belli bir zamanında iki sokak ötedeki mahallede avazı çıktığı kadar 'boyacııı' diye bağırması için bıyıklı bir kadından beş lira almıştı- dimağlarını oynattı. Döndü. Müteyakkız, balıkçıların denizden çıkardığı adama yaklaştı: 'Nereden geliyorsun?' Adam zor nefes alıyordu. Küçük kızın gözlerine baktı... "Ateş, en iyi dostum. Yanmak için aynaya kondum. Duydu. Döndü." Ne? Gözlerim kamaştı. Bunların hepsi geçmişte kalmıştı. Müteyakkız adamın dediklerine bakakaldı. Derviş, balıkçılara döndü. 'Rastgele canlar, ateş benim arkadaşım. Adım Derviş. Müsaade buyrun, yoluma gideyim.' Döndü. "Dışarıda güneş var, güneş. Herkes rüya görecek, rüya." Ne? Gözlerim kamaştı. Bunların hepsi geçmişte kalmıştı. "Birazdan yine akşam olacak. Herkes yerini bulacak." Tik tak.... tik tak tik tak tikkat..... Güneş.

Mazhar yatağında doğruldu. Zaman tam zamanı. Garip, garip.... O sokaktan boyacı geçmezdi, ilk defa geçiyor. Küçük bir kız çocuğu sesi. Yüksek, ama rahatsız edici değil. Bakıyor. Müteyakkız aldığı paranın gereği, sokağı bir baştan bir başa üç kere kat edesiye kadar 'boyacıı' diye bağırmak zorundaydı, keza bıyıklı kadın yeterince müşkülpesentti. Mazhar pencereyi yine açtı. "Herkesin yatacak bir yeri var mı? Herkesin bir rüyası var mı?" Ne? Gözlerim kamaştı. Geçmiş, geçmişte kalmıştı. Güneş. "Perdeleri açın, bakın."

'BOYACIIIIII.....'

Döndü. Karşısında bir pervane balığı. Aklını yitirdiğini düşündü. Gözleri karardı. Güneş..... Lacivert... Alaca kuşluk. Günlerden Cuma, olmayabilir. Kapı açıldı. 'Hoş geldin, sokakta bağıran boyacı kızı duydun mu? Nedense sesi bana Bidar'ı anımsattı. Kulaklarım beni çok sık şaşırtmaz bilirsin.' "Birazdan yine gece gelecek. Siz hepiniz gideceksiniz. Herkes yerini bulacak." Ne? Gözlerim kamaştı. 'Bidar'ı tanıyorsunuz değil mi? Beni dinlemiyor musunuz?' Döndü. 'Lütfen yatağınıza uzanın Mazhar Bey. Akşam olmak üzere, iğnenizi yapayım.' Meczup, iki sokak ilerdeki parkta, park görevlisinin gözü gibi baktığı güllerin üzerinde belirdi. Yerçekimi. Meczup, gülün dikenine tamâhkar. Gördüklerini an-

latsa kimse kulaklarına inanamazdı. Yolun karşısındaki bakkala girdi. Bir paket sigara ve bir şişe kırmızı şarap aldı. Ucuz, gayet ucuz. Bandırma vapuru kalkmak üzereydi.

Yeşil ışığın yanmasını bekleyen Bidar, ellerindeki pazar poşetlerinin onu yere çekişine karşı koymaya çalışıyordu. Günlerden Pazar, olmayabilir. Yeşil. Öğle üzeri. İnsan güruhu, birbirlerine saldıran gladyatörler gibi atıldılar yaya geçidine. Ellerindekilerin ağırlığıyla manevra kabiliyetini kullanamayan Bidar, omuzlardan omuzlara çarpa çarpa karşıya vardığında hâlâ yaslanacak, ağlayabilecek bir omzu yoktu. "Siz hepiniz gideceksiniz. Herkes yerini bulacak... Saat ilerliyor." Deniz kenarındaki kaldırımdan evine doğru yürüyordu. Yürüyordu, ellerinde poşetler. Ağır. Güneş. Koltuk altından sağ koluna doğru bir damla ter aktı. Bidar gıdıklandı. Yanından geçen kadına elinde olmadan gülümsedi. Yaşlı kadın, sansar gibi sırıttı. Bastonunu yere vurdu, torbasını sağ elinden sol eline aldı, bastonunu sağ eline geçirdi. "Herkes rüya görecek, rüya." Bidar'ın aşil tendonuna yanlışlıkla aldığını düşündüğü darbenin geleceği bastonun sağ ele doğru seğirtişinden belliydi. Düştü. Poşetler her yana dağıldı. Yaşlı kadın bıyık altından gülerken, köşedeki kuruyemişçiye girdi. Döndü. Aldı parasını, çıkarken Bidar dizlerinin üzerinde sebzeleri, meyveleri toplamaya çalışıyordu. Erguvan Hanım diğer yöne döndü. Balıkçılar, kalabalığın gürültüsünden kaçışan balıkların yokluğunda evden getirdikleri öğle yemeklerini yiyorlardı. Herkes biribirininkinden biraz. Güneş. "Herkes yatacak. Herkes uyuyacak." MünkirCan hızlı ve seri arabasıyla âlemlere bir an önce yetişebilmek için sahil yolunda son sürat seğirtiriyordu. Bidar'ın poşetleri yola kadar yayılmıştı. 'Sebzeler, muz kabuğu ve cam kırıkları...' Döndü. "Herkesin bir rüyası var mı? Herkesin yatacak bir yeri var mı?"

'Boyacııı..' Üçüncü tur bitti. Kız yorulmuştu. Döndü. Daha kalabalık bir yere gitmek için ayaklarındaki kara suyu boya teknesine boşalttı. Baktı, cebinde 5 lira, daha çok çalışmak lazım bugün, belki gece de gül satardı. Kırmızı güller. Dalöğle. Günlerden Pazartesi, belki biraz öncesi. "Birazdan yine gece gelecek. Herkes yatacak." Baston kapının önünde tıkladı. Mazhar, Erguvan Hanım'ın gelişini zaten sokağın başından beri duyuyordu. Bütün gece çekirdek çitleyişini de, aman yarabbi! Müteyakkız pazar yerine yönelmek için kestirmeden köşeyi döndü. Karşısında kendisini aynı evde 23 çocukla beraber kalmaya zorlayan, her akşam kazandığı paraya kuruşuna kadar hükmeden Peyker ablası duruyordu. Güneş. "Perdeleri açın, bakın." 'Çabuk bana para ver!' Müteyakkız günün bu saatinde Peyker ablasını karşısında görünce bir aksilik olduğunu anlamıştı. Telaşlandı. Koştu. Döndü. Tik tak... tik tak tik tak tikkat... "Vakit geçiyor."

Kapı açıldı. İçeri Metruke hemşire girdi. Mor. Dalgündüz. Günlerden Çarşamba, olmayabilir. Hezeyanlarını dindirmek, geceleri sanrılara bağırmasını, onlarla konuşmasını engellemek için her akşam gelip iğnesini yapardı, Mekruhe hemşire. Döndü. Mazhar uyuyordu. Metruke hemşire, Mazhar'a yaklaştı, saçlarını okşadı. Karşıdaki ayna gözüne çarptı. "Dışarıda güneş var, güneş. Perdeleri açın, bakın." Uyuyan adamın yanına uzandı, sıcacıktı. Sonunda o da biraz uyuyabilecekti. Sıcacıktı. Güneş. Döndü. "Herkes uyuyacak. Herkes rüya görecek, rüya."

Gece gündüze, gündüz geceye döndü. Mazhar uyandı. Kalktı. Yukarıda Erguvan Hanım çekirdeklerini çitlemekte. Dışarı çıkmalıydı. Sessizlik onu beklerdi, sabah kadar. Bidar'ın sesini duyduğuna yemin edebilirdi. Döndü. "Siz hepiniz gideceksiniz. Herkes yerini bulacak." Erguvan Hanım pencereden Mazhar'ın gidişini seyrediyordu. Mazhar'ın bunun farkında olduğunun farkında bile değildi. Sansar gibi sırıttı. Gündüz külahlı, gece silahlı. "Herkesin bir rüyası var mı? Perdeleri açın, bakın!" Mazhar geceye karıştı. Arkasından bakan bıyıklı kadın, önündeki çekirdek dolu tastan bir avuç çekirdek aldı. Çitledi. İçini ayrı bir kaba ayırdı, kabuğunu önünde serili gazete kağıdına fırlattı. Döndü. Bastonuna baktı. Gece. Bir ürperti, üşüme geldi aniden. Mazhar'ın kulakları sonunda duyamayacak kadar uzaklaşmıştı. Yürüyordu. Döndü.

"Saat ilerliyor." Tik tak.... tik tak tik tak tikkat... "Vakit geçiyor." Birazdan bitirmesi lazım. "Birazdan yine akşam olacak. Birazdan yine gece gelecek. Herkes yatacak. Herkes uyuyacak. Herkes rüya görecek, rüya." Herkes bu gece rüya görecek, güya. "Siz hepiniz gideceksiniz. Herkes yerini bulacak.... Herkesin yatacak bir yeri var mı? Herkesin bir rüyası var mı? ..... Dışarda güneş var, güneş. Perdeleri açın, bakın!"

Güneşe bakar yüzleriniz, gözlerinin içine bakamazsınız da... "Perdeleri açın, bakın!"

LÜGAT:

Bidar: Uyanık, uyumayan.
Dalgündüz: Güpegündüz.
Derviş: 1. Mecaz Alçak gönüllü ve her şeyi hoş gören kimse.
2. Yoksulluğu, çilekeşliği benimsemiş kimse.
3. Zooloji Kırlangıç balığının pek küçüğü.
Erguvan: Baklagillerden, eflatunla kırmızı arası renkte çiçek açan, güzel bir süs ağacı (Cercis siliquastrum)
Kaba kuşluk: Öğleden bir iki saat önceki zaman.
Koca kuşluk: Öğleye yakın zaman.
Kuşluk: Günün sabahla öğle arasındaki bölümü
Mazhar: 1. Bir şeyin ortaya çıktığı, göründüğü yer veya kimse.
2. Sıfat Bir iyiliğe erişmiş, erişen (kimse).
Meczup: 1. Tanrı aşkıyla aklını yitirmiş kimse.
2. Aklını yitirmiş, deli
Mekruh: 1. İğrenç, tiksindirici.
2. İslâm dininde, dince yasaklanmadığı halde yapılmaması istenen.
Menkıbe: 1. Din büyüklerinin veya tarihe geçmiş ünlü kimselerin yaşamları ve olağanüstü davranışlarıyla ilgili hikâye.
2. Olağanüstü olaylarla ilgili anlatı
Metruk: 1. Bırakılmış, terk edilmiş
2. Kullanılmayan.
Molla: Eskimiş Büyük bilgin.
Münkir: 1. İnkâr eden, kabul etmeyen.
2. Tanrı'nın varlığına inanmayan.
Müşkülpesent: 1. Güçbeğenir.
2. Bir işi yapmamak için türlü bahaneler uyduran.
Müteyakkız: Uyanık, tetikte, sak.
Pervane: 1. Geceleri ışık çevresinde dönen küçük kelebek
2. Döndüğünde bir mekanizmayı işleten bir eksene dikey olarak bağlanmış, iki veya ikiden çok kanattan yapılmış alet
Pervane balığı: Ay balığıgillerden, 3 m boyunda, görünüşü balık başına benzeyen, kuyruk yüzgeci hilal biçiminde olan, Akdeniz'de yaşayan bir balık türü, kamer balığı (Mola mola).
Peyk: 1. Uydu.
2. Sıfat Bir başkasına bağımlılığı olan.

http://www.tdk.gov.tr

KAÇAK KİTAP

Cezmi Ersöz'e mektuplar

Şebnem Atılgan

"Beni kalabalık sandınız... Evimde hiç güneş batmaz diye geçti aklınızdan... Oysa ben çoğu kez bana gelen mektuplarınız kadardım. Evimde güneşim çok battı. Mektuplarınızın içindeki sevgi ve merhametin ışığıyla çok gece geçirdim. Yalnızlıktan ölecek gibi olduğum anda tekrar tekrar okuduğum o mektuplar beni sabaha çıkardılar..."

Cezmi Ersöz, duygusal anlatımı ile her zaman etkilemiştir okurunu... Bu, bilinçli bir 'etki'dir çünkü yazarın duygusal duruşlarında hep 'gerçekler' gizlidir. Ersöz, açık kurgu oyununu 'gerçek' üzerine kurar. Bütün metinlerinin bir ucunda şiirsel bir anlatım, bir ucunda bu toplumun sıkışmış noktaları-gergin anları-politik yaklaşımları ve okurunun bir kendini bulup, bir kendini kaybettiği 'an'lar vardır. Cezmi Ersöz'ün dünden bugüne yazını, Türkiye'nin panoramasını çizer; çizgiler ağır duygusallıkları ile pembeden çok gridir. Gridir, çünkü mizah dergilerine bunca ağır duygusallığı sığdırmak sanırım ancak gerçek ile hayal arasında ya da bir diğer deyişle kurgu ile kurgu dışı arasında o ince çizgide durmayı başarmakla ilgilidir. Tıpkı Cezmi Ersöz'ün yaptığı gibi.

Kimsesiz İncelikler Ülkesine Mektuplar

Ersöz'ün yeni kitabının adı *Zarfını Ben Açardım Sana Yazdığım Mektuplar*'ın... Sadece adı bile bu incelikli metinleri anlatmaya yetiyor. Hüzünlü metinlerle karşılaşacağımı bile bile okumaya başlıyorum kitabı. Üç, beş mektubun ardından, dönüp Ersöz'ün sözlerine göz atıyorum yeniden... "Neredeyse son on beş yılım bu mektuplarla geçti. Bu on beş yılda tam yedi ev değiştirdim. O binlerce mektupla birlikte bir evden başka bir eve taşındım. Kolilerce mektup sanki boşuna bir hayat sürmediğimin kanıtı gibiydi.." diyor yazar. "Elimde öyle bir imkânım olsaydı da sizleri, yani bu kimsesiz incelikler ülkesinin insanlarını bir araya getirebilseydim diye çok düşünmüşümdür. Kim bilir, bu buluşmalardan ne ebedi dostluklar, ne sonsuz aşklar yaratılırdı... Bu görevi bir ölçüde web sitemde yapmaya çalışıyorum. Ama bu bana yetmiyor. Bana yıllardır yazılan yaklaşık on beş bin mektubu bir araya getirip yayımlamak da aklımdan hiç geçmedi değil. Her birinden tek tek izin alıp da mektupların sonuna telefon numaralarınızı ve adreslerinizi yazıp, işte size ülkeniz ve insanlarınız, demek ne muhteşem bir şey olurdu. Ama bu sadece bir ütopya... Hep düşlenilen ve düşlendikçe anlam kazanan bir ütopya... adım adım yaklaşılmalı bu ütopyaya..."

Cezmi Ersöz *Zarfını Ben Açardım Sana Yazdığım Mektuplar* ile bu ütopyasını hayata geçiriyor.

Yaklaşık on beş bin mektubu tek tek okuyan yazar, içlerinden kırk beş-elli tanesini seçerek oluşturmuş bu kitabı. "Bu seçimi yapmak inanın benim için çok güç oldu. Keşke hayat beni bu seçimi yapmak zorunda bırakmasaydı..." diyor mektup seçimleri için...

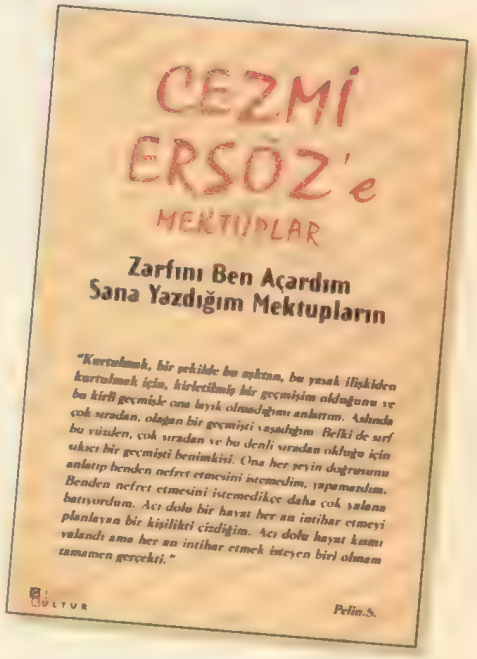

Kitabın adına gelince... Sorunun cevabını yine yazara bırakalım: " Bu kitaba neden böyle bir isim koydunuz diye sorabilirsiniz bana... Uzun yıllar önce, çok âşık olduğum bir kadına yazdığım mektupları onu görmeye yanına gittiğimde yine ben okumak zorunda kalmıştım. Çünkü mektuplar eline hiç ulaşmamıştı. Orayı çoktan terk etmişti. O duyguyu unutamam. Sanki ona değil de kendime mektuplar yazmıştım."

Zarfını Ben Açardım Sana Yazdığım Mektuplar'ın bir başka özelliği ise yazarın diğer metinlerine nasıl hazırladığına dair ipuçları taşıyor olması... Sanırım önsözün sonuna eklenen paragrafta da Cezmi Ersöz aynı şeyi söylüyor: "... Aslında çoğu yazımı ben böyle yazmıştım. Kendime yazdığım bu mektuplar size ulaştı. Yıllar sonra anladım ki ben kendimi kendime anlatırken aslında sizi size anlatmıştım."

İyi okumalar

POLONYALI YAZAR OLGA TOKARCZUK TÜRKİYE'YE GELDİ!

Olga Tokarczuk, Polonyalı bir kadın yazar... Yazarın, Türkçe'ye çevrilen ilk romanı olan "Gündüzün Evi Gecenin Evi", Grikedi Yayınları aracılığıyla yayımlandı. Yazar, 21 - 24 Nisan arasında Türkiyeli okurlarla buluştu; Polonya Konsolosluğu'nun kendisi için düzenlediği kokteyle katıldı.

Polonya edebiyatının keşfi:
Olga Tokarczuk

Polonya Sulechow doğumlu olan Tokarczuk, Warşova Üniversitesi'nde psikoloji eğitimi aldı. Walbrzych'de yaşayan yazar, Junk ekolüne bağlı bir psikolog, aynı zamanda felsefe ve doğa üstü bilgiler konusunda da bir otorite olarak kabul ediliyor.

Polonya edebiyatının son yıllardaki büyük keşfi olduğu, hem kritikler hem de okurlar tarafından kabul edilen Tokarczuk, başta Polonya Yayıncılar Birliği Ödülü ve Koscielski Ödülü olmak üzere bir çok ödül kazandı. Nike Ödülü'nü de aday gösterildi.

Tokarczuk, edebiyat yeteneği, hikâye etme tekniği olan felsefi derinliğe sahip, zevk ve bilgi zenginliği açısından olağanüstü özelliklere sahip bir yazar. Sözcüklere güveni ve tasvir yeteneği ile varoluşu yorumlarken, duygusal güzellikleri tarihi olayların dehşeti ile birleştirebiliyor ve ruhsal olanla gerçeküstü olanı, anılarla unutulmak istenenleri bir arada kullanıyor. Dolayısıyla Tokarczuk'un kitaplarında üç müşterek özellik ortaya çıkıyor: Anlatım sanatında mükemmeliyet, şiirsel tasvirler ve sonsuzluğu anlamayı amaçlayan metafizik bakış açısı.

Yazarın Türkçe'ye çevrilen ilk romanı:
Gündüzün Evi Gecenin Evi

Silesia adını taşıyan bölge, 1945 yılına kadar Alman İmparatorluğu'nun bir parçasıydı. Ancak 1946 yılında Yalta ve Potsdam konferanslarında Müttefikler, Polonya sınırını daha batıya çekme kararı aldılar. Pek çok Polonya vatandaşı, doğuya verilen topraklardan ayrılarak daha önce Alman toprağı olan batıya göçmek zorunda kaldı. Onlara buralarda, tahliye edilen Almanlardan kalan

ev ve araziler verildi. Bu tarihi durumun tüm ayrıntılarıyla değinildiği *Gündüzün Evi Gecenin Evi*, güneybatı Polonya'da, Silesia'da geçer. *Roman,* içinde zorunlu göçle birlikte, aşk, ölüm, din, insani ilişkiler gibi birçok temayı barındıran etkileyici bir metin. *Gündüzün Evi Gecenin Evi*, yazarın, bilge Marta'nın ve çevrelerindeki insanların ve hatta ölümü yaşamış kişilerin duyguları, düşünceleri, rüyaları, inançları, dramları, kendilerini kendi içlerinde arayışlarını dile getiriyor.

Olga Tokarzcuk, *Gündüzün Evi Gecenin Evi*'nde birbirinden kopuk ancak sonuçta birbirini tamamlayan olayların, yürek titreten, felsefe yüklü anlatımı ile okurun karşısına çıkıyor.

ORKUN UÇAR
Epik-Fantastik Yazdı

Orkun Uçar bu kez de Asi ile okura bir Türk epik fantezi kitabını sunuyor. Asi on iki kitaptan oluşacak "Derzulya" serisinden "Habis Üçlemesi"nin ilk kitabı. Roman, Altın Kitaplar aracılığıyla okurla buluşuyor.

Asi, bütünüyle hayal gücüne dayanan, fantastik kurgu kalıpları içinde kabul edebileceğimiz bir eser ama içindeki strateji ve entrika yapısı ve kurgu dokusuyla tüm okurları içine çekecek bir destan. Öykümüz, şeytana tapma ayinleri sırasında şeytandan daha tehlikeli bir varlıkla tanışan, ondan aldıkları güçle modern dünyayı yıkarak büyünün ve canavarların hükmünde yeni bir diyar kuran grihavarileri anlatıyor. ***Derzulya*** adı verilen bu diyar irili ufaklı pek çok krallığa ve beyliğe bölünmüş, ama asıl yönetim grihavariler elinde. Ölümsüz havarilerimiz krallar ve beylerle satranç tahtasındaki piyonlar misali oynayarak, sonsuz yaşamdan duydukları can sıkıntısını dağıtıyorlar. Havarilerden biri, eski modern dünyada acımasız bir seri katilken, oldukça ilginç bir sebebten iyiliğin tarafına geçmeye karar verince işler doğal olarak karışıyor. Kötülerin güçlerine denk güçlere sahip olan kahramanımız, diyarın sayılı iyi karakterlerinden destek alarak yüzyıllarca sürecek bir savaş başlatıyor. Öykü de bizlere bu savaşın tarihini ve bugününü anlatıyor.

Seri katilken iyiliğe geçen ve Grihavarilerin ezeli düşmanı olan bu karakterin ilginç bir özelliği annesi İngiliz, babası Çanakkaleli bir Türk olması. O: Patrick Sarp Gray

DAN BROWN'DAN
İhanet Noktası

Ünlü yazar Dan Brown, *İhanet Noktası* ile okuyucularını çok gizli ulusal keşif dairesinden kuzey kutbunun devasa katmanlarına ve oradan da tekrar Beyaz Saray Batı Kanadı'nın buram buram güç kokan koridorlarına taşıyor. Bilim, tarih ve politikayı harmanladığı ünlü romanı *Melekler ve Şeytanlar*'dan sonra, Brown hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığını anlatan her köşenin ardından şaşırtıcı sürprizlerle dolu müthiş bir gerilim romanı ile bir kez daha okurları ile buluşuyor. *İhanet Noktası*, ustaca yazılmış müthiş bir gerilim romanı.

Oval ofisin yeni sahibinin kim olacağı belli değildir, ama Başkan, Beyaz Saray Gizli Servis analizcisi Rachel Sexton'u, bu yeni buluşun gerçekliğini kanıtlaması için Milne buzuluna gönderir. Karizmatik bilim adamı Michael Tollan ve uzmanlardan oluşan bir ekip eşliğinde Rachel akla hayale gelmeyen ve tüm dünyayı korkunç ihtilaflara sürükleyecek bilimsel bir sahtekarlığı ortaya çıkarır.

Rachel, Başkan'la iletişim kurmadan önce, Michael ile birlikte ölümcül görev gücünün saldırısına uğrar. Gerçeği gizlemek uğruna hiçbir engel tanımayan esrarengiz bir güç kırıcı ve suikastcılardan oluşan özel ekip onları ortadan kaldırmaya çalışmaktadır.

Ekibin, ölümcül olduğu kadar ıssız bir ortamda canlarını kurtarmaya çabalarken, hayatta kalabilmek için tek bir umutları vardır: Bu korkunç tuzağın perde arkasında kimin olduğunu bulmak. Gerçeği öğrendiklerinde ise akıllara durgunluk veren bir ihanet ile karşılaşacaklardır.

KAÇAK AKTİF

RUH ÜŞÜMELERİ

Yazıp yazmamak arasında gidip gelmeleri oynuyorum bu akşam. Bu karanlık oda, bu buğulu camlar aynı gözlerim gibi: Puslu...

Bütün yanlışlarımı, kalbimi, kendimi, kısacası sen... Bütün gözden kaçmış ayrıntıları düşündüm, elden geçirdim bir kez daha. Hani bir yerde işlem hatası yapıp tekrardan pişman olmayalım diye. Ama bütün toplama ve çıkarma işlemleri senin gitmeni, benimse burada kalmamı söyledi bana. Duyguların en uç noktalarından en yaşanmazları çekip aldık hayattan. Hatta süsleyip püsleyip astık duvarımıza bir şaheser yapmış gibi. Şimdi ben; pek az rastladığım, arayıp da bulamadığım "keşke gitmeseydi" dediğim insanlardan birini 9:15 treninde unuttum. Ve o da gitti... Acıları, mutlulukları, kederleri dolu dolu yaşadığım hayatımın dönüm noktasını kendi ellerimle yazdım. Aslında itiraf ediyorum, biraz da ben istedim böyle olmasını. Ve şimdi kendi kazdığım çukurdan kurtarılmayı bekliyorum...

Cam kırıklarına basıyorum, hayatımın izdüşümlerini tutuyorum... Ve biraz da seni düşlüyorum yürürken, iki damla gözyaşı döküyorum ardından. Ben acı çektirerek öldürüyorum insanları. Acı çektikçe büyüyor çünkü çiçekler, yaşamla ölüm arasındaki çizgide ne hayatlar gördüm ben, ölüm bir addı sanki üstlerinde. Herkes öleceğini unutmuş gibi duruyordu... Tüm gerçekler yalan oluvermişti bir an. Ve perde göründü.

Şimdi bir meleğin iyiliği kadar temizim. Gereksiz, yersiz duygusallıklara takılmıyor artık yüreğim.

Ve şimdi, şu an ne gelmeni, ne de orada kalmanı istiyorum. Adressiz mektuplar ulaşır mı sahiplerine? Sadece bunu bilmek istiyorum...

Ben Seray Özbiçer

BENDEKİ...

gözlerinde, sallanan salıncakta: ben.
acı bir sorgu koydun.
bende olmayan sendekine yok saydın.

tutup gözlerimi
korktum!

akıp gidecek büyük sudan
korktum..

yaslandığım bir kayadan
korkarak gelen sese
bak(!)

:"mumlar toplanmışlar bir araya,
her zamanki bekleyişle
ağlaşmışlar ayakta..."

elimde yosun sürüntüsü kokusu..
ama şimdi, yurdumun kokusu uzak!
•en ağlayanı ben seçtik...

renk sert kara-yeşil idi.

teşekkür ederim zamanınız için.
bu benim kendim için önemli çok,
güzelleşeyim ki... önemli bu. Bi de bu benim ilk adımım... mutluyum zaten.

Burcu Mai Ünal

Genç Eleştirmenler Sempozyumu Altıncı Kez Yapılıyor

Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü'nün bu yıl altıncısını düzenlediği Genç Eleştirmenler Sempozyumu, 9-10 Mayıs 2005'te yapılacak. 2000'den bu yana her yıl düzenli olarak yapılan sempozyumda bölümün yüksek lisans öğrencileri, Türk edebiyatının çeşitli dönem, tür ve konularıyla ilgili araştırmalarını izleyicilerle paylaşıyorlar. Bu yılki sempozyumdaki sunuşların büyük çoğunluğunda roman türünün Tanzimat sonrasındaki 150 yıllık serüvenine odaklanılacak. Sempozyumda üstünde durulacak romanlar şu yazarlara ait: Adalet Ağaoğlu, Dr. Sevim Asımgil, Muazzez Tahsin Berkand, Halide Edib Adıvar, Reşat Enis, Safiye Erol, Fatma Aliye Hanım, Füruzan, Hovhannes Balıkçıyan, Esat Mahmut Karakurt, Aziz Nesin, Kemalettin Tuğcu ve Tahsin Yücel. Etkinlikte Oktay Rifat ve Turgut Uyar'ın şiirlerine odaklanan çalışmalara da yer verilecek. Bütün dinleyicilere açık olan sempozyum, Bilkent Üniversitesi, Merkez Kampus, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, FFB 05'te saat 10:00- 16:00 arasında yapılacak.

Gönderen bir Kaçak Yayın dostu

KANAT ALIŞTIRANLAR

Adnan Özer

Recep Şener

Bu limanda bekliyorum seni

Bu limanda bekliyorum seni
Yokluğunu yüklenmiş gemiler geçiyor
Sıkıldıkça adınla oynuyorum boyuna
Güvenilir beyaz evler yapıyorum adınla

Akşam iyice yaslandı şehre
Epeyce uzadı bir adamın gölgesi
İşte bu gelen son gemidir
Yokluğun inmese bari

Gökmen Uz

Sürgün

Sürgün haritalar
Göstermez doğduğun köyleri,
Göstermez ilk gülüşünü coğrafyan
Gözyaşları sulanmıştır.
Islak bir bilinmezdir gelişin
Kurumamış topraklardan...

Ve zamanın dışıydı bakışların,
Geldiğin günü yazmaz
Takvim yaprakları,
İlk gülüşün de yazılmamıştır!
Ağlayışların yazılır Şubat'a,
İsyanların gibi...

Ve zaman dışıydı sesin,
Göstermez yelkovan geldiğin anı,
Şubar yazar haykırışlarını,
Gidişin yazılır Şubat'a.

ÜRÜN GÖNDERENLER:

Ferdi Uçar - İzmir, Ali Ekber Coşkun / Sezen Zahiroğlu / Ramazan Erbek / Veli Uğur / Mehmet Kurtulmuş / Yusuf Saraç / Recep Şahin / Hüseyin Erer - İstanbul

DEĞERLENDİRME:

Hasibe Özdemir / İzmir: Vakit geçirmeden öykü diline çalışmanız gerek. Anlatım derinlikli olmalı. Okur kendi içsel konuşmasıyla öykücünün içsel konuşmasını böylelikle birleştirmeli diyorum. Sevgiyle.

Atilla Ayata / Kadıköy: Sevgili Atilla, şiiri bırakmak da bir erdemdir. İnsandaki mekanik dil yetisi kimilerinde dilbilgisel kırılmalara uğrar. Kişi onları şiirsel bulur. Buna aldanmamalı. Düzyazıya devam. Onda daha iyisin, bu açık.

Piro / Isparta: Sevgili rümuz kullanan arkadaşımız, tam bir "hisli duygular" metni kaleme almışsınız. Eziklik içinde kimlik arayışı konusunda size dayanışmacı duygularımızı gönderiyoruz. Yazı yazmaya devam edecekseniz, böyle olmaz, kesin. Duygularınız sahici, onlara sözümüz olamaz, ama üslup, deyim yerindeyse "keko" tarzı. Samimi duyguları koruyarak yeni bir üslup bulmalısın. Bulacaksın da, çünkü acılısın. Dostlukla.

Seray Özbiçer / Manisa "Gereksiz, yersiz duygusallıklara takılmıyor artık yüreğim" diyorsun, ama takılıyor. Okuduğun yazarlardan ilk ikisi ile sonuncusunu karşılaştır, aralarındaki farklar üzerine, düşün. Her yazar önce 'duygusallık' denizini geçer, sonra 'duyarlılık' adasına çıkar, orada da 'duyarlık' kalesi vardı. Gençsin, zamanın var.

Talip Nacar / Adana: Talip kardeşim, kusura bakma ama içimi kararttın. Mistik açılımlı felsefi laflar ediyorsun, iri laflar. Bu çile dolu bir tarzdır, psikolojini bozabilirsin, kendine dikkat et. Daha doğrusu kendine bir 'baht sigortası' edin. Latinler ona "securuzs azar" der. Bu bahar ve yazı başka okumalarla değerlendir. Seferis oku, Pablo Neruda oku. Hayat sevinci, zevki, inceliği, coşkusu ile hemhal ol biraz da. Göreceksin, aynı tarzı daha iyi yazacaksın.

yeni Harman
'DA BU AY

Nihat Genç

SORULMADIK SORU KALMASIN...
LeMan'ın oluşturduğu bu tavırda, şöyle bir öngörü vardı bizde; şövalye yazar yok. Şövalye yazar olmadığı için LeMan'ın yaptığı bu şövalyelik çıyan görüyor karşısında.

Sabah Gazetesi Yazarı
Emre Aköz
SAİD NURSİ BİR FİLOZOFTUR!

Serdar Paktin
YALNIZLIĞIN ZİHNİ VE GERÇEĞİN ÖTESİNDE KRALLIK: HENRY DARGER

Sütçüler'den medya geçti!
BELEDİYE BAŞKANI HÜSEYİN MÜFTÜOĞLU, MEDYA TUFANI SONRASI DURUMU ÖZETLEDİ: "ALLAH KİMSEYİ MEDYANIN ELİNE DÜŞÜRMESİN!"

Oktay Taftalı
FİTNE ALETLERİ

Kaan Sezyum
GÜNAHI NEYSE VERELİM

bol dumanlı gazeteniz
filtresiz hususi kokulu

KAÇAK YENİ YAYINLAR

Kitap Arkası

Karnaval
M.R. Lovric / İnkılâp

Yıl 1782. Venedikli bir tüccar ailenin on üç yaşındaki kızının banyodaki çıplaklığı bir kedi tarafından cezbedilir ve kız kendini efsanevi çapkın Casanova'nın kollarında bulur.

Mezopotamya Sürgünü
Ferzende Kaya / Alfa

Abdülmelik Fırat Kürt sorunu çözümü için çok önemli ve ağırlıklı bir insan. Bunu herkes biliyor. El üstünde taşınıp görüşlerinden yararlanılması gerekirken, en layık olmadığı muamelelere tabi tutuldu. Bir gün gelecek Aldülmelik Bey gibilerini mumla arayacağız.

Mehmet Ali Birand

Abdülmelik Fırat, daima barışı desteklemiş, genç yaşından itibaren parlamentoda görev almış, Türkiye'yi yöneten dört yüz elli kişinin arasına girmiş, her zaman kardeşliği ve demokrasiyi savunmuş, bu ülkenin ve Kürt halkının sembollerinden olmuş bir isim.

Ahmet Altan

Heykeller Sevişir mi
Mehmet Altan / Can Yayınları

Altan, bu kitaplarda güncel yazılarını değil de, on yıl öncesinin evrimini, hem de Türkiye'de yaşanan değişimleri sergiliyor. Heykeller Sevişir mi'deki yazılarda 'sol' kavramından demokrasinin değerlerine, Türkiye'de ordunun etkisinden lâikliğe, Özal'dan Gorbaçov'a, Sivas olaylarından Saddam'a, bilgi toplumu düşüncesinden İkinci Cumhuriyet önerisine kadar pek çok konuya değiniyor Altan.

Aşıkhava Sineması
Hilmi Yazıcı/ Yom Yayınları

'demek istediğim sevgili anlamım sana bir türlü yakıştıramadığımdan mıdır nedir denizin bu gürültüsü üstüne devinen gül müdür nedir dil balıklarım... mırıldandıklarım'

Hayat Tutulması
Piraye Şengel/ Altın Kitaplar

Çok katmanlı bir yeni roman... En altta İstanbul'un eski ve yeni sahipleri... Buna parelel, şehrin eski sahiplerinden yaşlı bir kadın ve oğlu Rıfat'ın ülkenin bulunduğu durumu yansıtan acıtıcı hikâyeleri. Şehirde tutunmaya çalışan Serdar ve ağabeyi Hüseyin'in yine ülkenin diğer uçtaki iç acıtıcı hikâyeleri...

Rüzgârın Gölgesinde
Carlos Ruiz Zafon/ Altın Kitaplar

"Mizah unsurları da taşıyan tarihi bir roman, ama... her şeyden önce trajik bir aşkın öyküsü... kalbin gizemini ve kitapların büyüsünü eşsiz bir biçimde dile getirirken, son sayfasına dek gerilimi de aynı tempoda tutuyor."

La Vanguardia

Osmanlı'da Seks
Murat Bardakçı/ İnkılâp Kitabevi

Cinsel sağlıktan bahseden ve aşk tekniklerini anlatan 'bahname'ler, Nasreddin Hoca öykülerinin cinsellik temeline dayalı ilk versiyonları, 17.asır İstanbul hamamlarında olup bitenler, Osmanlı eşcinsel edebiyatı, cinselliği konu alan şarkı güfteleri ve eski İstanbul'un artık pek bilinmeyen özel hayatı... Hepsi, bu kitapta bir arada.

Hz.Muhammed'in Yolunda
Carl W. Ernst

Avrupa ve Amerika'nın büyük bölümünde, yakın geçmişin hatırı sayılır trajedisi sebebiyle İslâmiyet hakkında artan cehalet ve şüphe vardır. Öte yanda ise, Müslüman ülkelerde, İslâm'ın lisanını kendi korkunç kitle şiddet hareketlerini haklı göstermek üzere kullanan aşırı uçlar mevcuttur. Bugün dünyamızda, karşılaştığı bu durumdan şaşkına dönmüş, Batı medeniyetlerinin dışında olarak sınıflandırılan fakat Usame bin Laden'in fanatik ve iddia ettiği veçhile vahye ait vizyonunu paylaşmayan yüz milyonlarca Müslüman yaşamaktadır. Terörist faaliyetlerinden nefret eden, aynı zamanda da ülkeleri üzerinde yürütülmekte olan yeni sömürgeleştirme etkinliklerine karşı koyan büyük Müslüman çoğunluğu tarafından daha ne kadar acı ve ıstırap çekilecektir?

arkasokak@leman.com.tr
http://groups.yahoo.com/group/arka-sokak
6
Edebiyattan önce hayat var
Mayıs 2005

arka sokak

Nafer Ermiş

RAHAT [illegible]AKIN KADIN RUHUNU
ÇİĞDEM K[illegible]

KÜSKÜ[illegible]ÜNYALILAR
GÜLÇİN A[illegible]Y

'DOST[illegible]VSKİ' ÜSTÜNE

İKİ BE[illegible]
ÖZLEM CAN UĞURSAL

SANDALYELER
REFİK TOKSUY

YİRMİSEKİZ
ESRA ÇALIŞKAN

İNTİHAR
ŞAMDA SABAH
BJÖRN KERN

RAHAT BIRAKIN KADIN RUHUNU

Kadın Ruhundan Anlayan Duyarlı Erkek Yazarlar'ın duayeni Ahmet Altan'ı çok büyük bir tehlikenin beklediğini ve tahtının sallanmakta olduğunu öğrenene dek bu yazıyı yazmak aklımın ucundan bile geçmemişti. Kendisi yeni yayınevinde eski yazılarının tekrar basımlarıyla meşgul olduğundan yeni kitap yazmaya fırsat bulamıyordur doğal olarak. Ama kadının en azından ruhunu rahat bırakmaya hiç niyeti olmayan bazı erkekler uyumuyor bu arada. Zaten ne der atalarımız,su uyur düşman uyumaz. Erkekler uyurken bile uyanıktır. Şimdi, Ahmet Altan'a bir iyilik yapıp onu bekleyen tehlikeden kendisini haberdar ederek Türk Edebiyatı'nın taçsız kralına yalakalık yapmaya başlayabilirim.(Kendisi bunun karşılığında benim gibi bir faniyle akşam yemeğine çıkmak isterse bunu onur kabul edeceğimi bilmesini isterim.)

Bir gün bir gazetenin günlük magazin ekinde Sinan Akyüz'le yapılan bir söyleşiyi okuyunca bu erkek milletinin rahat durmayacağından ve biz kadınlara karşı sürdürdükleri amansız savaşta asla ateşkes yapmayacaklarından bir kez daha emin oldum. Sinan Akyüz'ün ikinci kitabı çıkmış. Aman ne güzel. Sinan Akyüz kim? Eskiden gazeteciymiş, Şimdi kadın ruhundan anlayan kitaplı yazar kademesine terfi etmiş. Reklama girmesin diye ismini veremeyeceğim ve gerçekten de sinir bozucu bir isme sahip ilk kitabını da, ikinci kitabını da okumuş değilim. Bu sebeple kitapla ilgili herhangi bir şey yazacak kadar densiz olmadığımdan kitap içeriği hakkında bilgi veremeyeceğim. Sadece yazarın beyanını dikkate alarak ikili ilişkiler üzerine bir kitap olduğunu söyleyebilirim. Canınız isterse gidip alır okursunuz. Benim işbu yazıyı yazma sebebim, sayın yazarla yapılan söyleşideki talihsiz sözlerdir.

Okuyucusu olan kadınlar kendisine diyorlarmış ki:"benim yazacağım kitabı yazdın. Bir erkek olarak kadın ruhundan bu kadar net olarak bahsetmeniz bizi çok şaşırttı. Gerçekten bu anlamda kadın ruhundan anlıyorsunuz" Devam edelim. Kendisi bunu beynindeki bir odacıkta bulunan gözlem deposuna borçluymuş. Ayrıca bu kitap daha önce yayınlananlardan daha samimi olduğundan bu kadar başarılıymış. Okuyucuları genelde kadınmış ve onlar da bir kadın ruhunu bu kadar ortaya çıkardığı için kendisini takdir ediyorlarmış. Ayrıca televizyonlardaki programlardan kadın kadının kurdudur sonucuna varmış ve tüm çıplaklığıyla bunu ortaya çıkarıyormuş kitabında. Kitap kadın-erkek ilişkileri üstüneymiş ve bu kendisinin uzmanlık alanıymış. Ve sıkı durun kendisinin ciddi bir ilişkisi yokmuş. Niye? Çünkü yazarımız "... kendine güvenen, ilişkileri olan ama sadece bir tek kez âşık olan erkek .." statüsündeymiş. Bu ve buna benzer bir sürü cümleyi peşpeşe okuyunca haklı olarak tansiyonum çıktı.Yuh artık.

Ey kadın!! Düştüğümüz şu hale kafanı kaldırıp bir baksan artık diyorum. Etrafındaki kadınlarla birlikte olup,onların etinden ve sütünden faydalanmayı ihmal etmeyen ama bu yaşadığını ilişkiden saymayarak kendini her türlü sorumluluktan kurtardığını zanneden adamlar, üstüne bir de bu konuda kitap yazarak açık açık bizimle alay ediyorlar, farkında mısın? Kadın ruhundan anlamak konusunda gösterdikleri bu aşırı çaba nereden kaynaklanıyor, hiç düşünüyor musun acaba? El atmadıkları bir tek ruhumuz kalmıştı. Şimdi kendilerince buraya da girdiler ve yapmak istedikleri tek şeyin ortalığı dağıtıp tüm kirlilerini oraya buraya attıktan sonra kapıyı çekip gitmek olduğundan da zerre kadar şüphem yok. Kendi ruhlarında yazmaya, anlatmaya değer bir şey bulamadıkları için mi kadın ruhuna dadandılar acaba? Yoksa bunu kullanıp daha çok satmak kolaylarına mı geliyor? Kendisi, her ne demekse, ciddi bir ilişkiye sahip olmayan bir adamın kadınları tanıdığını, ruhlarını anladığını iddia etmesi ve bir de bunları yazması ve daha ötesi kitap haline getirip satması nasıl bir ironidir? Ve bir de gazetelere böyle demeçler vermesi artık bu cüretin nerelere vardığının bir göstergesi midir?

Ahmet Altan bu işin duayenidir demiştik. Ama hakkını vermek gerekir, hiçbir zaman ortaya çıkıp da "ben kadın ruhundan anlayan bir yazarım, yerim yutarım kadın ruhunu "dememiştir. Kendisi sadece yazmıştır. Bu sebeple bir an önce yeni ve gerçek bir eserle ortaya çıkıp artık bu duruma bir dur demesi gerekmektedir. Yoksa kadınlar kendilerine yeni bir ruhdeşen seçmekte bir an olsun tereddüt etmeyecekmiş gibi görünmektedirler. Aslında çuvaldızı kendimize batırırsak, bu yazarlar gerçekten var mıdır yoksa onları birtakım kadınlar ve yine birtakım sebeplerle mi var etmektedirler. Yoksa kadınların hâlâ daha kendilerini anlayan duyarlı erkeklerin varlığına inanmaktan vazgeçmemek için birtakım kahramanlar yaratmaktaki çabası haklı bir çaba mıdır? Bu soruya evet cevabı vermemizi haklı çıkartacak Ahmet Altan gibi gerçek edebiyatçılar biraz olsun içimizi rahatlatmaz mı?Sizce Ahmet Altan bir akşam benimle yemeğe çıkar mı?

Çiğdem Koç

Küsküm Dünyalılar

1
İçinden oyamadığı yükünü
Hacmi kadar suya sokuyordu
Kollarının arasından
Ha babam boşluk akıyordu
Çok düşünmüştü ama çok
Karıncalar cansız bir beyin taşıyordu
İnanmazsınız..
Filmleri düşündü-lor peynirlerini-zenci şişman
güzel bir kadının ağzındaki kuş ötüşünü düşündü-
şemsiyeleri-polis üniformalarını- yoğun bakımları-
serumları-sigara jelatinlerini-dünyanın tüm ev
terliklerini-düşündü
-Yani bir tren?
...Trenleri düşündü...
-Yok be bir kovboy!
...Kovboyları düşündü...
Düşündü hepsini...
Karıncalar, sessizce yuvaya götürürken
Göğüs kafesini.

Bir kadın
Karanlık bir suda
Kendini çürütüyordu.

2
Şimdi ben seni ne yapayım?..
Dünyacığım, canım, birtanem...
Dallarını sevdim
Tesadüflerini, bal damlayan ağızları
Şaraplarını sevdim onlar beni sevmeseler de
Park çiçeklerini sevdim, efendiliklerini
Bir güzel ağlayanlarını
Cehennem masallarını, cennet iştahlarını
Beş parasız adamın vapurdaki gülüşünü sevdim
bedavadan
Ama ben şimdi seni ne yapayım
Canımın içi, kalbimin pırıltısı
Dünyam..
Bari bırakır mısın bizi
O kadınla, şu çürüyen, belki diğerleriyle
Birlikte beni
Şöyle ağız tadıyla ölmeye

3
Bir kar yağsın beyaz ve sessiz
Ağırlıksız yuvarlakça
Gülümsesin bizden bir şeyler
Koca koca adamlara
Bırak şimdi, enikonu gülsün
Gülsün evrenin kahkahalarıyla
Didinen tüm terli adamlara

Anlatamıyorum.
Misal su nasıl kaldırıyorsa bir yaprakcığın masum
yükünü,
Öyle kaldırsın ölüm bizi yukarılara
Bir kar yağsın sessiz... bahar dallarına
Kalabalık topluluklar ama.
Saydam bedenler topluluğu
Çünkü öğrendik sayende
Mahşerden değil,
Yalnızlıktan gelir ölüm korkusu

Şöyle cemi cümle bahtsızlar
Buluşsun bir bulutla mesela
Mor bir gezegen de olur, farketmez
Desin biri 'ben yoksuldum, sütün tadını aşağıda
unuttum
Öteki başlasın 'ben yolcuydum habire, varamadım
kimbilir nerelere
Gülüşerek,
Başka biri 'tıktılar beni bir hapise, gün saydım
şimdiler gelsin diye
Kıkır kıkır pür neşe

Biz artık ölsek hep birlikte
Bir demet çiçek dökse gariban çiçekçim üstümüze
Çiçekçim
Çiçekçiğim,
Çiçeğim,
Dün-ya'm...
İzin verir misin bize?

Gülçin Akçay

Geçen ay bir karışıklık sonucu Gülçin Akçay'ın şiirini başka bir isimle yayınladık, şairinden özür dileyerek aynı şiiri tekrar yayınlıyoruz.

'Dostoyevski' Üstüne

(...) Dostoyevski'nin sanatsal gözlemleme sürecini şeytani olandan ayırmak mümkün değildir. Öteki sanat bilime dayanıyorsa, onunki de kara sanattır. O deneysel kimya yapmaz, tersine gerçeğin simyasını yapar, astronomi değil ruhun astrolojisini yapar. O soğuk bir araştırmacı değildir. Hummalı bir sanrıcı olarak gözlerini hayatın derinliklerine bir kabusa diker gibi diker. Ama onun sıçramalı vizyonları o düzenli gözlemlerden daha eksiksizdir. O toplamaz, ama her şeye sahiptir. Ölçmez, ama ölçüsü yanılmaz. Kahince teşhisleri görünüşün ateşinden esrarengiz nedeni bulur çıkarır, şeylerin nabzını bile tutmadan. Onun biliminde kahince bir rüya bilgisinden bir şeyler, sanatında büyülü bir yan vardır. Sihirbaz gibi hayatın kabuğu içine sızar ve onun tatlı, güçlendirici özünü içer. Bakışı her zaman onun kuşkusuz her şeyi bilen varoluşunun derinliklerinden, şeytani doğasının iliğinden ve kemiğinden çıkar ve hakikilikte, gerçeklikte bütün gerçekçileri aşar. Mistik bir şekilde her şeyi içerden idrak eder. Dünyayı Faust gibi kavrayabilmesi için bir işaret yeter. Bir bakış hemen bir resme dönüşür. Uzun çizimlere, uzun uzun detay işçiliğine ihtiyaç duymaz. O büyüyle çizer. Bu realistin büyük kişiliklerini şöyle bir gözlerimizin önüne getirelim: Raskolnikov, Alyoşa, Fedor Karamazov ve Mişkin, hepsi de muazzam bir netlik ve canlılıkta gözlerimizin önünde durmaktadır. Peki onları nerede betimliyor ki? Bir çeşit çizgisel özetle belki üç satırda siluetlerini şöyle bir çiziyor. Onlar hakkında adeta bir hatırlama sözcüğü vererek yüzlerini dört ya da beş basit cümleyle anlatıyor, hepsi bu. Yaş, meslek, elbise, saç rengi, dış görünüş, bütün bu kişi betimlemesinin sözde önemli unsurları stenografik bir kısalıkta tutuluyor. Ama bu kişilerin her biri nasıl da kanımızda kor gibi kaynıyor. Bu büyülü gerçekçiliği tutarlı bir natüralistin eksiksiz tasvirleriyle karşılaştıralım. Zola çalışmaya başlamadan önce kişilerinin bütün bordrosunu (liste benzeri bir özet) çıkarır, ayrıntılı bir teskere (bu tuhaf belgeler bugün hâlâ mevcuttur) hazırlar, romanlarının eşiğinden içeri adımı atan herkese bir pasaport verir. Boynunun ne kadar uzun olduğunu tamı tamına ölçer, ağzında kaç dişinin eksik olduğunu not eder, yanaklarındaki çilleri sayar, sert mi yumuşak mı diye sakalını yoklar, cildindeki her bir sivilceye bakar, tırnaklarını eller, insanlarının sesini, nefes alışlarını bilir, kanlarını, kalıtımsal özelliklerini, kusurlarını araştırır, gelirlerini öğrenmek için banka hesaplarını araştırır. Sadece dışardan ölçülebilecek her şeyi ölçer. Ama kişiler harekete geçer geçmez onları bir bütün olarak görmek imkânsızlaşır, sanatsal mozaik binlerce parçaya ayrılır. Artık yaşayan bir insan değil, onun ruhsal bir siluetidir.

O sanatın hatası işte tam buradadır: Fransız natüralistleri romanın başında kahramanlarını sakin sakin ayrıntılı bir şekilde betimlerler, onlar adeta ruhsal uyku halindeyken: Bu yüzden resimleri sadece yarasız, aslına sadık ölü maskeleridir. Ölüyü, figürü görürüz, ama içindeki yaşamı göremeyiz. İşte tam da bu natüralizmin bittiği yerde Dostoyevski'nin o muazzam natüralizmi başlar. Onun kişileri ancak uyarılmış, tutku dolu, aşırıya vardırılmış haller içinde şekillenir. Diğerleri ruhu bedenden yola çıkarak ortaya koymaya çalışırken o bedeni ruhtan yola çıkarak oluşturur: Onun kişileri ancak tutkudan yüzleri kasıldığında, gözleri duygudan yaşardığında hayat bulur, burjuva hayatının maskesi, ruhun katılığı üzerlerinden kalktığında canlanır onun resmi. Ancak kişilerinin içi kor gibi kaynadığı zaman geçer Dostoyevski eserinin başına, onları şekillendirmek için.

Dostoyevski'deki betimlemelerin başlangıçtaki karanlık ve bir parça gölgemsi çizgileri o halde tesadüf değil bilinçlidir. Onun romanlarına karanlık bir odaya girer gibi girer insan. Sadece siluetler görür, belli belirsiz sesler duyar, bunların kime ait oldukların tam olarak anlamaksızın. Ancak yavaş yavaş alışır ve keskinleşir göz: Rembrandt resimleri gibi derin bir alacakaranlıktan çıkan ince, ruhsal bir akışkan insanların içini aydınlatmaya başlar. Ancak tutkuya kapıldıklarında tam olarak ışığa çıkarlar. İnsanlar Dostoyevski'de görünür olabilmek için önce kor gibi yanmalı, ses çıkarabilmek için sinirleri kopacak kadar gerilmiş olmalıdır: "Onda sadece ruhun etrafında bir beden oluşur, sadece bir tutkunun etrafında görüntü." Ancak şimdi, adeta ısıtıldıkları için, kanlarındaki o tuhaf humma durumu başladığı için -ki Dostoyevski'nin bütün kişileri yürüyen birer humma durumudur, onun şeytani gerçekçiliği harekete geçer, ayrıntılar peşindeki o büyüleyici av başlar, ancak şimdi en küçük bir hareketi bile dikkatle izler, gülümsemeyi deşer, karmaşık duyguların köstebek deliklerine sürünerek girer, düşüncelerinin bütün izlerini bilinçdışının gölgeler ülkesine kadar takip eder. Her hareket plastik gibi şekillenir, her düşünce kristal gibi berraklaşır ve kovalanan ruhlar dramatik olana ne kadar çok dolanırsa içlerindeki ateş o derece artar, varlıkları o derece saydamlaşır. Özellikle anlaşılmaz, öte tarafa ait, marazi, ipnotize, esrik, saralı haller Dostoyevski'de klinik bir teşhisin kusursuzluğuna, geometrik bir şeklin konturlarına ulaşır. Artık en ince nüans bile belirsizleşmez, keskin duyularından en ufak bir kıpırtı bile kaçmaz: Tam da orada, diğer sanatçıların başarısız oldukları ve adeta doğaüstü bir ışık tarafından gözlerinin kamaştığı, bakışlarını çevirdikleri yerde Dostoyevski'nin gerçekçiliği en somut haline ulaşır. İnsanın imkânlarının en son sınırına ulaştığı, bilimin neredeyse aklını kaybettiği ve tutkunun suça dönüştüğü bu anlar aynı zamanda onun eserindeki en unutulmaz vizyonlardır. Raskolnikov'un görüntüsünü gözlerimizin önüne getirelim, bu durumda onu sokakta ya da odada dolaşan bir siluet olarak, 25 yaşında bir tıpçı, şu ya da bu dışsal özellikleri olan bir insan olarak görmeyiz, tersine, gözlerimizin önünde, titreyen elleri, alnında soğuk terleriyle, adeta gözlerini kapatarak cinayeti işlediği evin merdivenlerinden süzülerek çıkan, esrarlı bir kendinden geçme halinde acılarını bir kez daha duyumsamak için maktulün kapısındaki pirinç zili çalan çılgınca bir tutkunun silueti belirir. Dimitri Karamazov'u sorgu sırasında görürüz, öfkeden kudurmuş bir halde, hırsından köpükler saçarak deli gibi masayı yumruklarken. Dostoyevski'nin kişilerini her zaman en yüksek uyarım halinde, duygularının son haddinde capcanlı olarak görebiliriz. Leonardo'nun o muazzam eskizlerinde bedenin grotesk yanlarını, fiziksel olanın biçimsizliklerini, alışılmış biçimlerin dışına çıktıkları yerde gösterdiği gibi Dostoyevski de insan ruhunu taşma anında, adeta insanın kendi imkânlarının en son sınırından eğilip aşağı sarktığı anlarda yakalar. Her tür denge, her tür ahenkten nefret ettiği gibi ortalama durumlardan da nefret eder: Sadece sıra dışı olan, görünmez olan, şeytani olan çeker onun sanatsal tutkusunu, hem de gerçekçiliğin en dış sınırlarına kadar. O alışılmamış olanın benzersiz heykeltıraşı, sanatın tanıdığı hassas ve hasta ruhun en büyük anatomikcisidir.

Dostoyevski'nin, insanlarının derinliklerine girerken kullandığı enstrüman sözdür. Goethe her şeyi bakış yoluyla gösterir. O –bu farkı en iyi ifade eden Wagner olmuştur-, bir göz insanıdır, Dostoyevski ise kulak insanı. O ilk önce insanlarının konuştuğunu duymak, onları konuşturmak zorundadır, ki biz onları görülebilir olarak duyumsayalım, Mereşkovski bu iki Rus yazar hakkındaki dahiyane analizinde oldukça belirgin bir şekilde şunu söyler: Tolstoy'da gördüğümüz için işitiriz, Dostoyevski'de ise işittiğimiz için görürüz . Onun insanları konuşmadıkları sürece gölgeler ve lemurlardır. Sadece söz onların ruhlarını yeşerten bir çiğ damlası olur. Tartışmalarda iyice ısınırlar, ruhsal uykularından uyanırlar ve daha önce de dediğimiz gibi, sadece uyanık, tutkulu insana yöneliktir Dostoyevski'nin sanatsal tutkusu. Ruhun kendisini anlayabilmek için önce sözü onların ruhundan çıkarır. Dostoyevski'deki, detaylara o şeytani, keskin psikolojik bakış nihayetinde kesintisiz bir hassas işitmeden başka bir şey değildir. Söz dizimi sembolik, dil yapısı karakteristiktir, hiçbir şey rastlantısal değildir, her yarıda kesilen hece, her sıçrayan ses gerekliliğin ta kendisidir. Verilen her ara, her tekrar, her soluk alış, her kekeleme önemlidir, zira sadece söylenen sözün altında duyulabilir bastırılmış yan tonlar: Ruhun bütün gizli uyarımı konuşmayla sele dönüşür. Dostoyevski'deki konuşmalarda tek tek bireylerin sadece söylediklerini ya da söylemek istediklerini değil, aynı zamanda söylemediklerini de biliriz. Bu ruhsal dinlemenin dahiyane gerçekçiliği istisnasız olarak, sözün en esrarengiz hali üzerinden geçerek, sarhoşça saçmalamaların bataklık benzeri yüzeyine, kanatlanmış, sara krizinin soluk soluğa kalmış esrimesine, yalancı bir kafa karışıklığının çalılıklarına gider. Kaynayan konuşmanın buharından ruh şekillenir, ruh yavaş yavaş kristalleşerek bedeni oluşturur. Biz farkında varmadan, sözün buğusundan, konuşmanın esrarlı dumanından konuşanın görüntüsü bedensel bir resim halinde yükselmeye başlar. Diğerlerinin gayretli mozaikler-

Stefan Zweig

le, renklerle, çizimlerle, sınırlandırmalarla elde ettikleri bu resim onda bir sanrı olarak sözden doğar. Dostoyevski'nin kahramanları konuşmaya başlar başlamaz hayalimizde resimleri canlanır. Dostoyevski onları grafik olarak çizmekten rahatlıkla vazgeçebilir, çünkü onun konuşması sırasında biz de hipnotize edilmiş gibi sanrılar görmeye başlarız. Bir örnek vermek istiyorum. "Budala"da, patolojik bir yalancı olan yaşlı general, Mişkin'in yanında yürürken ona hatıralarını anlatır. Yalan söylemeye başlar ve giderek yalanlarının içine dalar ve sonunda tümüyle batar. Konuşur, konuşur, konuşur. Sayfalarca sel gibi akar yalanları.

Dostoyevski onun duruşu hakkında tek bir satır bile yazmaz, ama anlattıklarıyla, sendelemesiyle, duraklamalarıyla, sinirli hareketleriyle onun Mişkin'in yanında nasıl yürüdüğünü, yalanlarına nasıl dolandığını hissederim, kafasını kaldırıp nasıl baktığını, ona inanıp inanmadığı anlamak için prensi yan gözle nasıl izlediğini, nasıl yürürken birden durduğunu, prensin onun sözünü kesmesini nasıl umutla beklediğini görürüm. Alnında oluşan ter damlacıklarını görürüm, başlangıçta heyecan içinde olan, ama giderek korkuyla kasılan yüzünü görürüm, sonra dayak yemekten korkan bir köpek gibi içine büzülüşünü görürüm ve nihayet yalancı generalin bütün sıkıntısını kendi içinde hisseden ve bastıran prensi görürüm. Bunlar anlatılmış mıdır? Hayır, tek bir satır bir yazılmamıştır bu konuda, ama tutkuyla parlayan yüzündeki en küçük bir kırışıklığı bile görürüm. Dostoyevski'nin sırrı (arkanum) konuşmanın bir yerlerinde saklıdır, ses tonunda, hecelerin duruşunda; bu anlatım sanatı öylesine büyüleyicidir ki, herhangi bir dile yapılan aktarımda karşılaşılan en kaba kayıplar bile onun kişilerindeki ruhsal salınımları engellemez. Dostoyevski'de kişinin bütün karakteri konuşmasının ritminde gizlidir. O dahiyane sezgisiyle bunu genellikle minicik bir ayrıntıya, bazen tek bir heceye sıkıştırır. Fedor Karamazov Gruşenka'ya yazdığı mektubun zarfına kadının adından önce, "Küçük Pilicim!" diye yazdığında çaptan düşmüş hovardanın yüzünü görebiliriz, pis dişlerini ve aralarından sızıp sinsice gülen dudaklarından akan salyaları görebiliriz. "Ölüler Evinden Anılar"daki sadist binbaşının mahkumları sopayla döverken "Hey be!, Hey be!" diye bağırdığında, bu küçücük apostrofun içine bütün karakteri sığmıştır, alev alev yanan bir görüntüyü, soluk soluğa bir hırsı, ateş saçan gözleri, kıpkırmızı olmuş yüzü, kötücül hazzın soluk soluğa kalışını görürüz. Sivri bir olta iğnesi gibi duygulara batan ve bizi yabancı deneyimlerini içine sürükleyen bu gerçekçi ayrıntılar Dostoyevski'nin en seçkin sanat araçlarıdır ve sezgisel gerçekçiliğin programlı natüralizm üzerindeki en büyük zaferidir. Dostoyevski bu ayrıntılarını kesinlikle çarçur etmez. Diğerlerinin yüzlercesini koydukları yere o bir tane koyar, ama uzak gerçeklerin bu küçük, zalim ayrıntılarını şehvetli bir incelikle önümüze koyar, tam da en yüksek esriklik anında, en az beklediğimiz bir noktada bizi şaşırtır. Amansız eliyle hiç durmadan sarhoşluk kupasının içine yeryüzü zehrinden damlalar koyar: Çünkü onun için gerçek ve hakiki olmak demek, romantik ve duygusal bir etki bırakmamak demektir. (...)

Stefan Zweig – Üç Büyük Usta
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2005

İki ben

Öykü

Yorgunum.
Çok.
Ofisten çıkıyorum. Yürümeye başlıyorum.
Sanki günlerdir kapatıldığım bir hücreden bir yolunu bulup da kaçmışım gibi bir rahatlama duygusu sarıyor bedenimi. Nasıl ki her kaçak, yakalanma ihtimalinin tedirginliği ile hiçbir zaman tam olarak rahatlayamazsa ben de öyleyim. Üstelik benimkisi her sabah kendimi bilerek kapattığım bir hücre. Yakalanma ihtimali değil beni ürperten, her sabah o kapana gireceğini bilmenin sıkıntısı. Her sabah.

Bu sabah
ve
yarın
ve
ondan sonraki sabah....
ömrümün her sabahı.....

Mevsimler benden habersiz değişiyor artık. Ne zaman güneş açtı, ne zaman bahar geldi farkında bile değilim. Üstümdeki kazak fazla geliyor, adım adım terliyorum. Terlemekten nefret ederim ama bugün hoşuma gidiyor. Bedenimdeki bütün gözenekleri tek tek hissediyorum. Her gözenekten minik bir ter damlası çıkıyor. Minik ter damlaları birleşerek büyüyor büyüyor ve yavaşça ayağımın dibinde toplanmaya başlıyorlar. Tanrım ne çok terlemişim!!!!!!! Minik damlaların toplamından iri bir su birikintisi oluşuyor. Eğiliyorum yavaşça, su birikintisinde kendi yüzümü görüyorum. Aksim benimle konuşmaya başlıyor. Ama ne dediğini duyamıyorum. Biraz daha eğiliyorum. Su birikintisindeki ben benimle konuşuyorum. Ama ben, benim ne dediğimi anlayamıyorum. Eğil. Biraz daha eğil. Hayır olmuyor. Benim bana bağırdığımı hissediyorum ama allah kahretsin duyamıyorum. Bir panik duygusu sarıyor her tarafımı. Ne söylüyorum ben bana? Bunu öğrenmem lazım. Benim bana ne söylediğimi duyamıyorum!!!!!!!!!! Yere oturuyorum. Bacaklarımı iki yana kurbağa gibi açarak. Yavaşça başımı su birikintisine doğru yaklaştırıyorum. Bedenimin öne doğru yaptığı hareket karnıma, kasıklarıma baskı yapıyor. Çişim var. Kimseden utanacak sıkılacak halim yok, çişimi düşünecek halim de. Kendimi rahat bırakıyorum. Oturduğum yerde önce sıcak, sonra ılık, sonra da ıslak bir halde kendi çişimle sarılıyorum. Hem farkındayım hem de değilim. En son ne zaman altıma yaptım? Önemi yok, önemi yok, hiçbirşeyin önemi yok. Su birikintisindeki ben bana bağırmaya devam ediyor. Benim bana ne söylediğimi duymam lazım! Kulağımı yavaşça birikintiye doğru yaklaştırıyorum. Şeytan minarelerinin içinden gelen uğultuya benzer bir ses duyuyorum. Uğultu gitgide artıyor. Bacaklarımı kurbağa şeklinde yana açmış, öne doğru eğilmiş oturuyorum. Uğultu o kadar şiddetleniyor ki, su birikintisini hareket ettirmeye başlıyor. Önce yavaş sonra da gitgide hızlanarak dönmeye başlayan suda bana bağıran benin görüntüsü dalgalanıyor ve tam yitip gitmek üzereyken anafor beni içine çekiyor. Dönüyorum. Dönüyorum. Dönüyorum. Kendi etrafımda, suyun etrafında. Birikintinin dışından bana bakan ben, benim etrafımda. Her şey dönüyor. Dünya dönüyor. Midem bulanıyor, görüntüler, sesler birbirine karışıyor. Sular ağzımdan burnumdan giriyor. Kendi terimi içiyorum. İçtikçe çişim geliyor. Kendi terimi işiyorum.

Birden anaforun tam ortasından bir el çıkıyor. Can havliyle o ele tutunuyorum. Köküne sıkı sıkıya bağlı bir kılı cımbızla çeker gibi, beni güçlü bir hamleyle çekip çıkarıyor bu girdaptan. Öyle bir fırlıyorum ki birikintiden dışarı, o hızla birikintiye bakan bana çarpıyorum. Alnım alnıma göğsüm göğsüme dokunduğu anda iki ben birleşiyoruz. Ayağa kalkıp yürümeye devam ediyorum.

Özlem Can Uğursal

Öykü

Sandalyeler

Bu yılki bienal'in en dikkat çekici eserlerinden biriydi. İki bina arasındaki boşluğa, üst üste yığılarak sıkıştırılan yüzlerce tahta sandalyeden oluşan o eserin tam önünde duruyordum. Ne ifade ediyordu benim için? Bienal büyük bir sanat etkinliği şüphesiz ki, böyle bir etkinlikte yer aldığına göre önemli bir eserdi, öyle olmalıydı, kendimi anlamaya zorladım. Sokaktaki bir çok insanın benim gibi hiç birşey anlamadığını düşünüyordum, peki ya anlayanlar kimlerdi ve ne anlıyorlardı? Tam bu noktada sanat eserini anlamak için belli bir bilgi birikiminin yanı sıra, o konuya dair, daha doğrusu o sanat dalına dair bir şeyler de bilmek gerektiği, o sanat alanın kendi kriterleri içinde, sanat eserini değerlendirmek gerektiğini düşünmeye başladım. Peki neydi bu sanat eserinin kriteri, konusu ya da alanı neydi? Bilmiyordum. Sadece ben mi? Belki de çoğu insan bilmiyordu. Peki bu ülkede yaşayan bir birey, belki sanatla biraz daha iç içe bir insan olarak bilmem gerekir miydi, bilmeli miydim. Bir müzisyen anlıyor muydu? Hep yaptığım gibi beğendiğim, örnek aldığım insanların onu anlayıp anlamayacağını, nasıl bulduklarını sorulduğunda ne cevap vereceklerini düşündüm. Cumhurbaşkanı ne düşünürdü, ya da Aziz Nesin ya da Nâzım. Bilirler miydi? Eleştirirler miydi? Bilmeliler miydi? Sanat o kadar geniş bir alana yayıldı ve o kadar çok dala ve hatta alt dallara ayrıldı ki... takip etmek mümkün değil. Kendi vücudunu kesip biçip boyayarak sanat eseri haline getirenler var, hiçbir fikrim yok onlar hakkında. Olmalı mı? Herkes en fazla kendi ilgi alanındaki sanat ürünü hakkında eleştiri yapabilir, diğerleri hakkında az da olsa bilgi sahibi olmaya çalışır, bütünün moziğine ulaşmaya çalışır bu şekilde, paletine bir renk daha ekler. Ama eleştiri yapabilir mi bilemem. Amaç eleştiri yapmak da değildir belki, sanatçı esere bakan kişinin kendi hayatına göre bir şeyler çıkarmasını istiyordur. Bunu yapmaya çalıştım. Ne hissediyordum o yığılmış sandalyelere bakınca. Bunu açıklamak, kelimelere dökmek ne kadar derin, ne kadar hassas ya da ne kadar bilgi sahibi olduğumu mu gösterecekti? Kalabalıkları anlatmaya çalışıyor olabilirdi. İstanbul'du belki ilk akla gelen. Karmaşa ve üst üste yığılan yaşamlar. Birbirinin içine girmiş, birbirine mutlaka bir noktada destek veren hiyerarşik olmayan bir iktidarlar ağını da anlatıyor olabilirdi. Çünkü sandalye bir konum, bir iktidardı neticede. Belki ben, koltuğuna tutkalla yapıştırılmış politikacıların bol bol bulunduğu bir ülkede yetiştiğim için böyle düşünüyordum. Ama sadece politikada mıydı iktidarlar; sevgilimizle, ailemizle, toplumla hatta kendimizle olan ilişkilerimizde yüzlerce iktidar söz konusu değil miydi? Bunlar iç içe girmemiş miydi? Birbirine bağlı değil miydi? Öyleydi. Ama hâlâ sandalyelerin bahsetiği şeyin bu olup olmadığını bilmiyordum. Basitçe trafik sorununu anlatmak istemişti belki de. Ya da masa nerede sorusunu sormamı istiyordu? Önce masayı aramalı, bulmalı, sonra onun imgelediği şeyi ve sonunda da sandalyenin gizemini çözmeliydim. Yığılmış sandalyeler... ne anlatıyor olabilirdi ki? Artık, bir şey ifade etmeli mi, bilmeli miyim bilmemeli miyim, kim biliyor ki gibi sorulardan uzaklaşmış, sanat alanlarının sınırlarını kendimce kaldırmış, cinsel organının gizemini çözmeye çalışan bir çocuk gibi yığılan sandalyelerin anlamını düşünüyordum. Belki o da tıpkı cinsel organ gibi tek başına bir işe yaramıyordu. Bu kadar kompleks bir şey olmadığını düşünüp uzaklaştım bu fikirden ama 'sandalye ve masa ikilisi' benim 'cinsel organ ikilisi' tezime uyuyordu, diğerini bütünlüyen ama orada olmayan bir şey olabilirdi tüm soruların cevabı, bunu da göz ardı etmedim. Peki ya yirmi birinci yüzyılın tüketim toplumuna imgesel bir eleştirisi ise bu eser. İçimiz boşaltıldı, kim olduğumuzun önemi yok, yığılan statüler, meslekler topluluğuyuz sadece diyorsa.Tüketildik ve atıldık, bir çöp gibi üst üste yığıldık, kimliksiz kaldık diyorsa. Küreselleşme adı altında değerlerimiz yok edildi, etniğimizden, kökenimizden koparıldık, oysa dünya bu kavram ortaya atılmadan önce de küre değil miydi, illa selleşmemiz mi gerekiyordu, önümüze çıkan tüm değerleri kökünden söküp yerlebir mi etmemiz gerekiyordu, diyorsa. Binlerce şey düşünüyordum art arda. Fikirler bir kum saatinden akar gibi akıyordu aklımın bir yanından diğer yanına.Tek tek, tane tane...

Biz sizin üzerinize yeterince oturduk, şimdi rahat koltuklarımız var, artık siz ne yaparsanız yapın denilip bir köşeye atılan, unutulan, öteki dünya halkları anlatılıyorsa ya. Unutulan insanlar ve atılmış sandalyeler paralel geldi bana, küreselleşme adı altında kültürlerin üst üste yığılıp anlamsızlaşması ve değersizleşmesi de. Cinsel organ mevzusu da burada devreye girdi hemen; o sandalye, masası ve özgünlüğü ile güzeldi. Orada olmalıydı, bir masayla birlikte, bir insanı anlamlandırmalıydı. Tıpkı bir halkın tüm kökenleri ve özgün kültürü ile güzel olması ve toplumunu anlamladırması gibi. Ama burdaydı işte, atılmış, yığılmıştı, diğer kendine benzerlerle birlikte... İnsandan arınmış, değersizleşmiş diğer sandalyelerle birlikte, üst üste duruyordu.

Bunun yanında evde tek bir sandalyem bile yoktu ve orada durup bu kadar düşünmemin tek nedeninin bu olduğu şüphesi aklımdan bir an bile çıkmadı. Bir tanesini yürütsem, evrensel bir sanat eserine zarar vermiş olacaktım şüphesiz ama bir sandalyem olacaktı artık. Evde boş duran masam anlamlanacak ve yazarken bel ağrısından kurtulacaktım böylece. Gözüm döndü bir anda, sanat toplum için değil miydi? Ben de o toplumun bir parçası idim ve o sandalye benim için orada duruyordu bu şekilde düşününce. Kimseye fark ettirmeden alıp eve götürmeli bir tanesini ve bel ağrılarından kurtulmalıydım. Hem diğer açıdan yani 'sanat sanat içindir' anlayışına da uyuyordu düşündüklerim. Ben o sandalyeyi yine sanat yapmak için yani yazmak için kullacaktım. Üstelik vefa borcumu ödemek için yine onun hakkında bir yazı yazacaktım. Ben masumdum. Her şey sanat içindi. Görevimi yerine getirmiş, onu anlamış, değerlendirmiştim. Geriye tek bir şey kalıyordu.

Bu sanat eserinin bana sunduğunu almak ve böylece sanatsal sorumluluğumu yerine getirmek.

Proudhon'u gördüm sandalyelerin arasında, sinsice gülüyordu bana. Bir sandaleyenin üzerine fırçayla irice bir şeyler yazıp bana doğru çevirdi: 'Mülkiyet hırsızlıktır'

Sloganlar yankılanıyordu aklımda, 60'larda seattle da bağıranların sesi yükseliyordu: 'Sokak tiyatrosu değil, sokak tiyatrodur zaten'. Ve ben bir oyunun içindeydim. Kendim yazıp, kendim yönetiyordum. Tarihi kaynaklarım, geçerli filozoflarım ve sloganlarım vardı o sandalyeyi almak için. Aklımın içindeki sesler durmuyordu. Bukowski'yi gördüm bir ara sandalyenin birinde otururken, elindeki bira şişesinden bir yudum alıp gülümsedi:

-al artık şu kahrolasıca sandalyeyi, bok herif, sinirlenmeye başlıyorum.

Bu sözleri üzerine gerilmeye başladım. Yakalanırsam, hiç birini açıklayamazdım bunların. 'Bukowski beni tehdit etti' ya da 'Proudhon der ki...' diyemezdim. Kanun vardı, hukuk vardı, bariz hırsızdım. Hem de ne hırsız! Sanat hırsızı, eser yağmalayıcısı. Bunun kurgunun bir parçası olduğunu, benim de bir performans sanatçısı olduğumu da iddia edemezdim. İki omzumda da minyatür Proudhon'lar vardı ve durmadan aynı şeyi söylüyorlardı, Bukowskinin sabrı taşıyordu, seattle ruhu bol pantalonları uzun saçları ve kafaları dumanlı bir halde üzerime doğru özgürlük sloganları atarak geliyordu. Ter içinde kalmıştım. Evde sandalye yoktu üstelik. Gözlerimi kapattım ve ne yapmam gerektiğini düşündüm...

Bel ağrılarım dindiğinden beri yaşasın sanat, yaşasın bienal sesleri yankılanıyor içimde. Sandalye masasına, ben de sandalyeme kavuştum. Hak yerine ulaştı böylece, sanatçı da ulaşmak istediği kitleye. Bana da vefa borcumu ödemek kaldı.

Refik Toksoy

Yirmisekiz

gece yarısına birkaç dakika kala telefonum çaldı ve alıp açmaya fırsat bulamadan sustu.
-ilginç, dedim kendime, sesim odada yankılandı,
barış'tı arayan.

ve uzun zamandır yoktu barış.

sakince yatıp boomtown'un bitmesini bekledim. 24 başlamadan evvel bu işi bitirmeliydim. Yorganın altında sıcacıktım. zaten bu değil miydi beni buraya bağlayan? annemle babam gelmemişti hala, harika bir sessizlik vardı içerde, gözü kör olmayasıcalar hiç gelmeseler de hayatımı yaşasam, burada, böyle, benimle..

uzandım, yatağın altındaki paketten bir sigara alıp yaktım. iyi bir nefes, ve televizyona doğru boşaltış.. ekranın önünde yoğunlaşan dumanın yavaş yavaş dağılmasını seyretmeye başladım. reklâmlar hemen biteceğe benzemiyordu. düşünmek için iyi bir fırsat diye düşündüm. zaten ne yaparsak reklâm arasında yapıyoruz, düşünmek, konuşmak, içmek ve boşaltmak için
koşturuyoruz, eee hepi topu on dakika, koş babam koş..
yirmi dakika kadar sonra bir on dakika daha var ama..
24'ü seyretmek pek rahatlatıcı değil zira kesintisiz yayınlanması için reklâm almış. bir saat kadar oturduğun yerde kalmaya mahkûmsun, es kaza bi telefon çalsa, bi çişin gelse ya da ayağın uyuşsa yandın, koptu gitti jack the bauer...

seyretmiyorum ben de böyle olunca, ama bugün işler farklı, ne sıcacık yatağımdan kalkmak gibi bir niyetim, ne de yeme-içme-boşaltma gibi bir derdim var, gün benim günüm aslında ya... bu barış da nereden çıktı ki şimdi?..

yatakta aniden dönüp telefonu aldım,

-üff ne iş yaa, dedim, sesim yine yankılandı.

daha çalar çalmaz açtı telefonu barış. ismi ve cismi ancak bu kadar farklı olur bir insanın,
kel-alaka-bir-durum."sana ihtiyacım var, konuşmak istiyorum seninle, kötüyüm...." çılgınca bir sesle konuşuyordu benimle ve onu dinlemediğimi farkettim..

yusuf vardı aklımda.

tam iki haftadır yoktu.
zuhal olcay'ın sesi vardı kulaklarımda, ne bir ses, ne bir haber, gelmiyor artık senden, öylece kalakaldım, deli hasretinle ben.....

-cevap versene, diye patladı kulağımda bir ses.

telaşlandım birden. sanki yüzyıl geçmişti onu arayalı. ve hâlâ konuşuyordu demek, kim bilir neler demişti, bir şimşek oluşup çaktı önümde, kamaşan gözlerimin ardından tısladım;

-ne istiyorsun?

ses kesildi bir an. dünya durdu. güneşe doymuştum, bir daha dönmeyeceğini açıklasa dünya, anlayışla karşılar, güneşin ardından "yürrrüü!" diye bağırırdım." pezevenk!"... "birkaç saatlik batıya doğru bir yolculuk sanki beni yine sana ulaştırmaz?! hiç-biriniz beni yokluğunuzla korkutamazsınız. yok-olmanın ne olduğunu bile bilmiyorsunuz, elimle koymuş gibi bulurum hepinizi! tüm varoluşlarınız benim için! siktirip gidin şimdi hepiniz, hiç birinizi istemiyorum!"

-es-ra sen iyi misiin?
-....
-duymadın mı beni?
-....
-kötüyüm diyoruum!!
-....
-nerdesin şimdi, gel beni al, orkide'nin evindeyim.
-çüüşşşş..
-ne de-din?... sen iyi misin?.. gel beni al n'olur, sana ihtiyacım var! çok kötüyüm diyorum, anlamıyor musuun?!!....
-.....

bas bariton bir sesin bu şekilde kullanıldığını duymak beni harap etti. yakışıklıydı da halbuki, boylu poslu ve esmerdi.. bir an için hayal ettim onu. bir an... sonra doğruldum. sigaranın sonunu getirdim. söndürürken kıvılcımlar saçıldı etrafa. Televizyonun ışığı göz kırptı birden, kafamı kaldırıp baktım, hâlâ bitmemişti reklâmlar.

-geliyo musuun?
-tamam.
-geliyo musun ciddeen?
-e evet.
- ..... gelince çaldır, aşağı ineyim. tamam mıı?
-tamam.
-bak geliyosun di mi? oynatma bak beni!..

(seni seniii.. ben seniii.....)

-geliyorum barış, daha ne diyeyim, 15 dakika sonra oradayım.
-tamam, gelince çaldır ama.
-..... tamam.
-ne zaman geliyosuun?
-.....
-anlamadım hayatım, ondan soruyorum.
-.....15 dakikaya. tabii telefonu kapattıktan sonra.
-tamam hayatım.

(ana-avrat-allah-kitap-yedi cet ve de sittin sülale bile paklamaz bu adamı.....)

ikna olmuştu sanırım. kapattım telefonu. Coldplay vardı şimdi ekranda, piyanoyu okşayan parmaklar ve salya sümük benzeri sıvılarla kaplı bir mikrofon. lazer ışıkları ve kolları havalanmış coşkun bir kalabalık.. vay be.. mikrofonun gittikçe boka battığını görmek pek şaşırtıcı değildi, asıl olay mikrofonun hâlâ varlığını sürdürmesi ve işlevini yerine getirmesiydi. adamın midesinde olması gerekiyordu artık aletin, yemek fiili bu değilse nedir
diye düşündüm. ama iyi bir müziği dinlememek için hiçbir neden yoktur.

28 yaşındaydım. iyi müzik dinler, iyi kitap okurdum. öğrenmiştim artık deneye yanıla. bir pazar gecesi yalnız yatağımda sıcacık yatarken, barış için kalkmıştım ayağa, gerisi sisli puslu bir boşluktan ibaret...

Esra Çalışkan

İntihar

... ansızın, hiç beklemediği bir anda, belki yürürken nereye gittiğini bilmeden, belki yağmurun yerçekimine itaatine kızarken kendince, belki de öğretilenlere nispet hissettiği her şeyin aslında bir sınırı bile olup olmadığını kanıtlayamadan ama olduğunu bilip göremediği diğer her şey kategorisine koyup kapatmayı düşündü bu kesiti. Sigarasından nefes çekerken olmayanın ihanetini düşündü, yerini olana bırakıp tüm dertleri üzerine yıkıp bir kenarda kıvranmamamızı izleyeni düşündü. Önce hayıflandı. Kendini her şeyin tanrılardan geldiği hayaline inandırmaya uğraştı. Olmadı. Her yadsınmış gibi başladı odayı doldurmaya yapışkan dokusuyla, her çektigin sigara nefesinin içinde yarattığı hazda gizli tehlikeler gibi. Yılmamayı bir kenara itmişlerdi kendini var saydığı sürece, belki öyle bir yerlerde gizliydi ki onu bulana kendini tanrılara sunulmuş kurban misali bağışlamaya hazır, korkak ama çaresiz... Her zamanki gibi başarısız bir denemenin eşiğinde hissetmek kendini ve her zamanki gibi düşüşün hissiz, çirkin yüzünü görmek umarsızca. Soyutlandığını düşündüğü zamanın, mekânın tam ortasında durmak ve kendi anlamsızlığını tanrılaştırma girişimi tek kurtuluşuydu başarısızlığın ardından. Bu sefer yapmadı. Aynı süreci yaşamak ağır geldi. Yenilik karşıtlığını bir kenara bırakma zamanı gelmişti. En son yeniliğini doğmayı kabul ettiğinde seçmişti ve hâlâ kızgın ve kırgındı kendisine seçimini irdelerken. Şimdi yeni bir seçim yapma zamanına yaklaştığını hissetti, fırsatı kaçırmadı seçiminin sonuçlarını görmek için. Hiç kendi düşüşünün bir sonu olduğuna inanmaya kalkışmamıştı. Birden tarifsiz ve düşünülmemişin çokluğuna hayıflandı. Daha fazla irdelemeden yenilik isteğini ilk seferinde olduğu gibi anlamsızlığına katacağını düşündüğü anlamın vereceği duygu yoğunluğunu anımsayıp bu sefer başarmayı diledi ve öldü...

...değişen ne???

Prometheus ben

KAÇIRILAN TREN

Dışarda kar bekleyen kocaman bir boşluk vardı
Dünyanın müziği çarpıp kaçtı bana
Alamadım melodisini

Sanki ben yoktum ve dili boğazıma kaçmıştı şiirlerin
Duru bir silahla sıktı kendini bana
Çözemedim anlamını

İsmini sayıklayan bir karalama kağıdıydım
O kadar boğuyordum ki şehrin ruhunu
Nefes bile alamıyordu

Eve gittim sonra, yaralarıma tütün bastı annem
Kalbime kağıttan gemiler batırıyordu
Onu bensiz bırakacak bir tanrı değildim ama
Beni sürekli benimle korkutuyordu

Kaçırılan trende ben de vardım

MAHMUT CELALOĞLU

KIZIL BİR KÜL GİBİ

"Şimdi tam zamanı" desem
İçimdeki kanatları sevdalı kelebeğe
Kanatları
Yanmadan
Geçebilir mi
Özgürlüğe
Bu yangından

Çırparak kıldan ince kılıçtan keskin kanatlarını
Kanayan karanlığın korkak tarihine
Ateşten umuttan inançtan
Kızılca kıyamet bir rüzgâr gibi geçerek

İçimdeki kanatları sevdalı kelebek

Yüreğindeki
Demirden
Kızıl güle
Hasretle
Konabilir mi
Bir
Kül
Gibi

NİLGÜN ATAR

YÜREĞİNE SERDİĞİM TOHUMLAR

YÜREĞİNE serdiğim tohumlar
Yeşermese de teninde
Sen yine güneşe bak
O hain gözlerinle
Sevdiğin denize inat.
Bilmem ki
Dağların doruğundan mı
Yosunlu ağaçların arasından mı
Geliyor fısıltılar kulağına,
İniltisi
Devin tabutunu taşıyan
Cücenin...
Bilmem ki kim fısıldıyor
Gittiğimi
Geldiğini gecenin...

TAHİR UÇUK

SÖYLEŞİ

LeMan kaçak yayın Limon ATOM yeni Harman Gıt

dergilerinin yazar ve çizerleri okurlarıyla buluşuyor

Adana 11 Mayıs 2005 - Çukurova Üniversitesi Saat: 14.00

(Mehmet Çağçağ, Tuncay Akgün, Ahmet Yılmaz, Bahadır Boysal)

Ankara 12 Mayıs 2005 - ODTÜ Saat: 16.00

Mehmet Çağçağ, Tuncay Akgün, Ahmet Yılmaz, Güneri İçoğlu, Bahadır Boysal, Nihat Genç, Soner Günday, Suat Özkan, Gürcan Yurt, Kaan Ertem, Aslan Özdemir, Adnan Özer, Cengiz Akın, Melike Acar, Timur-Yunus Danış, Pelin Gökmen

ODTÜ Genç Yazarlar Topluluğu davetiyle

Eskişehir 13 Mayıs 2005 - Anadolu Üniversitesi

(Aynı kadro)

LeMan

Pijama Pikniği

14 Mayıs 2005
Musaözü Piknik Alanı

ESKİŞEHİR'DE PİKNİĞİMİZ VAR

Geldi bahar ayları oynar gönül yayları. Şimdi kendimizi kıra bayıra, dereye, dağa vurma zamanı. Şimdi piknik zamanı. Yaygısını, örtüsünü, dolma, zeytin, peynir ru köfte, salatalık, domat, soğan, ekmek, gazoz, leblebisini alan gelsin. İp atlıyacağız, istop, uzun essşek, birdirbir, güvercin takla oynayıp yumurta yarışı, çuval yarışı, pijama güzeli yarışmaları yapacağız. Pikniğimizde pijama giymek mecburidir, "Benim babam muhtar, ben aşortman giyecem" diyenlerin mazeretleri kabul edilmez. Fanila kabul edelir. Pijamaların evden çıkarken giyilmesi de mecburidir.

Buluşma yeri: 1- Eskişehir LeMan Kültür önü
2- A.Ü. Yunusemre Kampusü önü
3- Osmangazi Üniversitesi ana giriş önü

Buluşma saati: 09.00

Ücret: 1 lira gidiş-1 lira dönüş.

(Gidiş -dönüş otobüs ücreti, 2 milyon lira.)

Eskişehir: 0.222.234 54 46

Arka Bahçe

Ege Oğulcan Külsoy Yaş: 7

23 Nisan

Her yıl kutlanır
Coşkuyla sevinçle
Büyük bir mutlulukla
Bize verilen en büyük hediyedir.

Atatürk'ten
Zencisi, beyazı
Toplanır dünya çocukları
Hep el ele kol kola
Bütün çocuklar

Bugün bizim bayram
Bu bayram
Ne mutlu Türküm diyene!

Yasemin Altınışık (10 yaşında)

Çılgın Satıcı

O küçük bir fare. Gözleri ela, kaşları kara, küçücük dudağı kırmızı. Eeee bukadar ayrıntıya inmeyelim artık. Bay Robenson (çılgın satıcı) onu satmaya karar verdi. İlgi çekmek için de adını Zuzi koydu. Ve onu Cuma günü saat 7:00'de satışa sunacaktı. Zuzi ise satılacağını duyunca dudağını büktü, ağladı (eeee ne yapsın insan satılınca oynasın mı?). Ve Cuma günü geldi. Bay Robenson "Değerli konuklarım, sizi buraya davet ettim. Çünkü Zuzi'yi satacağım. (sinsice) Davetlilerden biri: "Lafı uzatma beee (terbiyesizce). Bay Robenson: "Sakin olun efendim, sakin. İnsan ilk defa bir topluluk karşısında konuşunca... Evet bu fare 951 Ytl 50 Ykr'dir. (amma da ucuzmuş canım) Bu sözü söyleyince bütün davetliler oradan çıktı. Tabii Zuzi satılamayacağını duyunca orada halay çekmeye başladı. Ve mutluluktan kalp krizi geçirip tahtalı köyü boyladı.

Berivan Dönmez Yaş:11

Orkun Alp Ünlü (6 yaşında)

Kar

Türkiye'de aylardır kar yağmıyordu. Yağmur yağıyor, güneş açıyordu. Karı sorarsanız. Kendisini kış mevsimi yaşayan odaya kapattı. Odada televizyon izleyip çekirdek çıtlatıyordu. Bugün hava karlıydı. Kar çocuklarla kartopu oynamasının seviyordu. Sakar yağmur, çirkin yağmur, güzel yağmur Trükiye'ye veda ediyordu. Kimisi valizini toplarken ağlıyor, kimisi sinirinden gülücük atıyordu. Yağmurlar veda ederken kar da güçlerini toplayıp kar yağdırdı. Bei ay geçti, kar da Türkiye'ye veda etti. Kutuplara doğru tatile çıktı.

Mine Şen (11 yaşında)

Samanyoluna İnekler Gönderilir mi?

Bir bilmece vardır: Samanyoluna neden inekler gönderilmez? Hayır, Samanyolunu yemesinler diye değil. Uzayda hiçbir şekilde nefes alamayacaklarından. İnekler şu akvaryum gibi şeyi kafalarına geçiremezler ki. Aslında bu olayda bilimadamlarının da suçu var. Her şeyi yapıyorlar da neden inekler için böyle bir şey yapmıyorlar. Sonunda çılgın profesör bay Kütük Kivikafalı böyle bir icat yaptı. Ama ineklere değil, koyunlara. Çünkü inekler o şeyi kafalarına geçirince huysuzlanıyor. Koyunlar ise uyuyakalıyor. Yine ineklerin bir kârı olmadı, ama neyse. Aradan yüzyıllar geçti. Ama hâlâ çılgın bir profesör çıkıp da inekler için böyle güzel bir şey yapmadı. E hâlâ ne duruyorsunuz? Siz de güzel bir icat yapın da inekler sevinsin, bilgilensin, hatta uzaya gitsin.

Damla Ayvataş Yaş: 11

Tuna Kiremitçi'den yeni bir roman...

YOLDA ÜÇ KİŞİ

"Yakup, Leyla ve Halil yollarında gidiyorlardı. Onları düşsel bir kavşakta ben buluşturdum. Yol arkadaşlığı yapan bir üçlüden çok yazgıları kesişmiş üç kişi gibi geldiler bana. Tanıdığım insanlardı hepsi; içlerinde benden ve sevdiklerimden parçalar vardı. İyi anlaşacaklarını umuyordum başlangıçta; ne var ki onları oluşturan çizgiler netleştikçe, umduğum gibi geçimli olamayacaklarını anlamak zorunda kaldım.

İstemesem de öğrendim: yoldaş da olsalar, aynı yolun yolcusu değillerdi..."

DK DOĞAN KİTAP

www.dogankitap.com.tr

DPNdesign

Gündemdeki yazardan gündemdeki konular.

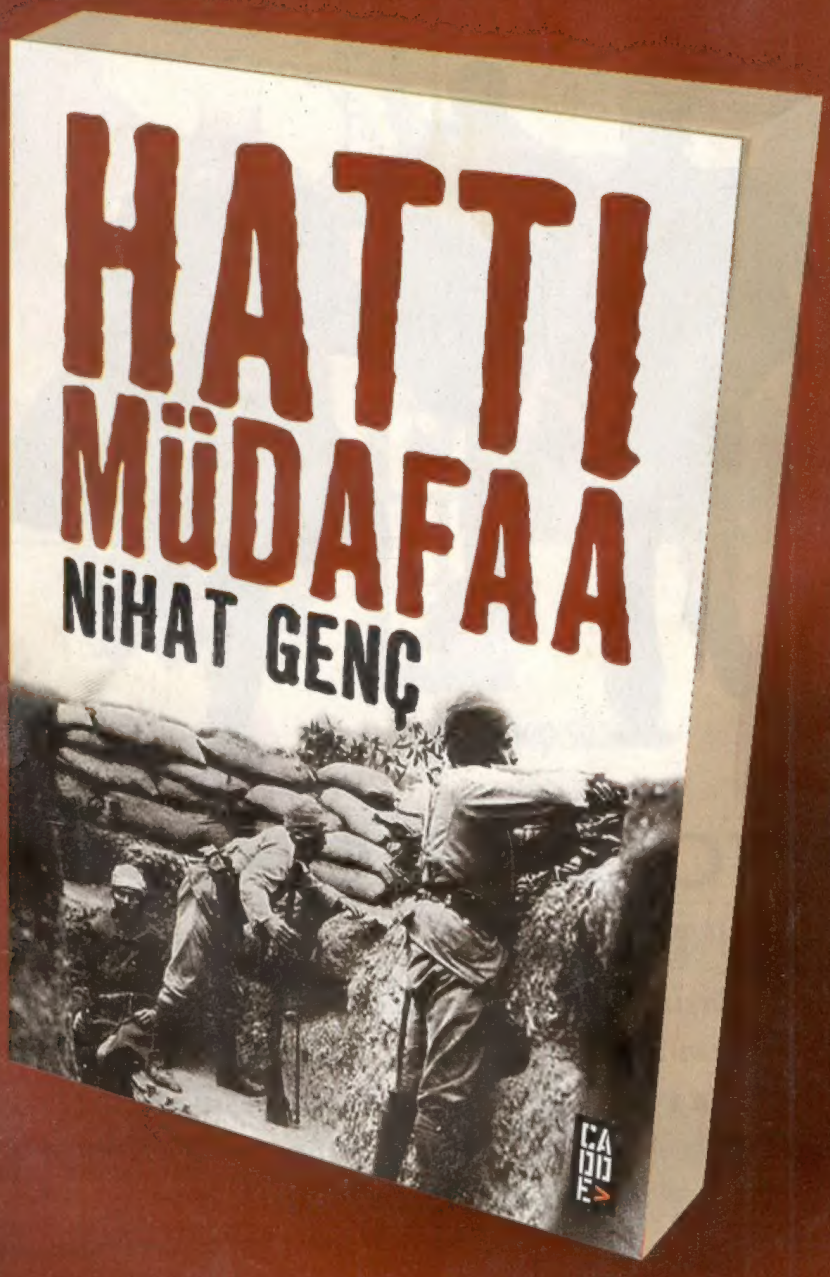

CADDE

Gazete bayiilerinde ve kitapçılarda